

**Βιβλιοθήκη &
Κέντρο Πληροφόρησης**

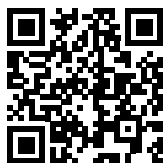
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

**Library &
Information Centre**

ARISTOTLE UNIVERSITY OF THESSALONIKI

Αναγνωριστικό τεκμηρίου / Document ID: **5417_3**

Ηλ. διεύθυνση τεκμηρίου / Document URL: **<http://digital.lib.auth.gr/record/145665>**

Το πρωτότυπο τεκμήριο αποτελεί τμήμα της συλλογής της Βιβλιοθήκης και Κέντρου Πληροφόρησης του ΑΠΘ.
Η παρούσα ψηφιακή αναπαράσταση του πρωτοτύπου διατίθεται χωρίς χρέωση, με άδεια
Creative Commons 'Αναφορά Δημιουργού-Παρόμοια Διανομή 4.0'.

The physical item is part of Aristotle University of Thessaloniki Library Collection.
This digital representation of the original is made available to the public, under the
Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

©2015 Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
©2015 Library and Information Centre, Aristotle University of Thessaloniki, Greece

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Ταμείο
Περιφερειακής
Ανάπτυξης

ψηφιακή **εΡΑ**άδα
Όλα είναι δυνατό
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
"Ψηφιακή Σύγκλιση"

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του έργου "Δημιουργία Καινοτόμων Υπηρεσιών Ψηφιακής Βιβλιοθήκης του ΑΠΘ"
που χρηματοδοτήθηκε από το Ε.Π. ΕΣΠΑ 2007-2013 - "Ψηφιακή Σύγκλιση". Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΜΕΛΕΤΗ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ

ΑΠΟΛΥΤΟΥ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΟΜΕΝΩΝ (*)

Οἱ Καλδαινοὶ λέγουσι τάδε: «ὅτι ὁ ἄνθρωπος πράττει, πράττει τοῦτο οὐχὶ ἐλευθέρως, ἀλλ' ἐλαυνόμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ». Ἐπομένως ὁ ἄνθρωπος ἐνεργεῖ οὐχὶ ἐλευθέρως. Ἀλλὰ τοῦτο εἶνε ἀληθὲς ἢ πλάνη φοβερὰ; Πάντες οἱ ἄνθρωποι ἔχομεν συνείδησιν τῆς ἰδίας ἐλευθερίας· ἔχομεν συνείδησιν ὅτι ἡ ψυχὴ ἡμῶν κινεῖται ἀφ' ἑαυτῆς ἀνεξαρτήτως τῶν φυσικῶν καὶ ἀναγκαιῶν νόμων. Ἐντεῦθεν καὶ «αὐτοκίνητον» ἀπεκάλεσεν ὁ Πλάτων τὴν ψυχὴν, ὡς ἐξ ἑαυτῆς καὶ οὐδενὸς ἀναγκάζοντος κινουμένην. Ἡ συναίσθησις αὕτη τῆς ἐλευθερίας εἶνε ἐκ τῶν ἀληθειῶν ἐκεῖνων, αἵτινες, καθ' ἑαυτὰς ἀληθεῖς, δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην ἀναπτύξεως: «ἐφ' ἡμῖν τε καὶ ἡ ἀρετὴ, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ κακία», ὡς λέγει ὁ Ἀριστοτέλης (Πολ. Νικομ. Β, 7). Τῆς συναισθήσεως δὲ ταύτης ἐκδήλωσις εἶνε ἡ **μεταμέλεια**, ἡ τύφισ τοῦ συνειδότης, ἣτις ἐπέρχεται μετὰ πράξιν οὐχὶ καλῶςπραχθεῖσαν. Χάρις εἰς τὴν ἐλευθερίαν ταύτην ὁ ἄνθρωπος τυγχάνει ἀληθῶς δημιουργός, πλάττων, ὡς ὁ Θεὸς αὐτεξουσίως — καίτοι οὐχὶ ἀπολύτως ὡς Αὐτὸς — ἐνῷ τὰ λοιπὰ ὄντα ἀπλῶς παράγουσιν, ὡς μηχαναί. Ἡ ἐλευθερία εἶνε μέγα δῶρον, δι' οὗ ἐπροίκισεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ἐν ᾧ, ὡς εἶπεν, ἐκφαίνεται, ὡς ἐν τεμαχίῳ κατόπτρου φαίνεται ὁλόκληρος ὁ τοῦ ἡλίου δίσκος, εἰ καὶ μὴ τοῦ αὐτοῦ μεγέθους πρὸς τὸν πραγματικόν

(*) Ἰδε «Νέα Σιών» Τόμος ΙΔ'. Τεῦχος Γ'. - Δ': σελ. 242-258.

ἡλιον. «Αἱ πράξεις τοῦ ἀνθρώπου εἶνε προῖόν τῆς ἐλευθέρας ἀποφάσεως αὐτοῦ καὶ κατὰ τοῦτο ὁ ἄνθρωπος εἶνε ὅμοιος τῷ Θεῷ, διότι τὸ αὐτεξούσιον ἀνήκει εἰς τὸν Θεόν»¹, λέγει ὁ πολὺς ἀπολογητὴς Λουθάρες. Δὲν εἴμεθα μόνον φυσικά ὄντα, δεδουλωμένα τοῖς ἐνοστικτοῖς καὶ ταῖς ὁρμαῖς ἡμῶν· εἴμεθα καὶ **προσωπικά**, ἥτοι ἐλεύθερα ὄντα, διότι ἐπλάσθημεν καθ' ἐμείωσιν τοῦ Θεοῦ, τοῦ κατ' ἐξοχὴν ὑψίστου, ἐλευθέρου ὄντος. Ἐνταῦθα ἔγκειται ἡ οὐσία τῆς ἡθικότητος. Εἴμεθα πρόσωπα, διὰ τοῦτο ἀνοίγονται αἱ πύλαι τῆς ἡθικότητος, μετὰ τῆς ἐλευθερίας ἀνεγείρεται ἡ πίπτει ἡ ἀλγολήξ ἀξία τοῦ ἀνθρώπου. Ἄν λοιπὸν ἡ θεωρία τοῦ ἀπολύτου προουρισμοῦ εἶνε ἀλγολήξ, τότε ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶνε ἡθικὸν ὄν· εἶνε οἶοναί μηχανή τις ἐργαζομένη ἀσυναισθήτως καὶ ἀναγκαστικῶς². Ὁ ἄνθρωπος θὰ εἶνε ἀνεύθυνος διὰ τὰς πράξεις του, ὡς τὸ ζῷον, καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ κατηγορήσῃ αὐτοῦ ἢ νὰ ἐπαινέσῃ, διότι δὲν ὑπάρχει ἡθικὸς καταλογισμὸς τῶν πράξεων. Ὁρθῶς λέγει περὶ τούτου ὁ Ἱ. Ἱερώνυμος: «Ubi necessitas, nec coronina est». «Οὐ τοὺς ἀνάγκη, λέγει καὶ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, τῆς κακίας ἀπεχομένους, ἀλλὰ τοὺς προαιρέσει στεφανοῖ ὁ Θεός»³. Ἀλγολῶς, οὐδεμίαν ἀξίαν ἡθικὴν θὰ ἔχωσιν αἱ πράξεις τοῦ ἀνθρώπου, ἂν βίᾳ καὶ δυναστείᾳ τοῦ Θεοῦ ἐσωζέτο· πρὸς τί δὲ καὶ τῶν στεφάνων αἱ

1) Λουθάρε. Λόγ. Ἀπολογ. κατὰ μετάφρ. Μυριανθ. σελ. 144.

2) Ἡ θεωρία αὕτη τῶν Καλβινιστῶν προσομοιάζει τῇ εἰμαρμένῃ τῶν ἀρχαίων, εἰς ἣν καὶ αὐτοὶ οἱ θεοὶ ὑπέκχονον καὶ ὑπετάσσοντο, (πρβλ. Ἡροδ. Α. 91. Ὁδυσ. Γ'. 236 καὶ 37: «τὴν εἰμαρμένην οὐδ' ἂν εἰς ἐκφυγοί» παρὰ Πλάτ. Γοργ. 512). «Ἡ ἀνάγκη, τὸ πεπωμένον, ἰδοὺ ὁ ἀλγολήξ Θεός τῆς ἀρχαιότητος. Ἡ ζοφερά αὕτη μορφὴ δεσπόζει πατρῶν τῶν ὀρησκείων καὶ συστημάτων. Οἱ λοιποὶ θεοὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀπόκεινται αὐτῇ. Οὐδὲν συμβαίνει· ἄνευ τῆς θελήσεως αὐτοῦ καὶ ἡ θέλησις αὕτη εἶνε δύναμις ἰδιότροπος καὶ τυφλή... οὔτε ὀρῆνοι οὔτε δάκρυα οὔτε προσευχαὶ συγκινοῦσιν αὐτὴν (τὴν Θεότητα). Ὁ ὁρόνος αὐτῆς εἶνε ἐκ σιδήρου· τὸ στέμμα αὐτῆς εἶνε ἐκ σιδήρου· τὸ σκῆπτρον αὐτῆς εἶνε ἐκ σιδήρου». (Ἰγν. Μοσχάκη, Μελέται καὶ Λόγ. Ἑκκλ. σελ. 289). Ὁμοιάζει τῇ δόξῃ τῶν ἀρχαίων Στωϊκῶν καὶ ἐν τῶν Γερμανῶν φιλοσόφων Σπινόζα καὶ Ἐγγέλου. καὶ ὅς ἡ ἐλευθερία εἶνε χίμαιρα, αἱ δὲ πράξεις τοῦ ἀνθρώπου προῖόν τῆς πανταχοῦ ἐδρισκομένης Θεότητος, ἢ μᾶλλον τῇ πεπωμένῃ τῶν Μωαμεθανῶν. (Κορν. ΞΔ', 14).

3) Advers. Jovin. βελ. II. τόμ. Β'. σελ. 755 ἐκδ. Migne, Κυρίλ. Ἱεροσ. Κατηχ. Δ' § 21.

ἀναρρήσεις καὶ τῶν ἀγαθῶν πόνων αἱ ἀμοιβαί, ἐὰν καὶ αὐτὸς ὁ στεφανούμενος δὲν παρεῖχε τὴν θέλῃσιν ἐλευθέρως συντρέχουσαν εἰς τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας; Ἡ Θεόπνευστος Ἀγία Γραφή ἀποκαλύπτει σαφῶς ὅτι ἡ μέλλουσα κρίσις θὰ εἶνε φοβερά, καθ' ἣν οἱ χριστιανοὶ νὰ κριθῶσιν ἐπὶ τῇ βάζει τῆς πίστεως δι' ἀγάπης ἐνεργουμένης. Τὰ ἀγαθὰ ἔργα, ἀπορρέοντα ἀπὸ τῆς ἐλευθέρας θελήσεως καὶ τῆς πίστεως εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, εἶνε *conditio sine qua non* τῆς μελλούσης κρίσεως. «Τοὺς πάντας φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσῃται ἕκαστος πρὸς ἃ ἔπραξεν εἴτε ἀγαθὸν εἴτε κακόν»¹.

Ἄν ἡ Καλθινική Θεωρία ἦτο ὀρθή, τότε πάντως θὰ ἦτο περιττή καὶ ἡ προσευχή, δι' ἧς ὁ ἄνθρωπος οὐ μόνον δοξολογεῖ καὶ ὕμνει τὸν Ὑψίστον Θεὸν διὰ τὰς τελειότητας Αὐτοῦ καὶ εὐχαριστεῖ διὰ τὰς πλουσίας δωρεάς του, ἀλλὰ καὶ αἰτεῖται τὴν χάριν καὶ τὴν ἰσχὺν εἰς πραγμάτωσιν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ἐπιτυχίαν τῆς αἰώνιου ζωῆς. Ἡ προσευχή εἶνε ἀνάγκη τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ διὰ τοῦτο ἐν παντὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ ὁ ἄνθρωπος προσεύχεται καὶ παρακαλεῖ τὸν Θεὸν εἰς τὴν ἐνίσχυσιν καὶ βοήθειαν. Διὰ τῆς προσευχῆς οἱ δίκαιοι ἄνθρωποι μετέβαλον, ἂν ἐπιτραπῇ ἡ λέξις, τὴν δικαίαν τοῦ Θεοῦ ἀπόφασιν, ὡς ἐλέπομεν ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ, ἐνθα ὁ Θεόπτης Μωϋσῆς ἐπέτυχε διὰ τῆς προσευχῆς νὰ μὴ τιμωρηθῇ ὁ Ἰουδαϊκὸς λαός, ἀπομακρυνοῖς τῆς εὐθείας ὁδοῦ. «Αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε καὶ εὕρήσετε, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν»². Ἄν ὁ Θεὸς προὖρισεν ἀμετακλήτως τοὺς μὲν εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν, τοὺς δὲ εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν, πῶς ἐπιβάλλει ὁ Κύριος εἰς πάντας ὅπως αἰτῶσι καὶ κρούωσι τὴν πύλην τῆς ἀγαθότητός Του καὶ διδάσκει, ὅπως ἐγκαρτερῶσιν ἐν τῇ προσευχῇ; Ὁ Θεὸς δὲν εἶνε ἄτεγκτος· εἰσακούει τὰς δεήσεις τῶν χριστιανῶν, οἵτινες μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης τὸν ἐπικαλοῦνται, καὶ «ἐπιβλέπει ἐπὶ τὴν προσευχὴν τῶν ταπεινῶν» καὶ προθύμως ἔρχεται ἁρωγὸς εἰς

1) Β'. Κορινθ. ε'. 10, Α'. Κορινθ. Γ'. 8. Ρωμ. α'. 6—8.

2) Ματθ. ζ' 7.

τοὺς ἀσθενεῖς χριστιανούς. «Εἰ οὖν ὑμεῖς, πονηροὶ ὄντες, εἶδατε δόμματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσω μᾶλλον ὁ Πατήρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;»¹. Ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς προσευχῆς ἀνυψώνεται καὶ συνάπτεται συνομιλῶν πρὸς τὸ ὕψιστον ὄν, τὸν Θεόν, ὅστις εἶνε τὸ φῶς τῶν φώτων, ἡ ἀενάως ἐρύουσα πηγὴ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς φιλανθρωπίας, ὁ μόνος πάνσοφος νὰ προνοήσῃ καὶ μόνος πανάγαθος νὰ εὐσπλαγχνισθῇ καὶ μόνος παντοδύναμος νὰ βοηθήσῃ καὶ νὰ διασώσῃ τοὺς φοβουμένους αὐτόν. Ὁλος ὁ βίος τοῦ χριστιανοῦ πρέπει νὰ εἶνε προσευχὴ καὶ πόθος ἅγιος ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς του. Ἀληθῶς ἡ προσευχὴ εἶνε ἀναγκαία καὶ ἀπαραίτητος, ἀλλ' ἀπαιτεῖται νὰ ἐργάζεται καὶ ὁ ἄνθρωπος καὶ νὰ μοχθῇ, διότι οὔτε ἡ βουλὴ τοῦ Θεοῦ εἶνε ἀμετάτρεπτος, οὔτε ὁ ἄνθρωπος εἶνε μηχανὴ ἄψυχος. Ἡ Χριστιανικὴ ὁρησκεία δὲν εἶνε μυστικισμὸς ἄγονος· εἶνε ἀληθὴς καὶ φωτεινὴ ὁρησκεία, ἣτις δημιουργεῖ γενναίους χριστιανούς γενναίως παλαίοντας κατὰ τῆς κακίας. «Ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν βιάζεται καὶ θιασαὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν»². Ὅταν δὲ ὁ ἄνθρωπος πεισθῇ ὅτι ἥκιστα ὠφελεῖται ἂν προσεύχηται, διότι ἔχει ἀμετακλήτως προορισθῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, τότε ἡ προσευχή, ἣτις ἀποτελεῖ τὴν εὐγενεστέραν ἀσχολίαν τοῦ πνευματικοῦ καὶ ἡθικοῦ ἀνθρώπου, αἴρεται, καὶ ἡ ψυχὴ, ἀντὶ νὰ πτερυγίζῃ εἰς τὰ θεῖα καὶ οὐράνια, χαμαιπετεῖ καὶ πρόσγεια θαίνει, τότε μάτην ὁ Κύριος καὶ οἱ Ἀπόστολοι συνεχῶς προέτρεπον εἰς προσευχήν.

Ἐξηγοθέντις μὲν, ὡς ἔφθημεν εἰπόντες, ἡ ἀνθρωπίνῃ θέλησις, ἀλλὰ δὲν κατεστράφη τελέως, ὡς κακοδόξως οἱ κακέδοξοι Καλθινισταὶ δέχονται, καὶ εἶνε ἀπαραίτητος ὅρος τῆς ἀποδοχῆς τῆς πίστεως καὶ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Καὶ εἶνε μὲν μυστήριον ἡ σχέσις τῆς χάριτος πρὸς τὴν ἐλευθερίαν³, δύναται δὲ

1) Ματθ. ζ'. 14.

2) Ματθ. ΙΑ'. 12.

3) Ἐνταῦθα παρατηροῦμεν τὰς: Ὁ ἄνθρωπος, ὡς εἰκὼν τοῦ Θεοῦ, εἶνε ἐλεύθερος καὶ ἐλευθέρως ἐνεργεῖ. Τοῦτο μαρτυρεῖ ἡ συνείδησις. Ὁ ὕψιστος Θεὸς εἶνε ἀπολύτως τέλειος καὶ προσωπικός, ἔχων ἀπείρως ιδιότητας, ὡς τὴν παντοφάναν,

νὰ νοήσῃ τίς πως ταύτην διὰ τούτου· καθὼς δηλονότι τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ἐπὶ πάντας μὲν ἀνατέλλει καὶ λάμπει, ἀλλὰ μόνον τοὺς ὕγιεις ὀφθαλμοὺς φωτίζει· οὕτω καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἐπὶ πάντας μὲν προχεῖται καὶ τὸν φωτισμὸν καταπέμπει, ἀλλὰ μόνον τοὺς ἀξίους καταφωτίζει καὶ μόνον τοὺς αὐτοπροαιρέτως δεχομένους τῆς ἁνωθεν λαμπηδόνος καταξιοῖ. «Τὸ μὲν γὰρ ἄκοντας σώζειν, ἐστὶ βιαζομένου, τὸ δὲ αἴρουμένους, χαρίζομένου»¹. Ἐντεῦθεν καὶ ἐν τοῖς μυστηρίοις τῆς Ἐκκλησίας, δι' ὧν μεταδίδονται ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τοὺς πιστοὺς, ἀπαιτεῖται παρὰ τοῖς ἐνῆλιξι προπαρασκευῇ, ἣτις συνίσταται εἰς τὴν πίστιν, εἰς τὴν συναίσθησιν τῆς ἁμαρτίας καὶ εἰς τὸν πόθον πρὸς τὴν Θεῖαν βοήθειαν. Ἡ προσοικειώσις ἄρχῃ τῆς μυστηριώδους ἐνεργείας καὶ χάριτος τῶν μυστηρίων προϋποτίθῃσι τὴν προσωπικὴν ἐνέργειαν, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ταῦτα ἐνεργοῦσιν *ex opere operato* καὶ *ex opere operantis*². Τοῦτο δηλοῦται καὶ ἐξ ἄλλων καὶ ἐν ἑκ τῶν λόγων τοῦ Ἀποστόλου: «ὁ ἀναξίως ἐοθίων καὶ πίνων, κρῖμα ἐχυτῷ ἐοθίει· καὶ πίνει, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου»³.

Οἱ Καθινιστὰὶ πρὸς πίστεισιν τῶν κακοδοξιῶν των φέρουσιν αὐτὴν τὴν θεόπνευστον Ἀγίαν Γραφήν, ἣν τελέως παρερμηνεύουσιν. Αὐτοὶ δὲν ζητοῦσι νὰ νοήσωσι τὸ ἀληθὲς πνεῦμα τῆς ὑπὸ τὴν χειραγωγίαν τῆς Ἐκκλησίας, ἣτις εἶνε «σύλος καὶ ἐξορκισμὸς τῆς ἀληθείας»⁴, ἀλλὰ προσπαθοῦσι νὰ προσαρμόσωσιν εἰς τὰς δόξας των μαρτυρίας τῆς Ἀγίας Γραφῆς, διαστρέφοντες ταύτην⁵. Μυριόλεκτον εἶνε ἐν τῇ Ἀγίᾳ Γραφῇ, ὅτι ὁ

παντοδυναμὸν, κτλ. Τοῦτο μαρτυρεῖ ἡ ὑγιὲς φιλοσοφία καὶ ἡ Ἀγία Γραφή. Δὲν πρέπει δὲ ν' ἀρνηθῇ τις ἐτέραν τῶν ἀληθειῶν τούτων διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον, ὅτι δὲν δύναται νὰ νοήσῃ τὴν σχέσιν τούτων, ὥς εὖ τε καὶ καλῶς ἀποφαίνεται περὶ τούτου ὁ ἐξόχως Βουδδιστῆς. (Traité du libre arbitre. ch. IV).

1) Κυρίλ. Ἱεροσ. Κατηχ. ιστ'. § 22. Κυρίλ. Ἀλεξ. τόμ. Β'. σελ. 625 ἐκδ. Migne, Δοσιθ. ἔρ. 3.

2) Δογματ. Χρήστ. Ἀνδροῦτσου σελ. 311. Κ. Δουδουνιώτου, Τὰ Μυστήρια τῆς Ὁρθοδόξ. Ἀνατολ. Ἐκκλησί. σελ. 34.

3) Α'. Κορινθ. ια'. 29.

4) Α'. Τιμ. γ'. 15.

5) Τοῦτο ἀκριβὲς ἐπραττον καὶ οἱ ἀρχαῖοι αἵρετικοί, ὥς λέγει καὶ ὁ Ἱ. Ἱε-

Θεὸς «**Πατὴρ ἐστὶ πάντων**»¹, ὅτι «θέλει πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν»², ὅτι οὐ θέλει τὸν θάνατον τοῦ ἀνόμου, ὡς τὸ ἀποστρέψαι αὐτὸν ἐκ τῆς ὁδοῦ τῆς πονηρᾶς καὶ ζῆν αὐτόν»³, ὅτι «οὐ τέρπεται ἐπ' ἀπωλείᾳ ζώντων»⁴, ὅτι «οὐ βούλεται τινὰς ἀπωλέσθαι, ἀλλὰ πάντας εἰς μετάνοιαν χωρῆσαι»⁵, ὅτι ὁ Ἰῶς τοῦ Θεοῦ καὶ Λόγος ἐγένετο ἄνθρωπος, ἵνα σώσῃ πάντας τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ αἰωνίου θανάτου καὶ «ἀπέθανεν ὑπὲρ πάντων»⁶. Ἀληθῶς δὲ τὸ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον τοῦ Κυρίου ἀπέβλεπεν εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ πεσόντος Ἀδάμ, «ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον». Διὰ τοῦτο λέγεται «ὁ ἁμὸς, αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου», τὸ δὲ αἷμα Αὐτοῦ ἐδόθη «λύτρον ἀντὶ πολλῶν». Περὶ τούτου οἱ

ρῶννομοι: «Nec scire dignantur quid prophetae, quid Apostolae senserint, sed ad sensum suum incongrua aptant testimonia» (ἐπιστ. 53 ad Paulinum). Αὐτοὶ «λύκοι κωδίσιοι ἡμψισμένοι», κατὰ τὸν Θεοφύλον Ἰγνάτιον (ἐπιστ. πρὸς Φίλαδ) εἶνε δυσψύλακτοι, κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον, καὶ πολλῶν χαλεπώτεροι τῶν ψανερῶν καὶ κεκηρυγμένων αἰρετικῶν, τῶν ἐν πάσῃ παρρησίᾳ θρασυστοιμούντων. (ἐπιστ. 263). Οἱ αἰρετικοὶ οὗτοι. πᾶσαι τε καὶ νῦν, περιέπεσον εἰς πολυωνύμους καὶ τερατώδεις πλάνας, διότι ἀπεχωρίσθησαν τῆς μιᾶς, Ἀγίας, Ἀποστολικῆς καὶ Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐν ᾗ ὑπάρχει καὶ διαμένει εἰς τὸν αἰῶνα τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶνε μόνον ὁ θεματοφύλαξ τῆς Ἀγίας Γραφῆς· εἶνε καὶ ὁ ἀλάθης ἐρμηνευτὴς καὶ ἐξηγητὴς τῆς θείας Ἀποκαλύψεως. Ἐν τῇ Ἀγίᾳ Γραφῇ αἱ ἀλήθειαι δὲν ἀποκαλύπτονται πᾶσαι μετὰ σαφηνείας, ὡς καθίσταται ἐῤῥλον ἐξ ὧσων λέγει ὁ Ἀπόστολος Πέτρος περὶ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «ἐν οἷς ἐστὶ δυσνόητά τινα, ἃ οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι στρεβλοῦσιν, ὡς καὶ τὰς λοιπὰς Γραφὰς πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀπώλειαν» (Β'. Πέτρ. γ'. 16, Πρὸς Ρωμ. γ'. 8 καὶ Β'. Θεσ. β'. 2). Ἡ χειραγωγία ἄρα τῆς Ἐκκλησίας εἰς ὁρθὴν καὶ ὑγιᾶ κατανόησιν τῆς Ἀγίας Γραφῆς εἶνε ἀπαραίτητος, διότι ἐν αὐτῇ διαφυλάττεται καθαρὰ ἡ Ἱ. Παράδοσις, ὁ ἄγραφος θεόπνευστος λόγος, ἐρμηνεύων τὸν γραπτὸν λόγον. Ἡ δὲ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις «πάντοτε καὶ πανταχοῦ καὶ παρὰ πάντων ἐπιστεῖθῃ», διευτυπώθῃ ἀλαθῆτως ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Ἐνταῦθεν οἱ Διαμαρτυρόμενοι περιέπεσον εἰς πολλὰς πλάνας, ὑποδαλόντες τὴν Ἀγίαν Γραφὴν εἰς παράλογον ὑπερκριτικὴν, ἀπογομνώνσαντες αὐτὴν παντός ὑπερφυσικοῦ στοιχείου. Οὕτω δὲ παρήχθη ἐν τοῖς τελευταίοις χρόνοις ὁ ὀρθολογισμὸς, ὅστις εἶνε γνήσιον τέκνον τοῦ Προτεσταντισμοῦ.

1) Ματθ. στ'. 9, ζ'. 11, κγ'. 9. Γωμ. γ'. 29. Α'. Κορινθ. α'. 3, η'. 6. Ἐφεσ. β'. 6.

2) Α'. Τιμ. β'. 4.

3) Ἰαζ. ιη'. 23.

4) Σοφ. Σολ. α'. 13.

5) Β'. Πέτρ. γ'. 9.

6) Α'. Κορ. Ε'. 15.

Ἡκτέρες τῆς Ἐκκλησίας πολλάκις ἐμιλοῦσι διδάσκοντες σαφῶς, ὅτι ὁ Κύριος ἐθυσιάσθη ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐλευθερώσεως αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τοῦ Σατανᾶ. Ὁ Μ. Ἀθανάσιος λέγει, ὅτι «ὑπὲρ πάντων τὴν θυσίαν ἀνέφερεν ἀντὶ πάντων τὸν ἑαυτοῦ ναὸν εἰς θάνατον παραδιδούς»¹. Ἀπέναντι τοιούτου ὑπερφυσικοῦ φωτός, προχέοντος καθαρὰς τὰς λαμπηδόνας τῆς διδασκαλίας, οἱ Καλθινισταὶ προσέκοψαν τυφλωθέντες καὶ τὴν μόνην ὁδὸν τῆς ἀληθείας ἀφέντες, ἔνθα «τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν ἤδη φαίνει»². Τὰ δὲ τῆς Ἀγίας Γραφῆς χωρία, τὰ ὅποια φέρουσιν οἱ κακόφρονες αἵρετικοί: «Τῇ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ τῆς πίστεως· καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν, Θεοῦ τὸ δῶρον, οὐκ ἐξ ἔργων, ἵνα μὴ τις καυχῆσθται». «Τοῦ σώσαντος ἡμᾶς καὶ καλέσαντος κλήσει ἁγία, οὐ κατὰ τὰ ἔργα ὑμῶν, ἀλλὰ κατ' ἰδίαν πρόθεσιν καὶ χάριν, τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ πρὸ χρόνων αἰωνίων»³, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια ἀναφέρονται εἰς τὴν κλήσιν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ἔργῳ τῆς σωτηρίας. Ὁ ἄνθρωπος τῷ ὄντι προσέρχεται, καλούμενος δωρεὰν ὑπὸ τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ, καὶ δικαιούται οὐχὶ ἐξ ἔργων νόμου, ἀλλὰ διὰ τῆς πίστεως, ἐν ᾗ ὑπάρχει καὶ ἡ ἀγάπη, ἡ τοιαύτη δὲ δικαίωσις δὲν ἀποκλείει τὴν συνέργειαν καὶ ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπου. Τὰ ἔργα, τὰ ὅποια ἀντιτίθουσιν ὁ Ἀπόστολος πρὸς τὴν πίστιν, εἶνε τὰ «ἔργα τοῦ νόμου» εἴτε τοῦ Μωσαϊκοῦ εἴτε τοῦ φυσικοῦ νόμου, δι' ὧν πειράται ὁ ἄνθρωπος νὰ δικαιωθῇ ἐξ ἰδίας δικαιοσύνης. Ἡ πίστις εἶνε δῶρον τοῦ Θεοῦ, διότι ταύτην ἀπεκάλυψεν ὁ Θεὸς καὶ ὁ Κύριος ἔπαθεν ἐκουσίως τὸν σταυρικὸν θάνατον, ἀλλ' ἡ ἀποδοχὴ ταύτης εἶνε ἔργον τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ οὐχὶ παθητικότης τις, ὡς κακῶς δέχεται ὁ Προτεσταντισμός. Οὕτω ὁ Ἱ. Χρυσόστομος λέγει: «Τὸ μὲν ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, τὸ δοῦναι τὴν χάριν, τὸ δὲ τοῦ ἀνθρώπου, τὸ παραχωρεῖν τὴν πίστιν»⁴. Ἡ ἀληθὴς

1) Περὶ Ἐνανθρ. § 20, πρβλ. καὶ κατὰ Ἀρειαν. 1, 60. Κυρίλ. Ἱεροσ. Κατηχ. II'. § 1. IH' § 31.

2) Α'. Ἰωάν. ε'. 18.

3) Ἐφεσ. β'. 8, Β'. Τιμ. α'. 9.

4) Ὁμιλ. εἰς Ἰωάν. ι'. γ.

πίστις, οὐχὶ δηλονότι ἡ ἀπλῆ παραδοχὴ τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν, εἶνε ἀχώριστος τῆς ἀγάπης, ἦτοι τῶν καλῶν ἔργων· καὶ ὡς ἡ πίστις ἐνισχύει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν διάπραξιν τῶν ἀγαθῶν ἔργων, οὕτω καὶ ταῦτα ἐξ ἀντιθέτου θερμαίνουσιν ἅμα καὶ αὐξάνουσι τὴν πίστιν. Οὕτω δὲ ἦκιστα ἀντιφάσκει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος πρὸς τὸν Ἰάκωβον. Ἐκεῖνος μὲν ἔργα ἐννοεῖ ὅτι καὶ οἱ Ἰουδαῖζοντες, ἦτοι τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ξηρῶν τύπων τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου, τοὺς καθαρμούς, τὴν παρατήρησιν τῶν τροφῶν, τὰ φυλακτήρια καὶ τὰ παρόμοια, οὗτος δὲ τὰ ἀγαθὰ ἔργα τῆς πίστεως, τὰ ἔργα, ἅτινα προσέρχονται ἐκ τοῦ ἀναγεγεννημένου καὶ εἰς Χριστὸν πιστεύοντος ἀνθρώπου. Αὐτὸς ὁ Ἀπόστολος Παῦλος πολλαχοῦ διδάσκει τὴν ἀναγκαιότητα τῶν ἀγαθῶν ἔργων. «Δυνατὸς ὁ Θεὸς πᾶσαν χάριν περισσεῦσαι εἰς ὑμᾶς ἵνα ἐν παντὶ πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες, περισσεύητε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν»¹. Διὰ τοῦτο ὁ ἀποδεχθεὶς ἐλευθέρως τὴν πίστιν, ὀφείλει νὰ πράττῃ καὶ ἀγαθὰ ἔργα, εὐάρεστα τῷ Θεῷ, νὰ δείξῃ τὸν καρπὸν εἰς ἁγιασμόν, ἵνα ἐπιτύχῃ τῆς αἰωνίου ζωῆς. Πᾶς δὲ πιστεύσας εἰς τὸν Κύριον λαμβάνει τὴν δύναμιν νὰ ἐπιτελέσῃ ἔργα ἀγαθὰ, ἣν τέως δὲν εἶχεν². Ἐπομένως ὁ πιστεύσας δύναται καὶ νὰ ἐκπέσῃ τῆς πίστεως καὶ νὰ μὴ σωθῇ, ἂν ἐλευθέρως περιπέσῃ εἰς τὴν ἁμαρτίαν ἢ καὶ τὴν ἀπιστίαν. Ὁ Ἀπόστολος ἀμφιβάλλει περὶ τῆς σωτηρίας τῶν Γαλατῶν, διότι ἐπέστρεφον πάλιν «ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα»³. Οὕτω εὖ τε καὶ καλῶς δύναται νὰ ἐξηγητῇται ἡ πτώσις τῶν πιστευσάντων ἢ πτώσις δηλονότι τούτων εἶνε ἀποτέλεσμα αὐτῆς μόνον τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν. Ἀλλ' οἱ Καλβινισταί, μὴ δυνάμενοι νὰ συμβιβάσωσι τὰς καθαρῶς διδασκομένας ἀληθείας πρὸς τὰς δόξας των, δέχονται ἐνθὲν μὲν ὅτι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ δὲν φωτίζει ἀληθῶς τοὺς προωρισμένους εἰς τὴν αἰώνιον καταδίκην, ἀλλὰ ψευδῶς, καὶ οὕτω **φαίνονται** καὶ οὗτοι ἔχοντες τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀλήθειαν, «Commune cum illis (filiis Dei) fidei principium habere videntur»⁴, ἐνθὲν δὲ ὅτι ἐν τῷ Θεῷ ὑπάρχει

1) Β'. Κορινθ. θ'. 8. Ἐφεσ. β'. 10 καὶ ἀλλαχοῦ.

2) Ρωμ. ε'. 9.

3) Γαλ. ε'. 6. θ'. 11.

4) Instit. I, III.

κρυφία τις ἄλλη βουλὴ διάφορος τῆς ἐν τῇ Ἀγίᾳ Γραφῇ ἀποκαλυπτομένης. Ἡ Ἀγία Γραφή εἶνε, κατὰ τὸν Καλθίνον, voluntas Dei Revelata, ἀλλ' ὑπάρχει καὶ ἄλλη θέλησις τῆς θείας βουλῆς ἀπόρρητος (arcana), δυνάμει τῆς ἐκείνης ὑφίσταται καὶ ὁ ἀπόλυτος προορισμός. Ἀλλ' ὁ Καλθίνος δὲν διδάσκει εἰς ἡμᾶς πῶθεν ἔγνω τὰς ἐνεργείας τῆς ἀπορρήτου ταύτης θείας βουλῆς, ἀφ' οὗ αὕτη δὲν ἀποκαλύπτεται ἐν τῇ Θεοπνεύστῳ καὶ Ἀγίᾳ Γραφῇ. Εἶνε περιττὸν νὰ εἴπωμεν, ὅτι αἱ θεωρίαι αὗται εἶνε ὅλως ἀούστατοι καὶ παράλογοι καὶ δὴ ἀντικείμενα τῇ Ἀγίᾳ Γραφῇ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ἀλαθίτου Ἐκκλησίας. «Τίς ἔγνω νοῦν Κυρίου;»¹. Ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψεν τὰς ἀναγκαίαις καὶ σωτηριώδεις ἀληθείας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ οὐδεὶς, κἂν Ἐπίσκοπος ἢ Πάπας, κἂν Λαύθηρος ἢ Καλθίνος ἦ, δύναται νὰ εἴπῃ ἀντίθετα ταύτης, ἢ διδασκαλίας, αἵτινες δὲν ἀπεκαλύφθησαν ἐν αὐτῇ. Καὶ αὗται αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι δὲν διετύπουν ἄγνωστα δόγματα, ἀλλὰ τὰ γνωστὰ καὶ παραδεδομένα εἴτε ἐγγράφως εἴτε ἀγράφως ἀνέπτυσσον φωτιζόμενοι ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Οἱ Ἅγιοι Πατέρες ἀληθῶς ἐμαρτύρουν τί ὡς Θεματοφύλακες διαδοχικῶς παρὰ τῶν Ἀποστόλων παρέλαβον διὰ τῆς παραδόσεως, περιθριγκοῦντες αὐτὸ ἀπὸ πάσης διαστρεφῆς καὶ παρεξηγήσεως. «Οἱ Ἀπόστολοι, ὡς εἰς πλουσίαν ἀποθήκην, τὰ τῆς ἀληθείας ἅπαντα εἰς αὐτὴν (τὴν Ἐκκλησίαν) κατατεθείκασι»². Ἡ ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἐδημιούργησεν ἐν μὲν τῇ Δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ νέα καὶ ἄγνωστα δόγματα, ἐν δὲ ταῖς τῶν Διαμαρτυρουμένων τὴν ἀναρχίαν καὶ δὴ καὶ τὸν Ὁρθολογισμόν, ὡς ἐσημειώσαμεν καὶ πρότερον. Ἄλλως τε ὁ Καλθίνος, ἐπινοήσας κρυφίαν βουλὴν τοῦ Θεοῦ πρὸς ὑποστήριξιν τῆς πλάνης αὐτοῦ, ἅτε μὴ δυνάμενος νὰ στηρίξῃ τὴν ἐπὶ τῆς Θεοδωρήτου Ἀγίας Γραφῆς, τῆς κηρυττούσης ὅτι ὁ Θεὸς θέλει πάντας σωθῆναι, «οὐδὲν ἄλλο κάμνει, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ αἰδιδίμος καὶ σεφὲς Ν. Δαμαλάς, διὰ τῆς δόξης αὐτοῦ ταύτης, πρὸς ν' ἀποδίδῃ τῷ Θεῷ, ἀνθρωποπαθέστατα ὑπ' αὐτοῦ

1) Α' Κορινθ. β', 16.

2) Εἰρηγ. παρ' Εὐσεβίῳ Ἐκκλ καὶ Ἱστορ. Γ'.

νοουμένων, δύο ἐναντίας ἀλλήλων βουλὰς, ὡς τοῦτο παρὰ τεῖς ὑπόβλου χαρακτήρος ψευδέσι καὶ ἀγύρταις ἀνθρώποις σύνιθες¹.

Ἐκ τούτων ἔπεται ἀριδὴλως, ὅτι ὁ Καλθίνος ἤμιστα χειραγωγεῖται ὑπὸ τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ τῆς Ἱ. Παραδόσεως, ἐφ' ὧν, ὡς ἐπὶ ἀρραγυῆς πέτρας, στηρίζονται αἱ διδασκαλῖαι τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας. Εἰς τὴν περὶ ἀπολύτου προσορισμοῦ δόξαν ὠθεῖ αὐτὸν ἡ περὶ δικαιοσύνης πίστεως ιδέα καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιθρᾶσιν αὐτῆς ζητεῖ καὶ ἐξωτερικὰς μαρτυρίας καὶ ἀποδείξεις. Ἀληθῶς δὲ εὐρίσκονται χωρία τινὰ ἐν τε τῇ Π. καὶ Κ. Διαθήκῃ, τὰ ὁποῖα, καθ' ἑαυτὰ ἐξεταζόμενα καὶ ἀσχέτως πρὸς ἄλλα καὶ ἀσχέτως πρὸς τὸ πνεῦμα καθόλου τῆς Ἀγίας Γραφῆς, ὑποστηρίζουσιν εἰδὸς τι αὐθαιρεσίας τοῦ Ἀγίου Θεοῦ, ὅτι δηλονότι ὁ Θεὸς ἐνεργεῖ καὶ προσρῖζει εἰς σωτηρίαν ἢ καταδίκην, οὐχὶ συνωδὰ τῇ δικαιοσύνῃ καὶ τοῖς ἄλλοις. Αὐτοῦ ἰδιώμασιν, ἀλλ' ἀπλῶς διότι θέλει. Πρὶν ἢ δὲ ἐξετάσωμεν ταῦτα, εἶνε ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ οὕτως ἐρμηνεία τούτων παρίστησι τὴν Ἀγίαν Γραφὴν πρὸς ἑαυτὴν καὶ ἐν οὐχὶ ἐρθὰ καὶ λογικὰ διδάσκουσιν. Ἡ Ἀ. Γραφή εἶνε θεόπνευστος², διότι, «ὑπὸ Πνεύματος Ἀγίου φερόμενοι ἐλάλησαν οἱ ἅγιοι τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι»³, «οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς Πνεύματος Ἀγίου»⁴. Πᾶς συγγραφεὺς τῆς Ἀ. Γραφῆς λαλεῖ καὶ γράφει ὡς ζῶν ὄργανον τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, χωρὶς ν' ἀποβάλῃ τὸ ἴδιον ἐγώ, «ἀλλὰ μετὰ νηφούσης διανοίας καὶ σωφροσύνης καταστάσεως φθέγγεται, ἢ φθέγγεται»⁵.

Τὰ χωρία, τὰ ὁποῖα παρερμηνεύουσι καὶ «στρεβλοῦσι πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀπώλειαν»⁶ καὶ οὕτω παρεισάγουσι «τοὺς οἰκεῖους σχετλιασμοὺς τῇ ἀκραιφνεῖ τῶν θείων λόγων σοφίᾳ»⁷, εἶνε πρὸς τοῖς ἄλλοις τὸ τῆς Ἐξέδ. δ'. 27: «Ἐγὼ σκληρυνῶ

1) Περὶ ἀρχῶν σελ. 138.

2) Β'. Τ.μ. γ' 16.

3) Β'. Πέτρ. α'. 21.

4) Α'. Κορ. ε'. 13.

5) Χρυσόστ. ἐμλ. 29 εἰς τὴν Α'. πρὸς Κορινθ.

6) Β'. Πέτρ. γ' 16.

7) Ἰσιδώρ. Πηλῶς. Ἐπ. Α'. 169. Ὁ αὐτὸς Ἰσιδώρος λέγει περὶ τῶν παρερ-

τὴν καρδίαν Φαραὼ καὶ οὐ μὴ ἐξαποστείλῃ τὸν λαόν», τὸ τοῦ Ἰεζεκ. «Ἐξελῶ αὐτῶν τὰς λιθίνας καρδίας καὶ ἐμβαλῶ σαρκίνας, ὥπως τοῖς προστάγμασί μου πορεύωνται καὶ τὰ δικαιώματά μου φυλάσσωσι», καὶ δὴ καὶ μάλιστα τὸ Θ' κεφάλαιον τῆς πρὸς Ῥωμαίους Ἐπιστολῆς. Ἐν πρώτοις ἡ πρὸς τὸν Φαραὼ σχέσις τοῦ Θεοῦ ἦκιστα δέον νὰ νοηθῇ ὡς θετική, ὅτι δηλονότι ὁ Θεὸς ἐνεργεῖ τὴν σκληρύνσιν τῆς καρδίας Φαραὼ, διότι τοῦτο ἀντίκειται πρὸς τὴν ἐννοιαν τοῦ Θεοῦ, ὡς πηγῆς παντὸς ἀγαθοῦ καὶ ὡς θέλοντος πάντας σωθῆναι, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἄλλα τῆς Ἀγ. Γραφῆς χωρία. Ἡ σχέσις τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Φαραὼ εἶνε ἀρνητική· ὁ Θεὸς δηλονότι δὲν ἐνεργεῖ τὸ ἀγαθόν, ἀλλ' ἀρνεῖται τὴν χάριν τοῦ καὶ παραχωρεῖ ἕνεκεν τῆς σκληροκαρδίας αὐτοῦ. Οὕτω δὲ ἐπέρχεται τελεία τοῦ Θεοῦ ἐγκατάλειψις εἰς τοὺς ἀπειθεῖς καὶ σκληροὺς, οἵτινες ἐλευθέρως ἀπωθοῦσι τὴν θεϊαν χάριν καὶ ἐνέργειαν. Παρίσταται δὲ ἐμμέσως ὁ Θεὸς αἷτιος τῆς πωρώσεως, ἐνῶ κυρίως οἱ αἷτιοι εἶνε αὐτοὶ οἱ ἐλευθέρως ἐνεργοῦντες ἄνθρωποι. Ἡ τοιαύτη ἐγκατάλειψις τοῦ Θεοῦ ἐνέχει πολλὴν τὴν ἀγαθότητα Αὐτοῦ· διότι οὕτω πολλοὶ πολλακίς συναισθάνονται τὰς ἰδίας των ἁμαρτίας καὶ ἐπιστρέφουσιν εἰς τὴν οὐδὲν τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἀρετῆς. Ὅρθως ὁ Διόδωρος Ταρσοῦ ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ χωρίου λέγει· «Πῶς νοητέον ὅτι «ἐγὼ σκληρυνῶ τὴν καρδίαν Φαραὼ». Ἀπὸ παραινέσεως ἤρξατο ὁ Θεός· εἶτα ὡς ὑπέθει· ὁ Φαραὼ μετρίως αὐτῷ ἐπήγε τὰς πληγὰς. Οὕτως οὖν καὶ οὐχ ἑτέρως σκληρύνει..... Οἱ γὰρ ἀπειθεῖς, παιδεύμενοι μὲν, ἐνδιδοῦσιν ἀπαλλαττόμενοι δέ, σκληροὶ μένουσι, καὶ τῆς σκληρότητος αἷτιος ὁ ἐνδιδοὺς». Ἄλλως τε μία καὶ ἡ αὐτὴ ἐνέργεια τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ ἔχει διάφορα ἀποτελέσματα καὶ δὴ ὅλως ἀντίθετα, ἀναλόγως τῆς ποιότητος καὶ τῆς θελήσεως τῶν ἀν-

μηνουμένων τὰς Ἀγίας Γραφάς· «Πολλακίς ἐθαύμασα τῶν τὰς θείας παρερμηνευόντων Γραφάς καὶ τὸ οἰκεῖον μᾶλλον βούλημα ἢ τὸ ἐν αὐτοῖς κείμενον παριστᾶν πειρωμένων. Τὸ γὰρ ἄκρατον αὐτῶν καὶ εἰλικρινές καὶ εὐφράναι τὴν ψυχὴν δυνάμενον βούλημα τῷ καὶ ἐξητήλῳ τῶν οἰκείων δογμάτων παρακρινόντες ὕδατι τὰ θεῖα καπηλεύειν τολμῶσι». (Ἐπιστ. Γ'. 125, πρὸς Βασίλ. τοῦ Μεγ. Ἑρμην. εἰς Ἠσαΐαν).

θρώπων. Τοῦτο κατανοεῖται μὲν καὶ ἄλλως, ἀλλὰ καὶ διὰ παραδειγμάτων ἐκ τοῦ φυσικοῦ κόσμου. Ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῇ (σι'. 7—9) λέγεται: «Γῇ ἢ πιῦσα τὸν ἐπ' αὐτῆς πολλακίς ἐρχόμενον ὑετὸν καὶ τίκτουσα βοτάνην εὖθετον ἐκαίνοις, δι' οὗς καὶ γεωργεῖται, μεταλαμβάνει εὐλογίας ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· ἐκφέρουσα δὲ ἀκάνθας καὶ τριβόλους, ἀδόκιμος καὶ κατάρας ἐγγύς, ἥς τὸ τέλος εἰς καὖσιν»¹. Ἡ αὐτὴ ἐνέργεια τοῦ ὑετοῦ πρὸς τὴν γῆν φέρει διάφορα ἀποτελέσματα· ἡ μὲν γεωργηθεῖσα καὶ καλῶς καλλιεργηθεῖσα γῆ ὑπὸ τοῦ φιλοπόνου γεωργοῦ ἀναθάλλει καὶ καρποφορεῖ, ἐνῷ τοὐναντίον ἡ παντάπασιν ἀμεληθεῖσα καὶ χέρσος ἀκανθοφορεῖ. Αἰτία πάντως ἐκείνων τῶν καρπῶν ἢ τούτων τῶν ἀκανθῶν δὲν εἶνε ὁ φέρων τὸν ὑετὸν, ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἢ τοιαύτη ποιότης τῆς γῆς. Ἀλλὰ δύναται ἐν μέρει νὰ ρηθῇ, ὅτι αἰτία τούτων εἶνε ὁ φέρων τὸν ὑετὸν, διότι, τούτου μὴ ἐπαλθόντος, οὐδέλως θ' ἀνεπτύσσοντο οἱ γλυκαῖς καρποῖ ἢ αἱ ἀκανθαί. Οὕτω δύναται ἀναλόγως νὰ ρηθῇ καὶ περὶ τοῦ ἡλίου. Οὗτος δηλονότι δύναται νὰ εἴπῃ: «Ἐγὼ τήκω καὶ ξηραίνω» (τήκει τὸν κηρὸν π.χ. καὶ ξηραίνει τὸν πηλόν). Ἀλλ' αἷτιος τούτων δὲν εἶνε κυρίως ὁ ἥλιος, ἀλλὰ τὰ ἀντικείμενα, εἰς ἃ προσπίπτουσιν αἱ φωτειναὶ αὐτοῦ ἀκτῖνες². Ἡ αὐτὴ ἄρα ἐνέργεια τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ ἐπήνεγκεν εἰς μὲν τὸν Φαραῶ τὴν σκληρότητα τῆς καρδίας αὐτοῦ, εἰς δὲ τοὺς Ἰουδαίους ὅλως ἀντίθετον, ὡς ἀναγινώσκομεν ἐν τῇ Ἑξέδῳ. Ὅντως δὲ ὁ Ἅγιος Θεὸς μετεχειρίσθη πᾶν μέσον πρὸς μετάνοιαν καὶ ἐπιστροφὴν τοῦ Φαραῶ, ἀλλ' αὐτὸς, σκληρὸς καὶ ἀπειθής, ἔλεγεν: «οὐκ οἶδα τὸν Κύριον». Ἀπέστειλε δὲ κατόπιν τιμωρίας, ἵνα, φοβηθεῖς, μετανόησῃ καὶ μὴ κωλύσῃ τὸν περισύριον λαὸν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ καὶ τότε ὁ Φαραῶ ἔμεινε σκληρὸς καὶ δὴ καὶ ἀπέβη σκλη-

1) Πρὸς τὴν καὶ ἐπιστολὴν τῆς εἰκόνης ἐρμην. παρ' Ὁριγένους εἰς τὸ περὶ Ἀρχῶν βιβλ. Γ. κεφ. α'. περὶ αὐτεξουσίου.

2) «Φαμέν δὲ πρὸς ταῦτα, λέγει καὶ ὁ σοφὸς Εὐγένιος Βούλγαρις. ὅτι μεταστρέφει τὴν καρδίαν καὶ σκληρύνει κατὰ παραχώρησιν καὶ πλανάως, οὐδὲ θετικῶς καὶ ὁρθῶς. Ὡς περ οὖν, τῆς ἡλίου ἀφυσώσεως θερμότητος, εἰς παγετὸν τρέπεται τὸ ὕδωρ, οὕτω τοῦ Θεοῦ καταλείποντος τῆς καρδίας δικαίαν παραχώρησιν, συμπήγνυνται δὴ αὐταὶ καὶ σκληρύνονται» (Ἡεολογ. βιβλ. Α'. § ΑΕ'. σελ. 215).

ρότερος, εἰ καὶ ἔστιν ὅτε ἐφαίνετο διὰ τῶν τιμωριῶν μετανοῶν. Ἡ πρὸς ὧσαν δὲ αὕτη μετάνοια τοῦ Φαραὼ οὐδόλως θὰ ἐγίνετο, ἂν αὐτὸς ὁ Θεὸς ἐσκλήρυνε τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ὡς ἔρθως παρετήρησεν ὁ βαθυνοῦστατος Ὀριγένης¹. Οὕτω δέον νὰ κατανοηθῶσι καὶ ἄλλα παρόμοια τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ αὐτὸ τὸ Θ' κεφάλαιον τῆς πρὸς Ρωμαίους Ἐπιστολῆς, ἐφ' οὗ κυρίως οἰκοδομοῦσι τὸ σαθρὸν οἰκοδόμημα οἱ Καλθινισταὶ καὶ περὶ τούτου νῦν ἐν ἐλλείγοις λέγομεν.

Ἐν τούτῳ ὁ Ἀπόστολος ἀνασκευάζει τὴν πλάνην τῶν ὁμοεθνῶν τοῦ Ἰουδαίων, οἵτινες, καυχώμενοι ἐπὶ πατραγαθία, ἐφρόνουν κακῶς, ὅτι ὁ Ἰψιστος Θεὸς ἦτο οἶονεὶ ὑποχρεωμένος, δυνάμει τῶν ἐπαγγελιῶν καὶ διαθηκῶν, νὰ θεωρῇ αὐτοὺς ὡς τὸν περιούσιον λαὸν καὶ κατ' ἀκολουθίαν οἱ ἔθνικοι ἐν ἔπρεπε νὰ τύχωσι τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας. Ὁ Ἀπόστολος, ὅστις, εἴπερ τις καὶ ἄλλος, κατενόησε τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅτι ἐν τῇ κανονικῇ καὶ βαθμιαίᾳ ἀναπτύξει τοῦ ἔργου τῆς ἀπολυτρώσεως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τελεῖται ἡ αἰωνία βουλή τοῦ Θεοῦ περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ὁ Ἀπόστολος, λέγω, ἐξαίρει τὴν ἀπόλυτον ἐλευθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν τοῦ Θεοῦ, μὴ περιοριζομένου ὑπ' οὐδενός. Ὁ ἀπολύτως ἄρα ἐλεύθερος Θεὸς προσκαλεῖ τὰ ἔθνη «τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην» εἰς σωτηρίαν, καὶ κατ' ἀκολουθίαν οἱ ἐπαιρόμενοι ἐπὶ ταῖς ἐπαγγελίαις καὶ τοῖς προγόνοις αὐτῶν Ἰουδαῖοι οὐδόλως πρέπει νὰ φρονῶσιν, ὅτι διεφεύσθησαν αἱ διαθήκαι διὰ τῆς προσκλήσεως τῶν ἐθνικῶν. Ὁ Θεὸς ἐνεργεῖ· ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ ὑποτάσσεται. Ὁ Θεὸς προσκαλεῖ· ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ δεχθῇ τὴν πρόσκλησιν, οὐδόλως ἔρειπῶν, ἂν τοῦτο εἴνε ὀρθὸν καὶ νόμιμον. «Τῷ γὰρ βουλήματι αὐτοῦ τίς ἀνθέστηκε; μενοῦν γε, ὦ ἄνθρωπε, σὺ τίς εἶ ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ Θεῷ; μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι, τί με ἐποίησας οὕτως;». Ἀλλὰ δὲν ἔπεται ἐκ τούτου, ὅτι ἡ ἀπόλυτος ἀνεξαρτησία τοῦ Θεοῦ εἴνε αὐθαίρετος, διότι, ὡς ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος ἀποδείκνυσιν, «οὐχ οἶον δὲ ὅτι ἐκπέ-

1) Φιλοκ. § XX.

2) Ρωμ. Θ', 19--20.

πτωκεν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ». Τῷ ὄντι πάντες οἱ Ἰουδαῖοι δὲν εἶνε ἀληθεῖς Ἰουδαῖοι ἐπεμένως αἱ θεῖαι ἐπαγγελίαι δὲν ἀναφέρονται εἰς πάντας τοὺς κατὰ σάρκα ἀπὸ Ἀβραὰμ καταγεμῆνους, ἀλλ' εἰς τοὺς κατὰ πνεῦμα ἀληθεῖς αὐτοῦ κληρονόμους, τοὺς πιστεύσαντας εἰς τὸν ἐπηγγελημένον Μεσσίαν, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὡς ὁ Ἀβραὰμ ἐπίστευσεν εἰς τὰς ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ καὶ «ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην»¹. «Γινώσκετε ἄρα, ὅτι οἱ ἐκ πίστεως οὗτοι υἱοὶ εἰσιν Ἀβραάμ»². Λέγεται μὲν ἐν τῷ αὐτῷ κεφαλαίῳ «τὸν Ἰακώβ ἠγάπησα, τὸν δὲ Ἠσαὺ ἐμίσησα», ἀλλ' ἡ ἐκλογή καὶ προτίμησις αὕτη τοῦ Ἰακώβ εἶνε μὲν τῆς ἀπολύτου ἀνεξαρτησίας τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ πάντως ἐπὶ τῇ βάσει τῆς προγνώσεως, ὡς εὖ τε καὶ καλῶς παρατηρεῖ ὁ Ἰ. Χρυσόστομος: «Καὶ δείκνυσιν ὅτι οὐδὲ ἡ κατὰ σάρκα εὐγένεια ὠφελεῖ, ἀλλὰ ψυχῆς ἀρετὴν δεῖ ζητεῖν, ἣν καὶ πρὸ τῶν ἔργων ὁ Θεὸς εἶδεν.... **Τοῦτο γὰρ προγνώσεως**, τὸ ἐξ ὠδίνων αὐτῶν ἐκλέγεσθαι. Ἵνα οὖν φανῇ τοῦ Θεοῦ, φησίν, ἡ ἐκλογή, ἡ κατὰ πρόγνωσιν γενομένη, ἐκ πρώτης ἡμέρας καὶ τὸν ἀγαθὸν καὶ τὸν οὐ τοιοῦτον καὶ εἶδε καὶ ἀπεκήρυξε». Τὸ κεφάλαιον ἄρα τοῦτο ἥκιστα διδάσκει τὸν ἀπόλυτον προορισμόν, ὡς φρονοῦσιν οἱ Καλθινισταί, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπορραπίζει τὴν καυχησιολογίαν τῶν Ἰουδαίων καὶ Ἰουδαϊζόντων Χριστιανῶν, οἵτινες εἶχον ὑπέρμετρον καὶ Φαρισαϊκὸν ζῆλον εἰς τὸν πάτριον νόμον καὶ **τὰς πατρικὰς παραδόσεις**, ὡς αὐτοὺς οὗτος ὁ Παῦλος, πρὶν ἢ φωτισθῇ ὑπὸ τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς τοῦ Κυρίου. Ὁ Φαρισαϊσμός ἐδίωκεν ὡς μεγίστην ἀρετὴν τὴν ἐκ τοῦ νόμου δικαιοσύνην καὶ ἐτρέφετο ὑπὸ τῆς ἐλπίδος τῆς ὑπὸ τοῦ Μεσσίου ἱερυθρομένης βασιλείας τοῦ Ἰούδα ἐν ὅλῃ τῇ ἐπιγείῳ θυνάμει καὶ δόξῃ. Ὁ Φαρισαϊσμός οὗτος, ὅστις ἦτο αὐτὴ ἡ ἐκδύλωσις τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως τῶν Ἰουδαίων, οὐδέλως ἐδέχετο τοὺς ἐθνικοὺς εἰς τὴν ἐν Χριστῷ σωτηρίαν καὶ οὕτω περιέπιπεν εἰς τὴν τοῦ νόμου δουλείαν, ἀφ' ἧς ἡλεωθέρωσεν ὁ Ἀληθὺς Μεσσίας. Ὅτι δὲ τὸ Θ' κεφάλαιον τῆς πρὸς Ρωμαιοὺς

1) Γεν. 15. 6.

2) Γαλ. γ'. 8 καὶ ἐλλόκληρον τὸ κεφ. Γ'. Πρβλ. Ἰωάν. α'. 12. καὶ 30.

Ἐπιστολῆς εὐδόλως διδάσκει τὸν ἀπόλυτον προορισμόν, δηλοῦται καὶ ἐκ τοῦ ἀμέσως ἐπομένου κεφαλαίου τῆς αὐτῆς Ἐπιστολῆς, καθ' ὃ ὁ μὲν Θεὸς διετάξατο τὴν πρὸς σωτηρίαν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ὁδόν, ἀλλ' οὗτος εὐδόλως ἠθέλησε νὰ βαδίτῃ ταύτην. «Πρὸς δὲ τὸν Ἰσραὴλ λέγει, ὅλην τὴν ἡμέραν ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα»¹. Πολλαχοῦ δὲ ἀλλαχοῦ ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος διδάσκει, ὅτι οὐδεὶς ἀξιοῦται τῶν βραβείων καὶ τῶν στεφάνων, **μὴ θέλων καὶ μὴ τρέχων καὶ μὴ νομίμως ἀθλῶν καὶ ἀγωνιζόμενος**².

Ἡ περὶ ἀπολύτου προορισμοῦ δόξα τῶν Καλθερινιστῶν οὐ μόνον εἶνε σφαλερὰ κατὰ πάντα λόγον καὶ ἀντιχριστιανική, ἀλλὰ καὶ ἔχει συνεπείας κακὰς εἰς τὸν ἠθικὸν βίον τῶν χριστιανῶν, εἰ καὶ ὁ Καλθεῖνος φρονεῖ τούναντίον, ὅτι ὡς μέγιστα ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως καὶ μορφώσεως τοῦ ἠθικοῦ χαρακτῆρος. Ὁ Καλθεῖνος δηλονότι ἐπεδίωκε διὰ τῆς διδασκαλίας ταύτης, ὡς καὶ πάντοτε, σκοπεῖν ἠθικὸν καὶ μετὰ ταύτης συνέδεσε τὰς αὐστηράς αὐτοῦ ἀπαιτήσεις ἐν σχέσει πρὸς τὸν πρακτικὸν βίον τῶν χριστιανῶν, διότι αὐτὸς ἦτο κυρίως μεταρρυθμιστὴς τῶν ἠθῶν καὶ

1) Ρωμ. ι'. 21.

2) Εἰς τὴν διδασκαλίαν ταύτην συνετέλεσε καὶ αὐτὴ ἡ ἐπιστροφή τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἰς τὴν Χριστιανικὴν πίστιν. Κατὰ τὰς πράξεις τῶν Ἀποστόλων (Θ'. 3, ΚΒ'. 6, ΚΣΤ'. 12), ὁ σφοδρὴς τῆς Ἐκκλησίας διώκτης, ὅτε ἐπορεύετο εἰς Δαμασκόν, ἵνα ἀγάγῃ θεομίους χριστιανούς, ἄνδρας καὶ γυναῖκας, αἵψης περιλαμφθεὶς ὑπὸ Θεοῦ φωτός, ὁκοῦει φωνήν, ἣτις ἐλέγχει αὐτόν διὰ τὸν διωγμὸν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Παῦλος, ἐντρομος γενόμενος, ἐρωτᾷ τί νὰ πράξῃ καὶ φανεροῦται αὐτῷ, ὅτι πρέπει νὰ ἐπιστρέψῃ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς σκοτίας εἰς τὴν πορείαν, καὶ ἀποχωρήσῃ τοῦ ματαίου ἔργου τὸ ὅποιον ἐπεχείρει. Οὕτω δὲ ἐπέστρεψεν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἐγένετο Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν. Τὴν τοιαύτην ἐπιστροφὴν τοῦ ἀνομολογεῖ πολλαχοῦ ὁ Ἀπόστολος (Γαλ. Α'. 13, Α' Κορινθ. ΙΕ' 9, Α' Τιμ. Α' 13) ἐκφράζων ἄρα καὶ τὴν μεγάλην του λύπην, καὶ διὰ τοῦτο ἀποκαλῶν ἐαυτὸν ἀνάξιον νὰ καλεῖται Ἀπόστολος. Ἠλέγησε δὲ αὐτόν ὁ Κύριος, διότι ἀγωνῶν ἐδίωκε τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ἀκριβῶς ἠλεήθη παρὰ τοῦ Κυρίου, ἵνα δευχθῇ ἡ ἀπειρος αὐτοῦ εὐσπλαγχνία καὶ χρησιμοῦσῃ ὡς παρὰδειγμα διὰ τοὺς μέλλοντας νὰ πιστεύσωσιν (Α'. Τιμ. Α'. 14—16). Ἐν τῇ κατὰ χάριν κλήσει αὐτοῦ καὶ τῇ ἀναδείξει εἰς Ἀπόστολον τῶν ἐθνῶν διαβλέπει ὁ Παῦλος τὴν ἐξουσίαν καὶ τὸ θεμέλιον τῆς ὁλῆς αὐτοῦ διδασκαλίας, καὶ οὕτω διδάσκει τὴν χάριν ὡς τὴν πηγὴν τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου. (Α'. Κορινθ. ΙΕ'. 10, πρὸς Ρωμ. Γ'. 24, Ε'. 15, 17, 20). Ἡ δὲ χάρις τοῦ Θεοῦ καταδηλοῦται ἐν τῇ ἐξαλείψει τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ ἀνθρώπου διὰ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου.

τοῦ κοινωνικοῦ βίου. Οὕτω, διὰ τῆς περὶ τοῦ προσορισμοῦ διδασκαλίας, ἐξήτει ἐκ μέρους τῶν χριστιανῶν εἰδὸς τι ἀσκητισμοῦ, αὐστηρῶς ἀπαγορεύσας τοὺς χορούς, τὰ παίγνια, τὰς διασκεδάσεις, τὴν πολυτέλειαν ἐν τῇ ἐνδυμασίᾳ καὶ ἐρίζων ἡμέρας πένθους καὶ μετάνοιας. Ὁ Καλθίνος ἐφρόνει, ὅτι διὰ τῆς διδασκαλίας ταύτης ὁ χριστιανισμὸς ἐνισχύεται ἐν τῇ πίστει καὶ ἔχει τὴν βεβαιότητα περὶ τῆς σωτηρίας του καὶ κατ' ἀκολουθίαν, ἀντὶ τῆς διηνεκοῦς ἀμφιβολίας καὶ ἀνησυχίας, ἔχει τὴν ἡδυτάτην βουλὴν (*suavissimum decretum*), καὶ οὕτω εὐγνωμονεῖ καὶ βαθέως ταπεινοῦται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀρετὴ δέ, κατ' αὐτόν, ἀποβαίνει ἀληθῆς καὶ ἀφιλοκερδῆς ἐξάσκησις τοῦ ἀγαθοῦ, βασιζομένη κυρίως ἐπὶ τῆς εἰς Θεὸν ἀφοσιώσεως. Ἀλλ' ἡ διαρχία τῆς Καλθινείου περὶ ἀπολύτου προσορισμοῦ διδασκαλίας εἶνε τοιαύτη καὶ ἐν τῇ ἐφαρμογῇ αὐτῆς εἰς τὴν πρακτικὴν ζωὴν. Διὰ ταύτης ἐπέρχεται τῷ ὄντι εἰς τὸν χριστιανὸν ἀλαζονία, ἀδιαφορία εἰς τὴν ἡθικὴν ζωὴν καὶ ἐπιπολαιότης, διότι καταστρέφει τὴν προσωπικὴν ἐνέργειαν καὶ ἐκμηδενίζει τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἄν πεισθῇ ὁ χριστιανός, ὅτι εἶνε προωρισμένος διὰ τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ παρέχεται αὐτῷ ἡ *gratia irresistibilis*, πάντως οὐδόλως ἔχει ἀνάγκην νὰ μορφωθῇ ἡθικῶς καὶ τελειωθῇ καὶ δὴ νὰ ἐργασθῇ διὰ τῆς ἐλευθέρας αὐτοῦ ἐνεργείας τόσο μᾶλλον ὅσῳ, κατὰ τὰς θεωρίας ταύτας, ὁ προωρισμένος διὰ τὴν αἰώνιον ζωὴν, καὶ τε πράξῃ τὸ ἀγαθὸν καὶ τε μὴ, θὰ ἐπιτύχῃ ταύτης. Ἄν δὲ ὁ χριστιανὸς εἶνε προωρισμένος διὰ τὴν αἰώνιον καταδίκην καὶ ἀφεύκτως, δυνάμει τοῦ Θεοῦ προσομοῦ, καταδικάζεται, βεβαίως ἡ ἡθικὴ ζωὴ καὶ ἡ ἐλευθέρια αὐτοῦ προσωπικὴ ἐνέργεια εἶνε ἀδιάφορος. Ταῦτα εἶνε φυσικῶς ἀποτελέσματα τῆς διδασκαλίας περὶ ἀπολύτου προσορισμοῦ καὶ ἐκ τούτων γνωρίζεται τὸ ψεῦδος ταύτης, διότι «ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται»¹. Οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶνε ἐλεύθερα ὄντα, εἶνε ἑτεροκίνητα, καὶ ἥκιστα θὰ ἔχωσι τὴν ταπεινότητα ἐνώπιον τοῦ Ἰψίστου, διὰ τῆς διδασκαλίας ταύτης τοῦναντίον δημιουργ-

1) Ματθ. 12'. 23.

γαίται μᾶλλον ἀλαζονία, διότι ὑπάρχουσι δύο τάξεις, ἡ τῶν σωζομένων καὶ ἡ τῶν ἀπολλυμένων. Ἀληθῶς ὁ Καλθίνος ἐφρύνει, ὡς εἴπομεν. ὅτι ἡδύνατο νὰ μεταρρυθμίσῃ ἡθικῶς τὴν κοινωνίαν διὰ τῆς περὶ Θεοῦ προσορισμοῦ διδασκαλίας, ἀλλ' οὐδέλως ἔλαθεν ὑπ' ὅψιν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶνε εὐόλισθος καὶ εὐκόλως περιπίπτει εἰς ἀντίθετα ἀποτελέσματα. Ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει μὲν νὰ ἔχῃ πεποιοθῇ εἰς τὴν θεϊαν ἀντίληψιν καὶ ἀγαθότητα τοῦ Ἀγίου Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ «μετὰ τρόμου καὶ φόβου» πρέπει νὰ κατεργάζεται τὴν σωτηρίαν του, ὑποτασσόμενος εἰς τὸν θεῖον νόμον καὶ τελειούμενος. Ἡ δὲ ταπεινότης ἐπέρχεται ἐκ τῆς πεποιοθήσεως, ὅτι σώζεται δωρεὰν διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου, τὰ δὲ ἀγαθὰ ἔργα του δὲν εἶνε τοιαῦτα, ὥστε νὰ δημιουργήσωσιν ἀλαζονίαν, διότι πᾶν ὅ,τι πράττει εἶνε μᾶλλον τῆς Θείας βοηθείας καὶ χάριτος ἐνέργεια, ὁ δὲ Κύριος ἀμείβων τὰ ἀγαθὰ ταῦτα ἔργα «στεφανοὶ τὰ ἴδια δῶρα», ὡς λέγει προσφυῶς ὁ Ἱ. Αὐγουστίνος¹. Ἄλλως τε ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἀγαθῶν ἔργων εἶνε καθήκον καὶ οὐδὲν πλέον τῶν Χριστιανῶν. «Ὅταν δὲ ποιήσητε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν, ὅτι ὁ ὠφείλομεν ποιῆσαι πεποιθήκαμεν»².

Ὅτι ἡ διδασκαλία περὶ ἀπολύτου προσορισμοῦ ἔχει συνεπῶς τοιαῦτα ἐλθέτρια ἀποτελέσματα ἀπὸ πράκτικῆς ἀπόψεως, φανεροῦται πολλὰχρόθεν, καὶ θεωροῦμεν πάντῃ περιττὸν νὰ εἴπωμεν περισσότερα. Πῶς, ζῶντος τοῦ Καλθίνου, εἰς τῶν θεολόγων ἔγραψεν, ὅτι ὁ Θεὸς τοῦ Καλθίνου εἶνε Θεὸς τῆς διαφθορᾶς, τοῦ ψυχικοῦ ἐλθέρου· διότι συμπράττει ἐν τῇ κακῇ καὶ ἐκμηδενίζει τὴν ἀνθρωπίνην ἐλευθερίαν. Ὁ Καλθίνος ἀπῆντησεν αὐτῷ: «Κύριος φιμῶσαι τὰ χεῖλη σου, Σατανᾶ· καὶ μάλιστα προσεπάθει ν' ἀποδείξῃ, ὅτι, τοῦναντίον, συντελεῖ εἰς τὴν ἡθικὴν διάπλασιν τῶν ἀνθρώπων. Τῷ ὄντι ὁ διχασμὸς καὶ τὸ ἀπροσδιόριστον τῶν ἀρχῶν τοῦ Καλθίνου ἐξεδηλώθη ἀμέσως καὶ ἐν τῇ πρακτικῇ βίῃ. Ἐπῆρξαν δηλονότι ὁπαδοὶ τοῦ Καλ-

1) De grat. et lib. arb. 19 «Dona sua coronat Deus non merita tua»
Πρὸς καὶ Νουστοῦ Ὁμιλ. III'. 6, πρὸς Ρωμ.

2) Λουκ. ιζ'. 10.

δίνου, οἵτινες, συνεπεῖς πρὸς τὰς ἀρχὰς αὐτῶν, ὑπεστήριζον ὅτι αὐταὶ εἶνε παράλογοι. Οὕτω ἐν τῇ Καλβινικῇ κοινότητι ἀνεπτύχθη ἡ μερὶς τῶν ἐλευθεροφρόνων, Λιθερτίνων, οἵτινες ἔλεγον ὅτι αἱ ἀρχαὶ τοῦ Καλβίνου ὑποστηρίζουσι τὴν πλήρη ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀδιαφορίαν ἐν τῇ ἡθικῇ δράσει. Ἡ αἵρεσις αὕτη, καθ' ἣς ἡγωνίσατο ὁ Καλβίνος, ἀνέπτυξε τὸ ὀρθολογιστικὸν στοιχεῖον ἐν τῇ Καλβινείῳ διδασκαλίᾳ, καὶ περιέπεσεν οὕτω εἰς πρωτότυπον καὶ σκαιὸν πανθεῖσμόν. Ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν ὅτι, κατὰ τοὺς αἰρετικούς τούτους, πᾶσαι αἱ πράξεις τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἐξ ἴσου ἄγιοι καὶ αὐταὶ αἱ παρανομώταται. Διάκρισις ἄρα ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ δὲν ὑπάρχει. Ἐνεκα δὲ τῆς τοιαύτης φυσικῆς ἐρμηνείας τῶν ἀρχῶν τοῦ Καλβίνου, καὶ τοῦ νέου, ὡς εἰπεῖν, ἀρνητικοῦ Καλβινισμοῦ, ἀνεπτύχθησαν ἀμέσως ἐν ταῖς Ἑλβετικαῖς κοινότησιν ἀπαγωγαὶ γυναικῶν, ἀκολασία ἡθῶν, κλοπαὶ καὶ φόνοι. Αὐτὸν δὲ τὸν Καλβίνον ἀπεπειράθησαν νὰ φονεύσωσιν· ἐξύθρισαν δημοσίᾳ καὶ ἀπέδωκαν τὸ ἐπώνυμον τοῦ Κάιν. Οἱ σπουδαιότεροι ἀντιπρόσωποι τοῦ Καλβινισμοῦ ἦσαν οἱ Πουριτανοί, οἵτινες εἶνε λίαν εὐλαβεῖς. Τούτους ἐπαινεῖ ὁ διάσημος ἱστορικός τῆς Ἀγγλίας Μακώλεϋ, οἵτινες, πρὸς τοῖς ἄλλοις, ἐσχημάτισαν, ὡς λέγει, τὸν καλλίτερον στρατόν, οἷόν ποτε εἶδεν ἡ Εὐρώπη· κατέστειλαν τὴν ἀριστοκρατίαν, καὶ ἀνέδειξαν τὴν Ἀγγλίαν φοβεράν δι' ὅλους τοὺς λαοὺς τοῦ κόσμου, καὶ ὅμως δὲν δύναται τις ν' ἀρνηθῇ, ὅτι οἱ Πουριτανοὶ ἦσαν φανατικοί, καὶ ὅτι ὑπάρχει μονομερὴς καὶ ψευδὴς ἀρχὴ τοῦ ἡθικοῦ αὐτῶν βίου. Ἡ ἡθικὴ ἀρχὴ πρέπει νὰ εἶνε ἡ ἀγάπη, καὶ ὅπου αὕτη ἐλλείπει, ἀλλὰ τὸναντίον ἐπικρατεῖ ἡ ἰδέα περὶ προσωπικοῦ προσορισμοῦ εἰς σωτηρίαν, ἐκδηλοῦται φανατισμὸς καὶ παράλογοι πράξεις καὶ ἂν ἀκόμη τελῶνται ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ. Ἡ διθεΐα ἐν τῇ Καλβινείῳ διδασκαλίᾳ περὶ τῆς θεότητος, ἐλεῆμονος διὰ τοὺς σωζομένους, φοβερᾶς διὰ τοὺς ἄλλους, πλήρως ἐξεδηλώθη καὶ ἐν τῇ ἡθικῇ ζωῇ τῶν εὐλαβῶν μὲν, ἀλλὰ σύνομα σκυθρωπῶν καὶ ἀσυμπαθῶν τούτων αἰρετικῶν. Εὐτυχῶς αἱ τοιαῦται τῆς Καλβινείου διδασκαλίας εἶνε σπάνιοι καὶ ὁ ἡθικὸς βίος τῶν Ἀναμορφωτῶν ἀποδείκνυ-

σιν ὅτι ἤκιστα ἀκολουθοῦσι ταῖς ἀρχαῖς ταύτης, αἵτινες ἀντίκεινται εἰς τὸ ἠθικὸν συναίσθημα τοῦ ἀνθρώπου. Πολλοὶ δὲ ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις κατ'θεωρητικῶς ἐγκατέλειπον τὴν Καλβίνειον περὶ ἀπολύτου προορισμοῦ διδασκαλίαν, ὡς καὶ αἱ Ἐκκλησίαι, ὡς ἐσημειώσαμεν πρότερον. Τοῦτο μόνον προσθέτομεν ἐνταῦθα, ὅτι ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία ἐν ἡπίστῃ μορφῇ ἀναπτύσσει τὴν περὶ προορισμοῦ διδασκαλίαν¹. Μόνον οἱ φανατικώτεροι τῶν Καλβινιστῶν παραδέχονται τὸ horrible decretum, ὡς ἐκάλεσε τὸ νέον τοῦτο δόγμα ὁ Καλβίνος.

Τοιαύτη εἶνε ἡ θεωρία τῆς Καλβίνειου διδασκαλίας περὶ ἀπολύτου προορισμοῦ, ἣν κατεδίκασεν ἡ Ὁρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία διὰ τε τῶν Πατριαρχῶν ἐν τοῖς Συμβολικαῖς βιβλίαις καὶ τῶν Τοπικῶν Συνόδων, αἵτινες συνεκροτήθησαν ἐν χρόνοις δυσχειμέροις. Ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, ἐν ἣ ἡ παραμένει τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, κατεδίκασε τὰς φοβερὰς καὶ φρικαλέας πλάνας τῶν παφλαζουσῶν αἱρέσεων καὶ διετήρησε καθαρὰν καὶ ἀνόθευτὴν τὴν παραδοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ τῶν θεοπνευστῶν Ἀποστόλων διδασκαλίαν. Ἡ Ἐκκλησία τῶν Διαμαρτυρομένων, ἔχουσα, ὡς βάσιν τῶν θεολογικῶν ἐρευνῶν, τὴν σφαλερὰν τῶν ἀρχαίων σοφιστῶν ἀρχήν, ὅτι μέτρον πάντων πραγμάτων ἄνθρωπος², καὶ κατ'ἀκολουθίαν ἀλήθειά εἶνε «τὸ

1) Ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία, ἀποτελοῦσα τὸ μέτρον τοῦ Παπισμοῦ καὶ Προτεσταντισμοῦ, καθώρισε τὴν ἐκκλησιαστικὴν διδασκαλίαν ἐν τοῖς 39 λεγομένοις ἀρθοῖς. Ἡ Ἀγγλικὴ εἶνε ἡ χώρα τῆς πρὸς τὸν καὶ τῆς συντηρητικότητος, τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ αὐστηροῦ πρὸς τοὺς τύπους καὶ τὰς παραδόσεις σεβασμοῦ, ἡ χώρα τῆς ἀναλύσεως καὶ τῶν γεγονότων. Ταῦτα ἐκδηλοῦνται καὶ ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ τῇ ποιήσει, καὶ δὴ ἐν τῇ πολιτικῇ βίῃ. Ἐν δὲ τῇ Ἀγγλικανικῇ διετηρήθησαν τὰ ἥθη καὶ ἐθιμοὶ τῆς παραδόσεως, παρέμειναν ἡ ἱεραρχία καὶ μέγα μέρος τῶν ἀρχαίων τῆς θείας λατρείας τύπων. Τὸ 17 ἄρθρον ἔχει οὕτω: «Προορισμός εἶνε ἡ θεία ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ ὁ Θεὸς, πρὸ καταβολῆς κόσμου, κατὰ μυστικὴν αὐτοῦ βουλὴν, ἀπεφάσισε ὑ' ἀπολύτως τῆς κατάρξεως καὶ ἀπωλείας καὶ καταστάσεως μακαρίσεως διὰ τοῦ Χριστοῦ, οὗς ἐκ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐξέλεξεν ἐν Χριστῷ. Οἱ ἡρωρισμένοι καλοῦνται κατὰ ὅρισμόν τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τοῦ ἐνδεδυμένου ἐν αὐτοῖς ἐν καιρῷ εὐθέτω» οὗτοι δέχονται τὴν πρόσκλησιν ταύτην καὶ καθίστανται δεδικαιωμένοι. Ἐν τοῦτοις ἡμεῖς αὐτοὶ ἐπεσκόπομεν ἐν ταῖς πράξεσι ἡμῶν νὰ συμμορφώμεθα πρὸς τὰς ἐπαγγελίας τοῦ Θεοῦ, οἷον τρόπον αὐταὶ ἐκφράζονται ἐν τῇ Ἀγίᾳ Γραφῇ ἐν γένει, καὶ πρὸς τὴν σαφῶς ἀποκαλυφθεῖσαν θεϊκὴν θέλησιν.

2) Πλάτ. Θεαιτ. 178, ε'.

ἀεὶ δοκοῦν ἐκάστω»¹, περιέπεσεν εἰς πλείστας καὶ φρίκην ἐμποιοῦσας πλάνας, ὡς ἡ περὶ τοῦ ἀπολύτου προσρισμοῦ. Ἡ πολυποίκιλος διδασκαλία ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις τῶν Διαμαρτυρομένων ἐξεδηλώθη ἀριδύλως ἀμέσως, εἰ καὶ ὁ σκοπὸς τῶν πρώτων Ἀναμορφωτῶν ἦτο νὰ πολεμήσωσι κυρίως τὰς καταχρήσεις τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἀποστολικὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν Ὁρθόδοξον Ἀνατολικήν.² «Εἶνε γεγονός πασιδῆλον, λέγει ὁ σοφὸς Δοιλίγγερος, ὅτι ἐν τῇ ἐκρήξει τῆς μεταρρυθμίσεως, ἐν τῇ μανίᾳ τῆς θυέλλης, ἀπερρίφθησαν, κατὰ τὴν πρώτην παραφορὰν τοῦ ἀγῶνος, μέγας ἀριθμὸς ἀρχαίων δογμάτων καὶ διχτάξεων, νόμιμος καὶ ἀληθὺς κληρονομία τῆς Ἐκκλησίας, καὶ οὕτω ἀπετελέσθησαν ἐν τῇ ὑπερβολῇ τοῦ πάθους κενὰ δυσαναπλήρωτα». Ἐνεκα δὲ τῆς σφαλερᾶς τῶν Διαμαρτυρομένων ἀρχῆς δημιουργοῦνται ἀτυχῶς καὶ νῦν πολλαὶ καὶ ποικίλαι αἵρέσεις, αἵτινες διεσπάρησαν πανταχοῦ, ὡς ἐκ τῶν σπαρτῶν τοῦ φονευθέντος δράκοντος ὀδόντων, ἐπληθύνθησαν ποικίλοι καὶ βαρεῖς ἀναφυέντες οἱ τοῦ μύθου γίγαντες. Δικαίως κρίνων τις ἐπ' αὐτῶν τῶν ἀποτελεσμάτων, δύναται νὰ εἴπῃ τοὺς λόγους τοῦ Ἀγίου Ἰλαρίου: «Tot nunc fides existere, quot voluntates et tot nobis doctrinas esse, quot mores». Ἡ Χριστ/κὴ θρησκεία δὲν εἶνε φιλοσοφικὸν σύστημα, τὸ ὁποῖον ἔχει δικαίωμα ἕκαστος νὰ διεργμινεύῃ· εἶνε θετικὴ διδασκαλία, ἣν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀπεκάλυψεν.

Ἐν τῇ Ὁρθόδοξῃ Ἐκκλησίᾳ, ἐν τῇ ἐποίᾳ διετηρήθη καθαρὰ ἡ Ἀποστολικὴ διδασκαλία, ὁ ἀνθρώπινος λόγος ἤκιστα καταστρέφεται, ὡς ἐν τῇ Κατολικῇ, ἀλλ' εὐρίσκεται ἐν ἀρμονίᾳ μετὰ τοῦ καθολικοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἀμερόληπτοι τῶν πραγμάτων κριταὶ ἀναγνωρίζουσι ταύτην ὡς τὴν καθαρωτέραν καὶ τὴν μᾶλλον σύμφωνον πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν τῶν ὁκτῶ πρώτων αἰώνων. Οὕτω ὁ μὲν Δυτικὸς Βαάδερ, εἰς τῶν πολυμαθεστέρων καὶ διασημοτέρων τῆς Γερμανίας θεολόγων, λέγει: «Ἡ

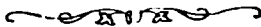
1) Αὐτ. 177, γ'.

2) Πρὸς. Μεγάθ. πρὸς τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννην ἐν Martinus Crusius, ἐν Tourcograecia, σελ. 557.

Ὁρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία διεφύλαξε σχετικῶς ἀγνότερον πάσης ἄλλης τὸ πολίτευμα καὶ τὰς ἀρχαίας παραδόσεις τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὑπὸ τὴν ἀκραιφνεστέραν αὐτοῦ ἔκφανσιν, περιέσωσεν· ὁ δὲ πολυμαθὴς Διαμαρτυρόμενος Στράους ἀπεφάνθη, ὅτι «Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία εἶνε ἡ Ἐκκλησία τῶν ὀκτῶ πρώτων αἰώνων τοῦ Χριστιανισμοῦκαὶ αὕτη εἶνε ὁ μόνος τύπος τῆς ἀρχαίας διδασκαλίας καὶ τῶν ἀρχαίων ἐθίμων»¹. Καὶ ἀληθῶς· οὐ μόνον διετήρησε καθαρὰν τὴν διδασκαλίαν τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων, ὡς αὕτη ἡ Ἰστορία διακηρύττει, ἀλλὰ καὶ ἀνέπτυξε καὶ διετύπωσε ταύτην ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἀναφανισθῶν αἵρέσεων ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ἐν δὲ τοῖς νεωτέροις χρόνοις ἀπέκρουσε στερεῶς τὰς κακοδοξίας τῶν δύο ἀναδεδραδῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ, τοῦ Κατολικοῦ καὶ Προτεσταντισμοῦ, καὶ δὴ εὐρισκομένη εἰς δυσχειμέρους χρόνους. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ἥτις ἄλλοτε ἐξημέρωσε τόσους λαούς, ἔχει ζωτικὴν δύναμιν ἀκατάβλητον· εἶνε ἡ καθαρὰ ζύμη, ἥτις μέλλει νὰ ζυμώσῃ τὸ φύραμα τῆς ἀνθρωπότητος, διότι ἡ Ὁρθοδοξία εἶνε φῶς καὶ ἀλήθεια καὶ ζωή, καὶ αὕτη ἔχει τὰς ὑγιεῖς ἀρχάς, ἐφ' ὧν θὰ γείνη ἡ ἐνωσις τῶν Ἐκκλησιῶν. Εὐχόμεθα δὲ ἐγκαρδίως, ὅπως καὶ αἱ ἀποχωρισθεῖσαι ἄλλαι Ἐκκλησίαι ἀναγνωρίσωσι τὰς ἀληθείας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἥτις συνεχίζει τὴν ἀρχαίαν ἀδιαίρετον Ἐκκλησίαν καὶ ἐκπροσωπεῖ τὸ τῆς ἀληθοῦς καὶ καθολικῆς Ἐκκλησίας ἰδεῶδες, καὶ προσέλθωσιν εἰς αὐτήν, ὅτε, κατὰ τὸ ἀψευδὲς τὸ Κυρίου στόμα, «γενήσεται μία ποίμνη, εἰς ποιμήν». (Ἰωάν. ι'. 17).

Ἀρχ.μ. **ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ Ἱ. ΣΥΝΟΔΙΝΟΣ**

Ἱεροκλήρευς.

1) Α'. Τόμ. Περιοδ. Μέντορος σελ. 501.

ΑΡΧΑΙΟΝ ΤΥΠΙΚΟΝ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ
ΤΟΥ Ζ' ΑΙΩΝΟΣ*)

Τῷ Μεγάλῳ Σαββάτῳ ἑσπέρας. Κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ὁ Ἐπίσκοπος, οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ διάκονοι εἰσέρχονται εἰς τὴν ἁγίαν Ἀνάστασιν καὶ κλείουσι τὰς θύρας. Ἐτοιμάζουσι τρία θυμιατήρια καὶ ἀπαγγέλλουσιν ἑκτενῇ καὶ εὐχὴν. Ὁ Ἐπίσκοπος τίθησιν εἰς τὸ θυμιατήριον θυμίαμα καὶ ὁ ἴδιος θυμιά. Προηγεῖται ὁ Ἐπίσκοπος, μετ' αὐτὸν ἔπονται οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ διάκονοι καί, ψάλλοντες τὸν ψαλμόν: «Ἄσατε τῷ Κυρίῳ ᾄσμα καινόν, ψάλλετε τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ», περιέρχονται κύκλῳ τὴν Ἐκκλησίαν. Εἰσερχόμενοι εἰς τὸ Ἅγιον Βῆμα ἀπαγγέλλουσιν ἑκτενῇ καὶ εὐχὴν μετὰ γονυκλισίας, ἑφ' ᾧ ὁ Ἐπίσκοπος λέγει τὸ προκείμενον: «Νῦν ἀναστήσομαι, λέγει Κύριος, νῦν δοξασθίσομαι, νῦν ὑψωθήσομαι». Στίχ. «Ψάλλετε τῷ Κυρίῳ ᾄσμα καινόν». Περιέρχονται τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ψάλλουσιν ἐκ δευτέρου τὸ προκείμενον: «Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον». Στίχ. «Αἰνεῖτε δοῦλοι Κύριον, αἰνεῖτε τὸ ὄνομα Κυρίου». Ἐλθόντες πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ ἱεροῦ Βήματος, ἀπαγγέλλουσιν ἑκτενῇ καὶ εὐχὴν καί, ψάλλοντες τὸν ψαλμόν: «Ἄσατε τῷ Κυρίῳ ᾄσμα καινόν», περιέρχονται ἐκ τρίτου τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐπιστρέψαντες ἔκει, παρὰ τῇ εἰσόδῳ τοῦ Βήματος, ἀπαγγέλλουσιν ἑκτενῇ καὶ εὐχὴν. Ὁ Ἐπίσκοπος ἀσπά-

*) Ἦε «Νέα Σιών» Τόμος ΙΔ'. Τεύχος Γ'. Δ'. σελ. 202-211.

ζεται τοὺς ἱερεῖς καὶ διακόνους, εὐλογοῦσι τὰ κηρία καὶ ἀνάπτουσι τὰς λυχνίας. Ὁ Ἐπίσκοπος ψάλλει τὸ «Κύριε ἐκέκραξα» μετὰ τοῦ Στιχηροῦ ἤχος η'. «Φωτίζου, φωτίζου, Ἱερουσαλήμ». Μετὰ τὸ «Φῶς ἰλαρὸν» λέγουσι τὸ προκείμενον: «Ἐπαίνει Ἱερουσαλήμ τὸν Κύριον». Εἰσέρχονται εἰς τὸ Βῆμα καὶ ψάλλουσι τὸν ψαλμὸν: «Ἀνάστα ὁ Θεός, κρίνον». Στίχ. «Ὁ Θεὸς ἔστι ἐν συναγωγῇ θεῶν». Εἰσάγουσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοὺς κατηγουμένους καὶ ἀναγινώσκουσι τὰ ἐπόμενα ἀναγνώσματα*. Πρῶτον, τῆς Γενέσεως: «Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν... καὶ τὴν φλογίνην ρομφαίαν τὴν στρεφομένην φυλάσσειν τὴν ὁδὸν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς» (1, 1—3, 24). Δεύτερον, τῆς Ἐξόδου: «Εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν ἐν γῇ Αἰγύπτῳ λέγων... καὶ τοῖς υἱοῖς σου ἕως αἰῶνος» (12, 1—24). Τρίτον, Ἰωνᾶ τοῦ Προφήτου: «Καὶ ἐγένετο λόγος Κυρίου πρὸς Ἰωνᾶν... καὶ κτήνη πολλὰ» (1, 1-4, 11).

*) Ἐν τῷ χειρογράφῳ Λατάσκης τὰ αὐτὰ ἐκτίθενται οὕτω: **Τῷ Μεγάλῳ Σαββάτῳ ἐσπέρας.** Τῇ δεκάτῃ ὥρᾳ σημαίνουσιν διὰ τὸν ἐσπερινὸν καὶ εἰσέρχονται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὁ Ἐπίσκοπος, οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ διάκονοι ὁ λαὸς μένει ἐν τῇ αὐλῇ, καὶ αἱ θύραι τῆς Ἐκκλησίας κλείονται. Ἀνάπτουσι τὰ κηρία, ἀπαγγέλλουσιν ἐκτενὴ καὶ εὐχὴν ὁ Ἐπίσκοπος, οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ διάκονοι λαμβάνουσι τὰ θυριατήρια καὶ, λέγοντες τὸν ψαλμὸν: «Σοὶ πρόπει ὕμνος, ὁ Θεός», περιέρχονται κύκλῳ τὴν Ἐκκλησίαν. Ἀπαγγέλλουσιν ἐκτενὴ καὶ εὐχὴν καὶ, λέγοντες τὸν ψαλμὸν: «Ἐπαίνει Ἱερουσαλήμ τὸν Κύριον», περιέρχονται τὴν Ἐκκλησίαν καὶ φθάνουσιν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ ἱεροῦ. Ἀπαγγέλλουσιν ἐκτενὴ καὶ εὐχὴν καὶ, λέγοντες τὸν ψαλμὸν: «Ἄσατε τῷ Κυρίῳ ᾄσμα καινόν», περιέρχονται τὴν Ἐκκλησίαν ἐκ τρίτου. Ὁ Ἐπίσκοπος λέγει τὸ προκείμενον ἤχος γ'. «Νῦν ἀναστήσομαι, λέγει Κύριος», Στίχ. «Ἀσάτε τῷ Κυρίῳ ᾄσμα καινόν». Πάντες οἱ ἱεροεργαζόμενοι ἀσπάζονται ἀλλήλους. Εἶτα εὐλογοῦσι τὰ κηρία, ἀνάπτουσι τὰς λυχνίας, ἀνοίγουσι τὰς θύρας καὶ εἰσέρχονται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν μετανόωντων. Ψάλλουσι τὸ «Κύριε ἐκέκραξα» μετὰ τοῦ στιχηροῦ: «Φωτίζου, φωτίζου, Ἱερουσαλήμ, ἡ καὶ γάρ». Μετὰ τὸ «Φῶς ἰλαρὸν» λέγουσιν κατ' ἀντιφώναν: «Ἐπαίνει, Ἱερουσαλήμ, τὸν Κύριον». Ὁ Ἐπίσκοπος κάθεται ἐπὶ καθέδρας καὶ λέγει τὸ προκείμενον ἤχος γ'. «Ἀνάστα, Κύριε, κρίνον τὴν γῆν». Στίχ. «Ὁ Θεὸς ἔστι ἐν συναγωγῇ θεῶν». Καὶ ἀναγινώσκουσι τὰ δώδεκα ἀναγνώσματα.

Τέταρτον, τῆς Ἑξόδου: «Ἐγεννήθη δὲ ἐν τῇ φυλακῇ τῇ ἑω-
θινή, καὶ ἐπέβλεψε Κύριος ἐπὶ τὴν παρεμβολὴν τῶν Αἴ-
γυπτίων.... ἔπρον καὶ ἀναβάτην ἔρριπεν εἰς θάλασσαν»
(14, 24—15, 21). Πέμπτον, τοῦ Ἡσαίου: «Φωτίζου, φωτί-
ζου, Ἱερουσαλήμ..... καὶ ὁ οἶκος τῆς προσευχῆς μου δο-
ξασθήσεται» (60, 1—7). Ἑκτον, τῶν Βασιλειῶν: «Καὶ ἐ-
γένετο ἐν τῷ ἀνάγειν Κύριον ἐν συσσεισμῷ τὸν Ἥλιον
ὥς εἰς τὸν οὐρανὸν..... κατὰ τὸ ρῆμα Ἐλισσαιέ. ὁ ἐ-
λάλησε» (Δ'. Βασιλ. 2, 1—22). Ἑβδομον, τοῦ Ἱερεμίου:
«Ἴδου ἡμέραι ἔρχονται, καὶ διαθήσομαι τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ....»
(31.). Ὁγδοον, Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ: «Καὶ ἐγένετο μετὰ τὴν
τελευτὴν Μωϋσῆ, τοῦ δούλου Κυρίου.... καὶ τότε συνήσεις»
(1, 1—9). Ἐνατον, τοῦ Ἰεζεκιήλ: «Καὶ ἐγένετο ἐπ' ἐμὲ χεὶρ
Κυρίου» (37, 1....). Δέκατον, τῆς Γενέσεως: «Καὶ ἐγένετο
μετὰ τὰ ρήματα ταῦτα ὁ Θεὸς ἐπείρασεν τὸν Ἀβραάμ»
(22, 1—18).—Εὐρήσεις εἰς τὴν Μ. Πέμπτην. Εὐχὴ μετὰ
γονυκλισίας. Ἐνδέκατον, τοῦ Ἰωβ: «Τίς οὗτος ὁ κρύπτων
μὲ βουλήν.... ἠρώτησας δὲ μῆνας αὐτῶν πλήρεις τοκετοῦ
αὐτῶν» (38, 2—39, 2). Εὐχὴ μετὰ γονυκλισίας. Δωδέκατον,
Δανιήλ: «Ἔτους ὀκτωκαιδεκάτου Ναβουχοδοноσόρ ὁ βασι-
λεὺς ἐποίησεν εἰκόνα χρυσοῦν... καὶ ἠξίωσεν αὐτοὺς ἡγεῖσθαι
πάντων τῶν Ἰουδαίων τῶν ὄντων ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ». (3, 1—31). Μετὰ ταῦτα εἰσάγουσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοὺς
βαπτισθέντας, ψάλλοντες τὴν ὑπακοήν: «Ὅσοι εἰς Χριστὸν
ἐβαπτίσθητε», εἶτα δὲ ἄρχονται τῆς λειτουργίας. Τροπᾶριον:
«Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν». Προκείμενον: «Σοὶ πρέπει
ὕμνος ὁ Θεὸς ἐν Σιών». Στίχ. Ἐνώτισαι τὴν δέησίν μου.
Ἀνάγνωσμα Παύλου πρὸς Κορινθίους: «Γνωρίζω δὲ ὑμῖν,
ἀδελφοί, τὸ Εὐαγγέλιον, ὃ εὐηγγελισάμην ὑμῖν... καὶ οὐ-
τως ἐπιστεύσατε» (Α'. Κορινθ. 15, 1—11). Ἀλληλούϊα,
ἤχος δ': «Σὺ, Κύριε, ἀναστάς, οἴκτειρον τὴν Σιών». Εὐαγ-
γέλιον τοῦ Ματθαίου: «Ὅψὲ σαββάτων, τῇ ἐπιφωσκούσῃ...
ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. Ἀμήν» (28, 1—20). Εἰς
τὴν νύκτα τῶν χειρῶν: «Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου εὐαγγελί-

ζου ἡμῖν». Τῶν Ἀγίων Δώρων, ἀλληλουῖα καὶ κοινωνικόν: «Ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν». Ἀρχονται τῆς ἀγρυπνίας, καθίσματα δὲν λέγουσιν, ἀναγινώσκουσι μόνον βιβλίον(;) **δεῖ γὰρ χαίρειν ἐν ταύτῃ τῇ νυκτί.** Εἰς τὸν ὄρθρον, Πολυέλαιος ἡχος η΄. μετὰ τοῦ ἀλληλουῖα. Προκείμενον τοῦ Εὐαγγελίου, ἡχος η΄. Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ ἔρχεται πρώτ... καὶ ταῦτα εἶπεν αὐτῇ» (20, 1—18). Ψάλλουσιν ἡχος δ΄. «Κύριε, ὥσπερ νεκρὸς ἐν τῷ τάφῳ». Ἔτερον: «Ὁ ἄγγελός σου, Κύριε».

Τῇ ἀγία ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα, ἐορτῇ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, σύναξις ἐν τῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ.

Τροπάριον ἡχος γ΄. «Ὁ μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ». Προκείμενον ἡχος η΄. «Αὕτη ἡ ἡμέρα, ἣν ἐποίησεν ὁ Κύριος». Στίχ. «ὦ Κύριε, σῶσόν με». Πρῶτον ἀνάγνωσμα τοῦ Προφήτου Ὡσηέ: «Καὶ εἶδεν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις Ἐφραὶμ τὴν νόσον αὐτοῦ καὶ Ἰούδας τὴν ὀδύνην αὐτοῦ..... καὶ ἤξει ὥς ὑετὸς ἡμῖν πρῶτος καὶ ὕψιμος τῇ γῇ» (5, 13—6, 3). Ἀνάγνωσμα δευτέρον τοῦ Προφήτου Σοφονίου: «Κατέσπασα ὑπερηγάνους, ἡφρανίσθησαν γωνίαι αὐτῶν, ἐξερημώσω τὰς ὁδοὺς αὐτῶν τὸ παράπαν.... καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἐκφοβῶν αὐτοὺς» (3, 6—13). Τρίτον ἀνάγνωσμα τῶν Πράξεων: «Τὸν μὲν πρῶτον λόγον ἐποίησάμην». —Εὐρήσεις εἰς τὴν ἀνάληψιν. Ἀλληλουῖα, ἡχος β΄. «Ἀναστήτω ὁ Θεὸς καὶ διασκορπισθήτωσαν». Εὐαγγέλιον τοῦ Μάρκου: «Καὶ διαγενομένου τοῦ Σαββάτου, Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία Ἰακώβου καὶ Σαλώμη ἠγόρασαν ἀρώματα.... ἐφοβοῦντο γὰρ» (16, 1—8). Εἰς τὴν νύκτι τῶν χειρῶν, ἡχος η΄. «Τὸν Ζωοποιόν σου Σταυρόν». Τῶν Ἀγίων Δώρων: «Τίς Θεὸς μέγας».

Τῇ ἐνάτῃ ὥρᾳ ἀναβαίνουνσιν εἰς τὸ ἅγιον Ὅρος τῶν Ἑλαιῶν. Ψάλλουσι τὸν ψαλμόν, ἡχος η΄. «Ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ, ὅτι ἀγαθός, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα. Στίχ. «Τῇ ἀναστάσει τοῦ Κυρίου ὁ Ἄδης συνεταράχθη». Ψαλμός,

ἡχος ζ'. «Σοὶ πρέπει ὕμνος ὁ Θεὸς ἐν Σιών». Στίχ. «Εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου». Ἀναγινώσκουσι τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Λουκᾶ: «Καὶ ἰδοὺ δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν πορευόμενοι ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ εἰς κώμην». — Εὐρήσεις ἔμπροσθεν εἰς τὴν Τετάρτην. **Καὶ ἔρχονται εἰς Σιών** ψάλλοντες τὸν ψαλμόν: «Σοὶ πρέπει ὕμνος ὁ Θεὸς ἐν Σιών». Στίχ. «Ὁ χορὸς τῶν ἀποστόλων». Τελοῦσι τὸν Ἑσπερινόν. Τροπάριον ἡχος η'. «Κύριε, ὅτε ἐξηλθες, ἐσφραγισμένου τοῦ Τάφου». Προκείμενοι: «Ψάλλατε τῷ Κυρίῳ ᾠσμα καινόν». Στίχ. «Ἀγάλλου Ἱερουσαλήμ». Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Οὐσης ὀψίας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ τῶν Σαββάτων... οὐ μὴ πιστεύσω» (20, 19—25)¹.

Τῇ πρώτῃ Δευτέρᾳ τῆς Πεντηκοστῆς, σύναξις ἐν τῇ Ἀναστάσει. Προκείμενοι: «Σοὶ πρέπει ὕμνος». Στίχ. «Εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου». Ἀνάγνωσμα τῶν Πράξεων: «Ἄνδρες Ἰσραηλῖται ἀκούσατε τοὺς λόγους τούτους ... πληρώσης με εὐφροσύνης μετὰ τοῦ προσώπου σου» (2, 22—26). Ἀλληλούϊα ἡχος ε'. «Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν». Εὐαγγέλιον τοῦ Λουκᾶ: «Καὶ ἡμέρα ἦν Παρασκευή, Σάββατον ἐπέφωσκε... καὶ ἀπῆλθεν πρὸς ἑαυτὸν θαυμάζων τὸ γεγονός» (23, 54—24, 12).

Τῇ πρώτῃ Τρίτῃ τῆς Πεντηκοστῆς, σύναξις ἐν τῇ

1) «Κατὰ τὰς ὀκτὼ πασχαλίας ἡμέρας, καθ' ἃ ἀναφέρει ἡ Σύλβια, καθ' ἐκάστην μετὰ τὸ γεῦμα ὁ Ἐπίσκοπος μετὰ πάντος τοῦ κλήρου καὶ μετ' ὅλων τῶν παιδῶν τῶν βαπτισθέντων, καὶ μετὰ πάντων, ὅτινες εἶναι ἀποτακτικὰ ἀναβαίνουσιν εἰς τὸν Ἐλαιῶνα. Λέγονται δὲ ὕμνοι καὶ γίνονται δεήσεις ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ Ἐλαιῶνος Ἐκκλησίᾳ, ἐν ᾗ εἶναι τὸ σπήλαιον, ἐν ᾧ ὁ Ἰησοῦς ἐδίδασκε τοὺς μαθητάς, πρὶν δὲ ἐν τῷ Ἐμβωμῷ, ἧτοι ἐν τῷ τόπῳ, ἐξ οὗ ὁ Κύριος ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς.

Ἐντεῦθεν κατέρχονται εἰς τὴν Ἀνάστασιν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ἑσπερινοῦ. Τοῦτο δὲ γίνεται δι' ὅλων τῶν ὀκτὼ ἡμερῶν. Τῇ δὲ Κυριακῇ τὸ ἑσπέραν, μετὰ τὸν Ἑσπερινόν ἐν τῇ Ἀναστάσει, ἅπας ὁ λαὸς συνάγει τὸν Ἐπίσκοπον μετὰ ὕμνων εἰς Σιών» (Ὁδοιπορικὰ σελ. 70).

Σιών. Προκείμενον: «Ἐπαίνει Ἱερουσαλήμ τὸν Κύριον». Στίχ. «Ὅτι ἐνίσχυσεν».

Τῇ πρώτῃ Τετάρτῃ τῆς Πεντηκοστῆς, σύναξις ἐν τῇ Σιών. (Χειρόγραφον Κάλσκης = Σύναξις ἐν τῇ νέᾳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Θεοτόκου, οἰκοδομηθεῖσῃ ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ). Προκείμενον: «Ἀνάστα ὁ Θεὸς, κρῖνον τὴν γῆν». Στίχ. «Μνήσθητι Κύριε τοῦ Δαυὶδ». Ἀνάγνωσμα τῶν Πράξεων: Πέτρος καὶ Ἰωάννης ἀνέβαινον εἰς τὸ ἱερὸν.... ὅπως ἂν ἔλθωσι καιροὶ ἀναψύξεως ἀπὸ προσώπου Κυρίου» (3, 1—20). Δεύτερον ἀνάγνωσμα Καθολικῆς ἐπιστολῆς Ἰακώβου: «Μηδεὶς πειραζόμενος λεγέτω... ἀδελφοί μου ἀγαπητοί» (1, 13—16). Ἀλληλούϊα, ἦχος η΄. «Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου». Εὐαγγέλιον τοῦ Λουκᾶ: «Καὶ ἰδοὺ δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν πορευόμενοι... ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου» (24, 13—35).

Τῇ πρώτῃ Πέμπτῃ τῆς Πεντηκοστῆς. Προκείμενον: «Ὑψοῦτε Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν». Στίχ. «Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, ὀργιζέσθωσαν λαοί». Πράξεων: «Τότε ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλήμ». — Εὐρήσεις ἐν τῷ ἀναγνώσματι τῆς Ἀναλήψεως. Καθολικῆς ἐπιστολῆς Ἰακώβου: «Ἀδελφοί μου, μὴ ἐν προσωποληψίαις ἔχετε τὴν πίστιν.... κατακαυχᾶται ἔλεος κρίσεως» (2, 1—13). Ἀλληλούϊα ἦχος ζ΄. «Ὁ ἐλπίζων ἐπὶ Κύριον». Εὐαγγέλιον τοῦ Ματθαίου: «Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους... τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (5, 1—16).

Τῇ πρώτῃ Παρασκευῇ τῆς Πεντηκοστῆς, σύναξις ἐν τῷ Γολγοθᾷ. Προκείμενον: «Ψάλλετε τῷ Κυρίῳ ᾠσμα καινόν». Στίχ. «Σῶσόν με τῇ δεξιᾷ σου». Τῶν Πράξεων: «Ἄγγελος δὲ Κυρίου ἐλάλησε πρὸς Φίλιππον... ἕως τοῦ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς Καισάρειαν» (8, 26—40). Καθολικῆς ἐπιστολῆς Ἰακώβου: «Τί τὸ ὄφελος ἀδελφοί μου.... ἡ πίστις ἐτελειώθη» (2, 14—22). Ἀλληλούϊα, ἦχος β΄. Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Μετὰ ταῦτα ἐφανερώσεν ἑαυτὸν πάλιν ὁ

Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ τῆς θαλάσσης..... ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν» (21, 1—14).

Τῷ πρώτῳ Σαββάτῳ τῆς Πεντηκοστῆς. Προκείμενον ἡχος α'. «Ὁ Θεὸς οἰκτειρήσαι ἡμᾶς καὶ εὐλογῆσαι ἡμᾶς». Στίχ. «Ἐπίφανον τὸ πρόσωπόν σου ἐφ' ἡμᾶς». Τῶν Πράξεων: «Ἀπολυθέντες δὲ ἦλθον πρὸς τοὺς ἰδίους..... καὶ ἐλάλουν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ μετὰ παρρησίας» (4, 23—31). Καθολικῆς ἐπιστολῆς Ἰακώβου: «Πᾶσα δόσις ἀγαθὴ.... ἄσπιλον ἑαυτὸν τηρεῖν ἀπὸ τοῦ κόσμου» (1, 17—27). Ἀλληλουῖα ἡχος ζ'. «Ἄσατε τῷ ἐλεήμονι Θεῷ». Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Ὅτε οὖν ἠρίστησαν.... χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία» (21, 15—25).

Τῇ πρώτῃ Ἀγίᾳ Κυριακῇ τῆς Πεντηκοστῆς, ἥτις ἐστὶ Νέα Κυριακή. Εἰς τὴν λειτουργίαν, Τροπάριον, ἡχος β'. «Ὡ τοῦ παραδόξου θαύματος». Προκείμενον ἡχος ε'. «Ἡτοίμασαν δ' εἰς κρίσιν τὸν θρόνον αὐτοῦ». Στίχ. «Ἐξομολογήσομαί σοι, Κύριε». (Ἀνάγνωσμα) τῶν Πράξεων: «Ἀναστιάς δέ τις ἐν τῷ Συνεδρίῳ Φαρισαῖος.... καὶ εὐαγγελιζόμενοι Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν» (5, 34—42). Καθολικῆς ἐπιστολῆς Ἰωάννου: «Ὁ ἦν ἀπ' ἀρχῆς..... ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας» (Α'. 1, 1—8). Ἀλληλουῖα, ἡχος δ'. «Ἐπαίνει Ἱερουσαλὴμ τὸν Κύριον». Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος.... διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο» (1 1—17). **Τῇ ἐνάτῃ ὥρᾳ [ἀναβαίνουνσιν εἰς τὸν τόπον τῆς Ἀναλήψεως καὶ] τελοῦσι πᾶσαν τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Ἑσπερινοῦ τοῦ Πάσχα.** Τροπάριον, ἡχος δ'. «Ὡ τοῦ παραδόξου θαύματος». Προκείμενον ἡχος η'. «Ἄσατε τῷ Κυρίῳ ἕσμα καινόν». Στίχ. «Εὐφρανθήτω Ἰσραὴλ ἐπὶ τῷ ποιήσαντι αὐτόν». Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Καὶ μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ πάλιν ἦσαν ἔσω οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.... ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ (20, 26—31).

Τῇ δευτέρᾳ τῆς Πεντηκοστῆς, σύναξις ἐν τῷ ἀγίῳ Ἰωάννῃ. Προκείμενον: «Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν

ὁ φθόγγος». Στίχ. «Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται». (Ανάγνωσμα) τῶν Πράξεων: «Σαῦλος δὲ ἐλυμαίνεται τὴν ἐκκλησίαν.... πολ-
λὰς τε κώμας τῶν Σαμαρειτῶν εὐηγγελίσαντο» (8, 3--25). Καθολικῆς ἐπιστολῆς Ἰακώβου: «Μὴ πολλοὶ διδάσκαλοι γί-
νεσθε..... τοῖς ποιοῦσιν εἰρήνην» (3, 1--18). Ἀλληλούϊα:
«Πάντα τὰ ἔθνη». Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Θεὸν οὐ-
δεὶς ἑώρακε πώποτε». — Εὐρήσεις εἰς τὸ τέλος τῆς ἀκολου-
θίας τῶν Θεοφανείων τοῦ Μεσονυκτίου.

*Τῇ δευτέρᾳ Τρίτῃ τῆς Πεντηκοστῆς. Τῶν ἁγίων Γυ-
ναικῶν.* Προκείμενον: «Μνησθήσομαι τοῦ ὀνόματός σου». Στίχ.
«Καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς». (Ανάγνωσμα) τῶν Πράξεων:
«Τότε ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ» (1, 12). — Εὐρήσεις ἐν τῷ
ἀναγνώσματι τῆς Ἀναλήψεως. Καθολικῆς ἐπιστολῆς Πέτρου:
«Οὕτω γάρ ποτε καὶ αἱ ἅγαι γυναῖκες, αἱ ἐλπίζουσαι ἐπὶ τὸν
Θεὸν.... τὸ δὲ τέλος πάντες ὁμόφρονες» (Α΄. Πέτρ. 3,
5—8). Εὐαγγέλιον τοῦ Λουκᾶ: «Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθ-
εξῆς καὶ αὐτὸς διώδευε κατὰ πόλιν.... ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων
αὐταῖς» (8, 1—3).

Τῇ διυτέρᾳ Τετάρτῃ τῆς Πεντηκοστῆς. Προκεί-
μενον: «Αἰνέσουσί σε». Στίχ. «Εὐφρανθήσεται ἐπὶ σέ». Τῶν
Πράξεων: «Ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις πληθυνόντων τῶν μα-
θητῶν.... ὑπήκουον τῇ πίστει» (6, 1--7). Καθολικῆς ἐπι-
στολῆς Ἰακώβου: «Πόθεν πόλεμι καὶ μάχαι ἐν ὑμῖν;.....
καὶ ὑψώσει ὑμᾶς» (4, 1--10). Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου:
«Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου» (12,
24). — Εὐρήσεις εἰς τὴν 27 Δεκεμβρίου.

Τῇ δευτέρᾳ Πέμπτῃ τῆς Πεντηκοστῆς. Προκείμε-
νον: «Νῦν ἀναστήσομαι, λέγει Κύριος». Στίχ. «Τὰ λόγια Κυ-
ρίου λόγια ἀγνά». Τῶν Πράξεων: «Ὁ δὲ Σαῦλος ἔτι ἐμ-
πνέων ἀπειλῆς..... ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστὸς» (9, 1—22).
Καθολικῆς ἐπιστολῆς Ἰακώβου: «Μὴ καταλαλεῖτε ἀλλήλων,
ἀδελφοί,..... ἐν ἐσχάταις ἡμέραις» (4, 11--5, 3). Εὐαγγέλιον

τοῦ Ἰωάννου: «Τῇ ἐπαύριον βλέπει ὁ Ἰωάννης τὸν Ἰησοῦν» (1, 29).—Εὐρήσεις εἰς τὰ Θεοφάνεια.

Τῇ δευτέρᾳ Παρασκευῇ τῆς Πεντηκοστῆς. Προκείμενον: «Τίς δώσει ἐκ Σιών τὸ σωτήριον τοῦ Ἰσραήλ». Στίχ. «Ἀγαλλιάσεται Ἰακώβ καὶ εὐφρανθήσεται Ἰσραήλ». Τῶν Πράξεων: «Ὡς δὲ ἐπληροῦντο ἡμέραι ἱκαναί... ἐπληθύνοντο» (9, 23--31). Καθολικῆς ἐπιστολῆς Ἰακώβου: «Μακροθυμήσατε οὖν, ἀδελφοί... καὶ οἰκτίρμων» (5, 7--11). Ἀλληλούϊα: «Κύριε, τίς παροικήσει ἐν τῷ σκηνώματί σου». Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Τῇ ἐπαύριον ἠθέλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐξελθεῖν εἰς τὴν Γαλιλαίαν.... ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου» (1, 44--52).

Τῇ δευτέρᾳ Σαββάτῳ τῆς Πεντηκοστῆς. Προκείμενον: «Ἐλέησόν με, Κύριε, ὅτι ἀσθενής εἰμι». Στίχ. «Ἐκπίασα ἐν τῷ στεναγμῷ μου». (Ἀνάγνωσμα) πρὸς Ἑβραίους: «Εἰ παιδείαν ὑπομένετε.... ἀποδίδωσι δικαιοσύνης» (12, 7 - 11). Ἀλληλούϊα: «Ὅν τρόπον ἐπιποθεῖ ἡ ἔλαφος». Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Ἀπεκρίνατο οὖν ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς: ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἄφ' ἑαυτοῦ οὐδέν.... οὐ τιμᾷ τὸν Πατέρα τὸν πέμψαντα αὐτὸν» (5, 19—23).

Τῇ δευτέρᾳ Κυριακῇ τῆς Πεντηκοστῆς. Προκείμενον: «Σοὶ πρέπει ὕμνος». Στίχ. «Εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου». Καθολικῆς ἐπιστολῆς Ἰωάννου: «Ὅτι ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ.... καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ» (Α'. Ἰωάνν. 4, 8—16). Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας... καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ» (2, 1—11).

Τῇ τρίτῃ Δευτέρᾳ τῆς Πεντηκοστῆς. Προκείμενον: «Φύλαξόν με Κύριε». Στίχ. «Κλῖνον πρὸς με τὸ οὖς σου». Τῶν Πράξεων: «Ἐγένετο δὲ ἡμέρας ἱκανάς..... πάντα τὰ προστεταγμένα σοι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ» (9, 43—10, 33). Κα-

θολικῆς ἐπιστολῆς Πέτρου: «Πέτρος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ..... εἰς ὃν ἄρτι μὴ ὀρῶντες πιστεύετε» (Α΄. Πέτρ. 1, 1—8). Ἀλληλούϊα: «Ὁ Θεός μου, ἄμωμος ἡ ὁδὸς αὐτοῦ». Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου.—Εὐρήσεις εἰς τὴν δευτέραν ἡμέραν μετὰ τὰ Θεοφάνεια.

Τῇ τρίτῃ Τρίτῃ τῆς Πεντηκοστῆς. Προκείμενον: «Ὁ Κύριος σώσει με». Στίχ. «Ἐν τόπῳ γλοερῶ». Τῶν Πράξεων: «Βαρνάβας δὲ καὶ Σαῦλος ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλήμ..... ἐκπλησσομένοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ τοῦ Κυρίου» (12, 25—13, 12). Καθολικῆς ἐπιστολῆς Πέτρου: «Οἱ οἰκέται ὑποτασσόμενοι ἐν παντὶ ᾧ ὀφθαί τοῖς δεσπόταις..... τοῦτο χάρις παρὰ Θεῶ» (Α΄. Πέτρ. 2, 18—20). Ἀλληλουῖα, ἦχος β΄. «Ὁ ποιμαίνων τὸν Ἰσραὴλ». Εὐαγγέλιον τοῦ Λουκᾶ: «Καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ.....» (2, 8).—Εὐρήσεις εἰς τὴν Γέννησιν τοῦ Χριστοῦ.

Τῇ τρίτῃ Τετάρτῃ τῆς Πεντηκοστῆς. Προκείμενον, ἦχος ζ΄. «Μνήσθητι Κύριε τοῦ Δαυὶδ». Στίχ. «Ὡς ὥμοσε». Ἀνάγνωσμα τῶν Βασιλειῶν: «Καὶ ἤγγισαν αἱ ἡμέραι Δαυὶδ ἀποθανεῖν αὐτὸν..... καὶ ἐτάφη ἐν τῇ πόλει αὐτοῦ» (Γ΄. Βασιλ. 2, 1—10). Καθολικῆς ἐπιστολῆς Πέτρου: «Ἀγαπητοί, ὡς παροίκους..... τὸν Θεὸν φοβεῖσθε, τὸν βασιλέα τιμᾶτε» (Α΄. Πέτρ. 2, 11—17). Ἀλληλουῖα. Εὐαγγέλιον τοῦ Ματθαίου: «Συνηγμένων δὲ τῶν Φαρισαίων» (22, 41). — Εὐρήσεις εἰς τὴν 26 Δεκεμβρίου.

Τῇ τρίτῃ Πέμπτῃ τῆς Πεντηκοστῆς, ἐν Βηθλεέμ. **Μνήμη τῶν Ἀγίων Νηπίων τῶν ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου τοῦ βασιλέως ἀναιρεθέντων.** Προκείμενον ἦχος ζ΄. «Ἐκ στόματος νηπίων». Στίχ. «Κύριε ὁ Κύριος ἡμῶν ὡς θυμαστόν». (Ἀνάγνωσμα) τοῦ Ἰσαΐου: «Τότε φανεροὶ ἔσονται οἱ σφραγιζόμενοι τὸν νόμον τοῦ μαθεῖν..... ὥς λάμπει ἐφ' ὑμᾶς» (8, 16—9, 2). Τῶν Πράξεων: «Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἐπέβαλεν Ἡρώδης ὁ Βασιλεὺς τὰς γεῖ-

ρας..... ηὔξανε καὶ ἐπληθύνετο» (12, 1—24). Καθολικῆς ἐπιστολῆς Ἰωάννου: «Γράφω ὑμῖν, τέκνία, ὅτι ἀφρώνται ὑμῖν αἱ ἀμαρτίαι..... μένει εἰς τὸν αἰῶνα» (Α΄. Ἰωάννου 2, 12—17). Ἀλληλούϊα ἤχος γ΄. «Αἰνεῖτε δοῦλοι Κύριον». Εὐαγγέλιον τοῦ Ματθαίου: «Τοῦ Ἰησοῦ γεννηθέντος» (2, 1).—Εὐρήσεις εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ.

Τῇ τρίτῃ Παρασκευῇ τῆς Πεντηκοστῆς. Προκείμενον: «Ἐν δυναστείαις ἡ σωτηρία τῆς δεξιᾶς σου». Στίχ. «Ἀγαλλιασόμεθα ἐπὶ τῷ σωτηρίῳ σου». Τῶν Πράξεων: «Οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες ἀπὸ τῆς θλίψεως..... διὰ χειρὸς Βαρνάβα καὶ Σαύλου». Καθολικῆς ἐπιστολῆς Πέτρου: «Οἱ οἰκέται ὑποτασσόμενοι».—Εὐρήσεις εἰς τὴν Τρίτην ταύτης τῆς ἐβδομάδος. Ἀλληλούϊα: «Ἀνελήφθης, Κύριε, ἐν δόξῃ». Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ..... πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασιν πιστεύσετε;» (5, 31, 47).

Τῷ τρίτῳ Σαββάτῳ τῆς Πεντηκοστῆς. Προκείμενον: «Παρὰ σοῦ ὁ ἔπαινός μου». Στίχ. «Τὰς εὐχὰς μου ἀποδώσω». Ἀνάγνωσμα Πέτρου: «Πάντων δὲ τὸ τέλος ἤγγικεν..... εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν» (Α΄. Πέτρ. 4, 7—11). Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Τῇ ἐπαύριον ὁ ὄχλος ὁ ἐστηκὼς..... ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ» (6, 22—39).

Τῇ ἀγίᾳ Τρίτῃ Κυριακῇ τῆς Πεντηκοστῆς. Προκείμενον: «Σοὶ πρέπει ὕμνος». Στίχ. «Ἐνώτισαι ὁ Θεὸς τὴν προσευχήν μου». Τῶν Πράξεων: «Ἀναστὰς δὲ ὁ Ἀρχιερεὺς καὶ πάντες οἱ σὺν αὐτῷ..... τοῖς πειθαρχοῦσιν αὐτῷ» (5, 17—32). Καθολικῆς ἐπιστολῆς Πέτρου: «Διὸ ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας τῆς διανοίας ὑμῶν..... τὸ δὲ ῥῆμα Κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα» (Α΄. Πέτρ. 1, 13—25). Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Ἔδει δὲ τὸν Ἰησοῦν διέρχεσθαι διὰ Σαμαρείας..... ἀληθῶς ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, ὁ Χριστὸς» (4, 4—42).

Τῇ τετάρτῃ Δευτέρᾳ τῆς Πεντηκοστῆς. Προκείμενον:

«Οὐ φοβηθήσομαι». Στίχ. «Ἐπίστρεψον τὴν ψυχὴν μου». Τῶν Πράξεων: «Καὶ τις ἀνὴρ ἐν Λύστροις . . . καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς» (14, 8—15). Καθολικῆς ἐπιστολῆς Πέτρου: «Ἀγαπητοί, μὴ ξενίζεσθε τῇ ἐν ὑμῖν πυρώσει . . . τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐν ἀγαθοποιίᾳ» (Α΄. Πέτρ. 4, 12—19). Ἀλληλούϊα: «Ἐν τῷ κατασκηῶσαι εἰς οἶκον Κυρίου». Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν . . . ἐλθὼν ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν» (4, 43—54).

Τῇ τετάρτῃ Τρίτῃ τῆς Πεντηκοστῆς. Προκείμενον: «Ἄκακοι καὶ εὐθεῖς ἐκολλῶντό μοι». Στίχ. «Οἱ ὀφθαλμοί μου πάντοτε πρὸς Κύριον». Τῶν Πράξεων: «Ὅς ἐν ταῖς παρῳχημέναις γενεαῖς εἶασε πάντα τὰ ἔθνη . . . εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ» (14, 16—22). Καθολικῆς ἐπιστολῆς Πέτρου: «Πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ὑμῖν παρακαλῶ . . . τῆς δόξης στέφανον» (Α΄. Πέτρ. 5, 1—4). Ἀλληλούϊα: «Ἰσχυὺς Κύριος τῶν φοβουμένων αὐτὸν». Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς.—Εὐρήσεις εἰς τὴν ὁγδόην ἡμέραν μετὰ τὰ Θεοφάνεια.

Τῇ τετάρτῃ Τετάρτῃ τῆς Πεντηκοστῆς. Προκείμενον ἡχος ζ'. «Ἐπαίνει, Ἱερουσαλὴμ, τὸν Κύριον». Στίχ. «Ὅτι ἐνίσχυσε Κύριος». Τῶν Πράξεων: «Ἐν δὲ τῇ μιᾷ τῶν Σαββάτων συνηγμένων τῶν Μαθητῶν . . . τὴν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν» (20, 7—21). Καθολικῆς ἐπιστολῆς Πέτρου: «Ἀποθέμενοι οὖν πᾶσαν κακίαν . . . νῦν δὲ ἐλεηθέντες» (Α΄. Πέτρ. 2, 1—10). Ἀλληλούϊα: «Σοὶ πρέπει ὕμνος, ὁ Θεὸς ἐν Σιών». Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Ἦδη δὲ τῆς ἑορτῆς μεσοῦσης, ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς . . . κάκεῖνός με ἀπέστειλεν» (7, 14—20).

Τῇ τετάρτῃ Πέμπτῃ τῆς Πεντηκοστῆς. Προκείμενον: «Κύριε, ἡγάπησα εὐπρέπειαν οἴκου σου». Στίχ. «Ὁ ποῦς μου ἔστι ἐν εὐθύτῃ». Τῶν Πράξεων: «Καὶ διελθόντες

τὴν Πισιδίαν... τοῖς ἔθνεσι θύραν πίστεως» (14, 24—27). Καθολικῆς ἐπιστολῆς Πέτρου: «Ὅμοίως νεώτεροι ὑποτάγητε πρεσβυτέροις... ὅτι αὐτῷ μέλλει περὶ ὑμῶν» (Α΄. Πέτρ. 5, 5—7). Ἀλληλούϊα: «Ἐν τῷ εἰσακοῦσαί με φωνῆς αἰνέσεώς σου». Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων... Ταῦτα εἶπεν ἐν Συναγωγῇ διδάσκων ἐν Καπερναοῦμ» (6, 50—59).

Τῇ τετάρτῃ Παρασκευῇ τῆς Πεντηκοστῆς. Προκείμενον: «Κύριος κραταίωμα τοῦ λαοῦ αὐτοῦ». Στίχ. «Εὐλογητὸς Κύριος». Καθολικῆς ἐπιστολῆς Πέτρου: «Νήψατε, γρηγορήσατε....» (Α΄. 5, 8).—Εὐρήσεις εἰς τὴν Δευτέραν τῆς πρώτης ἑβδομάδος. Ἀλληλούϊα: «Πιστεύω τοῦ ἰδεῖν τὰ ἀγαθὰ». Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Καὶ περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ.... περὶ αὐτοῦ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων» (7, 1—13).

Τῷ τετάρτῳ Σαββάτῳ τῆς Πεντηκοστῆς. Προκείμενον: «Ἀγαπήσατε τὸν Κύριον ἐν ὅλῃ καρδίᾳ». Τῶν Πράξεων: «Μετὰ δέ τινας ἡμέρας εἶπεν Παῦλος πρὸς Βαρνάβαν... καὶ ἐπερίσσευον τῷ ἀριθμῷ καθ' ἡμέραν» (15, 36—16, 5). Καθολικῆς ἐπιστολῆς Πέτρου: «Διὰ Σιλουανοῦ ὑμῖν τοῦ πιστοῦ ἀδελφοῦ.... ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἄμην» (Α΄. Πέτρ. 5, 12—14). Ἀλληλούϊα: «Εὐφρανθήσεσθε δίκαιοι ἐν Κυρίῳ». Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Ἐγόγγυζον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶπεν ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ καταβάς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ» (6, 41),—(ἐλλείπει τὸ τέλος).

Τῇ τετάρτῃ Κυριακῇ τῆς Πεντηκοστῆς. Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Πνεῦμα ὁ Θεὸς» (4, 24).—Εὐρήσεις ἀνωτέρω ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τῆς Κυριακῆς τῆς τρίτης ἑβδομάδος.

Τῇ πέμπτῃ Δευτέρᾳ τῆς Πεντηκοστῆς. Προκείμενον: «Ἀγαπᾷ ἐλεημοσύνην καὶ κρίσιν». Στίχ. «Ἐκεῖνος γὰρ εἶπε καὶ ἐγένετο». Τῶν Πράξεων: «Διοδεύσαντες δὲ τὴν Ἀμφίπολιν καὶ Ἀπολλωνίαν, ἦλθον εἰς Θεσσαλονίκην.... ἀπέ-

λυσαν αὐτοὺς» (17, 1—9). Καθολικῆς ἐπιστολῆς Πέτρου: «Τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες..... ἀνόμοις ἔργοις ἐβασάνιζεν» (Β'. Πέτρ. 1, 20—2, 8). Ἀλληλούια: «Μακάριος οὗτος». Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Κάμὲ οἴδατε, καὶ οἴδατε πόθεν εἰμι..... ἀλλ' οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας». (7, 28, 44).

Τῇ πέμπτῃ Τρίτῃ τῆς Πεντηκοστῆς. Προκείμενον: «Παραμβалаῖ Ἄγγελος Κυρίου». Στίχ. «Εὐλογήσω τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ». Τῶν Πράξεων: «Ὡς δὲ ἔγνωσαν οἱ ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης Ἰουδαῖοι..... ὅτι τὸν Ἰησοῦν καὶ τὴν Ἀνάστασιν εὐηγγελίζετο αὐτοῖς» (17, 13—18). Καθολικῆς ἐπιστολῆς Πέτρου: «Οἶδε Κύριος εὐσεβεῖς ἐκ πειρασμοῦ ρύεσθαι..... ἐκ τῆς παραδοθείσης αὐτοῖς ἀγίας ἐντολῆς» (Β'. Πέτρ. 2, 9—21). Ἀλληλούια: «Ἐξομολογήσομαί σοι, Κύριε». Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται πρὸς τοὺς Ἀρχιερεῖς..... ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς» (7, 45—8, 12).

Τῇ πέμπτῃ Τετάρτῃ τῆς Πεντηκοστῆς. Προκείμενον: «Κύριε, ἐν οὐρανοῖς τὸ ἔλεός σου». Στίχ. «Τὰ δικαιοῦματά σου ἐξεζήτησα». Τῶν Πράξεων: «Μετὰ δὲ ταῦτα χωρισθεῖς ὁ Παῦλος ἐκ τῶν Ἀθηνῶν..... τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν» (18, 1—5). Καθολικῆς ἐπιστολῆς Πέτρου: «Τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες..... καὶ ἀπωλείας τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων» (Β'. Πέτρ. 3, 3—7). Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐγὼ ὑπάγω καὶ ζητήσατέ με..... ἵνα ζωὴν ἔχωσι καὶ περισσὸν ἔχωσιν» (8, 21—10, 10),—(ἐλλιπές).

Τῇ πέμπτῃ Παρασκευῇ τῆς Πεντηκοστῆς. Προκείμενον τῶν Ἀποστόλων. Τῶν Πράξεων: «Ἐν Ἰόππῃ δέ τις ἦν μαθήτρια ὀνόματι Τιμωθία..... καὶ πολλοὶ ἐπίστευσαν ἐπὶ τὸν Κύριον» (9, 36—42). Καθολικῆς ἐπιστολῆς Πέτρου: «Συμεὼν Πέτρος, δοῦλος καὶ ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ....

καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Β'. Πέτρ. 1, 1—11). Ἀλληλούϊα: «Πάντα τὰ ἔθνη κροτήσατε». Εὐαγγέλιον τοῦ Ματθαίου: «Τότε προσελθὼν αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπε· Κύριε, ποσάκις ἁμαρτήσῃ εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου..... ἐὰν μὴ ἀφῇτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ» (18, 21—35).

Τῷ πέμπτῳ Σαββάτῳ τῆς Πεντηκοστῆς. Προκείμενον: «Ὅτι διῆλθε τὸ πνεῦμά μου». Στίχ. «Λόγον ἀγαλλιάσεως». Τῶν Ἠράξεων: «Μετὰ δὲ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐπισκευασάμενοι ἀνεβαίνομεν εἰς Ἱερουσαλὴμ..... ὑπὲρ ἑνὸς ἐκάστου αὐτῶν ἡ προσφορά» (21, 15—26). Καθολικῆς ἐπιστολῆς Πέτρου: «Διό, ταῦτα προσδοκῶντες υπουδάσατε..... ἐν χάριτι καὶ γνώσει τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Β'. Πέτρ. 3, 14—18). Ἀλληλούϊα: «Κύριος τῶν δυνάμεων μεθ' ἡμῶν». Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Ἐλεγεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ ἰουδαίους..... καὶ παρῆγεν οὕτως» (8, 31—59).

Τῇ ἀγίᾳ πέμπτῃ Κυριακῇ τῆς Πεντηκοστῆς. Προκείμενον: «Σοὶ πρέπει». Στίχ. «Ἐνώτισαι». Τῶν Ἠράξεων: «Ἀναστὰς δὲ Παῦλος καὶ κατασείσας τῇ χειρὶ, εἶπεν..... ἄφρεσις ἁμαρτιῶν καταγγέλλεται» (13, 16—38). Καθολικῆς Ἐπιστολῆς Πέτρου: «Κρεῖττον γὰρ ἀγαθοποιοῦντας..... καὶ ἐξουσιῶν καὶ δυνάμεων» (Α'. Πέτρ. 3, 17—22). Ἀλληλούϊα: «Ἐπαίνει, Ἱερουσαλὴμ, τὸν Κύριον». Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Μετὰ τοῦτο κατέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς Καπερναοὺμ..... αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκεν τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ» (2, 12—25).

Τῇ ἑκτῇ Δευτέρᾳ τῆς Πεντηκοστῆς. Προκείμενον: «Εὐφραίνου ὄρος Σιών». Στίχ. «Μέγας Κύριος καὶ αἰνετὸς σφόδρα». Πράξεις: «Ὡς δὲ ἔμελλον αἱ ἐπὶ τὰς ἡμέρας συντελεῖσθαι, οἱ ἀπὸ τῆς Ἀσίας Ἰουδαῖοι θεασάμενοι αὐτὸν.... ἐπαύσαντο τύπτοντες αὐτὸν» (21, 27—32). Καθολικῆς ἐπιστολῆς Ἰωάννου: «Ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν.... καὶ αὐτὸς σὺν τῷ περιπατεῖν» (Α'. Ἰωάνν.

1, 8—2, 6). Ἀλληλούϊα: «Οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας». Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Ἰησοῦς οὖν γινούς, ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι καὶ ἀρπάζειν σὺτὸν . . . εἰς ἣν ὑπῆγον» (6, 15—21).

Τῇ ἕκτῃ Τρίτῃ τῆς Πεντηκοστῆς. Προκείμενον: «Τὸ στόμα μου λαλήσει σοφίαν». Στίχ. «Ἀκούσατε ταῦτα πάντα τὰ ἔθνη». Πράξεων: «Κραυγαζόντων δὲ αὐτῶν καὶ ριπτόντων τὰ ἱμάτια . . . ἔστησεν εἰς αὐτοὺς» (22, 23—30). Καθολικῆς ἐπιστολῆς Ἰωάννου: «Παιδία, ἐσχάτη ὥρα ἐστὶ . . . μενεῖτε ἐν αὐτῷ» (Α΄. 2, 18—27). Ἀλληλούϊα: «Ἀνατολὴ ἡλίου». Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Διὰ τοῦτο ὁ πατήρ με ἀγαπᾷ . . . δύναται τυφλῶν ὀφθαλμοὺς ἀνοίγειν» (10, 17—21).

Τῇ ἕκτῃ Τετάρτῃ τῆς Πεντηκοστῆς, σύναξις ἐν τῷ ἁγίῳ Ζαχαρίᾳ. Προκείμενον: «Στόμα δικαίου μελετήσκει». Στίχ. «Κλινῶ εἰς παραβολὴν τὸ οὖς μου». Καθολικῆς ἐπιστολῆς Ἰακώβου: «Πρὸ πάντων δέ, ἀδελφοί μου, μὴ ὀμνύετε μήτε τὸν οὐρανὸν . . . ὅπως ἰαυήτε». (5, 12—16). Ἀλληλούϊα — (ᾤτι βούλει). Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδιά . . . ἵνα δοξασθῇ ὁ πατήρ ἐν τῷ υἱῷ. (14, 1—13).—Εὐρήσεις εἰς τὴν «Διαθήκην».

Τῇ ἕκτῃ Πέμπτῃ τῆς Πεντηκοστῆς. Ἡ Ἀνάληψις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, σύναξις ἐν τῇ παραμονῇ. Εἰς τὸν ἐσπερινὸν τροπᾶριον: «Ἐν τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ». Προκείμενον ἡχος ε΄. «Ἀνελήφθη ὁ Κύριος, ἀλάλαξατε». Στίχ. «Ἐβασίλευσεν ὁ Θεὸς ἐπὶ τὰ ἔθνη». Εἰς

1) Ἐν τῷ ἐκδιδομένῳ μηνίῳ ἀναφέρεται ἱερὺς Ζαχαρίας (18 Μαΐου καὶ 1 Δεκεμβρ.), Ζαχαρίας ὁ Προφῆτης (10 Ἰουνίου, 18 Ἰουλίου, 25 Αὐγούστου καὶ 5 Σεπτεμρ.). Καὶ Ζαχαρίας ὁ πατήρ τοῦ Προδρόμου (27 Σεπτεμβρίου). Ὁ ἱερὺς Ζαχαρίας ἀναφέρεται μετὰ τοῦ Ἰακώβου καὶ Συμεῶνος. Οὗτος τυχάνει ἔν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον μετὰ τοῦ Ζαχαρίου τοῦ πατρὸς τοῦ Προδρόμου.

τὴν λειτουργίαν συνέρχονται ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς Ἀγίας Ἀναλήψεως. Τροπάριον ἡχος α'. « Πάντα τὰ κεκρυμμένα ». Προκείμενον τὸ αὐτὸ, ὅπερ ἄνωτέρω ἐν τῷ Ἑσπερινῷ. Ἀνάγνωσμα τοῦ Προφήτου Ἀμώς: « Κύριος Παντοκράτωρ . . . ὄνομα αὐτῷ » (9, 5—6). Τῶν Πράξεων: « Τὸν μὲν πρῶτον λόγον ἐποίησάμην περὶ πάντων, ὃ Θεόφιλε » (1, 1). (Τὰ περαιτέρω φύλλα ἀπωλέσθησαν).

Τῷ ἐβδόμῳ Σαββάτῳ τῆς Πεντηκοστῆς. Ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Κρανίου Τόπου, — τοῦ Θυσιαστηρίου¹. Προκείμενον: « Ὁ θρόνος σου, Κύριε ὁ Θεός ». Στίχ. « Ὡς ἀγαπητά ». Τῶν Πράξεων: « Κάκειθεν οἱ ἀδελφοὶ ἀκούσαντες τὰ περὶ ἡμῶν, ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν ἡμῖν ἄχρις Ἀπλίου φόρου » (28, 15). — (Ἡ συνέχεια ἀπωλέσθη).

Τῇ ἀγίᾳ Κυριακῇ τῆς Πεντηκοστῆς. Εἰς τὸν Ἑσπερινόν. Τροπάριον ἡχος γ'. « Εἶδομεν τὸ φᾶς τὸ ἀληθινόν ». Προκείμενον ἡχος ε'. « Τὸ πνεῦμά σου τὸ ἀγαθὸν ὁδηγήσει με ». Στίχ. « Ἐνώτισαι ὁ Θεός τὴν προσευχήν μου ». Εἰς τὴν λειτουργίαν, τροπάριον ἡχος β'. « Ἐτέχθης ὡς ἡυδόκησας ». Προκείμενον ἡχος γ'. « Ἐξαποστειλεῖς τὸ πνεῦμά σου καὶ κτισθήσονται ». Στίχ. « Εὐλόγει ἡ ψυχὴ μου τὸν

1) Ἐν τῷ ἐκδότῳ Κανοναρίῳ ἡ λέξις αὕτη ἀπαντᾷ καὶ τῇ 6 Σεβρίου— « Ἐν τῷ Σιλωάμ ἐγκαίνια τοῦ Θυσιαστηρίου » τῇ 12 Ιουλίου— (ἀπλῶς τοῦ Θυσιαστηρίου), καὶ τῇ 24 Ὀκτωβρίου, ὅθεν ἀναφέρεται: « Ἐγκαίνια τοῦ ἁγίου Θυσιαστηρίου ». Ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει ὑποδεικνύεται τὸ Θυσιαστήριον τοῦ Ἀβραάμ, περὶ ὃ ἀναφέρουσιν οἱ τῆς Δύσεως ἐπισκόποι τῶν Ἀγίων Τόπων, ὡς π. χ. ὁ Θεοδόσιος (530) « ἐκεῖ ὑπάρχει, λέγει, τὸ ὄρος τοῦ Κρανίου, ὅπου ὁ Ἀβραάμ προσήνεγκεν εἰς ὀλοκαύτωμα τὸν υἱὸν αὐτοῦ » (Ὁδοιπορικά, σελ. 98). Τὰ αὐτὰ ἐπαναλαμβάνει καὶ Ἀντωνῖνος ὁ Μάρτυς (αὐτόθι σελ. 130) καὶ Ἀρκαῦλος (αὐτόθι 151). Ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει πρόκειται πιθανῶς περὶ τῆς Βασιλικῆς παρὰ τῇ πηγῇ τοῦ Σιλωάμ, περὶ ἧς ὁ Ἀντωνῖνος ὁ Μάρτυς ποιεῖται μνησίαν (αὐτόθι σελ. 133). Περὶ τίνος θυσιαστηρίου γίνεται λόγος ἐν τῇ τρίτῃ καὶ τετάρτῃ περιπτώσει, δύσκολον νὰ καθορίσῃ τις· ἔως ἐννοοῦνται τὰ Ἅγια τῶν Ἀγίων.

Κύριον, Κύριε ὁ Θεός μου». Ἀνάγνωσμα πρῶτον τῶν Παροιμιῶν: «Πρόσταγμα Κυρίου πηγὴ ζωῆς, ποιεῖ δὲ ἐκκλίνειν ἐκ παγίδος θανάτου» (14, 27). (Τὰ 2, 3 καὶ 4 ἀναγνώσματα ἀπωλέσθησαν). Ἀνάγνωσμα Πέμπτον, Παύλου: «Πνευματικούς δὲ ἀδελφούς». — Εὐρήσεις εἰς τὴν ἕκτην Δευτέραν τῆς Τεσσαρακοστῆς. Ἀλληλούϊα: «Εὐδόκησας, Κύριε, τὴν γῆν σου». Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Ἐὰν ἀγαπᾷτέ με, τὰς ἐντολὰς καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἑμαυτὸν» (14, 15—21). — Εὐρήσεις εἰς τὴν «Διαθήκην». Εἰς τὴν νύκτιν τῶν χειρῶν, ἡχος δ΄. «Ἀνελίφθης εἰς τὴν βασιλείαν σου, Κύριε». Τῶν Ἁγίων Δώρων καὶ Ἀλληλουῖα. Τῇ ἐννάτῃ ὥρᾳ ἀναβαίνουντες εἰς τὸ *Ὅρος τῶν Ἑλαιῶν*, εἰσέρχονται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἀπαγγέλλουσιν ἕκτενῇ καὶ εὐχὴν καὶ λέγουσι: Προκείμενον ἡχος γ΄. «Μὴ ἀπορρίψῃς με ἀπὸ τοῦ προσώπου σου». Στίχ. «Ἀπόδος μοι τὴν ἀγαλλίασιν». Μετὰ ταῦτα κατέρχονται ἐκ τοῦ *Τόπου τῆς Ἀναλήψεως* ψάλλοντες τὸν ψαλμὸν: «Ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ, ὅτι ἀγαθός, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ». Στίχ. «Εἶδομεν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν», καὶ εἰσέρχονται εἰς τὴν *Ἀγίαν Ἀνάστασιν*. Ἐνταῦθα ψάλλουσι τὸ Προκείμενον ἡχος η΄. «Τὸ πνεῦμά σου τὸ ἀγαθόν». Στίχ. «Κύριε, εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου». Ἐκεῖθεν κατευθύνονται εἰς τὴν *Σιών* καὶ ψάλλουσι τὸν ψαλμὸν: «Σοὶ πρέπει ὕμνος, ὁ Θεὸς ἐν Σιών». Στίχ. «Ὑμνος ἐν Σιών εὐχὴ ἐν Ἱερουσαλὴμ, Σοὶ ἀνταποδοθήσεται, Χριστέ». Εἰσέρχονται εἰς τὴν Σιών καὶ τελοῦσι τὸν Ἑσπερινόν. Τροπᾶριον: «Ἐτέχθης, ὡς ηὐδόκησας». Προκείμενον τὸ αὐτό: «Τὸ πνεῦμά σου τὸ ἀγαθόν». Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Νῦν δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με..... καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν» (16, 5—15). — Εὐρήσεις εἰς τὴν «Διαθήκην».

Τῇ δευτέρᾳ μετὰ τὴν Πεντηκοστήν, ὅτε τελοῦσι λιτανείαν. — Ἀνάγνωσμα Παύλου πρὸς Ἐφεσίους: «Μηδεὶς ὑμᾶς ἀπατάτω κενοῖς λόγοις.... αἰσχρόν ἐστι καὶ λέγειν»

(5, 6—12). Εὐαγγέλιον τοῦ Ματθαίου: «Ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς τῆς οἰκίας, ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν.... ὁ ἔχων ὄτα ἀκούειν ἀκουέτω». (13, 1—9).

Τῇ Τετάρτῃ μετὰ τὴν Πεντηκοστήν,—τοῦ *Τιμίου Σταυροῦ Μισέχτα*¹. Προκείμενον: «Ἔδωκας κληρονομίαν τοῖς φοβουμένοις σε». Στίχ. «Λύτρωσον τοὺς ἀγαπῶντας». Ἀνάγνωσμα Παύλου πρὸς Κορινθίους: «Ὁ λόγος γὰρ ὁ τοῦ Σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστὶ» (Α΄ Κορ. 1, 18).—Εὐρήσεις εἰς τὴν Μ. Παρασκευήν. Ἀλληλουῖα: «Ὁ θρόνος σου, ὁ Θεὸς, εἰς τὸν αἰῶνα». Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Παρέλαβον δὲ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἤγαγον καὶ βαστάζων τὸν Σταυρὸν αὐτοῦ». (19, 17).—Εὐρήσεις εἰς τὴν Μ. Παρασκευήν. (Περαιτέρω φύλλα τινὰ ἀπωλέσθησαν).

*
* *

Μὴν Ἀπρίλιος.

21. Μνήμη Ἀλεξάνδρου Ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσο-

1) Ἡ ἑορτὴ αὕτῃ τελεῖται μία τῶν ἀρχαιοτάτων καὶ πρώτων ἑορτῶν τῆς Γεωργιανῆς Ἐκκλησίας, καθορισθεῖσα, κατὰ τοὺς Γεωργιανούς χρονολογούς, σχεδὸν ταυτοχρόνως τῇ ἐπιστροφῇ εἰς τὸν Χριστιανισμὸν τῆς Γεωργίας, ἐπὶ τοῦ πρώτου Χριστιανοῦ Βασιλέως Μαριανῶ. Ἐν χειρογράφῳ τοῦ 10 αἰῶνος τοῦ ἐν Τυφλίδι ἀρχαιολογικοῦ μουσείου, ἀριθμὸς 144, ἐν σελ. 274—279, ὑπάρχει «Ἀνάγνωσμα» εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην. Ἐν τῷ «Ἀναγνώσματι» τούτῳ ἀναφέρεται, ὅτι οἱ ἐλθόντες ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἱερεῖς μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῆς Γεωργίας, προὔτειναν τῷ Μαριανῷ νὰ ὑψώσῃ τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ τοῦ Κυρίου. Ἐν ὁράματι ὑπεδείχθη τῷ Μαριανῷ ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου, ὃς μακρὰν τοῦ *Μισέχτα*, εἰς λόφος ἐφ' ὃν καὶ ἀνύψωσε τὸν Σταυρὸν, κατασκευασθέντα ἐξ ἑνὸς διὰ τὸν σκοπὸν τούτον κοπέντος δένδρου. Μετὰ τινα χρόνον, μετὰ τὴν ὑψώσιν τοῦ Σταυροῦ, ἦτοι «τῇ τετάρτῃ μετὰ τὴν Πεντηκοστήν», εἶδον, διηγείται ὁ Χρονολόγος, μέγα καὶ παραδόξον θαῦμα: Ἐπὶ τοῦ ξύλου τοῦ Σταυροῦ τοῦ Κυρίου ἵσταται στήλη φωτός, περιχυλομένη ὑπὸ 12 ἀγγέλων καὶ ἐστερμένη ὑπὸ 12 ἀστέρων· εἶδον ὡσαύτως ἐπ' αὐτῷ πύρινον φλόγα, φωτεινότεραν τοῦ ἡλίου.... Τὸ θαῦμα τούτου φαινόμενον κυρίως λαμβάνεται ὡς ὄψιν τῇ τετάρτῃ μετὰ τὴν Πεντηκοστήν, οὐχὶ δὲ ἡ ἑορτὴ τῆς ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ.

λύμων. Ἀνάγνωσμα Παύλου: «Μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν» (Ἑβρ. 13, 8).—Εὐρήσεις εἰς τὴν πρώτην Ἰακνουαρίου.—Ἀλληλούϊα καὶ Εὐαγγέλιον τῶν μακαρίων.

23. Μνήμη τοῦ Ἀγίου Γεωργίου. Προκείμενον καὶ ἀναγνώσματα τῶν Ἀγίων.—Ἐὰν ἐν τῇ Πεντηκοστῇ,—Ἀνάγνωσμα τῶν Πράξεων: «Ἐγένετο δέ, πορευομένων ἡμῶν εἰς προσευχὴν, παιδίσκην τινὰ..... πεπιστευκῶς τῷ Θεῷ» (16, 16—34). Καθολικῆς ἐπιστολῆς Πέτρου: «Εἰς τοῦτο ἐκλήθητε, ἵνα εὐλογίαν κληρονομήσητε.... ζωοποιηθεὶς δὲ πνεύματι» (Α΄. Πέτρ. 3, 9—18). Ἀλληλούϊα καὶ Εὐαγγέλιον τῶν Ἀγίων.

26. Ἀνδρέου Ἀνατολίου καὶ Παύλου.—Πάντα τῶν Ἀγίων.

29. Ἀνδρέου, —Κατάθεσις τῶν λειψάνων αὐτοῦ. Προκείμενον τῶν Ἀποστόλων. Ἀνάγνωσμα τοῦ Παύλου: «Ἐκάστῳ δὲ δίδεται ἡ φανέρωσις τοῦ Πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον» (Α΄. Κορ. 12, 7).—Εὐρήσεις ἐν τοῖς ἀναγνώσμασι τῆς Πεντηκοστῆς. Ἀλληλούϊα τῶν Ἀγίων. Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Τῇ ἐπαύριον βλέπει ὁ Ἰωάννης τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν..... ὃ ἐρμηνεύεται Πέτρος» (1, 29-42),—(παραιτέρω χάσμα).

Μὴν Μάιος.

1. Τοῦ προφήτου Ἰερεμίου ἐν τῷ χωρίῳ Ἀναθώθ. Προκείμενον ἡχος β΄. «Ἐξήγαγόν με».

2. Μνήμη Ἀθανασίου Ἐπισκόπου. Προκείμενον: «Οἱ ἱερεῖς σου ἐνδύσονται». Στίχ. Μνήσθητι, Κύριε, τοῦ Λαοῦ». Τῶν Πράξεων: Προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ.... κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πᾶσιν» (20, 28—32). Δεύτερον ἀνάγνωσμα Παύλου: «Ἐνὶ δὲ ἐκάστῳ ὑμῶν ἐδόθη ἡ χάρις» (4, 7).—Εὐρήσεις ἐν τοῖς ἀναγνώμασι τῆς ἑκτῆς ἡμέρας μετὰ τὰ Θεοφάνεια. Ἀλληλούϊα:

«Εὐφρανθήσεσθε, δίκαιοι». Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός». — Εὐρήσεις εἰς τὴν Παρασκευὴν τῶν Βαῖων.

3. Πάμβου Καθολικοῦ Γεωργίας. — Εὐρήσεις πάντα εἰς τὴν πρώτην Πέμπτην τῆς Πεντηκοστῆς.

4. Μνήμη Σιλουανοῦ. — Πάντα ἐκ τῆς ἀκολουθίας τῶν Μαρτύρων.

5. Ἐν τῷ Εὐκτηρίῳ τῆς μακαρίας Βάσσης¹. Μνήμη τοῦ προφήτου Ἡσαΐου, Μηνᾶ καὶ Φωκᾶ. Προκείμενον τῶν Ἀγίων. Ἀνάγνωσμα τοῦ Ἡσαΐου: «Καὶ ἐγένετο τοῦ ἐνιαυτοῦ οὗ ἀπέθανεν Ὁζίας ὁ βασιλεὺς.... καὶ ἰάσομαι αὐτούς» (6, 1—10). Ἀπόστολος καὶ ἀλληλουῖα τῶν ἁγίων. Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου. — Εὐρήσεις εἰς τὴν ἐβδόμην δευτέραν τῆς Πεντηκοστῆς.

7. Ἡ ἐμφάνισις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ². Προκείμενον: «Ἀναγγελοῦσιν οἱ οὐρανοὶ τὴν δι-

1) Ἡ μακαρία Βάσσα, διάσημος πατριχὴ τοῦ Ε'. αἰῶνος, ἐτόχωνε μέχρι τούδε γνωστὴ ὡς ἡγουμένη μίας γυναικείας Μονῆς ἐν Ἱεροσολύμοις, φερούσης τὸ ὄνομα αὐτῆς, καὶ ὡς ἰδρύτρια ἀνδρῶν Μοναστηρίου ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Μάρτυρος Μηνᾶ, μαρτυρήσαντος ἐπὶ Διοκλιτιανοῦ (ἡ μνήμη τῇ 11 Νοεμβρίου). Ἐκ τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Εὐθυμίου τοῦ Μεγάλου μανηθάνομεν, ὅτι αὕτη ὥρισεν ἡγουμένον τοῦ Μοναστηρίου τούτου Στέφανον, ἐπίσκοπον Ἰαμνίης (Πορφυρογενεῖς Παλαιστ. Πατρικὸν τεύχ. Β'. σελ. 56). Ἐν τῷ ἐκδομένῳ μνημείῳ ἡ Βάσσα καλεῖται καὶ μακαρία καὶ ἁγία, ἐφ' ᾧ ἡ μνήμη αὐτῆς ὀρίζεται τῇ 9ῃ Δεκεμβρίου. Τῇ 30 Ὀκτωβρίου, ἐν τῷ «Εὐκτηρίῳ» αὐτῆς δηλοῦται ἡ μνήμη Ἡσαΐου καὶ Φωκᾶ. Προφανῶς ἐνταῦθα λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν τὸ Μοναστήριον τοῦ ἁγ. Μάρτυρος Μηνᾶ, καίτοι τῇ 30 Ὀκτωβρίου τὸ ὄνομα αὐτοῦ δὲν ἀναφέρεται.

2) Τὸ ἰδιόζων τῆς ἐορτῆς ταύτης συνίσταται ἐν τούτῳ, ὅτι ἐν αὐτῇ ὀρίζετο ἀνάγνωσμα τῆς ἐπιστολῆς ἐκείνης πρὸς τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον, (κατὰ τὸ ἡμέτερον μνημεῖον Κωνσταντίνου). ἥτις ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Κυρίλλου Ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων, συγχρόνου τοῦ φαινομένου τούτου (Migne, τόμ. 33, σελ. 1165—1176).

καιοσύνην Αὐτοῦ». Στίχ. «Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν». Ἀνάγνωσμα,--**Ἐπιστολὴ Ἐπισκόπου Κυρίλλου γραφεῖσα πρὸς τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον, περὶ τοῦ Σταυροῦ ἐμφανισθέντος ἐν τῷ οὐρανῷ τῷ 352, πρὸ τοῦ ἐννάτου ἔτους τῆς ἰνδικτιῶνος.** Ἀνάγνωσμα Παύλου: «Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι» (Γαλ. 6, 14).—Εὐρήσεις εἰς τὴν Μ. Παρασκευήν. Ἀλληλούϊα,—τοῦ Σταυροῦ. Εὐαγγέλιον τοῦ Ματθαίου: «Ὡςπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν.... οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσιν» (24, 27-35).—Εὐρήσεις (εἰς τὴν παραβολὴν τῶν «Ταλάντων»). Εἰς τὴν νύκτιν τῶν χειρῶν, ἤχος η'. «Τῷ θεοφιλεῖ».

9. Ἐπὶ τοῦ Ὁρους τῶν Ἀποστόλων¹.—Κατάθεις Πέτρον, Παύλου, Φιλίππον, καὶ Θωμᾶ τῶν Ἀποστόλων. Ἀνάγνωσμα Παύλου πρὸς Ἐφεσίους: «Ἐνὶ δὲ ἐκάστῳ ὑμῶν ἐδόθη ἡ χάρις» (4, 7).—Εὐρήσεις εἰς τὴν ἕκτην ἡμέραν μετὰ τὰ Θεοφάνεια. Ἀλληλούϊα ἤχος γ'. «Πάντα τὰ ἔθνη». Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Ὅτε οὖν ἠρτίστησαν». (21, 15).—Εὐρήσεις εἰς τὸ πρῶτον Σάββατον τῆς Πεντηκοστῆς.

1) Ἀκριβῶς δὲν δύναται τις νὰ καθορίσῃ ποῖον ὄρος ἐννοεῖται ἐνταῦθα. «Ὁρος τῶν Ἀποστόλων» μᾶλλον δύναται τις νὰ ὀνομάσῃ τὸ ὄρος Σιών. Κύριλλος ὁ Ἱεροσολύμων ἐν τῇ Κατηχητικῇ ὁμιλίᾳ λέγει **περὶ τῆς ἄνω ἐκκλησίας ἐν τῇ Σιών, ὀνομαζομένης ἐκκλησίας τῶν Ἀποστόλων.** Περὶ τῆς Ἐκκλησίας ταύτης οἰκοδομηθείσης, ὡς λέγεται, ἐνταῦθα παρὰ τῶν Ἀποστόλων ἀναφέρει καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Εὐχέρους (440) (Ὁδοιπορικὰ σ. 93). Ἐνταῦθα (ἐν Σιών) εὐρίσκεται, κατὰ τὸν Θεοδόσιον (αὐτόθι σελ. 99), ὁ οἶκος τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου μεταβληθεὶς ἀκολούθως εἰς τὴν Βασιλικὴν ἐκείνην, περὶ ἧς ἐκτὸς τοῦ Θεοδοσίου ἀναφέρεται καὶ ἐν τῇ «Ἐπιτομῇ περὶ Ἱεροσολύμων» (530). Ἀλλὰ καὶ ὄρος τῶν Ἀποστόλων δύναται νὰ ὀνομασθῇ καὶ τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, κυρίως τὸ σπήλαιον αὐτοῦ, ἐνθα ὁ Χριστὸς κατέβηκε συνήθως πρὶς διανυκτέρευσιν πρὸ τοῦ πάθους αὐτοῦ (Λουκ. 21, 37, 22, 39). Ἐνταῦθα οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ συχνῶς συνωμίλουν μετ' αὐτοῦ (Μάρκ. 13, 3) καὶ τ. λ. Τοιοῦτοςτρόπως κατὰ πάσαν πιθανότητα ἐν τῇ παρούσῃ περιστάσει, ὑπὸ τὴν λέξιν «ὄρος τῶν Ἀποστόλων» δεῖν νὰ ἐννοῶμεν ἢ τὴν Σιών ἢ τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν.

10. *Μνήμη Πασαρίωνος πρεσβυτέρου¹, Φιλήμονος καὶ Ἀγαπίου.*— Πάντα τῶν Ἱεραρχῶν.

12. *Εὐθνμίου Ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων.*— Πάντα τῶν Ἱεραρχῶν.

13. *Μνήμη Ἐπιφανίου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου.*— Πάντα τῶν Ἱεραρχῶν.

17. *Σύναξις ἐν τῇ Ἀγίᾳ Ἀναστάσει. Πνευμάλησις τῆς Ἱερουσαλήμ².* Προκείμενον ἡχος α'. «Ἀγάθυνον, Κύριε, ἐν

1) Τῇ 10 Μαΐου ὁρίζεται ἡ μνήμη τοῦ Πασαρίωνος πρεσβυτέρου, Φιλήμονος καὶ Ἀγαπίου, καὶ τῇ 3 Νοεμβρίου ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ Πασαρίωνος ὑποδεικνύεται ἡ μνήμη μόνου τῶν δύο τελευταίων. Ὁ ἅγιος Πασαρίων ἦτο εἰς ἐκ τῶν διασημωτέρων ἀντιπροσώπων τοῦ Μοναχισμοῦ ἐν Παλαιστίνῃ κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα. Οὕτως ἦτο διδάσκαλος τοῦ ὁσίου Εὐθνμίου τοῦ Μεγάλου καὶ σύγχρονος τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Ἰουδαναλίου (420-458). Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Μ. Εὐθνμίου ἀναφέρεται, ὅτι ὁ Πασαρίων καὶ ὁ Παύλος ὁ θεολόγος ἦσαν «περιφανεῖς ἀστέρες φωτίζοντες πάσαν τὴν οἰκουμένην» (Παλαιστ. Πατερ. τοῦχ. Β', σελ. 28). Κατὰ τὸ ἡμέτερον μνημεῖον ἐν Ἱεροσολύμοις ὑπῆρχε γηροκομεῖον, ἐν ᾧ τῇ 21 Νοεμβρίου ἐτελεῖτο ἡ μνήμη τοῦ Πασαρίωνος τούτου. Προφανῶς τὸ γηροκομεῖον τοῦτο ὠκοδομήθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἁγίου. Ἐκτός τούτου οὕτως ἴσως ἐν Ἱεροσολύμοις ἴδιον αὐτοῦ Μοναστήριον, ὅπερ κατὰ πάσαν πιθανότητα ὑπονοεῖται ἐν τῷ ἐκδοθέντῳ μνημείῳ ὡς τὴν ἐξῆς εὐαγγέλιον τοῦ ἁγίου τούτου. Τίνας ἦσαν ὁ Φίλιππος καὶ Ἀγάπιος, οἱ ἀναφερόμενοι ὑπὸ τοῦ Πασαρίωνος, τυγχάνει ἀγνωστον. Πιθανῶς οὗτοι ἦσαν ἐκ τῶν πολυαριθμῶν αὐτοῦ μαθητῶν καὶ συνασκητῶν.

2) Ἐν τῇ παρούσῃ περιστάσει νοεῖται ἡ ἁλῶσις τῆς Ἱερουσαλήμ ὑπὸ τῶν Περσῶν τῷ 614. Ἡ ἱστορία τοῦ γεγονότος τούτου μέχρι τούδε ἦτο γνωστὴ ἐξ ἀραβικοῦ βραχέος ἀποσπώματος, γενομένου ἀντικείμενον βαθείας μελέτης πολλῶν ἐπιστημόνων (Κεκελίδης Ἱεροσολυματικὸν Κανονάριον σελ. 254). Ἀλλ' ἡ σπουδαιότερα καὶ λεπτομερεστερά ἀφ' ἧς τῆς ἱστορίας τῆς ἀλώσεως τῆς Ἱερουσαλήμ ὑπὸ τῶν Περσῶν, ἀνακαλύφθησα πρὸ τινων ἐτῶν ὑπὸ τοῦ Ν. Μάρρ ἐν Γερμανίᾳ χειρογράτῳ τῆς ἡμετέρας Πατριαρχικῆς Βιβλιοθήκης, ἀνέκει τῷ ἀρσενάκῳ τῆς μοναχῆς Ἀντιόχης Στρατηγῆς συγγράμῳ τοῦ ἁγίου ἐκείνου γεγονότος. Τὸ κείμενον τῆς διηγήσεως ταύτης ὁ κ. Ν. Μάρρ ἐξέδωκε μετὰ ρωσικῆς μεταφράσεως, ἐξ ἧς μεταφράσαμεν αὐτὸ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν. Ἡ ἁλῶσις τῆς Ἱερουσαλήμ ὑπὸ τῶν Περσῶν ἐγένετο ἀντικείμενον ἐκκλησιαστικῆς ἀναμνήσεως, ἥτις, κατὰ τὸ ἐκδοθέν μνημεῖον,

τῇ εὐδοκίᾳ σου τὴν Σιών». Στίχ. «Ἐλέησόν με ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου». τῶν Ἠραξέων: «Ἐγένετο δὲ ἐπὶ τὴν αὖριον συναχθῆναι αὐτῶν τοὺς ἄρχοντας... ἐφ' ᾧ ἐγεγόνει τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἰάσεως» (4, 5—22). Δεύτερον ἀνάγνωσμα Παύλου πρὸς Τιμόθεον: «Δόξη αὐτῷ ὁ Κύριος εὐρεῖν ἔλεος παρὰ Κυρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ... ὁρδοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας» (Β'. Τιμ. 1, 18—2, 15) Ἀλληλουϊα ἦχος β'. «Ἐὰν ἐπιλάβωμαί σου Ἱερουσαλήμ». Εὐαγγέλιον τοῦ Λουκᾶ: «Ὅταν δὲ ἴδητε κυκλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων τὴν Ἱερουσαλήμ... καὶ σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου» (21, 20—36).

ἐτελείτο τῇ 17ῃ Μαΐου. κατὰ δὲ τὴν Ἀντίοχον Στρατήγειον τῇ 20ῇ Μαΐου. Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἐφάλητο ἰδιαιτέρα ἀκολούθια, συντεταγμένη ἐπὶ τῇ βάσει τῆς διηγήσεως τοῦ Στρατήγειου, ἣς ἄσματα πρὸς τὸ «Κύριε ἐκέκραξα» καὶ μέρος τοῦ κανόνος δηλοῦνται. Ὁ Π. Κεκελίδης ἐν τῷ «Κανοναρίῳ αὐτοῦ» εἰς ἀρχαίων χειρογράφων εἰλημμένα (σελ. 254—256).

Ἡ μνήμη τῆς ἀλώσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐν τῷ Συναξατικῷ Γεωργιανῷ Μηναίῳ ἀριθμ. 61 ὁρίζεται τῇ 20 Μαΐου, ὡς καὶ ἐν τῷ Μηναίῳ τοῦ XVII αἰῶνος τοῦ ἐν Τυφλίδῃ ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου ἀριθμ. 186. Ἐν τῷ τελευταίῳ, λέγει ὁ Π. Κεκελίδης, ἀναγνωσκόμενον: «Τῇ 20 Μαΐου, — Ἀλωσις τῆς Ἱερουσαλὴμ». Ἀκολούθως τὰ ἄσματα τῆς μνήμης ταύτης, ἧτοι στιχηρά εἰς τὸ «Κύριε ἐκέκραξα», τρυπάρουν μετὰ κανονικοῦ καὶ κανὸν μέλους τῆς ἑκτῆς ψῆδης.

Εἰς τὸ «Κύριε ἐκέκραξα». Πρῶτον τρία (στιχηρά) ἐκ τοῦ Πεντηκοσταρίου καὶ τρία τὰ ἐπόμενα, ἦχος ε'.

«Κῦμα Βαβυλῶνος φοβερὸν κατεπόντισε τὸν θεόφυτον ἀμπελῶνα καὶ τοὺς ὠραίους βότρους, ὠριμάσαντας ἐν τῇ θείᾳ ἀρετῇ: τοὺς ἱερεῖς μετὰ τῶν διακόνων, τοὺς νέους μετὰ τῶν γερόντων.

Τὸ θείον προστάγματι σιερωθὲν οἰκητήριον, οἶκος θεοῦ καλούμενον, τόπος Θεοῦ -- Ἱερουσαλήμ καὶ Ἀνάστασις τοῦ Λυτρωτοῦ, παρεδόθησαν πάντοθεν εἰς χεῖρας ἐχθρῶν.

Ἐν τοῖς σκηνώμασι Σιών ποταμοὶ αἵματος ἔρρευσαν καὶ ὁ τόπος τῆς Ἀγιότητος θείῳ προστάγματι κτισθεὶς,

18. Μνήμη τοῦ Ἀποστόλου Ἰακώβου ἀδελφοῦ τοῦ Κυρίου, Συμεῶνος καὶ ἱερέως Ζαχαρίου.—Πάντα εὐρήσεις κατωτέρω εἰς τὴν 2ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνός.

παρεδόθη εἰς χεῖρας ἐχθρῶν διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν.

Δόξα καὶ νῦν, ἐκ τοῦ Πεντηκοσταρίου, εἰς τὰ στιχηρά, Δόξα καὶ νῦν καὶ τροπάριον.—Πάντα ἐκ τοῦ Πεντηκοσταρίου.

Εἰς τὸν Ὁρθρον κάθισμα τοῦ Ἀγίου, ἤχος η΄.

Φοβερὸς εἶ, Κύριε, καὶ τίς ὑποστήσεται τὴν δικαίαν σου ὁργήν, ἢ τίς ἐξιλεώσει σε διὰ τὸν ἁμαρτήσαντα καὶ ἀπερριμμένον λαόν; Αἱ οὐράναι τάξεις, ἄγγελοι, ἀρχαί, ἐξουσίαι, θρόνοι, κυριότητες, χερουβίμ, καὶ σεραφεὶμ καὶ ἀρχάγγελοι ὑπὲρ ἡμῶν πρὸς Σὲ κράζουσιν καὶ λέγουσιν: Ὁ ἅγιος, ἅγιος εἶ, Κύριε, μὴ παρίδῃς τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου, τῇ χάριτι τοῦ ἑλέους σου σῶσον τὸν ὑλισβόμενον κόσμον, εἰς γὰρ εἶ ὁ ἐλεήμων».

Κανὼν.—Πρώτων ἐκ τοῦ Πεντηκοσταρίου, εἴτα δὲ τοῦ ἁγίου.

Ὁδὴ α΄. ἤχος η΄. Ἄσωμεν. ... τὴν ἄλωσιν τῆς ἁγίας Πόλεως Ἱερουσαλήμ, — κατανυκτικῇ φωνῇ, Χριστῷ ἀληθῶς ἄσωμεν».

Ἀκατάληπτος ἡ σοφία σου. Προγνώστα Θεέ, ὁ τὰ πάντα ἄριστα τὰ ἀνθρώπινα οἰκονομῶν.

Ἡ ὁργή σου ἠσέμωσε τὴν πόλιν σου, ἡ δὲ ἐχθρική μάχαιρα τὸν πιστὸν λαὸν ἀσπλάγχυνος ἐξηφάνισεν.

Ὁδὴ γ΄. Σὺ εἶ.... Δίκαιος εἶ, Κύριε, καὶ εὐθεΐα ἡ κρίσις σου, ὅς διὰ σωτηρίαν τῆς ψυχῆς παρεχώρησας τὸν ὀλεθρον τῆς σαρκός.

Σὺ — Πατήρ ὁ ἐλεήμων, ὁ πλήττων τὸ πλάσμα σου, δεῖξον, Χριστέ, καὶ τὴν θεραπείαν τῶν δούλων Σου.

Σύ, Κύριε, προγινώσκεις τὰ συμφέροντα ἡμῖν, διὸ παρεχώρησας τῷ λαῷ σου κατασυντριβῆναι ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν.

21. Μνήμη Ἰσιδώρου, Βάρου, Θεοδώρου.—Πάντα τῶν Ἀγίων.

22. Μνήμη τοῦ Μεγάλου βασιλέως Κωνσταντίνου.—Πάντα εὐρήσεις εἰς τὴν 19ην Ἰανουαρίου.

25. Ἐν τῷ Εὐκτηρίῳ Παύλας¹, τοῦ Ἀποστόλου

Ῥοδὴ δ'. Ἀκήκοα, Κύριε..... Οἱ λησταὶ ἐκεῖνοι ὁρμήσαντες εἰς τὸ ποίμνιόν σου, ἀπηνῶς τοὺς ἄμνους σου, ὡς ἄγρια θηρία κατεσπάραξαν, Χριστέ.

Ἐπιμελῶς ἐξέχεν οἱ ἀχάριστοι ἐκεῖνοι τὸ αἷμα τῶν ἁγίων, μὴ φειδόμενοι νέων καὶ γερόντων. Θλιβερόν ἦν τὸ θέαμα· ὅτε κατελήφθη ἡ ἁγία Πόλις, τὸ κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ ἀσπλάγχχνως κατεστράφη ὑπὸ τῶν ἐχθρικῶν χειρῶν.

Ῥοδὴ ε'. Οἱ ὀρθοῖζοντες.... Εὐθαρσῶς ἔκαυσαν οἱ ἄθιοι τὴν Ἀγίαν Πόλιν καὶ πολλῷ θυμῷ ἠρήμωσαν τὴν Ἐκκλησίαν.

Τὸ ζωοποιὸν Ξύλον ἠχμαλωτίσθη ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, τὸ ἱερὸν ἀντικείμενον τοῦ Χριστοῦ κατεπατήθη ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν.

Διὰ μαχαιρῶν ἀπειμήθησαν οἱ μοναχοὶ καὶ ἱερεῖς καὶ τὸ ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ ὡς θηρία διεσκόρπισαν.

Ῥοδὴ στ'...... Ἐθλίβησαν οἱ οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ, ὁ ἀήρ καὶ ἡ θάλασσα, τὸ φῶς ἠμαυρώθη, βλέποντα τὴν Σιών αἰχμάλωτον.

Ἐν τῇ δεξαμενῇ Μαρίλῃ ξίφει τῶν ἐχθρῶν ἐσφάγη τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ σου ὡς πρόβατα.

Χρήμασιν ἠγόραζον οἱ Ἑβραῖοι τοὺς εἰς Θεὸν πιστεύοντας, ὡς πρόβατα, καὶ προσέφερον οἱ ἄθιοι αὐτοὺς θυσίαν τῷ Χριστῷ.

1) Ἡ ἁγία Παῦλα, ἡ καὶ Σαῦλα καλομένη, ἐγεννήθη ἐν Ρώμῃ τὸ 346 ἐκ χριστιανικῆς ἀριστοκρατικῆς οἰκογενείας. Τῷ 385 μετὰ τῆς θύγατρὸς αὐτῆς Εὐστοχίας μετέβη εἰς Παλαιστίνην καὶ ἐξέλεξεν ὡς τόπον διαρκoῦς διαμονῆς αὐτῆς τὴν Βηθλεὲμ. Ἐνταῦθα τὸ 388 ἔθροσε, κατὰ τὴν συμβουλὴν τοῦ μακαρίου Ἱερονύμου, εὐρὺ γυναικῆον κοινόν μετὰ τριῶν τρι-

Ἰακώβου ἀδελφοῦ τοῦ Κυρίου. Προκείμενον: «Κεκραΐεται δίκαιος». Στίχ. «Φυλάξει Κύριος τοὺς πορευομένους». Ἀνάγνωσμα Παύλου πρὸς Γαλάτας: «Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί» (1, 11).—Εὐρήσεις εἰς τὴν 26 Δεκεμβρίου. Ἀλληλουΐα, ἤχος α΄. «Ἐξομολογήσομαί σοι, Κύριε, ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου». Εὐαγγέλιον τοῦ Ματθαίου: Ἴδου ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας... καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐπορεύετο ἀπὸ τοῦ Ἱεροῦ» (23, 34—24, 1).

26. Ἐν τῇ κώμῃ Βηθσαγαῇ μνήμη τῶν Ἀποστόλων Θωμᾶ καὶ Φιλίππου. Προκείμενον: «Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν». Στίχ. «Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται». Ἀνάγνωσμα τοῦ Παύλου: «Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ Εὐαγγέλιον» (Γαλ. 1, 11).—Εὐρήσεις εἰς τὴν 26 Δεκεμβρίου. Ἀλληλουΐα, ἤχος β΄. «Πάντα τὰ ἔθνη κροτήσατε». Εὐαγγέλιον τοῦ Ματθαίου: «Καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ἤλθον εἰς Βηθσαγαῇ» (21, 1).—Εὐρήσεις εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν Βαΐων.

27. Μνήμη Ἰωάννου τοῦ Μάρτυρος.— Πάντα τῶν Ἀγίων.

30. Σύναξις ἐν τῇ Προβατικῇ Κολυμβήτρει.— Πάντα εὐρήσεις εἰς τὸ δεύτερον Σάββατον τῆς Πεντηκοστῆς.

31. Σύναξις ἐν Βηθλεέμ.— Πάντα εὐρήσεις εἰς τὴν παραμονὴν τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, 24 Δεκεμβρίου.

Μὲν Ἰούνιος.

1. Μνήμη τοῦ Ἁγίου Χριστοφόρου.— Πάντα τῶν Μαρτύρων.

μάτων, ὅπερ αὐτῇ διεβόησαν ὑπὸ τῇ χειρογραφίᾳ τοῦ μακαρίου Ἱερωνύμου, διαβύοντος τὸ ὄπ' αὐτῆς ἱερὸν Μοναστήριον. Ἡ ἁγία Παύλα ἐπελελύθησε τῇ 26ῃ Ἰανουαρίου 404. (Σταυροπέδες, «Τὰ ἀρχαῖα Μοναστήρια τῆς Παλαιστίνης καὶ οἱ ἄγιοι αὐτῶν ἀσκηταί», τῆς Α' σελ. 141—154). Ἴδε καὶ Ὀδοπορικὴ τῆς ἰδίας ἁγίας Παύλας ὑπὸ τοῦ μακαρίου Ἱερωνύμου (Ἀρχαῖα Ὀδοπορικά σελ. 83).

2. Τοῦ Ἀγίου Θεοδώρου.—Πάντα τῶν Ἀγίων.

3. *Μνήμη Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου, Ἰουλιανοῦ, Τιμοθέου καὶ Μανριανοῦ.* Προκείμενον τῶν Ἀγίων. Ἀνάγνωσμα τοῦ Ἡσαΐου: «Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Ἠσαΐαν· ἔξελθε εἰς συνάντησιν Ἀχαζ... οὐδὲ μὴ συνῆτε» (7, 3—9). Παύλου πρὸς Ρωμαίους: «Εἰ δὲ θέλων ὁ Θεὸς ἐνδείξασθαι» (9, 22).—Εὐρήσεις ἐν τοῖς ἀναγνώσμασι τῶν Σαββάτων.—Δεύτερον ἀνάγνωσμα. Ἀλληλουῖα ἦχος η'. «Ὁ Θεὸς ἔνδοξος». Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· τεκνία ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι» (13, 33).—Εὐρήσεις εἰς τὴν ἐβδόμην Δευτέραν τῆς Τεσσαρακοστῆς ἐν τῷ Εὐαγγελικῷ ἀναγνώσματι.

4. *Μνήμη τῆς Μαρίας καὶ Μάρθας.* Προκείμενον: «Κύριε, ἡγάπησα εὐπρέπειαν οἴκου σου». Στίχ. «Εἰσάκουσον τῆς φωνῆς τῆς αἰνέσεως». Ἀνάγνωσμα Παύλου: «Ταῦτα γράφω σοι» (Α'. Τιμ. 3, 14).—Εὐρήσεις εἰς τὴν ἔκτην Πέμπτην τῆς Τεσσαρακοστῆς ἐν τοῖς ἀναγνώσμασιν ἐπὶ τῶν Κατηγουμένων. Ἀλληλουῖα: «Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο». Εὐαγγέλιον τοῦ Λουκᾶ: «Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πηρεύεσθαι αὐτοῦς, καὶ αὐτὸς εἰσηλθεν εἰς κώμην τινὰ... ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς» (10, 38-42).

5. *Ἐπὶ τοῦ ὄρους, — Νόνου, μνήμη αὐτοῦ.*—Πάντα τῶν Μαρτύρων.

6. Μνήμη τῶν χιλίων'.—Πάντα τῶν Ἀγίων.

7. *Ἀνδρέου καὶ Ἀνατολίου.*—Πάντα εὐρήσεις εἰς τὴν 26ην Σεπτεμβρίου.

9. *Ἐγκαίνια ἐν τῇ Προβατικῇ Κολυμβήθρᾳ.*—Πάντα εὐρήσεις εἰς τὴν 20ὴν Σεπτεμβρίου.

1) Οὗτοι, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, εἰσὶν οἱ Πέρσαι ἐκεῖνοι μάρτυρες, ὅτινες ἀναφέρονται μετὰ τοῦ τυφλοῦ Ἀζάτου, ἀποθανόντος μετὰ τινος ἡμέρας, μετὰ τὴν 13 Ἀπριλίου τὸ 341 (Ἀρχιεπισκόπου Σεργίου, «Πλήρες μετολόγηρον τῆς Ἀνατολῆς». Τόμ. Β'. σελ. 108, καὶ μέρος Β'. σελ. 141—142).

10. Ἐν τῷ δευτέρῳ μιλίῳ.—*Μνήμη Ζαχαρίου τοῦ Προφήτου.* Προκείμενον: «Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν». Στίχ. «Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται». Ἀνάγνωσμα τοῦ Ἡσαΐου: «Τάδε λέγει Κύριος Παντοκράτωρ, ἐὰν ταῖς ὁδοῖς μου πορεύῃ καὶ τὰς ἐντολάς μου τηρήσῃς...». — (Τὰ περαιτέρω ἀπωλέσθησαν).

24. Ἡ γέννησις Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ. Τροπάριον: «Πρόδρομε, κῆρυξ». Προκείμενον ἤχος η'. «Ἐκεῖ ἐπιστρέψω κέρας τῷ Δαβίδ». Στίχ. «Μνήσθητι Κύριε τοῦ Δαβίδ». Δεύτερον ἀνάγνωσμα Μαλαχίου: «Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμῖν Ἡλίαν τὸν Θεοβίτην» (4, 5—6). — Εὐρήσεις εἰς τὴν 29ην Αὐγούστου. Τρίτον ἀνάγνωσμα Παύλου: «Καὶ τί ἔτι λέγω, ἐπιλείπει γάρ με διηγούμενον ὁ χρόνος» (Ἐβρ. 11, 32).—Εὐρήσεις εἰς τὴν 17 Ἰανουαρίου. Ἀλληλούια ἤχος β'. «Ὁ θρόνος αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος ἐνώπιόν μου». Εὐαγγέλιον τοῦ Λουκᾶ: «Τῇ δὲ Ἐλισάβετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν..... ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραὴλ» (1, 57—80). Εἰς τὴν νύκτιν τῶν χειρῶν ἤχος η'. «Σύ, Ζωοδότα».

25. Μαρτυρίου Ἐπισκόπου.—Πάντα τῶν Ἱεραρχῶν.

26. Μνήμη τῆς αἰμυνήστου βασιλίσσης Θεοδώρας, οἰκοδομησάσης τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Θεοτόκου¹.

27. Ἐν τῷ παρεκκλησίῳ ἢ προνάῳ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου. Κατάθεσις τῶν ἁγίων Ταράχου, Πρόβου καὶ Ἀνδρονίκου.— Πάντα τῶν Ἀγίων.

29. Μνήμη τῶν ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου.— Πάντα εὐρήσεις εἰς τὴν 28 Δεκεμβρίου.

1) Ἐνταῦθα προφανῶς πρόκειται περὶ τῆς οἰκοδομηθείσης ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ νέας Ἐκκλησίας τῆς Πανομνήστου Θεοτόκου, ἀναμφισβότως τῇ συμμετοχῇ καὶ ὑποστηρίξει τῆς συζύγου αὐτοῦ Θεοδώρας. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ταύτῃ τῇ 3 Αὐγούστου, κατὰ τὸ ἐκδιδόμενον Τυπικόν, τελεῖται ἡ μνήμη τοῦ Ἰουστινιανοῦ.

30. Μνήμη Στεφάνου καὶ χιλίων τεσσαράκοντα, Φωκᾶ, Κόνωνος, Συμεῶνος, Ἰσαάκ.—Πάντα τῶν Ἀγίων.

Μὴν Ἰούλιος.

1. Ἐν τῷ Ἀποστολείῳ, μνήμη τοῦ Ἰουβεναλίου καὶ Ἀναστασίου, Ἐπισκόπων Ἱεροσολύμων.—Πάντα εὐρήσεις εἰς τὴν 1ην Ἰανουαρίου.

2. Ἐν τῇ κώμῃ Καριαθαῖμ, ἑορτὴ τῆς κιβωτοῦ τῆς διαθήκης τοῦ Κυρίου¹, μνήμη τοῦ ἁγίου Θεοδώρου. Προκείμενον: «Ἀνάστα, Κύριε, εἰς τὴν ἀνάπαισιν». Στίχ. «Μνήσθητι Κύριε τοῦ Δαυὶδ». Ἀνάγνωσμα ἐκ τοῦ πρώτου βιβλίου τῶν Βασιλειῶν: «Καὶ οὐκ ἠσμένισαν υἱοὶ Ἰεχονίου ἐν τοῖς ἀνδράσι Βαιθσαμὺς..... καὶ ἐπέβλειπε πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ ὀπίσω Κυρίου» (Α΄. Βασ. 6, 19 —7, 2). Παύλου πρὸς Ἑβραίους: «Εἶχε γὰρ ἡ πρώτη σκηνὴ δικαιώματα λατρείας» (9, 1).—Εὐρήσεις εἰς τὴν ὀγδόην Σεπτεμβρίου. Ἀληλούα. «Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν ὀργιζέσθωσαν λαοί». Εὐαγγέλιον τοῦ Ματθαίου: «Μὴ νομίσητε, ὅτι ἦλθον» (5, 17).—Εὐρήσεις εἰς τὸ Σάββατον τῆς Πεντηκοστῆς.

3. Ἐν τῷ ἁγίῳ Θεοδώρῳ οἰκοδομηθέντι ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου, ἡ εὐρεσις τοῦ Ποτηρίου². Παύλου: «Ἔχοντες

1) Ἡ ἑορτὴ αὕτη ἐτελεῖτο ἐν Καριαθαρείμ, εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐπὶ 25 ἔτη διαμονῆς τῆς κιβωτοῦ τῆς Διαθήκης ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐν τῷ ὄρει Ἀρναθὰβ (Α΄. Βασ. 7, 1—2). Οὐδεμίαν πληροφορίαν εὐρίσκωμεν περὶ τῆς ἑορτῆς ταύτης ἐν ἄλλαις πηγαῖς. Μόνον ἐν τῷ Ὀδοπορικῷ τῆς Σιλβίας τῆς Ἀκουαίας ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς: «Εἰς τὸ ἔννατον μῆλόν ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ, εἰς τόπον καλούμενον Καριαθαρείμ, ἔνθα ἦν ἡ κιβωτὸς τοῦ Κυρίου, ὅν ὑπάρχει ἐκκλησία» (Ὁρθ. Παλ. Σουλ. T. Z'. σελ. 84).

2) Ἐνταῦθα νοεῖται τὸ ποτήριον τοῦ Μυστικῆς Δείπνου, ὅπερ κατὰ τὸ Breviarium (Ἐπιτομή) ἐφοιάττετο εἰς τὸ ἱερόν τῆς Βασιλικῆς τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου (Ὀδοπορ. σελ. 97). Κατὰ τὴν καταστροφὴν τῶν προσκυνημάτων τῆς Ἱερουσαλὴμ τῷ 614, μετ' ἄλλων ἱερῶν ἀντικειμένων ἐξηφανίσθη καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο. Προφανῶς μετὰ ταῦτα εὐρέθη, καὶ ἡ εὐρεσις αὕτη ἐφορτάζετο, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ ἡμετέρου μνημείου, ἐν τῷ Ἀγ. Θεοδώρῳ,

δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσι» (Β'. Κορ. 4, 7).—Εὐρήσεις εἰς τὴν 10ην Φεβρουαρίου. Εὐαγγέλιον τοῦ Λουκᾶ: «Ἔλεγε δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἄνθρωπος τις ἦν πλούσιος..... ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εὐαγγελίζεται» (16, 1—16).

4. *Μνήμη τοῦ ἁγίου Δομεντίου*.—Πάντα τῶν Ἀγίων.

5. *Μνήμη Στεφάνου*. — Εὐρήσεις εἰς τὸ δεύτερον Σάββατον τῆς Πεντηκοστῆς.

6. *Μνήμη τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου*.—Πάντα εὐρήσεις εἰς τὴν 16ην Ἰουνίου.

7. *Πέτρου Ἀρχιεπισκόπου*.—Πάντα τῶν Ἱεραρχῶν.

8. *Μνήμη τοῦ ἁγίου Προκοπίου*.—Πάντα τῶν Αγίων.

9. *Μνήμη Ἰωάννου Ἐπισκόπου*.—Πάντα τῶν Ἱεραρχῶν.

10. *Μνήμη τοῦ ἁγίου Μηνᾶ*.—Πάντα τῶν Ἀγίων.

11. *Ἐν τῇ ἁγίᾳ Ἀναστάσει*. — *Τῶν τεσσαράκοντα πέντε μαρτύρων*.—Πάντα τῶν Ἀγίων.

12. *Τοῦ Θυσιαστηρίου*.—Πάντα εὐρήσεις εἰς τὴν 24 Ὀκτωβρίου.

15. *Μνήμη τοῦ ἁγίου Κυρίκου*. Προκείμενον ἦχος β'. «Ἡ δὴλωσις τῶν λόγων σου φωτιεῖ». Στίχ. «Δουλός εἰμι ἐγώ». Τροπᾶριον ἦχος η'. «Στρατιώτης οὐράνιος». Παύλου πρὸς Κορινθίους: «Οὐκ οἶδατε ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες, πάντες μὲν τρέχουσιν..... αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι» (Α'. Κορ. 9, 24—27). Ἀλληλούϊα: «Φυλάξει Κύριος τὰ νήπια, ἐγὼ ἐταπεινώθην». Εὐαγγέλιον τοῦ Ματθαίου:

οἰκοδομηθέντι ἢ ἀνακαινισθέντι ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος. Ὁ καθορισμὸς τῆς ἑορτῆς ταύτης ἐν τῷ Ἀγίῳ Θεοδώρῳ δηλοῦται ἐκ τούτου, ὅτι, καθ' ἣν ἐποχὴν συνετάχθη τὸ ἡμέτερον μνημεῖον, τὸ εὐρεθὲν πυτήριον, ὡς φαίνεται, ἐφυλάττετο ἐν τῷ Μοναστηρίῳ τούτῳ.

«Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς Καπερναοὺμ..... βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς (17, 24-18, 10).

16. Μνήμη Παντελέονος καὶ Μανέθας¹.

17. Ἐν τῇ κώμῃ Μπέτανος, Λογγίνου τοῦ Ἑκατοντάρχου.—Πάντα τῶν Ἀγίων. Εὐαγγέλιον τοῦ Λουκᾶ: «Ἰδὼν δὲ ὁ ἐκατόνταρχος τὸ γινόμενον» (23, 47). Εὐρήσεις εἰς τὴν Μ. Παρασκευὴν ἐν τῷ Εὐαγγελικῷ ἀναγνώσματι.

18. Μνήμη τοῦ ἁγίου Στεφάνου, Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, Προφήτου Ζαχαρίου, Φωκᾶ καὶ Ἀνδρονίκου. Προκείμενον τῶν Ἀγίων. Ἀνάγνωσμα τῆς Γενέσεως: «Ἐγένετο δὲ μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα καὶ ἀνηγγέλη τῷ Ἰωσήφ... αὕτη ἐστὶ Βηθλεὲμ» (48, 1—7). Ἀπόστολον. — Εὐρήσεις ἐν τοῖς ἀναγνώσμασιν ἐπὶ τῶν κατηγουμένων τῆς πέμπτης Παρασκευῆς τῆς Τεσσαρακοστῆς. Εὐαγγέλιον τοῦ Ματθαίου: «Τότε Ἰησοῦς ἰδὼν, ὅτι ἐνεπαίχθη» (2, 16). — Εὐρήσεις εἰς τὸ Εὐαγγέλιον τῆς τοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως.

20. Μνήμη τοῦ Ἀποστόλου Θωμᾶ.—Πάντα τῶν Ἀποστόλων.

21. Τοῦ Προφήτου Ἰερεμίου.—Πάντα εὐρήσεις εἰς τὴν 1ην Μαΐου.

1) Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο νοεῖται ὁ ἅγ. Μεγαλομάρτυς Παντελεήμων μαρτυρήσας ἐν Νικομηδείᾳ τῷ 303 ἢ 305. Ἡ μνήμη αὐτοῦ ἀνέκαθεν ἐν Ἀνατολῇ ἐτιμᾶτο μεγάλως. Αἱ ἐκκλησίαι αἱ ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ κτισθεῖσαι ἐν Σεδαστείᾳ καὶ Κ[ι]π[ρ]οῖσι ἀνάγονται εἰς τὸν Δ' αἰῶνα. Περὶ τοῦ γενικοῦ σεβασμοῦ τοῦ ἁγ. Παντελεήμονος ἐν τῇ Χριστιανικῇ Ἐκκλησίᾳ μαρτυρεῖ καὶ τὸ ἡμέτερον μνημεῖον, καθ' ὃ ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου τούτου ἐφορᾶζετο ἔτι τῇ 12 Αὐγούστου καὶ 29 Οκτωβρίου. Μανέθα—Μάρτυς ἐκ τῆς Σκυθοπούλεως, φέρουσα διάφορα ὀνόματα. Μανέθα καὶ Ἐνάθα. Τὸ μαρτύριον αὐτῆς περιέγραψεν ὁ σύγχρονος αὐτῆς Εὐσέβιος ὁ Καισαρείας (Ἀρχιεπισκόπος Σερβίου, «Πλήρες Μηρολόγιον τῆς Ἀνατολῆς», Τόμ. Β'. σελ. 468).

22. Τοῦ Ἀγίου Ἀνδρέου.—Πάντα εὐρήσεις εἰς τὴν 29ην Ἀπριλίου.

24. Μνήμη Σαλομπίνου Ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων.—Πάντα εὐρήσεις εἰς τὴν Παρασκευὴν τῶν Βαΐων.

26. Τῆς Ἀγίας Παρθένου Θέκλῃς. Προκείμενον, ἦχος γ'. «Ἀχθήσονται τῷ Βασιλεῖ Παρθένοι». Στίχ. «Ἐνέγκατε αὐτῷ ὕμνον». Παύλου πρὸς Τιμόθεον: «Δῶν αὐτῷ ὁ Κύριος εὐρεῖν ἔλεος». (Β'. Τιμ. 1, 16—2, 15).—Εὐρήσεις εἰς τὴν 17ην Μαΐου. Εὐαγγέλιον τοῦ Ματθαίου: «Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων... οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ» (10, 32—42).

27. Μνήμη Συμεῶνος τοῦ Στηλίτου. Προκείμενον, ἦχος στ'. «Δίκαιος ὡς φοῖνιξ ἀνθήσει». Στίχ. «Ἀγαθὸν τὸ ἐξομολογεῖσθαι τῷ Κυρίῳ». Ἀνάγνωσμα Παύλου πρὸς Τιμόθεον: «Διαμαρτύρομαι οὖν ἐγὼ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ» (Β'. Τιμ. 4, 1).—Εὐρήσεις εἰς τὴν 28ην Δεκεμβρίου. Ἀλληλούϊα, ἦχος α'. «Εὐφρανθήσεσθε, δίκαιοι, ἐν Κυρίῳ». Εὐαγγέλιον.—Εὐρήσεις εἰς τὴν 1ην Ἰανουαρίου.

30. Ἐν τῇ Ἀναστάσει, τοῦ Ἀγίου Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου. Ἀνάγνωσμα Παύλου: «Ὁ γὰρ αὐτὸς Κύριος πάντων, πλουτῶν εἰς πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτὸν.... ἐμφανὴς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσιν» (Ρωμ. 10, 12—20). Ἀλληλούϊα: «Κύριος δώσει ρῆμα». Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Ἐπιστραφεὶς δὲ ὁ Πέτρος βλέπει τὸν μαθητὴν ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς» (21, 20).—Εὐρήσεις ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Σαββάτου τῆς Νέας ἐβδομάδος.

(ἀπολουθεῖ)

Ἀρχιμ. ΚΑΛΛΙΣΤΟΣ

Η ΑΓΙΑ ΣΙΩΝ¹

Τὸ ὄρος Σιών κατέχει τὸ βόρειον τῆς Ἱερουσαλήμ. «*Ὁρη Σιών*, λέγει ὁ παρὰ τῶν Ἱερουσαίων κυριεύσας τὸ ὄρος τοῦτο βασιλεὺς Δαβίδ, *τὰ πλευρὰ τοῦ βορρᾶ ἢ πύλεις τοῦ βασιλέως τοῦ μεγάλου*» (Ψαλμ. 47, 3).

Ἐπὶ τῶν ὁρέων δὲ Σιών ὑψοῦτο τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο Ὑπερώων, ἐν ᾧ ἔλαβον χώραν γεγονότα μεγάλης καὶ ἱερᾶς σπουδαιότητος. Ἐν τῷ Ὑπερώῳ τῆς Σιών ἐτελέσθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος. Ἐν τῷ Ὑπερώῳ τῆς Σιών ἐγένετο ἡ ἐπιφοίτησις τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπὶ τοὺς Ἀποστόλους. Ἐνταῦθα ἰδρύθη ἡ πρώτη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία—ἡ «Μήτηρ τῶν Ἐκκλησιῶν», κατὰ τὸν ἁγ. Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν. Ἐνταῦθα ἐλατριάρχευσεν ὁ ἁγ. Ἰάκωβος, ὁ «ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου». Ἐνταῦθα συνηθροίσθη ἡ πρώτη ἀποστολικὴ σύνοδος, τὸ πρότυπον ὅλων τῶν μετὰ ταῦτα συνόδων. Ἐνταῦθα δέκνεται ὁ τάφος τοῦ Βασιλέως Δαβίδ. Ἐνταῦθα ἀπέπτη ἐκ τοῦ σώματος ἡ ψυχὴ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου. Ἐνταῦθα, ὡς θὰ ἴδωμεν, ἔλαβον χώραν πολλὰ εὐαγγελικὰ γεγονότα. Πόσα ἱερὰ γεγονότα συνδέονται μετὰ τοῦ μέρους τούτου καὶ πόσας διεγείρουν ταῦτα ἱερὰς ἀνάμνησεις!

Ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος. Ὁ ἱερὸς Εὐαγγελιστὴς Μάρκος λέγει:

«Καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἁζύμων, ὅτε τὸ πάσχα ἔθνον, λέγουσιν αὐτῷ
» οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ: ποῦ θέλεις ἀπελθόντες ἐτοιμάσωμεν ἵνα φάγῃς
» τὸ πάσχα; καὶ ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ λέγει
» αὐτοῖς: Ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν· καὶ ἀπαντήσῃ ὑμῖν ἄνθρωπος κε-
» ράμιον ἵδατος βασιάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ, καὶ ὅπου ἔαν εἰσέλ-
» θῃ, εἴπατε τῷ οἰκοδεσπότῃ, ὅτι ὁ διδάσκαλος λέγει: ποῦ ἔστι τὸ
» κατάλυμα, ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω; καὶ αὐ-

1) Ἔργα τῆς Αὐτοκρ. Πενεμ. Ἀκαδημίας τοῦ Κιέβου 1914. Τεῦχ. Ἀπριλίου σελ. 602-613

» τὸς ὑμῖν δείξει ἀνώγειον μέγα ἐστρωμένον ἔτοιμον· ἐκεῖ ἐτοιμάσατε
 » ἡμῖν». (14, 12—15). Ὡς δὴλον δ' ἐκ τούτων, ὁ Μυστικός δεῖπνος
 ἐτελέσθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου εἰς ἀνώγειον μέγα ἡντρεπισμένον, ἐστρωμέ-
 νον, ἔτοιμον. Ἀλλ' ὁ σήμερον ἐπισκεπτόμενος τὸ ἐν «Σιών ἀνώγειον
 τοῦ μυστικοῦ δεῖπνου» βλέπει μόνον μικρὸν καὶ κενὸν δωμάτιον ἐν-
 τὸς μωαμεθανικοῦ τεμένους. Τὸ πραγματικὸν ὅμως ἀνώγειον τοῦ μυστι-
 κοῦ δεῖπνου ἦτο δωμάτιον «μέγα, ἐστρωμένον, ἔτοιμον», κείμενον ἐπὶ τῶν
 ὁρέων Σιών, ὡς ἐλέχθη ἤδη. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Δαβὶδ ἡ Ἱερουσα-
 λὴμ ἦτο συνήθως ἀνατολικὴ πόλις, τὴν ὁποίαν περιγράφει ὁ Προ-
 φητὰναξ διὰ τῶν ἐξῆς: «Ἱερουσαλὴμ οἰκοδομουμένη ὡς πόλις, ἣς ἡ
 μετοχὴ αὐτῆς ἐπὶ τὸ αὐτό», ἦτοι ὅλα τὰ κτίρια τῆς Ἱερουσαλὴμ ἦσαν
 συνηνωμένα εἰς ἓνα σωρὸν λιθίνων οἰκοδομῶν (Ψαλμ. 121, 3), τοιαύ-
 τη δ' ἦτο ἡ Ἱερουσαλὴμ καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐπιγείου ζωῆς
 τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀλλ' ἐν τῷ σωρῷ τούτῳ τῶν πρὸς ἀλλήλας
 συνηνωμένων οἰκοδομῶν διεκρίνετο ἀπομεμονωμένον οἰκοδόμημα, ἔχον
 ἀνώγειον μέγα, προωρισμένον ὑπὸ τοῦ θείου Διδασκάλου διὰ τὸν
 Μυστικὸν δεῖπνον.

Εἰς τίνα δ' ὅμως ἀνῆκεν ἡ ἱερὰ αὕτη οἰκία; Εἰς τὴν **Μαρίαν**
τὴν μητέρα τοῦ Ἰωάννου, τοῦ ἐπικαλουμένου Μάρκου (Πρ. 18,
 12, 12). Σκοπίμως δ' ἡμεῖς **παρεθέσαμεν ἀνωτέρω** τὴν περὶ τοῦ
 Μυστικοῦ δεῖπνου διήγησιν ἐκ τοῦ κατὰ Μάρκον Εὐαγγελίου, ἐν τῷ
 οἴκῳ τῆς μητρὸς τοῦ ὁποίου καὶ ἐτελέσθη ὁ Μυστικός δεῖπνος. Ὁ
 υἱὸς δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ ἐγνώριζε τὸν οἶκον τῆς μητρὸς αὐτοῦ.
 Ἀφοῦ δ' οὗτος λέγει, ὅτι τὸ ἀνώγειον ἦτο **μέγα**, ἀναμφιβόλως πράγ-
 ματι ἦτο τοιοῦτον. Ὁ οἶκος τῆς Μαρίας ἦτο εὐρύχωρος ἐπὶ τῆς Σι-
 ὶων οἰκίᾳ, ὡς θὰ ἴδωμεν καὶ κατωτέρω.

Πόθεν ὅμως γνωρίζομεν, ὅτι ὁ ἐπὶ τῆς Σιών οἶκος ἀνῆκεν εἰς
 τὴν Μαρίαν τὴν μητέρα τοῦ Μάρκου; Περὶ τούτου ὑπάρχουσιν ἐνδεί-
 ξεις ἐν αὐτῷ τῷ κατὰ Μάρκον Εὐαγγελίῳ καὶ ἀλλαχοῦ.

Μετὰ τὰ περὶ Μυστικοῦ δεῖπνου ὁ Εὐαγγελιστὴς Μάρκος λέγει, ὅτι
 ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ οἱ Ἀπόστολοι **ὑμνήσαντες** τοὺς κεκανονισμέ-
 νους ψαλμοὺς, **ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν** (14, 26). **Καὶ ἐρ-
 χονται εἰς χωρίον, οὗ τὸ ὄνομα Γεθσημανῆ** (14, 32), ὅπου παρα-
 γίνεται Ἰούδας.... καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς (14, 43). Συγχρόνως δὲ
καὶ εἰς τις νεανίσκος ἠκολούθει αὐτῷ, περιβεβλημένος σινδόνα
ἐπὶ γυμνοῦ· καὶ κρατοῦσιν αὐτὸν οἱ νεανίσκοι· ὁ δὲ καταλιπὼν
τὴν σινδόνα γυμνὸς ἔφυγεν ἀπ' αὐτῶν (14, 51, 52). Οἱ ἱεροὶ εὐ-
 αγγελισταὶ ἐν ταῖς ἀφηγήσεσιν αὐτῶν οὐδέποτε ὀνομαζοῦσιν ἑαυτοὺς,
 προκειμένου περὶ αὐτῶν τούτων. Οὕτως ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης,

ὁμιλῶν περὶ τῆς ἐμφανείας τοῦ Κυρίου ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς Τιβε-
ριίδος, ἐκφράζεται περὶ ἑαυτοῦ ὡς ἐξῆς: **ὁ μαθητής, ὃν ἡγάπα ὁ Ἰησοῦς** (Ἰωάν. 21, 20). Οὕτω δὲ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς Μάρκος, ὁμι-
λῶν ἐνταῦθα περὶ ἑαυτοῦ, πῶς ἠκολούθησε τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν μετὰ
τὸν Μυστικὸν δεῖπνον εἰς τὸν κῆπον τῆς Γεθσημανῆς, λέγει: **καὶ εἰς τις**
νεανίσκος ἠκολούθει αὐτῷ. Τίς δ' ἦτο ὁ νεανίσκος οὗτος; Ἡ κοινῶς
παραδεδεγμένη παράδοσις λέγει, ὅτι ὁ **νεανίσκος** οὗτος ἦτο ὁ υἱὸς
τῆς Μαρίας Ἰωάννης-Μάρκος. Φυσικῶς δυνάμεθα νὰ προὑποθέσωμεν,
ὅτι ὁ Μυστικὸς δεῖπνος διήρκεσε πολὺ μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Μόνον
ἡ ὁμιλία τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς Ἀποστόλους διήρκεσε τόσον πολὺ.
Ὁ υἱὸς τῆς Μαρίας ἐκοιμήθη, ὡς ἐκοιμήθησαν καὶ οἱ Ἀπόστολοι
ἐν τῇ Γεθσημανῇ. Ὅλοι ἦσαν κεκοπιακότες ἐκ τῶν γεγονότων τῶν
τελευταίων ἡμερῶν. Ὅταν δ' ὁ θεὸς Διδάσκαλος μετὰ τὸν Μυστι-
κὸν δεῖπνον ἐξῆλθε μετὰ τῶν Ἀποστόλων ἐκ τοῦ οἴκου τῆς Μαρίας,
ἀφυπνισθεὶς καὶ ὁ Μάρκος ἠκολούθησε τὸν Ἰησοῦν, σπεύδων δὲ πε-
ριεβλήθη τὴν **σινδόνα ἐπὶ γυμνοῦ** καὶ ἔφθασε τὸν Κύριον ἤδη εἰς
τὸ χωρίον Γεθσημανῆ. Μετὰ τοῦ οἴκου τῆς Μαρίας θὰ συνάντηθῶ-
μεν καὶ πάλιν.

Νῦν δὲ παρατηρήσωμεν ὅτι ἡ παράδοσις ἐν γένει ἔχει, ὡς γνω-
στόν, ἐν τῇ Ἀγίᾳ Γῇ ἰδιαιτέραν ζωτικότητα καὶ ἰσχύν. Ἐνταῦθα ἐ-
κάστη γωνία γῆς, ἕκαστον σπήλαιον, ἕκαστος ἐξέχων λίθος, ἔχουσι τὰς
παραδόσεις αὐτῶν, αἵτινες διατηροῦνται ἐπὶ χιλιετηρίδας. Οὕτως ἐν τῷ
οἴκῳ τῆς Μαρίας ἐπὶ τῆς Σιών ὑπῆρχεν ἡδη ἐπὶ τῶν Ἀποστόλων
ἐκκλησία. Διὰ τοῦτο πάντες ἐγίνωσκον ὅτι ἐνταῦθα ἐτελέσθη ὁ Μυ-
στικὸς δεῖπνος. Τὴν ἐκκλησίαν ταύτην κατέστρεψαν οἱ Ρωμαῖοι τῷ
70 μ. Χ., ἀνφοκοδόμησε δ' αὐτὴν ὁ Αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Ἰου-
στινιανός. Τῷ 1010 κατέστρεψε τὴν ἐκκλησίαν ταύτην ὁ Σουλτάνος
τῆς Αἰγύπτου Χάμεμ.

Εἰς ἔνδειξιν δὲ τῆς ζωτικότητος τῆς παραδόσεως ἐν τῇ Ἀγ. Γῇ,
δυνατὸν νὰ παρουσιάσωμεν παραδείγματα τινά. Διὰ τῆς παραδόσεως ἡ
ἁγία Ἑλένη ἀνεκάλυψε τὸν Τάφον τοῦ Κυρίου καὶ τὸ Ζωοποιὸν ξύ-
λον τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Διὰ τῆς παραδόσεως εὐρέθη τὸ σπήλαιον
τῆς Βηθλεέμ, ὁ τόπος τῆς Ἀναλήψεως ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν,
καὶ ἄλλα ἅγια μέρη τῆς Ἀγ. Γῆς.

Ἡ Μητέρα τῶν Ἐκκλησιῶν. Πρῶτος ὁ μέγας ὑμνωδὸς τῆς Ἐκ-
κλησίας καὶ διάσημος θεολόγος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἀπεκάλεσε τὴν
Σιωνίτιδα Ἐκκλησίαν Μητέρα τῶν Ἐκκλησιῶν: «Χαῖρε, Σιών ἁγία,
Μήτηρ τῶν Ἐκκλησιῶν, Θεοῦ κατοικητήριον. Σὺ γὰρ ἐδέξω πρώτη
ἄρεσιν ἁμαρτιῶν διὰ τῆς ἀναστάσεως» (Στίχ. Ὁκτωήχοι). Δὲν εἶχε

δ' ὀλίγα πνευματικά τέκνα ἡ ἁγία αὕτη μήτηρ τῶν ἐκκλησιῶν. Κατὰ τὴν πρώτην συνάθροισιν τῶν μελῶν τῆς ἐκκλησίας ταύτης, τὴν γενομένην ἀμέσως μετὰ τὴν Ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου, ὁ ἀριθμὸς τῶν πιστῶν ἀνήρχετο εἰς 120 (Πράξ. 1, 15), τὴν δ' ἡμέραν τῆς ἐπὶ τῶν Ἀποστόλων ἐπιφοιτήσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος «ἐβαπτίσθησαν καὶ προειετέθησαν ψυχαὶ ὥσει τρισχίλια» (Πράξ. 2, 41). Οὐ μόνον δ' ἀριθμητικῶς, ἀλλὰ καὶ πειστικῶς ἡ Μήτηρ τῶν Ἐκκλησιῶν ἦτο πλήρης τῶν δωρεῶν τῆς θείας χάριτος, ἦτο τὸ ὕψιστον ἰδεῶδες τῆς ἐκκλησίας καθ' ὅλους τοὺς ἐφεξῆς αἰῶνας. **«Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων, λέγεται ἐν τῇ βίβλῳ τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων, ἣν ἡ καρδιά καὶ ἡ ψυχὴ μία»** (4, 32). Θὰ φθάσῃ ἀνά γε καὶ πάλιν ἡ Ἐκκλησία εἰς τοιοῦτον ὕψος, ὃ Κύριος οἶδε. Τὸ δυσχερέστερον ζήτημα τοῦ κόσμου εἶνε τὸ κοινωνιολογικόν, (σοσιαλιστικόν), τὸ πῶς νὰ γίνῃ οὕτως, ὥστε νὰ μὴ στερεῖται οὐδεὶς. Καὶ τὸ ζήτημα ὅμως τοῦτο ἦτο λελυμένον ἐν τῇ Μητρὶ τῶν Ἐκκλησιῶν: **«οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς»** (Πράξ. 4, 34).

Ἡρώδης Ἐπίσκοπος τῆς Σιώνιτιδος Ἐκκλησίας ἦτο Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόθεος, πρῶτος ἀρχιδιάκονος ὁ Στέφανος. Ἀμφότεροι ὑπέστησαν τὸν μαρτυρικὸν ὕπνῳ τοῦ Χριστοῦ διάκοντον. Ὁ ἀρχιδιάκονος Στέφανος ἦτο ὁ πρωτομάρτυς τῆς νέας ἔξ ἀποκλιθήσεως θρησκείας.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἰακώβου, τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Κυρίου, ναὸς κεῖται ἀριστερὰ τοῦ ναοῦ τοῦ Παναγίου Τάφου... Ἐκ δὲ τοῦ ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείας Εὐδοξίας οἰκοδομηθέντος ναοῦ τοῦ πρωτομάρτυρος καὶ ἀρχidiaκόνου Στεφάνου ἐναπελείφθησαν μόνον ἐρείπια, ἅτινα καταλαβόντες οἱ Δομινικανὲς μὲνταχοὶ καὶ διενεργήσαντες ἀνασκαφάς, ἀνεκάλεψαν, ὡς διίσχυρίζονται, τὸ ψηφιδωτὸν ἑδαφὸς τοῦ ἀρχιεῖς ναοῦ καὶ πολλὰς τύφους, ὧν τὰ ὅσα ἀνήκουσιν, λίαν πιθανόν, εἰς τοὺς κατὰ τὴν κατάληψιν τῆς Ἱερουσαλὴμ πεσόντας Στρωτοφόρους, ἐπὶ δὲ τῶν ἐρειπίων καὶ τῶν θεμελίων τοῦ ναοῦ τούτου οἱ Δομινικανοὶ ἔδρυσαν νέαν λίαν μεγαλόπρεπὴν ἐκκλησίαν («Ἀνακοινώσεις» Α. Ο. Π. Ε. 1914, σελ. 528) ¹.

Ὁ τόπος τῆς ἐπὶ τοὺς Ἀποστόλους ἐπιφοιτήσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Τὴν ἡμέραν τῆς Πεντήκοστῆς τὸ Ὑπερῶν τῆς Σιών, ὁ πρῶτος ναὸς τῆς Κ. Διαθήκης, ἡ «Μήτηρ τῶν Ἐκκλησιῶν», ἐ-

1) Παρὰ τὰς διαβεβαιώσεις τῶν Δομινικανῶν ἡ γνησιότης τοῦ μέρους τούτου, ὡς τόπον τοῦ λιθοβολισμοῦ τοῦ πρωτομάρτυρος καὶ ἀρχidiaκόνου Στεφάνου, δὲν εἶνε εἰσέτι ἀρκούντως ἀποδεδειγμένη. Τουναντίον δ' ὁ παρὰ τὴν Γεθσημανὴ δεικνύμενος τόπος μαρτυρίου τοῦ ἀρχidiaκόνου Στεφάνου εἶνε, κατὰ πολλοὺς, γνησιώτερος. Σ. Μ.

γένετο γνωστὴ «εἰς πᾶν ἔθνος τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν», κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ (Πράξ. 2, 5). «Ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς ἦσαν ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτό. Καὶ ἐγένετο ἄρνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἡχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον οὗ ἦσαν καθήμενοι καὶ ὥρθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὥσεί πυρός, ἐκάθισέ τε ἐφ' ἓνα ἕκαστον αὐτῶν, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες Πνεύματος Ἁγίου, καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις, καθὼς τὸ Πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι» (Πράξ. 2, 1—4). Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ δὲν δηλοῦνται τὸ ὄνομα τῆς οἰκίας, ἐν-τῇ ὁποία ἦσαν συνηγμένοι οἱ χριστιανοὶ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ἀλλὰ μόνον ὅτι ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἡχος «ἐπλήρωσεν **ὅλον τὸν οἶκον**, οὗ ἦσαν καθήμενοι». Τίς λοιπὸν ὑπάρχει μαρτυρία, ὅτι ὁ οἶκος οὗτος ἦτο πρίγματος τὸ ἀνώγειον τῆς Σιών; Οἱ σύγχρονοι τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου ἦσαν πεπεισμένοι περὶ τοῦ ὅτι ὁ Δαβὶδ ἀνεπαύθη ἐν Σιών. Ὅταν δ' ὁ λαὸς ἐκκληκτός, ὁ συναθροισθεὶς κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς Πεντηκοστῆς ἐν τῇ ἁγίᾳ Πόλει, ἀκούων ἕκαστος τὴν ἰδίαν αὐτοῦ δι᾿ ἡλεχτόν (συνηθροίσθησαν δέ: «**Πάροδοι καὶ Μῆδοι καὶ Ἑλαμίται, καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν Μεσοποταμίαν, Ἰουδαίαν τε καὶ Καππαδοκίαν, Πόντον καὶ τὴν Ἀσίαν, Φρυγίαν τε καὶ Παμφυλίαν, Αἴγυπτον καὶ τὰ μέρη τῆς Λιβύης τῆς κατὰ Κυρήνην, καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες Ῥωμαῖοι, Ἰουδαῖοί τε καὶ προσήλυτοι, Κρήτες καὶ Ἀρσβες**» Πράξ. 2, 9—11), ἐν ἀπορίᾳ διηρώτων: «τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι»; (Πράξ. 2, 12), τότε ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ὕψωσε τὴν φωνὴν αὐτοῦ καὶ ἐκήρυξεν, ὅτι τὸ γεγονός τοῦτο εἶνε ἡ ἐκπλήρωσις τῆς προρρησίως τοῦ προφήτου Ἰωὴλ περὶ ἐκχύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος «**ἐπὶ πᾶσαν σάρκα**» (Πράξ. 2, 17) καὶ τῆς τοῦ προφητάνακτος Δαβὶδ περὶ ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου: «οὐδὲ ἡ σὰρξ αὐτοῦ εἶδε διαφθοράν» (Πράξ. 2, 31). Ἐξηγήσας δὲ τὴν θείαν μασίαν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγ. Πνεύματος ὁ ἀπόστολος Πέτρος, προσέειπε: «**Ἄνδρες ἀδελφοί, ἐξδὸν εἰπεῖν μετὰ παρηγορίας πρὸς ὑμᾶς περὶ τοῦ πατριάρχου Δαβὶδ, ὅτι καὶ ἐτελεύτησε καὶ ἐτάφη, καὶ τὸ μνημα αὐτοῦ ἐστὶν ἐν ἡμῶν ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης**» (Πράξ. 2, 29). Ἐκ τῶν τελευταίων δὲ τούτων λόγων ἐξίγεται σαφῶς, ὅτι ὁ τάφος τοῦ Δαβὶδ εὗρίσκετο ἐν τῷ ὑπερφῶ τῆς Σιών, ἔνθα ἐγένετο καὶ ἡ κἀθοδος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος¹. Τὸ ὑπερφῶν δὲν ἠδύνατο νᾶ

1) Τὸ ὑπερφῶν τοῦτο εἶνε νῦν μεταβεβλημένον εἰς μωαμεθανικὸν τέμενος, ἔθνα δέικνυνται τοῖς ἐπισκέπταις μόνον τὰ κενοτάφια τῶν βασιλέων Δαβὶδ καὶ Σολομῶντος καὶ ταῦτα ἐξ ἱκανῆς ἀποστάσεως. Σ. Μ.

περιλάβῃ βεβαίως ὅλον τὸν ἐπὶ τῆς Σιών συναθροισθέντα λαόν, ὅστις ἀνήρχετο εἰς χιλιάδας πολλάς. Ἀλλ' ὅλος ὁ λαὸς οὗτος ἤκουσε τὸ κήρυγμα περὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου καὶ τὴν εἵδησιν ταύτην, ἀναχωρήσας ἐκ τῆς Ἱερουσαλήμ, μετέδωκεν εἰς ὅλον τὸν κόσμον οὕτως, ὥστε αὕτη ἔφθασε μέχρι τῶν ἀνακτόρων τῶν Καισάρων. Ἐν Ἱερουσαλήμ τὸ ὑπερφῶν τῆς Σιών—ἡ Μήτηρ τῶν Ἐκκλησιῶν—ἤρξατο νὰ ἐπισκιάξῃ καὶ κατόπιν τελείως ἐπεσκίασε τὸν τόπον τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος. Ἐλίξεν ἡ περίοδος τῆς Παλαιᾶς, ἀνέτειλε δ' ἡ ἡὺς τῆς Καινῆς Διαθήκης.

Ἡ Ἀποστολικὴ Σύνοδος. Τὰ πρακτικά, οὕτως εἰπεῖν, τῆς συνόδου ταύτης, τοῦ προτύπου πασῶν τῶν συνόδων, περιγράφονται ἐν τῷ 15ῳ Κεφ. τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων. Ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ δὲν δηλοῦνται ὁ τόπος τῆς συναθροίσεως τῆς συνόδου ταύτης. Ἀλλ' ὅμως συνήθροισεν αὐτὴν ὁ πρῶτος Ἐπίσκοπος τῶν Ἱεροσολύμων Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόθεος, ὅστις καὶ προήδρευεν αὐτῆς. Ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ περιέχεται καὶ ἡ δημηγορία τοῦ Ἀποστόλου Ἰακώβου (ἐδ. 13—21). Ἀλλ' ἐτέρα χριστιανικὴ ἐκκλησία, πλὴν τῆς ἐπὶ τῆς Σιών, δὲν ὑπῆρχεν ἐν τῇ ἀγίᾳ Πόλει. Φανερόν ὅθεν ὅτι ἡ Ἀποστολικὴ Σύνοδος ἠδύνατο νὰ συνέλθῃ μόνον ἐν τῷ ναῷ τῆς ἐν Σιών Μητρὸς τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἐνταῦθα δ' ἐγράφησαν καὶ οἱ περίφημοι λόγοι τῆς ἀποφάσεως τῆς συνόδου: «*Ἔδοξε τῷ Ἀγίῳ Πνεύματι καὶ ἡμῖν, μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος πλὴν τῶν ἐπάναγκες τούτων: ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων καὶ αἵματος καὶ πνικτοῦ καὶ πορνείας, ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑαυτοὺς εὖ πράξετε*». (Πράξ. 15, 28, 29).

Δέον νὰ μὴ παρέλθωμεν ἐν σιωπῇ καὶ τὸ ὅτι ἡ ἐν Σιών Ἀποστολικὴ σύνοδος ἀνῆρσε τὸν νόμον τῆς Π. Διαθήκης περὶ τῆς περιτομῆς, καὶ διήνοιξεν εὐρείας τὰς πύλας τῆς ἐκκλησίας τῆς Κ. Διαθήκης εἰς ὅλους τοὺς εἰς Χριστὸν ἐξ ἐθνικῶν πιστεύσαντας. Ἡ ἀπόφασις τῆς Συνόδου ταύτης εἶνε ἡ ἐκρὰ ἐπιφοίτησις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀληθῶς δέ: «*Εὐλογητός εἰ, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ πανσόφους τοὺς ἁγίους ἀναδείξας, καταπέμψας αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον καὶ δι' αὐτῶν τὴν οἰκονομένην σαγηνεύσας*».

Ἐν περὶ τοῦ ὑπερφῶου τῆς Σιών. Ἐν τῷ 12ῳ Κεφ. τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων λέγεται, ὅτι ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης συνέλαβε καὶ ἐφυλάκισε τὸν Ἀπόστολον Πέτρον, ἵνα εὐαρεστήσῃ τοῖς Ἰουδαίοις. Φανερόν ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι κατεδίωκον τὸν Ἀπόστολον Πέτρον, ἐνεκα τῶν περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου κηρυγμάτων αὐτοῦ, ὅταν δ' αὐτὸς ἐφυλακίσθῃ ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου: «*προσευχὴ ἦν ἐκτενὴς γινο-*

μένη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ» (Πράξ. 12, 5). Ἄλλ' «ἐξαπέστειλε Κύριος τὸν ἄγγελον αὐτοῦ, καὶ ἐξείλετό με (τὸν Πέτρον) ἐκ χειρὸς Ἡρώδου καὶ πάσης τῆς προσδοκίας τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων» (Πράξ. 12, 11). Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ἐξήχθη ὑπὸ τοῦ Ἀγγέλου ἐκ τῆς φυλακῆς, «*συνιδὼν (δὲ) ἦλθεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν Μαρίας τῆς μητρὸς Ἰωάννου τοῦ ἐπικαλουμένου Μάρκου, οὗ ἦσαν ἱκανοὶ συνηθροισμένοι καὶ προσευχόμενοι*» (Πράξ. 12, 12). Κατὰ τὴν κοινῶς δὲ παραδεδεγμένην γνώμην, ὁ υἱὸς τῆς Μαρίας Ἰωάννης-Μάρκος εἶνε ὁ ἱερὸς Εὐαγγελιστὴς Μάρκος, αὐτὸς οὗτος ὁ νεανίσκος, ὅστις ἠκολούθησε τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν μετὰ τὸν Μυστικὸν δεῖπνον εἰς τὸν κῆπον τῆς Γεθσημανῆς, καὶ τὸν ὅποιον ἤθελον νὰ συλλάβωσιν οἱ συλλαβόντες τὸν Ἰησοῦν ἐν τῷ κήπῳ τῆς Γεθσημανῆς στρατιῶται καὶ ὄχλος (Μάρκ. 14, 50).

Ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου ἀπορρέει τὸ ἐξῆς σπουδαῖον συμπέρασμα. Ὑπάρχει ἀρχαία γνώμη περὶ τοῦ ὅτι ὁ ἱερὸς Εὐαγγελιστὴς Μάρκος ἔγραψε τὸ κατ' αὐτὸν Εὐαγγέλιον ἐν Ρώμῃ ὑπὸ τὴν χειραγωγίαν τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου. Μὴ ἀποκρούοντες δὲ τὴν γνώμην ταύτην καὶ παραδεχόμενοι ὅτι, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ἐβάπτισε τὸν υἱὸν τῆς Μαρίας Ἰωάννην—Μάρκον, μετὰ βεβαιότητος δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι τὰ γεγονότα τῶν τελευταίων ἡμερῶν τῆς ἐπιγείου ζωῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡ δίκη τοῦ Ἰησοῦ ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ ὑπὸ τοῦ Πιλάτου, ἡ σταύρωσις τοῦ Κυρίου ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ, ἐγένοντο ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου. Οὗτος ἔγραψε τὰ τελευταῖα κεφάλαια τοῦ κατ' αὐτὸν Εὐαγγελίου ὡς **αὐτόπτης**. Τὸ τοιοῦτον δ' ἔχει μεγάλην σημασίαν ἐν τῇ ἀπολογητικῇ τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων.

Τίνα ἔτι γεγονότα συνέβησαν ἐν Σιών. Μετὰ τὴν εἰς τὸν οὐρανὸν Ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου, οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι, κατὰ τοὺς λόγους τῆς βίβλου τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων, «*ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ ὅρους τοῦ καλουμένου Ἐλαιῶνος, ὃ ἐστὶν ἐγγὺς Ἱερουσαλήμ, σαββάτου ἔχον ὁδὸν*» (ἥτοι τοιαύτην ἀπόστασιν ἐκ τῆς Ἱερουσαλήμ, ὅσην ἐπετρέπετο τοῖς Ἰουδαίοις νὰ διέλθωσι τὸ Σάββατον, τὴν ἡμέραν τῆς ἀργίας καὶ ἀναπαύσεως). «Καὶ ὅτε εἰσῆλθον (εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ), ἀνέβησαν εἰς τὸ ὑπερῶν» (Πράξ. 1, 12, 13), ἥτοι ἀνῆλθον εἰς τὸ ὄρος Σιών καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ ὑπερῶν, μετ' οὗ συνέδεον τὰς καρδίας αὐτῶν τόσαι ἱερὰ ἀναμνήσεις.

Μετὰ πιθανότητος δυνάμεθα νὰ υποθέσωμεν ὅτι, ὅταν ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς καὶ ὁ Κλεόπας (ὁ ἀδελφὸς Ἰωσήφ τοῦ Μνήστορος), ἐπιστρέψαντες εἰς τὴν ἁγίαν Πόλιν, μετὰ τὴν εἰς αὐτοὺς κατ' ὁδὸν

εἰς Ἑμμαὺς ἐμφάνισιν τοῦ Κυρίου μετὰ τὴν ἀνάστασιν, «**εὗρον συνηθροισμένους τοὺς ἑνδεκα**» ἐν οἰκίᾳ τινὶ βεβαίως, ἡ οἰκία αὕτη ἦτο ὁ ἐπὶ τῆς Σιών οἶκος τῆς Μαρίας, ὅστις ἦτο εἰς ὅλους τοὺς Ἀποστόλους καὶ πρῶτους χριστιανούς λίαν γνωστός καὶ ἀγαπητός (Λουκ. 21, 33).

Ἀλλὰ μὴ δὲν ἐγένεν ἐν τῷ ὑπερφῶ τῆς Σιών καὶ ἡ ἐμφάνισις τοῦ Κυρίου, ὅτε τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως «οὔσης ὀψίας» ἐφάνη τοῖς μαθηταῖς «**τῶν θυρῶν κεκλεισμένων**» καὶ εἶπεν αὐτοῖς τὰ: «**λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον. Ἄν τινων ἀφήτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς: ἄν τινων κρατῇτε κεκράτηνται**» (Ἰωάν. 20, 19—23). Ἐὰν δὲ καὶ τὸ γεγονός τοῦτο ἐγένετο ἐν τῷ ὑπερφῶ τῆς Σιών, τότε σημαίνει ὅτι ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ τόπῳ συνεστήθησαν δύο ἱερὰ μυστήρια: Τὸ τῆς Μεταλήψεως καὶ τὸ τῆς Μετανοίας.

Τότε δὲ καὶ ἡ «**μεθ' ἡμέρας ὀκτῶ**» ἐμφάνισις τοῦ Κυρίου εἰς τοὺς Ἀποστόλους, ὄντος μετ' αὐτῶν καὶ τοῦ ἀπίστου Θωμᾶ, ἐγένετο ἐπίσης ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Σιών ὑπερφῶ (Ἰωάν. 20, 26—29).

Ἐπὶ τῆς Σιών τέλος ἐγένετο καὶ ἡ εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς μετάστασις τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, κατὰ τὴν αὐθεντικὴν μαρτυρίαν τοῦ Πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων Ἰουβενάλιου¹. Ἐκ Σιών δέ, καὶ δὴ ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, τὸ ἅγιον αὐτῆς σκήνος μετηνέχθη εἰς τὸ χωρίον Γεθσημανῆ, ἥτις ἔκτοτε ἐγένετο «θεῖος οἶκος».

Οὐ μακρὰν τοῦ ἱεροῦ Ὑπερφῶ τῆς Σιών εὐρίσκεται σήμερον πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ Νεκροταφεῖον τῶν Ὁρθοδόξων, ἔνθα ἐτησίως τὴν Κυριακὴν τῆς Πεντηκοστῆς περὶ ὥραν 3 μ. μ. τελεῖται ὑπὸ σκηνὴν πανηγυρικῶς, τῇ συμμετοχῇ ἀρχιερέως καὶ πολλοῦ κλήρου, ὁ Ἑσπερινὸς τῆς Πεντηκοστῆς, καὶ ἀναγινώσκονται καὶ αὐθις αἱ αὐθημερόν, μετ' ἐπίσημον Πατριαρχικὴν λειτουργίαν, πρὸ τοῦ ἁγίου Κοινοβουλίου καὶ συγχρόνως ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Καθολικοῦ ἀναγινωσκόμεναι εἵχαί τῆς γο-

1) Ἡ μαρτυρία τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Ἰουβενάλιου περὶ τῆς ἐν Γεθσημανῇ ταφῆς τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου ἔλαβεν ἐπ' ἐσχάτων λίαν σπουδαίαν σημασίαν. Ἡ Λατινικὴ ἐκκλησία, μὴ κατορθώσασα ν' ἀποκτήσῃ συγκυριαρχίαν, ὥς ἐν τῷ Παναγίῳ Τάφῳ καὶ τῷ Θεοδέγμονι Σπηλαίῳ τῆς Βηθλεὲμ, ὁμοῦ μετὰ τῶν δύο ἄλλων ἐθνοτήτων (τῶν Ὁρθοδόξων Ρωμαίων καὶ Ἀρμενίων) ἐν τῷ Τάφῳ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐν Γεθσημανῇ, ἐπενόησε τὸν μῦθον περὶ τῆς ταφῆς τῆς Θεοτόκου ἐν Ἐφρέσῳ, ἔνθα μάλιστα ἀνεῦρε καὶ τὸν τάφον αὐτῆς διὰ θαυμασίας ὁράσεως. Ἀλλ' ἐὰν εἶνε ἀληθὴς ἡ λατινικὴ αἴτη ἀναζήτησις, τότε ἂς ἀρήσωσιν ἡμῶς οἱ φίλοι Λατῖνοι ἀνεοχλήτους ἐν τῇ κατοχῇ τοῦ ἐν Γεθσημανῇ Τάφου τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ ἐπ' αὐτοῦ ἱεροῦ ναοῦ καὶ ἂς μὴ παρέχωναι ἡμῖν κολύματα, προκείμενου ἔστω καὶ περὶ μικρᾶς τιμῆς ἐπισκευῆς. Σ. Μ.

νυκλίας¹. Τὴν πρωίαν δὲ τῆς Δευτέρας τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ πάλιν γίνεται ἀνάγνωσις τῶν εὐχῶν τούτων ἐν τῷ αὐτῷ ἱερῷ τόπῳ ὑπ' ἀρχιερέως, μεθ' ἣν πάντες οἱ παρευρισκόμενοι κληρός τε καὶ λαός, κατ' ἀρχαῖον ἔθος μεταβαίνουνσι πρὸς ἐπίσκεψιν καὶ προσκύνησιν τοῦ Ὑπερώου ἐν τῷ μωαμεθανικῷ τεμένει.

Παρὰ δὲ τὸ ἐπὶ τῆς Σιών Νεκροταφεῖον τῶν ὁρθοδόξων ὑψοῦται ἀπὸ τινων μόλις ἑτῶν μεγαλοπρεπέστατον κτίριον, περικλεῖον ἱερὸν ναὸν καὶ καταλύματα, κινουὺν δὲ διὰ πολλῶν τὴν περιέργειαν καὶ τὸν θαυμάσιον πάντων τῶν αὐτὸ ἐπισκεπτόμενων. Ἰδρυτὴς τοῦ μεγαλοπρεπεῖς τούτου οἰκοδομήματος, τοῦ ἀνεγερθέντος δαπάνῃ εὐσεβῶν ἀφιερωτῶν, τιγχάνει ὁ Παρασκευοφύλαξ τοῦ Παναγίου Τάφου Ἀρχιμανδρίτης Γεράσιμος, ὅστις μετὰ μεγάλης δραστηριότητος διενεργεῖ νῦν ἀνασκαφὰς ἐν τῷ παρακειμένῳ χώρῳ, ἔνθα οὐκ ὀλίγαι ἀνεκαλύφθησαν ἤδη ἀρχαῖαι κατακόμβαι.

Ἀρχιμ. *Εἰρηναῖος Κηλάδης*

1) Ἐν ἀρχαιοτέροις χρόνοις ἢ ἐν τῷ Νεκροταφεῖῳ τῆς Σιών ἀνάγνωσις τῶν εὐχῶν τῆς νυκλίας ἐγένετο τὴν πρωίαν τῆς Κοριακῆς τῆς Πεντηκοστῆς πρὸ τῆς ἐνάρεως τῆς ἐπισήμου Πατριαρχικῆς ἐν τῷ Παναγίῳ Τάφῳ λειτουργίας.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΤΟΥ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥ*)

“Όσον ἀληθὲς ὅμως καὶ ἂν εἶναι τοῦτο, ἐν τούτοις δὲν πρέπει νὰ ἀπατηθῇ τις καὶ νομίσῃ, ὅτι ὁ Ἰουστινιανὸς ἀνεγνώριζε τὸ πρωτεῖον τοῦ ρωμαίου Ἐπισκόπου (ἐν μεταγενεστέρᾳ ρωμαϊκῇ ἐννοίᾳ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς ἀνατολῆς. Αἱ ἀνωτέρω ἐκφράσεις οὐδὲν ἄλλο εἶναι, ἢ τρόποι ἐκφράσεως καὶ ἀπλᾶ φιλοφρονήσεις γενόμεναι πρὸς τὸν δυτικὸν πατριάρχη. “Ότι τὸ πρᾶγμα ἔχει οὕτω, δεικνύει ἔχι μόνον ἡ καθαρὰ αὐτοῦ ἐκκλησιαστικὴ πολιτικὴ, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἡ πανταχοῦ ἀπονεμμένη ἴση τιμὴ καὶ θέσις τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχει, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ τελεία ἀνεξαρτησία πολλῶν ἄλλων ἐπισκόπων, ὡς ἐκείνου τῆς γενετείρας αὐτοῦ.

Μετὰ τὸν ἐπίσκοπον Ρώμης δεύτερος κατὰ τὴν τάξιν ἔρχεται ὁ Πατριάρχης νέας Ρώμης, ὅστις ἐπίσης, ὡς καὶ ὁ ρωμαῖος Πατριάρχης, εἶναι ὁ πρῶτος πάντων τῶν ἱερέων¹. Τὸν Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως ὀνομάζει ἐπίσης «ἐπίσκοπον», «ἀρχιεπίσκοπον τῆς νέας Ρώμης», (κυρίως) «Οἰκουμενικὸν Πατριάρχη» κλπ. Ἐπίσης πρὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἔχει μέγαν σεβασμὸν καὶ παρὰχωρεῖ αὐτῷ ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἐπίσκοπον πλῆθος προνομίων καὶ τιμῶν. Ἦδὲν τὸ

*) Ἰδὲ «Νέα Σιών» Τόμ. ΙΔ'. Τεύχ. Α'.—Β'. σελ. 98—112.

1) «Τὸν δὲ μακαριώτατον ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως τῆς νέας Ρώμης δευτέραν τάξιν ἔπέχειν μετὰ τὸν ἀγιώτατον ἀποστολικὸν θρόνον τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης, τῶν δὲ ἄλλων πάντων προτιμᾶσθαι» Nov. 131 β'. Z. a Lingenthal II, p. 267.

προνόμιον τῆς μόνον διὰ μέσου τοῦ Πατριάρχου αὐτοκρατορικῆς ἐπισκέψεως οἰουμένης ἐπισκόπου, προσέδιδε τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ μέγιστον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κύρος¹. Ἐκτὸς τούτου τὰ διάφορα προνόμια, ἅτινα παρεχώρει ὁ Ἰουστινιανὸς τῇ Ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως, ἐξεδηλοῦντο διὰ τῆς παρουσίας τοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς ἐξυψώσεως τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. Βεβαίως ἡ πατριαρχικὴ αὐτὴ δύναμις δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπερβῇ τὴν ἐπισκοπικὴν τοῦ Ἰουστινιανοῦ τοιαύτην, διότι ἐκ τούτου ἀπέρρεεν ἡ δύναμις πάντων τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων.

Μετὰ τοὺς δύο τούτους Πατριάρχας ἔρχονται κατὰ σειρὰν τάξεως οἱ Πατριάρχαι Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας (Θεουπόλεως) καὶ Ἱεροσολύμων². Περὶ τούτων οὐδεμίαν ἰδιαιτέραν διάταξιν εὐρίσκωμεν εἰς τοὺς νόμους τοῦ Ἰουστινιανοῦ, διότι ὁ θρόνος αὐτῶν τότε δὲν ἦτο μεγάλης σημασίας.

Ἡ προσωπικὴ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς τάξεως ἀνάμιξις ἐμφαίνεται ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ ἐξυψώσει τοῦ ἐπισκόπου τῆς γενετείρας αὐτοῦ πόλεως, (**«τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς τῆς ἡμετέρας Πατρίδος»**), εἰς Ἀρχιεπίσκοπον καὶ Μητροπολίτην τελείως ἀνεξάρτητον καὶ αὐτοκέφαλον.

Ἰδίᾳ διὰ τῆς Νεαρᾶς 11 τῆς 26 Ἀπριλίου 535³, ὡς καὶ διὰ τοῦ γ'. κεφαλαίου τῆς μνημονευθείσης Νεαρᾶς 131⁴ παρέχονται αἱ σχετικαὶ διατάξεις. Κατὰ ταύτας ὁ ἐπίσκοπος τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς ἔπρεπε νὰ γίνῃ non solum metropolitanus, sed etiam archiepiscopus, ὑπὸ δὲ τὴν ejus auctoritate ὡφείλον νὰ εἶναι αἱ ἐξῆς ἐπαρχίαι: Mediterranea Dacia, Dacia Ripensis, Myssia secunda, Dardania, Praevalitana Provinzia, secunda Macedonia καὶ pars secundae Pannoniae, quae in Baccusi est civitate⁵. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς καθίσταται διὰ τοῦ διατάγματος τούτου ἐλεύ-

1) Nov. 123 β'. Z. a Lingenthal II. p. 303.

2) Nov. 123 γ'. Z. a Lingenthal II. p. 298.

3) Nov. 11 Z. a Lingenthal I. p. 130 x. ε.

4) Nov. 131. γ'. Z. a Lingenthal II. p. 267.

5) Αὐτόθι.

θερος καὶ ἀνεξάρτητος τοῦ μέχρι τοῦδε πνευματικοῦ αὐτοῦ ἀνωτέρου, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος οὗτος δέον νὰ ἔχη εἰς πάσας τὰς μνημονευθείσας ἐπαρχίας *primum honorem, primam dignitatem, summum sacerdotium, summum fastigium*.¹

Οἱ ἐπίσκοποι τῶν μνημονευθεισῶν ἐπαρχιῶν ὤφειλον νὰ χειροτονῶνται μόνον ὑπ' αὐτοῦ καὶ τῆς συνόδου αὐτοῦ, καὶ ὁ ἰδίας νὰ χειροτονῆται μόνον ὑπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ συνόδου².

Ἡ θέσις, τὴν ὁποίαν ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς ὤφειλε νὰ ἔχη μεταξὺ τῶν ἐπισκοπῶν τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνων, ἦτο ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης μεταξὺ τῶν ἐπαρχιῶν αὐτοῦ³.

Ἐν τῷ δ'. κεφαλαίῳ τῆς 131ης Νεαράς ἐπικυροῦται καὶ πάλιν τὸ δικαίωμα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς εἰς τὸν ἐπίσκοπον Κερθαγένης, ὡς καὶ εἰς ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους τοιαῦτα ἢ παρόμοια προνόμια «*ἐκ βασιλικῆς φιλοτιμίας*» παρεχωρήθησαν⁴.

Αὗται εἰσιν ἐν συντομίᾳ αἱ κυριώτεραι διατάξεις τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἱεραρχικὴν τῶν ἐπισκόπων τάξιν.

Εἰ καὶ ἐνταῦθα περατοῦνται αἱ περὶ τῶν ἐπισκόπων νομικαὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ διατάξεις, ἐν τούτοις πρὶν ἢ μεταβῶμεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν περὶ τῶν λοιπῶν κληρικῶν νομικῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ διατάξεων, ἐξετάζομεν ἐνταῦθα ἀμέσως μετὰ τὰς πρώτας τὰς περὶ τῶν συνόδων γενικῶς νομικὰς διατάξεις, ἀφοῦ αἱ σύνοδοι δύνανται νὰ θεωρηθῶσι καὶ εἶναι λειτουργίαι τοῦ ἐπισκοπικοῦ κυρίως ἀξιώματος, ἅτε ἀποτελούμεναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ ἐπισκόπων.

3) **Σύνοδοι.** — Αἱ περὶ τῶν συνόδων διατάξεις τοῦ Ἰου-

1) Nov. 11. Z. a Lingenthal I. p. 132.

2) «Παρ' αὐτοῦ τούτους [τοὺς ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν αὐτοῦ ἐπισκόπους] χειροτονεῖσθαι, αὐτὸν δὲ ὑπὸ τῆς οἰκείας συνόδου χειροτονεῖσθαι». Nov. 131 γ'. Z. a Lingenthal II. p. 267, Nov. 11, Z. a Lingenthal I. p. 132.

3) «Καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ὑποκειμέναις αὐτῷ ἐπαρχίαις τὸν τόπον ἐπέχειν αὐτὸν τοῦ ἀποστολικοῦ Ρώμης θρόνου» Nov. 131 γ'. Z. a Lingenthal II. p. 267.

4) Nov. 131, ε'. Z. a Lingenthal II, p. 268 δ'.

στινιανοῦ εἶναι ἐλάχισται, τούτων ὡς τελείως καθωρισμένων θεωρουμένων.

Ἐν ταῖς νόμοις τούτοις τοῦ Ἰουστινιανοῦ δύναται τις νὰ διακρίνῃ ἐπαρχιακὰς καὶ γενικὰς συνόδους. Αἱ πρῶται ἦσαν τῇ Ἰουστινιανῇ λίαν σημαντικαὶ διὰ τὴν Ἑκκλησιαστικὴν τάξιν, συγχρόνως ὅμως καὶ δι' αὐτὴν τὴν πίστιν, ἐπειδὴ τὰς προβαθμίδας τῶν Οἰκουμενικῶν ἀπετέλουν Συνόδων. Αἱ τελευταῖαι αὗται ἦσαν μεγίστης σημασίας διὰ τὰ ζητήματα αὐτῆς ταύτης τῆς πίστεως καὶ ἀνεγνωρίζοντο, εἰ καὶ οὐχὶ ἀμέσως, ὡς ἀλλανθαστοι.

Τὰς κυριωτέρας διατάξεις περὶ τῶν ἐπαρχιακῶν συνόδων εὐρίσκομεν εἰς τὸ 10ον κεφάλαιον τῆς ἀνωτέρω μνημονευθείσης Νεαρᾶς 123 τῆς 1ης Μαΐου 546, καὶ εἰς τὸ 4ον κεφάλαιον τῆς 137ης Νεαρᾶς τῆς 26ης Μαρτίου 564. Σκοπὸς τῶν ἐπαρχιακῶν τούτων συνόδων εἶναι, *«ἵνα πᾶσα ἡ ἐκκλησιαστικὴ κατὰστασις καὶ οἱ θεῖοι κανόνες ἐπιμελῶς φυλάττιντο»*¹. Αἱ ἐπαρχιακαὶ Σύνοδοι καθωρίσθησαν παρὰ τῶν ἀγίων Ἀποστόλων². Ὁ Ἰουστινιανὸς καθορίζει μάλιστα τὸν σκοπὸν καὶ τὸν χρόνον τῶν συνόδων τούτων, συμφώνως πρὸς τὰς ἀποστολικὰς καὶ πατερικὰς ἐκεῖνας διατάξεις³. Οἱ Πατριάρχαι, Μητροπολῖται καὶ Ἐπίσκοποι διατάσσονται (*«κελεύομεν ἓνα ἑκάστον»*)⁴, ὅπως συγκαλῶσιν ἅπαξ ἢ δις τοῦ ἔτους τὰς ἐπαρχιακὰς συνόδους⁵, ὅπως δι' αὐτῶν ἐξετάζωνται καὶ τακτοποιῶνται πᾶσαι αἱ ἐκκλησιαστικαὶ ὑποθέσεις.

Ἀφορμὴ πρὸς τὰς τοιαύτας διατάξεις ἦτο, ὡς φαίνεται, ἡ παραμέλησις ἐκ μέρους τῶν ἐπισκόπων τοῦ τοιοῦτου αὐτῶν

1) Nov. 123, §. Z. a Lingenthal II p. 303.

2) «Οἱ μὲν οὖν ἄγιοι ἀπόστολοι καὶ οἱ πατέρες ὥρισαν δευτέρον ἔτος ἐκαστοῦ γίνεσθαι συνόδους τῶν ἐσιωτάτων ἱερέων, ἧτοι ἐπισκόπων ἐν ἑκάστη ἐπαρχίᾳ» Nov. 137, §. Z. a Lingenthal II, p. 411.

3) «Τὰ ἀναγνώμενα ἐξετάζεσθαι καὶ τῆς προσηκούσης ἀξιολογήσεως, τούτεστι μίαν μὲν τῇ τετάρτῃ ἑβδομαδίᾳ τῆς ἀγίας Πεντηκοστῆς, τὴν δὲ ἄλλην κατὰ τὸν Ὀκτώβριον μῆνα» Nov. 137 §. Z. a Lingenthal II, p. 411.

4) Nov. 123, §. Z. a Lingenthal II, p. 303.

5) «Τοὺς ἐσιωτάτους ἐπισκόπους τοὺς ὑπ' αὐτοὺς τελούντας κατὰ τὴν αὐτὴν ἐπαρχίαν, ἅπαξ ἢ δις καθ' ἑκάστον ἔτος πρὸς ἑαυτὸν συγκαλεῖν» Nov. 123, §. Z. a Lingenthal II, p. 304.

καθήκοντος, διότι ἐν τῇ Νεαρχῇ 137 λέγεται καθαρώς: «**ἡμεῖς δὲ εὐρόντες, ὥς ἐκ τῆς τοιαύτης ἀμελείας πολλοὶ διαφόροις ἀμαρτήμασι περιεβλήθησαν κτλ.**»¹.

Καθορίζει λοιπὸν ὅτι «**παῖσι τρόποις**» πρέπει νὰ συγκαλῇται ἐν ἐκάστῃ ἐπαρχίᾳ τοῦλάχιστον μία σύνοδος, καὶ δὴ ἢ «**τῷ Ἰουνίῳ ἢ τῷ Σεπτεμβρίῳ μηνί**».

Περὶ τὸν Πατριάρχην πρὸς σχηματισμὸν τῆς ἐπαρχιακῆς συνόδου ὤφειλον νὰ συνέρχωνται πάντες οἱ ὑπ' αὐτὸν ἐπισκοποι καὶ δὴ ἐκεῖνοι, οἵτινες δὲν εἶχον δικαίωμα νὰ χειροτονήσωσιν ἄλλους ἐπισκόπους². Τὴν περὶ τὸν Μητροπολίτην σύνοδον ἐσχημάτιζον οἱ «**ὑπ' αὐτοῦ χειροτονούμενοι**» κληρικοί³. Αἱ ὑποθέσεις, αἵτινες θὰ ἀπησχόλουν τὰς συνόδους ταύτας, ὤφειλον νὰ εἶναι: ζητήματα πίστεως, διοικήσεως, ἐκκλησιαστικῆς τάξεως, ὑποθέσεις μεταξὺ τῶν κληρικῶν πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἐν γένει πάντα τὰ ζητήματα ἐκεῖνα, ἅτινα ἀπήτουν διόρθωσιν τινα⁴.

Αἱ ἐπαρχιακαὶ σύνοδοι δὲν ἔπρεπε νὰ συνέρχωνται πρὸς ἐξέτασιν μόνον τοιούτων ὑποθέσεων, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ πρὸς ἐξέτασιν καὶ ἔρευναν τῶν ἐναντίων τῶν κληρικῶν ἐγειρομένων κατηγοριῶν, ἐπομένως αἱ ἐπαρχιακαὶ σύνοδοι ἦσαν συγχρόνως καὶ δικαστικαὶ οὕτως εἰπεῖν σύνοδοι⁵. Ἐν περιπτώσει καθ' ἣν αἱ ἐπαρχιακαὶ σύνοδοι εἶχον χαρακτῆρα δικαστικόν, τότε αἱ

1) Nov. 137, δ'. Z. a Lingenthal II, p. 411.

2) «Καὶ συνέναι παρὰ μὲν τοῖς μακαριωτάτοις Πατριάρχαις ἐκεῖνους τοὺς παρ' αὐτῶν μὲν χειροτονουμένους, μὴ ἔχοντας δὲ δικαίον ἄλλους ἐπισκόπους χειροτονεῖν», φαίνεται ἐνταῦθα ὅτι ὁ λόγος εἶναι περὶ τῶν Χοροεπισκόπων.

3) Nov. 137, δ'. Z. a Lingenthal II, p. 411.

4) «Ἐφ' ᾧ τὰς κινουμένας αἰτίας ἢ τὰ παρὰ τινων προσαγγελλόμενα ἢ προσφάσει πίστεως ἢ κανονικῶν ζητήσεων ἢ διοικήσεως ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἢ περὶ ἐπισκόπων ἢ πρεσβυτέρων ἢ διακόνων ἢ ἄλλων κληρικῶν ἢ περὶ ἡγουμένων ἢ μοναχῶν ἢ περὶ κατεγνωσμένων βίου ἢ καὶ ἄλλων τινῶν δεομένων ἐπανορθώσεως κινεῖσθαι τε καὶ προσκινῶντως ἐξετάζεσθαι, καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῖς διόρθωσιν προῖεναι τοῖς θεοῖς κανόσι καὶ τοῖς ἡμετέροις νόμοις συμβαίνουσιν» Nov. 137, δ'. Z. a Lingenthal II, p. 411.

5) «Μὴ μόνον δὲ ἐν ταῖς καθ' ἕκαστον ἔτος γενησομέναις συνόδοις ταῦτα ζητεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ ὅσας ἂν τινες κατηγορηθεῖεν τῶν ἱερέων ἢ κληρικῶν ἢ ἡγουμένων κτλ. . . ὥς παρὰ τοῖς θεοῖς κανόνας διαπραττόμενοι» Nov. 137, ε'. Z. a Lingenthal II, p. 412.

ἐναντίον τῶν κληρικῶν κατηγορεῖται ὡφείλον νὰ ἐξετάζωνται κατὰ ἱεραρχικὴν τάξιν· δηλαδὴ, ἐὰν ὁ κατηγορούμενος ἦτο ἐπίσκοπος, τὴν ἐξέτασιν τῆς κατηγορίας αὐτοῦ ὡφείλε νὰ ἀναλάβῃ ὁ Μητροπολίτης αὐτοῦ (καὶ ἡ τούτου σύνοδος), ἐὰν ὁ κατηγορούμενος ἦτο Μητροπολίτης, τότε τὴν κατηγορίαν ὡφείλε νὰ ἐξετάσῃ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος (σχετ. Πατριάρχης), «**ὅφ' ὃν τελεῖ**»¹ καὶ ἐὰν τέλος ὁ κατηγορούμενος ἦτο κατώτερος κληρικός, τότε τὴν κατηγορίαν ἐξήταξεν ὁ ἐπίσκοπος αὐτοῦ. Ἐν τῇ νόμῳ ἐκφράζεται ἡ ἐλπίς, ὅτι ἐὰν αἱ διατάξεις αὗται ἀκριβῶς φυλαχθῶσι, τότε καὶ αὐτοὶ οἱ λαϊκοὶ θέλουσιν εὕρει ἐκ τούτου πολλὴν σωτηρίαν καὶ ἀγαθόν².

Τοιαῦται εἶναι αἱ περὶ τῶν ἐπαρχιακῶν συνόδων διατάξεις, κανονικῶς ἐχόντων τῶν πραγμάτων. Ἐν τούτοις ἐν τῷ κβ'. κεφαλαίῳ τῆς 123ης Νεαρᾶς εὐρίσκωμεν διατάξεις τινὰς περὶ τῶν ἰδίῶν συνόδων, ἰσχυρούσας ἐν τῇ περιπτώσει, καθ' ἣν αἱ συνοδικαὶ ἐργασίαι δὲν ἦθελον ἀκριβῶς καὶ κανονικῶς διεξαχθῇ. Ἐὰν δηλ. ἐν συνόδῳ τινὶ οἱ ἐπίσκοποι «**ἀμφισβήτησιν τινα πρὸς ἄλλήλους ἔχουσιν εἴτε ὑπὲρ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου εἴτε ὑπὲρ ἄλλων τινῶν πραγμάτων**»³, τότε ἔπρεπεν ὁ Μητροπολίτης μετὰ δύο ἄλλων ἐπισκόπων ἐκ τῆς ἰδίας συνόδου νὰ κρίνῃ. Ἐὰν ὅμως ἀμφοτέρω τὰ ἀντίθετα μέρη δὲν εὐχαριστοῦνται ἐκ τῆς κρίσεως αὐτοῦ, τότε ἡ ὑπόθεσις ἔπρεπε νὰ ἔλθῃ πρὸ τοῦ Πατριάρχου «**ἐκείνης τῆς διοικήσεως**», καὶ οὗτος ὡφείλε, συμφώνως πρὸς τοὺς ἐκκλησιαστικὸς καὶ πολιτικὸς νόμους, νὰ κρίνῃ ὁριστικῶς καὶ ἀμετακλήτως⁴. Διὰ τῆς διατάξεως ταύτης ὑπὲρ τῶν

1) Nov. 137, ε'. Z. a Lingenthal II, p. 412.

2) «Τούτων γάρ οὕτω φυλαττομένων, καὶ οἱ λαϊκοὶ πολλὰς ἐντέθεν περὶ ταύτης ἐρῆνῃ πίστιν καὶ τὸν σεμνὸν βίον προκοπῆς τε καὶ ἐπανορθώσεως ἀξιοθῶσονται». Nov. 137 ε'. Z. a Lingenthal II, p. 412. Ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἱεραρχικὰς δικαστικὰς ὑποθέσεις ἐναντίον κληρικῶν πρὸς ἐπίσης Nov. 123, κβ'. Z. a Lingenthal II, p. 312.

3) Nov. 123, κβ'. Z. a Lingenthal II, p. 312.

4) «Κάκεινα ὀριζέτω [ὁ Πατριάρχης]. ἅτινα τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς κανόσι καὶ τοῖς νόμοις συνάδει, οὐδενὸς μέρους κατὰ τῆς ψήφου αὐτοῦ ἀντιλέγειν δυναμένου». Nov. 123, κβ'. Z. a Lingenthal II, p. 312.

αἱ ἀποφάσεις τῶν ἐπαρχιακῶν συνόδων ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Πατριάρχου.

Τὰς βραχείας περὶ ἐπαρχιακῶν Συνόδων σημειώσεις ἀκολουθοῦσιν αἱ ἔτι βραχύτεραι περὶ *οἰκουμενικῶν* τοιούτων. Γνωρίζομεν ἤδη ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὡς καὶ ἐκ τῆς ἐναντίον τῶν αἰρετικῶν νομοθεσίας αὐτοῦ, ὅποιαν καὶ ὁπόσῃν σημασίαν καὶ σεβασμὸν ἀπέδιδεν αὐτός εἰς τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους. Εἶναι δὲ ἀρκετόν, ἐὰν μνημονεύσωμεν ἐνταῦθα τοῦ νόμου Cod. I. 1, 7 τῆς 26ης Μαρτίου 533¹. Ἐνταῦθα ὁ Ἰουστινιανὸς δικαιολογεῖ τὴν ὑπ' αὐτοῦ καταδίκην τῶν αἰρετικῶν, λέγων, ὅτι ἐν τῇ καταδίκῃ ταύτῃ ἡκολούθησεν αὐτός, ὡς καὶ οἱ κληρικοί, ἀπλῶς τὰς τέσσαρας προηγηθείσας Οἰκουμενικὰς Συνόδους (Νικαίας, Κωνσταντινουπόλεως, Ἐφέσου καὶ Χαλκηδόνος). Ἐπὶ τούτοις λέγει, ὅτι καὶ ἂν ὀλίγον τι παρεκκλίνη τις τῶν τεσσάρων Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τοῦτο εἶναι ἀρκετόν, ὥπως ἐμμέσως δώσῃ ἐλευθερίαν τοῖς αἰρετικοῖς νὰ εἰσφέρωσι τὰς αἵρέσεις αὐτῶν καὶ πάλιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, πρᾶγμα τὸ ὅποιον οὐδέποτε ἔπρεπε νὰ γίνῃ, ἀφοῦ πᾶσαι αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι κατεδίκασαν αὐτοὺς καὶ τὰ δόγματα αὐτῶν. Ὁ ἀμφοσθητῶν τὸ κῦρος (Οἰκουμενικῆς) Συνόδου ἦτο eo ipso αἰρετικὸς². Τοὺς ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἀναθεματισθέντας ἀναθεματίζει καὶ ὁ Ἰουστινιανός³. Ὅτι ἡ σύγκλησις τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἦτο φροντίς τοῦ Αὐτοκράτορος, φαίνεται καθ' ὅσον ἐκ τῶν ἐξῆς λόγων αὐτοῦ: «Σπουδὴ μὲν γέγονεν αἰ τοῖς ὀρθοδόξοις καὶ εὐσεβῶς προβεβασίλευκῶσι τοῖς ἡμετέροις πατράσι τὰς κατὰ καιρὸν ἀναφυσμένας αἵρέσεις διὰ συνόδων ὁσιωτάτων ἱερέων ἐκκόπτειν καὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως καθαρῶς κηρυττομένης, ἐν εἰρήνῃ τὴν ἀγίαν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν διαφυλάττειν. . . . ἔτι δὲ προτρέπομαι ὑμᾶς ἐξετάσαι καὶ τὰ κακῶς γραφέντα παρὰ Θεοδωρήτου καὶ Ἰβὰ κατὰ τῆς ἐν Ἐφέσῃ

1) Cod. Just. ed. Krüger p. 13, στ. 36 κ. ε.

2) Cod. ed. Krüger p. 13 στ. 36 κ. ε.

3) «Πάντας γὰρ τοὺς παρ' αὐτῶν [τῶν συνόδων] καθαιρεθέντας καὶ ἀναθεματισθέντας καὶ τὰ τῶν καθαιρεθέντων δόγματα καὶ τοὺς τὰ αὐτῶν φρονήσαντας ἢ φρονούντας ἀναθεματίζομεν» ΚΩΔ. p. 14 στ. 3 κ. ε.

πρώτης ἀγίας συνόδου καὶ ὁμοίως τὰ κατ' αὐτοῦ ἀποφύ-
νασθαι»¹.

Ἡ πρὸς τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους σημασία καταδείκνυ-
ται ἔτι περισσότερον ἐκ τῆς ἐξισώσεως τῶν συνοδικῶν κανόνων
πρὸς τοὺς πολιτικοὺς νόμους. Οἱ ἅγιοι κανόνες ἔχουσιν ἀπόλυ-
τον κῦρος ὅποιον ἐν τῇ Πολιτείᾳ μόνον οἱ νόμοι ἔχουσι, διὰ
τοῦτο δ' ἀμφοτέρωι ἔχουσι ἴσην σημασίαν καὶ ἀξίαν.

Ἐν τῷ νόμῳ Κωδ. I. 3. 44². τῆς 18 Ὀκτωβρίου 530
λέγει: «Ἐπειδὴ τοίνυν..... τοὺς δὲ θείους κανόνας οὐκ ἔλατ-
τον τῶν νόμων ἰσχύειν καὶ οἱ ἡμέτεροι βούλονται νόμοι, θε-
σπίζομεν κρατεῖν μὲν..... τὰ τοῖς ἱεροῖς δοκοῦντα κανόνσιν, ὡς
ἂν εἰ καὶ τοῖς πολιτικαῖς ἐνεγέγραπτο νόμοις»³.

Ὅτι ὑπὸ τὸ ὄνομα «**Κανόνες**» δέον νὰ ἐννοηθῶσιν ἰδίως
αἱ ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, καταφαίνεται ἐκ τοῦ
ἑξῆς χωρίου τῆς 131ης Νεαρᾶς τῆς 18ης Μαρτίου 545⁴:
«Θεσπίζομεν τοίνυν τάξιν νόμων ἐπέχειν τοὺς ἁγίους ἐκκλησι-
αστικούς κανόνας τοὺς ὑπὸ τῶν ἁγίων τεσσάρων συνόδων ἐκτε-
θέντας ἢ βεβαιωθέντας, τουτέστι τῆς ἐν Νικαίᾳ τῆς τη', καὶ
τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει τῶν ἁγίων ρν'. πατέρων, καὶ τῆς
ἐν Ἐφέσῃ πρώτης, ἐν ἣ Νεστόριος κατεκρίθη, καὶ τῆς ἐν Χαλ-
κηδόνι, καὶ ἣν Εὐτυχὴς μετὰ Νεστορίου ἀνεθεμκτίσθη· τῶν γὰρ
προειρημένων ἁγίων συνόδων καὶ τὰ δόγματα καθάπερ τὰς θεί-
ας γραφὰς δεχόμενα[οι] καὶ τοὺς κανόνας ὡς νόμους φυλάτ-
ταμεν»⁵.

Ὅτι οἱ κανόνες ἀπηγόρευον, τοῦτο ἀπηγόρευσε καὶ ὁ Ἰ-
ουστινιανός⁶.

Ὅμοίως εἰς τὴν μνημονευθεῖσαν 43ην Νεαράν τῆς 4ης
Αὐγούστου 536⁷.

1) Τύπος κτλ. Migne P. G. Τόμ. 86 I. col. 1035 C—1041 D.

2) Cod. Just. ed. Krüger p. 47 στ. 46 κ. ε.

3) Cod. Just. ed. Krüger. p. 47 στ. 29 κ. ε.

4) Νεαρὰ 123 Z. a. Lingenthal II. p. 266.

5) Νον. 131 α'. Z. a. Lingenthal II. α'. 267.

6) «Ὅπερ γὰρ οἱ ἱερεῖς κανόνες κωλύουσι, τοῦτο καὶ ἡμεῖς διὰ τῶν ἡμετέρων
εἰργαζομεν νόμων» Cod. p. 47 στ. 40 κ. ε.

7) «Ὅσάκις γὰρ ἡ τῶν ἱερῶν ψῆφος τινὰς τῶν οὐκ ἁγίων τῆς ἱερουσῆνης

Διὰ τῶν ἀνωτέρω ἐκτίθενται αἱ ὀλίγαι νομικαὶ διατάξεις τοῦ Ἰουστινιανοῦ περὶ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἐκ τῶν ὁποίων ἱκανῶς καταφαίνεται ἡ περὶ τούτων καὶ τῆς ἐξαιρητικῆς αὐτῶν θέσεως φροντίς τοῦ αὐτοκράτορος, ἀφοῦ οὗτοι κυρίως καθώριζον καὶ διέτασσον τὰ περὶ πίστεως δόγματα.

Ἐπανειλημμένως ἤδη ἐλέχθη, ὅτι, ὡς πρότερον οὕτω καὶ νῦν ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι συνεκαλοῦντο καὶ ἐξηρτῶντο ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος. Ἀκόμη καὶ ἐκ μέρους τῶν παπικῶν θεολόγων ἐτονίσθη τὸ τοιοῦτον ἰδιαιτέρως, καὶ τοῦτο βεβαίως πρὸς ἑμμεσον ἔκφρασιν καὶ ἔξαρσιν τοῦ ἀλανθάστου τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης ὑπὲρ τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους¹. Πιθανὸν εἶναι, ὅτι οἱ αὐτοκράτορες ἦσαν οἱ διευθυνταί, οὕτως εἰπεῖν, τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, καὶ ὅτι αἱ Σύνοδοι ἐξηρτῶντο ἑμμεσῶς ἐξ αὐτῶν· ἐν τούτοις ὅσον ἀληθὲς καὶ ἂν εἶναι. τοῦτο, οὐχ ἤττον ἀληθὲς εἶναι ὅτι καὶ οἱ αὐτοκράτορες, καὶ δὴ πρὸ πάντων ὁ Ἰουστινιανὸς, ἐξηρτῶντο τελείως ἐκ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων (σχετ. τῆς κυριαρχούσης θεολογικῆς τάσεως τῆς ἐποχῆς των).

Ἀνεξαρτήτως τοῦ ἀλανθάστου τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, αὗται δὲν ἀποτελοῦσιν, ὡς δι᾽ ὀχυρίζονται τινες, τὴν ἀπρόλυτον ἔκφρασιν τῆς θελήσεως τοῦ αὐτοκράτορος, ἀλλὰ τὴν ἔκφρασιν τῆς διδασκαλίας τῆς πλειονότητος τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ὁποίαν οἱ αὐτοκράτορες ἀπεδέχοντο καὶ ἐπεκύρουν. Διότι ἀκόμη καὶ τὴν σύγκλησιν τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τὴν ὁποίαν θεωροῦσιν οἱ τινες ὡς καθαρὰν ἐνέργειαν τοῦ αὐτοκράτορος, δὲν δύναται νὰ ἀποδώσῃ τις εἰς αὐτούς, διότι αὕτη εἶχε πάντοτε ὡς προϋπόθεσιν αὐτῆς τὴν ἀπαίτησιν τοῦ κλήρου πρὸς τοῦτο.

Διὰ τούτου δὲν δι᾽ ὀχυρίζομεθα ὅτι οἱ αὐτοκράτορες οὐδεμίαν ἐπίδρασιν καὶ ἐπιρροὴν εἶχον ἐπὶ τῶν συνόδων, καθ' ὅσον τὸ τοιοῦτον εἶναι ἀναμφισβήτητον. Βεβαίως ὅμως οὐδαμῶς

τῶν ἱερατικῶν κατεβίβασε θρόνων.... τοσαυτάκις καὶ ἡ βασιλεῖα σύμφητος γέγονε τῇ τῶν ἱερῶν αὐθενσίᾳ, ὥστε τὰ θεϊοτέρα τε καὶ ἀνθρώπινα συνδραμόντα μίαν συμφωνίαν ταῖς ἐρῶσις ποιήσασθαι ψήφοις» Νεαρά 43, Z. a. L. I. p. 367 κ. ε.

1) Knecht, ἐνθ. ἀν. σελ. 66 κ. ε.

δυναμέθα νὰ ἐννοήσωμεν τὴν ἐπιρροὴν ταύτην κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὡς ἂν αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι ἦσαν ἀπλᾶ ὄργανα εἰς τὰς αὐτοκρατορικὰς χεῖρας¹. Προχωροῦμεν νῦν εἰς τὴν δευτέραν τάξιν τῶν κληρικῶν, τοὺς Πρεσβυτέρους καὶ Διακόνους.

4. **Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι.**—Οἱ νόμοι τοῦ Ἰουστινιανοῦ θεωροῦσι τὴν τάξιν τῶν Πρεσβυτέρων καὶ Διακόνων ὡς ἴσην διὰ καὶ αἱ διὰ τοὺς πρῶτους διατάξεις ἰσχύουσιν ἐξ ἴσου καὶ διὰ τοὺς δευτέρους. Πλείστα διατάξεις ποιοῦνται λόγον περὶ τῶν προτερημάτων, τὰ ἑποῖα ὀφείλουσι νὰ ἔχωσι τὰ ἱερατικὰ πρόσωπα· ἀκριβῶς δὲ τοῦτο δεικνύει εἰς ἡμᾶς τὴν μεγίστην φροντίδα τοῦ αὐτοκράτορος, περὶ τῆς ἐν τῇ κλήρῳ κατὰ τὸ δυνατόν συγκεντρώσεως τῶν ἀρίστων στοιχείων. Κατὰ πρῶτον ἀπαιτεῖται ἡ ἀνάπτυξις τῶν κληρικῶν (τῶν Πρεσβυτέρων καὶ τῶν Διακόνων, καὶ βεβαίως πολὺ περισσότερον τῶν Ἐπισκόπων). Οἱ νόμοι τοῦ Ἰουστινιανοῦ οὐδαμῶς ἀνέχονται ἀμαθεῖς κληρικοὺς ἀκόμη καὶ εἰς τὰς τελευταίας αὐτῶν τάξεις, ὡς θὰ ἴδωμεν. Ἐν τῇ 6ῃ Νεαρχῇ τῆς 12 Μαρτίου 535 λέγεται καθαρῶς: «**μεμαρτυρημένους ἄνδρας χειροτονεῖσθαι θεσπίζομεν, γραμμάτων παντοίως ἐπιστήμονας ὄντας (γράμματα γὰρ ἀγνοοῦντι παντελῶς οὐ βουλόμεθα ἐν οὐδεμιᾷ τάξει κληρικὸν εἶναι)**»². Αἱ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαι διατάξεις ἐν σχέσει πρὸς τὸ πρόσωπον πρῶτην «**βουλευτοῦ**» ἢ «**ταξεάτου**»³ ἰσχύουσιν ἀκριβῶς διὰ τοὺς Πρεσβυτέρους καὶ Διακόνους, ὡς καὶ διὰ τοὺς Ἐπισκόπους.

Ἐν σχέσει πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ γάμου τῶν ὑποψηφίων διὰ τὸ κληρικὸν ἀξίωμα καθορίζεται ὅτι ὁ «**δεύτερον ἔχων γάμους**»⁴, ὡς καὶ ὁ νυμφευθεὶς «**γυναῖκα διεzeugμένην καὶ τὸν οἰκεῖον ἄνδρα καταλιποῦσαν, εἴτε παλλακὴν**», δὲν

1) Περὶ τῶν Οἰκον. Συνόδων πρὸς Gasquet, L' empereur et les Conciles p. 155 κ. εἰ.

2) Νεαρχὴ 6. 81. Z. a. Lingenthal I. p. 52.

3) Ἰδὲ ἀνωτέρω, αὐτόθι.

4) Νεαρχὴ 6. 81. Z. a. L. I. p. 52.

ἡδύνατο νὰ γίνῃ ἱερεὺς, καθ' ὅσον οἱ κληρικοὶ ὤφειλον νὰ ζῶσιν ἐν τελείᾳ σωφροσύνῃ, ἥτις εἶναι ἡ βάσις πάσης ἀρετῆς¹.

Οἱ διὰ τὸ ἱερατικὸν ἀξίωμα ὑποψήφιοι ὤφειλον περαιτέρω νὰ εἶναι «*οὐδὲν πίστεως*» ὥς καὶ νὰ «*ἔχωσι βίον σεμνὸν*»². Διὰ τοῦτο οἱ Ἐπίσκοποι ὤφειλον νὰ ἐξετάζωσι καλῶς πρὸ τῆς χειροτονίας τῶν κληρικῶν τὸν βίον αὐτῶν, ἵνα κατορθῶσι νὰ εὐρίσκωσι τοὺς ἀρίστους ἄνδρας, οὕτω δὲ ἡ χειροτονία αὐτῶν μένει μακρὰν παντὸς ψόγου καὶ ἐντροπῆς³.

Ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἡλικίαν ὁρίζεται, ὅτι: «*Πρεσβύτερον ἐλάττονα τῶν τριάκοντα ἐνιαυτῶν γίνεσθαι οὐκ ἐπιτρέπομεν, ἀλλ' οὐδὲ διάκονον ἥτιονα τῶν εἰκοσιπέντε*»⁴.

Ὁ πάντα τὰ προσόντα ταῦτα συγκεντρῶν ἡδύνατο νὰ χειροτονηθῇ. Αἱ σχετικαὶ πρὸς κατηγορίαν ἐναντίον ὑποψηφίου κληρικοῦ διατάξεις εἶναι αἱ αὐταὶ πρὸς τῆς ἀνωτέρω μνημονευθείσας διὰ τοὺς ἐπισκόπους⁵. Ὅτι αἱ χειροτονίαι τῶν κληρικῶν ὤφειλον νὰ ρυθμίζωνται καὶ ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κληρικῶν, θὰ ἴδωμεν προεόντες.

Ὡς παρὰ τοῖς ἐπισκόποις οὕτω καὶ παρὰ τοῖς πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις τιμωρεῖται αὐστηρότατα ἡ συμφωνία. Ὁ χειροτονούμενος ὤφειλε νὰ δίδῃ μόνον τοῖς ὑπηρέταις τοῦ χειροτονοῦντος τὰ ἐκ συνηθείας διδόμενα δῶρα, ἅτινα ὅμως δὲν ἐπετρέπετο νὰ ὑπερβρίνωσιν ὡρισμένον τι πρᾶγν⁶.

Διὰ τῆς 56ης Νεαράς τῆς 30 Ὀκτωβρίου 537 ἀπαγορεύεται διὰ βασιῶν ποινῶν τὸ δίδειν χρήματα τοῖς κληρικοῖς

1) «Ὁὐδὲν γὰρ οὕτως ἐν ταῖς ἱεραῖς χειροτονίαις ὥς σωφροσύνην ἐπιλεκτέον, πρῶτην ἀρχὴν καὶ (εὐέλπιδος ἀκριβὲς) κατὰ τοὺς θεῖους κανόνας καὶ τῆς λοιπῆς ἀρετῆς καθεστῶσαν» αὐτόθι.

2) Νεαρά 123, 13. Z a Lingenthal II, p. 305.

3) «Τοὺς ὑπ' αὐτοῦς [ἐπισκόπους] ἐλαβεστάτους κληρικοὺς μετὰ πλείστης ἐπιστάσεως γίνεσθαι ζητήσεως κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας, καὶ μεμαρτυρημένους ἄνδρας χειροτονεῖσθαι θεοπύκτους..... τὴν τε χειροτονίαν ἀμεμπτόν τε καὶ ἀνεύθυνον καὶ δίχα τινὸς ἀντιρρήσεως καὶ δόσεως χρημάτων ἢ πραγμάτων δεχομένων» Nov. 123, 17. Z. a Lingenthal II, p. 305.

4) Νεαρά 123, γ'. Z. a Lingenthal II, p. 305.

5) Ἦς ἀνωτέρω, Νεαρά 123, 15. Z. a Lingenthal II, p. 305.

6) «Ἐνὸς ἐνιαυτοῦ διόρισται» Νεαρά 123, 15. Z. a Lingenthal II, p. 307.

διὰ τὴν ἐν τῇ χειροτονίᾳ παρουσίαν αὐτῶν¹. Ὅμοίως τοῖς συναδέλφοις αὐτοῦ ὁ κληρικὸς δὲν ἔπρεπε νὰ διδῇ τι². Μόνον ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν κληρικὸς τις πρὸ τῆς χειροτονίας του ἤθελε δωρήσει ὁλόκληρον τὴν περιουσίαν του ἢ μέρος τι αὐτῆς («*τί τῶν ιδίων πραγμάτων*») τῇ ἐκκλησίᾳ, δι' ἣν θὰ ἐχειροτονεῖτο, τότε τὸ τοιοῦτον ἐπιτρέπετο καὶ ἐπὶ γινετο³.

Ἐὰν δοῦλός τις ἐχειροτονεῖτο κληρικὸς, τότε δυνάμει τῆς χειροτονίας καθίστατο εὖτος ἐλεύθερος, ἔστω καὶ ἐὰν τοῦτο ἦτο ἐναντίον τῆς θελήσεως τοῦ δεσπότη αὐτοῦ· ἐν περιπτώσει ὅμως καθ' ἣν μετὰ τὴν χειροτονίαν ἤθελεν ἐγκαταλείψει τὸ κληρικὸν αὐτοῦ ἄξιωμα, τότε ἔπρεπεν ἀμέσως νὰ ἐξηγγυθῇ εἰς τὴν δουλείαν⁴.

Ὁ γάμος τῶν κληρικῶν μετὰ τὴν χειροτονίαν ἐτιμωρεῖτο διὰ καθαιρέσεως καὶ ἄλλων βαρυτάτων ποινῶν⁵.

(ἀκολουθεῖ)

ΑΜΙΛΚΑΣ ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ

1) «Ἐμφανισίμων» Νεαρά 56, Z. a Lingenthal I. p. 43S κ. ε.

2) Νεαρά 123, ιστ'. Z. a Lingenthal II. p. 307.

3) Νεαρά 123, ιστ'. Z. a Lingenthal II p. 308.

4) Αὐτόθι.

5) «Ὁὐ δυναμένη τοῦ χειροτονούντος ἐν τῇ καιρῷ τῆς χειροτονίας ἐπιτρέπειν τῷ διακόνῳ μετὰ τὴν χειροτονίαν γαμετὴν λαβεῖν· εἰ δὲ μετὰ τὴν χειροτονίαν προσβύτερος καὶ διάκονος ἀγάγῃται γαμετὴν, ἐκβαλέσθω τοῦ κλήρου (πρὸλ. Νεαρά 6, σ'. Z. a Lingenthal I. p. 53) καὶ τῇ δουλῇ τῆς πόλεως, ἐν ᾗ κληρικὸς ἦν, μετὰ τῶν ιδίων πραγμάτων παραδιδέσθω» Νεαρά 123, ιβ'. Z. a Lingenthal II; p. 306.

Η ΑΖΩΤΟΣ^{α)}

Τὸ καθ' ἡμᾶς Χωρίον Ἑσδούδ, ὅπερ εἶνε ἡ ἀρχαία Ἀζωτος καθ' Ἑλλήνας καὶ κατὰ Ρωμαίους, κεῖται κατὰ τὴν νοτιοανατολικὴν τῆς Μεσογείου ἀκτὴν ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς λόφου, πέντε χιλιόμ. μακρὰν τῆς θαλάσσης καὶ δέκα καὶ τέσσαρα χιλιόμ. βορειοανατολικῶς τῆς Ἀσκάλωνος, περιλαμβάνει δὲ πέντε χιλ. κατοίκων. Τῆς πάσαις ἀκμαίας Ἀζώτου δὲν σώζονται ἐρείπια, πλὴν μαρμαρίνου κίονος λευκοῦ χρώματος ὑποστηρίζοντος τὴν στέγην τοῦ τζαμίου Σίδι Ἀμερ καὶ κορυμῶν τινων κίωνων περὶ τὸ χωρίον διεσκεδασμένων. Ἡ Ἀζωτος ἦν μία τῶν πέντε μεγάλων τῶν Φιλισταίων πόλεων. Στίφανος ὁ Βυζάντιος¹ γράφει τὰ ἑξῆς. «Ἀζωτος, πόλις Παλαιστίνης· ταύτην ἔκτισεν εἰς τῶν ἐπανελθόντων ἀπ' ἐρυθρᾶς θαλάσσης φυγάδων καὶ ἀπὸ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Ἀζας ὠνόμασεν, ὃ ἐστὶ Χίμαιραν, ἣν Ἀζωτον μετέφρασαν». Ὁ ἱερὸς Ἰερώνυμος² λέγει. «Azotus,

α) Βιβλιογραφία. Vigouroux, Dictionnaire de la Bible, Τόμ. Α'. σελ. 1307—1311.— J. Hastings, Dictionary of the Bible, Τόμ. Α. σελ. 164.— Hadriani Relandi, Palaestina ex monumentis veteribus illustrata, 1714, Τόμ. β'. σελ. 606-609.— Chauvet et Isambert, Itinéraire de l'Orient, Παρίσιοι 1882, σελ. 218—219.— Barnabé Meisermann, Nouveau guide de Terre Sainte, Παρίσιοι, 1907, σελ. 502—504.— V. Guérin, Judée, Τόμ. β'. σελ. 73—78.— Survey of western Palestine, Jerusalem, σελ. 441—442.— Mémoires, Τόμ. β'. σελ. 409—410 καὶ 421—422.— Robinson, Biblical Researches, Βοστώνη, 1841, Τόμ. β'. σελ. 368.— Thomson, The Land and the Book, Southern Palestine 1881, σελ. 157—161 καὶ 169—171.— E. Schürer, Geschichte des jüdischen Volkes, Τόμ. β'. 1886, σελ. 67—68.— Baedeker, Palestine et Syrie, Λειψία, 1912, σελ. 122.

1) Ἐκδ. Λειψίας 1825, ἐν λέξει Ἀζωτος, σελ. 22.

2) Migne P. L. Τόμ. 24. Comment. in Isaïam, κεφ. 20, σελ. 188.

quae hebraice dicitur Esdod, urbs fuit potentissima Palæstinae de quinque urbibus. Hanc Sargon, rex Assyriorum, qui septem nominibus appellatur, misso duce exercitus sui, cui nomen erat Thartan, cepit et tenuit», ἡ Ἄζωτος, ἣτις ἑβραϊστὶ λέγεται Ἑσδῶδ, ἣν πόλις κραταιοτάτη Παλαιστίνης ἐκ τῶν πέντε πόλεων. Ταύτην ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς Σαργὼν, δι' ἐπτὰ καλούμενος ὀνομάτων, πέμψας τὸν στρατηγὸν Θαρτὰν τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ κατέλαβε καὶ ἐκράτησεν». Ὁ αὐτὸς δὲ τίθησι τὴν Ἄζωτον παρὰ τὴν παραλίαν τῆς θαλάσσης λέγων. «Mare autem novissimum hoc, quod ad occidentem est, et quod ducit in Aegyptum, in litore Gaza et Ascalon Azotusque et Joppe et Cæsarea et cæteræ urbes maritimæ sitæ sunt»¹, θάλασσα δὲ ἐσχάτη εἶνε ἐκείνη, ἣτις εἶνε πρὸς δυσμὰς καὶ ἣτις ἄγει εἰς Αἴγυπτον, ἐν δὲ τῇ παραλίᾳ ἡ Γάζα καὶ Ἀσκάλων καὶ Ἄζωτος καὶ Ἰόππη καὶ Καισάρεια καὶ ἄλλαι παράλιοι πόλεις κεῖνται. Ὁ δὲ ἱερὸς Ἐπιφάνιος² ὁμιλῶν περὶ τοῦ προφήτου Ἰωνᾶ λέγει. «Οὗτος ἦν ἐκ γῆς Καριαθαμασὺμ πλησίον Ἀζώτου πόλεως Ἑλλήνων κατὰ θάλασσαν». Τῆς Ἀζώτου μνεΐαν ποιεῖται ὁ Στράβων λέγων. «Ἐνιοι δὲ τὴν Συρίαν ὅλην εἰς τε Κοιλοσύρους καὶ Φοίνικας διελόντες, τούτοις ἀναμεμίσχθαι φασὶ τέτταρα ἔθνη, Ἰουδαίους, Ἰδουμαίους, Γαζαίους, Ἀζωτίους, γεωργικοὺς μὲν ὥς τοὺς Σύρους καὶ Κοιλοσύρους, ἐμπορικοὺς δὲ ὥς τοὺς Φοίνικας»³. Τῆς Ἀζώτου μνεΐαν ποιεῖται ὁ Πλίνιος⁴, Πομπώνιος Μελάς⁵ καὶ ὁ Ἡρόδοτος, ὥς θὰ ἴδωμεν.

Ἡ Ἄζωτος ἐδόθη παρὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ τῇ φυλῇ τοῦ Ἰούδα μετὰ τῶν κωμῶν αὐτῆς καὶ ἐπαύλεων⁶. Ἡ Ἀ-

1) Migne P. L. Τόμ. 25. Comment. in Joelen, κεφ. 2, σελ. 970.

2) Migne P. G. Τόμ. 43, σελ. 408. «Τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἐπιφανίου Ἐπισκόπου Κύπρου περὶ τῶν προφητῶν πῶς ἐκοιμήθησαν καὶ ποῦ κεῖνται».

3) Ἐκδ. Λειψίας 1829, σελ. 354.

4) Hist. Nat. ε'. 14.

5) Ἐν συλλογῇ Nisard 1845, σελ. 612.

6) Ἰησ. ιε'. 47.

ζωτος δὲν κατελήφθη παρὰ τῶν Ἰουδαίων, ἣν δὲ καταφύγιον τῶν γιγάντων Ἐνακίμ¹. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς διετέλουν ἀνεξάρτητοι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σαμουήλ². Περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου τοῦ Ἡλὶ οἱ Φιλισταῖοι δύο καταγαγόντες μεγάλας νίκας κατὰ τῶν Ἰουδαίων, κατέλαβον τὴν Κιβωτὸν τῆς διαθήκης, ἣν οὗτοι μετεπέμψαντο ἐκ Σηλῶμι ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἵνα πληρώσῃ αὐτοὺς θάρρους καὶ εἰσίγαγον αὐτὴν ἐξ Ἀβενεξέρ εἰς Ἀζωτον ἐν οἴκῳ Δαγῶν καὶ ἔθηκεν αὐτὴν ἐγγὺς τοῦ εἰδώλου αὐτοῦ. Ἀλλὰ τὴν ἐπιούσαν εὗρον τὸ εἶδωλον τοῦ Δαγῶν πεπτωκὸς ἔμπροσθεν τῆς Κιβωτοῦ. Οἱ Φιλισταῖοι ἐπανεθήκαν αὐτὸ ἐν τῷ οἴκῳ τούτῳ. Ἀλλὰ τὴν ἐπιούσαν εὗρον αὐτὸ πεπτωκὸς ἔμπροσθεν τῆς Κιβωτοῦ, ἥ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ καὶ οἱ δύο καρποὶ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἀπεκόπησαν καὶ ἔκειντο ἐν τοῖς προθύροις τοῦ ναοῦ. Ἐπιδημικὴ δὲ σύναμι νόσος ἤρξατο μαστίζουσα τοὺς Ἀζωτίους καὶ πληθὺς ἄπειρος μυιῶν τὰ πάντα ἡρῆμουν ἐν τοῖς ἀγροῖς. Οἱ Ἀζώτιοι βλέποντες ταῦτα εἶπον. «Οὐ καθίσεται κιβωτὸς τοῦ Θεοῦ Ἰσραὴλ μεθ' ἡμῶν, ὅτι σκληρὰ χεὶρ αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ Δαγῶν θεὸν ἡμῶν». Προσκαλέσαντες δὲ τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν ἀλλοφύλων εἶπον αὐτοῖς. «Τί ποιήσωμεν τῇ κιβωτῷ Θεοῦ Ἰσραὴλ; Οἱ δὲ Γεθαῖοι εἶπον. «Μετελθέτω κιβωτὸς τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς».

Εἰσῆχθη λοιπὸν ἡ Κιβωτὸς ἐν Γέθ. Ἀλλ' αὐθωρεὶ ἐγένετο ἐν τῇ πόλει ταραχὴ μεγάλη καὶ ἐπάταξε Κύριος τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου. Οἱ Γεθαῖοι τότε ἀπέστειλαν τὴν Κιβωτὸν εἰς Ἀσκάλωνα. Ἀλλ' οἱ Ἀσκαλωνῖται ἰδόντες αὐτὴν μετεπέμψαντο τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν Φιλισταίων καὶ εἶπον αὐτοῖς. «Ἐξαποστείλατε τὴν Κιβωτὸν τοῦ Θεοῦ Ἰσραὴλ καὶ καθισάτω εἰς τὸν τόπον αὐτῆς καὶ οὐ μὴ θανατώσῃ ἡμᾶς καὶ τὸν λαὸν ἡμῶν, ὅτι ἐγενήθη σύγχυσις ἐν ὅλῃ τῇ πόλει βαρεῖα σφό-

1) Ἰησ. ια'. 22.

2) Α'. Βασιλ. ε'. 1.

δρα ὡς εἰσῆλθε κιβωτὸς Θεοῦ Ἰσραὴλ ἐκεῖ καὶ οἱ ζῶν-
τες καὶ οὐκ ἀποθανόντες ἐπλήγησαν εἰς τὰς ἔδρας καὶ ἀνέ-
βη ἡ κραυγὴ τῆς πόλεως εἰς τὸν οὐρανόν». Οἱ Φιλισταῖοι
ἠναγκάσθησαν, ἵνα ἀποδώσωσι τοῖς Ἰουδαίοις τὴν Κιβωτὸν
μετὰ πολλῶν προσφορῶν¹.

Ἐπὶ Σολομῶντος οἱ Ἰουδαῖοι κατέλαβον τὴν Ἀζω-
τον, ἀλλὰ θανόντος αὐτοῦ καὶ ἐμφυλίου μεταξὺ αὐτῶν ἀ-
ναφρέντος πολέμου, οἱ Φιλισταῖοι ἀνεκτήσαντο αὐτήν. Ἀλλ'
ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰούδα Ὀζίας (811—760) ἠρξάμενος κατὰ τῶν
Φιλισταίων πόλεμον, κατέλαβε τὴν Γέθ, Ἰαβνήρ καὶ Ἀ-
ζωτον καὶ ὠκοδόμησε πόλεις Ἀζώτου². Αἱ προφητεῖαι τοῦ
Ἀμώς³, τοῦ Σοφορίου⁴ καὶ τοῦ Ζαχαρίου⁵ προαγγέλλουσι
τὴν καταστροφὴν αὐτῆς καὶ τὴν ὑπ' ἄλλοφύλων κατοί-
κισιν.

Τῷ 716 π. Χ. ὁ στρατηγὸς Τανάθαν (Θαοτάν) τοῦ
βασιλέως τῶν Ἀσσυρίων Ἀρνᾶ (Σαργών) κατέλαβε τὴν
Ἀζωτον πρὶν ἢ μεταβῆ εἰς Λῆγυπτον, διότι αὕτη ἔκειτο
ἐπὶ τῆς εἰς αὐτὴν ἀγοῦσης ὁδοῦ. Τὸ ἱστορικὸν τοῦτο γε-
γονὸς ἦν γνωστὸν ἡμῖν ἐκ τοῦ προφήτου Ἠσαΐου⁶, ἐπιβε-
βαιουῦνται δὲ ἐκ τῶν ἀνακαλυφθεισῶν ἐπιγραφῶν τοῦ Ἀρ-
νᾶ (Σαργών). «Ὁ βασιλεὺς Ἀζώτου (Ἀσδουδί) Ἀζουρί,
ἀναγινώσκειται ἐν τῇ μεγάλῃ ἐπιγραφῇ τοῦ Ἀρνᾶ, ἐσκλη-
ρύνθη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἠρνήσατο τὴν ἀπότιον φόρων,
ἀπέστειλε δὲ εἰς τοὺς γείτονας βασιλεῖς ἐντολὴν ἐχθρικὴν κα-
τὰ τῆς Ἀσσυρίας. Ἐξεδικήθη αὐτὸν καὶ ἐστέρησα τῆς
ἐξουσίας, κατέστητα δ' ἀντ' αὐτοῦ βασιλέα τὸν ἀδελφὸν
αὐτοῦ Ἀχιμίτ. Ἀλλ' ὁ λαὸς Σατιὶ ἐπαναστὰς ἠρνεῖτο, ἵνα
ὑπακούσῃ αὐτῷ, ἀντικατέστησε δ' αὐτὸν διὰ τοῦ Ὑαμάν,

1) Α'. Βασιλ. δ'. ε'.

2) Β'. Παρ. λ. κστ'. 6.

3) α. δ.

4) β'. 4.

5) θ'. 6. Περβλ. καὶ Νεεμ. ιγ'. 23, 24, 25.

6) κ'. 1.

ὅστις δὲν ἦν νόμιμος τοῦ θρόνου κύριος, καὶ ὅστις, ὥς οἱ ἀποστάται ἐκείνοι, δὲν ἀνεγνώριζε τὴν ἐξουσίαν μου. Παροργισθεὶς δὲ δὲν συνήθροισα ἅπαντα τὰ στρατεύματα μου καὶ δὲν ἐχρησιμοποίησα ἀπάσας τὰς δυνάμεις μου, μετὰ μόνων δὲ τῶν περὶ ἐμὲ πολεμιστῶν ὥρμησα κατὰ τῆς Ἀζώτου. Ὁ Ὑαμὴν μαθὼν μακρόθεν τὴν ἄφιξίν μου ἔφυγεν εἰς Αἴγυπτον πρὸς τὸ μέρος Μιλουχχὰ καὶ δὲν ἀνεφάνη πλέον. Πολιορκήσας δὲ κατέλαβον τὴν Ἀζωτον, Γιμιτοῦ καὶ Ἀσδωδὶμ· οἱ θεοὶ δ' αὐτῆς, ἡ σύζυγος, οἱ υἱοὶ καὶ αἱ θυγατέρες, τὰ πλούτη, ὁ θησαυρὸς τῶν ἀνακτόρων αὐτοῦ καὶ οἱ τῆς χώρας ἄνθρωποι ἐγένοντο λεία μου. Ἐπλήρωσα καὶ αὐθις τὰς πόλεις ταύτας κατοίκων καὶ ἔθηκα ἐν αὐταῖς ἀνθρώπους, οὓς ὁ βραχίων μου κατεκτήσατο ἐν ταῖς χώραις τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου· κατώκισα αὐτοὺς ἐκεῖ καὶ κατέστησα ἐπ' αὐτῶν κυβερνήτην, διετέλεσαν δὲ ὑπείκοντές μοι»¹.

Ὅτε ὁ βασιλεὺς Ἀσσυρίων Σενναχηριμ (703—681) ἔξεστράτευσε κατὰ τοῦ βασιλέως τοῦ Ἰούδα Ἐζεκίου, ὁ βασιλεὺς Ἀζώτου Μιτινὶ ἐγένετο αὐτοῦ φόρου ὑποτελὲς καὶ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ μέρος τῶν πόλεων, ἃς ἐκυρίευσε παρὰ Ἐζεκίου πρὸς ἀνταμοιβὴν τῆς πρὸς αὐτὸν πίστεως αὐτοῦ². Ὁ δὲ υἱὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ Ἀσσαραδὼν (681—668) ἀπαριθμεῖ μετὰ τῶν φόρου ὑποτελῶν τὸν βασιλέα Ἀζώτου Ἀχιμιλκὶ ἢ Ἀβιμέλεχ. Ὁ αὐτὸς δὲ ἡγεμὼν μνημονεύεται ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν εἴκοσι καὶ δύο βασιλέων τῶν παρὰ τῆς Μεσογείου χωρῶν, οἵτινες ἀπέτινον φόρους τῷ υἱῷ καὶ διαδόχῳ τοῦ Ἀσσαραδὼν Ἀσσουρβανιπάλ (668—625 π. X.).

Τῷ 630 π. X. ὁ βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου Ψαμμήτιχος θέλων, ἵνα ἀποσπάσῃ τὴν Ἀζωτον ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν

1) G. Oppert. καὶ J. Ménant, *Fastes de Sargon*, 1863, σ. 5—6. Schrader, *Keilinschriftliche Bibliothek*, τόμ. β', σελ. 64—67.

2) *Cylindre de Taylor*, στ. β', γραμμ. 51 καὶ στ. 3 γραμμ. 2. Schrader, ἐνθ' ἄνωτ. τόμ. β', σελ. 90 καὶ 94.

Ἀσσυρίων, διότι ἦν αὕτη, ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς, κλείς τῶν ἀπὸ Ἀσίας εἰς Ἀφρικὴν ἀγουσῶν ὁδῶν, ἐπολιόρκησεν αὐτήν. Οἱ Ἀζῶτιοι ἀντέστησαν μετὰ γενναιότητος καὶ πεισμονῆς, ἡ δὲ πολιορκία διήρκεσε πολὺν χρόνον. «Ψαμμήτιχος δέ, λέγει ὁ Ἡρόδοτος¹, ἐβασίλευσεν Αἰγύπτου τέσσαρα καὶ πεντήκοντα ἔτεα, τῶν τὰ ἐνὸς δέοντα τριήκοντα Ἀζωτον τῆς Συρίας μεγάλην πόλιν προσκατήμενος ἐπολιόρκει, ἐς ὃ ἐξεῖλε· αὕτη δὲ ἡ Ἀζωτος ἀπασέων πολιῶν ἐπὶ πλεῖστον χρόνον πολιορκεομένη ἀντέσχε τῶν ἡμεῖς ἴδμεν». Δικαίως δὲ λέγει ὁ Ἡρόδοτος, ὅτι οὐδεμία ἄλλη ἐκ τῶν γνωστῶν πόλεων ἀντέσχεν ἐπὶ τοσοῦτον, ὅσον ἡ Ἀζωτος· ἀληθῶς δὲ ἡ πολιορκία διήρκεσε τριάκοντα ἔτη μείον τοῦ ἐνός, ἤτοι εἴκοσι καὶ ἐννέα ἔτη. Ὁ Ψαμμήτιχος κυριεύσας τὴν πόλιν ταύτην κατέστρεψεν αὐτήν, ὡς δείκνυται ἐκ τῶν λόγων τοῦ προφήτου Ἰερεμίου². Κατὰ δὲ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Νοβουχοδονόσορος μετὰ τῶν πόλεων, αἵτινες κατελήφθησαν ὑπὸ φόβου καὶ τρόμου μνημονεύεται καὶ ἡ Ἀζωτος³.

Ἀλωθείσης τῆς Αἰγύπτου παρὰ τῶν Περσῶν περιήλθε καὶ ἡ Ἀζωτος ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν αὐτῶν. Ὁ Νεεμίης⁴ παραπονεῖται, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ἤρχοντο εἰς γάμου κοινωνίαν μετὰ θυγατέρων ἐθνικῶν τῆς Ἀζώτου καὶ ὅτι ὠμίλουν τὴν τῶν Ἀζωτίων γλῶσσαν. «Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις εἶδον τοὺς Ἰουδαίους, οἳ ἐκάθισαν γυναῖκας Ἀζωτίας, Ἀρμανίτιδας, Μωαβίτιδας, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν ἤμισυ λαλοῦντες Ἀζωτιστὶ καὶ οὐκ εἰσὶν ἐπιγινώσκοντες λαλεῖν ἰουδαῖστί⁴.

Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας, ἐκπορθήσας μετὰ γενναίαν ἀντίστασιν τὴν Γάζαν, κατέλαβε τὴν Ἀζωτον, ὡς καὶ πάσας τὰς παραλίους πόλεις. Θανόντιος δ' αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀχανοῦς αὐτοῦ κράτους μετὰ τῶν διαδόχων αὐτοῦ διανεμηθέντος,

1) Ἐκδ. Kallenberg 1885, τόμ. σ'. βιβλ. β'. κεφ. 157, σελ. 215.

2) κε'. 20.

3) Ἰουδιθ β'. 28.

4) ιγ'. 23, 24.

ἡ ᾽Αζωτος περιήρχετο νῦν μὲν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Πτολεμαίων, νῦν δὲ τῶν Σελευκιδῶν, οὔτινες ἐπόθουν, ἵνα γένωνται κύριοι τῆς κλειδὸς Αἰγύπτου καὶ Συρίας.

Τῷ 163 π. Χ. Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος κατέλαβε τὴν ᾽Αζωτον καὶ κατέστρεψε τοὺς βωμοὺς καὶ τὰ εἰδῶλα τῶν ψευδῶν θεῶν. «Καὶ ἐξέκλινεν Ἰούδας εἰς ᾽Αζωτον γῆν ἀλλοφύλων, καὶ καθεῖλε τοὺς βωμοὺς αὐτῶν καὶ τὰ γλυπτὰ τῶν θεῶν αὐτῶν κατέκαυσε πυρὶ καὶ ἐσκύλευσε τὰ σκῦλα τῶν πόλεων καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν γῆν Ἰούδα»¹. Ἐγγὺς δὲ ᾽Αζώτου ἐφρονεῦθη ὁ Ἰούδας παρὰ τῶν στρατηγῶν τοῦ βασιλέως Δημητρίου Βακχίδου καὶ Ἀλκίμου². Τῷ 148 π. Χ. οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰωνάθαν καὶ Σίμων, ἀφ' οὗ ἐνίκησαν τὸν στρατηγὸν τοῦ βασιλέως Δημητρίου Ἀπολλώνιον ὑπ' αὐτὰ τῆς ᾽Αζώτου τὰ τεῖχη, εἰσῆλθον ἐν αὐτῇ, ἐπυρπόλησαν αὐτήν, ὥς καὶ τὸ ἱερόν τοῦ Δαγών, ἐν ᾧ κατέφυγον πολλοί³. Ἐπὶ Ἀλεξάνδρου Ἰανναίου ἡ ᾽Αζωτος ἀνῆκε τοῖς Ἰουδαίοις⁴. Τῷ 63 π. Χ. ὁ Πομπήϊος ἀφαιρέσας τὴν ᾽Αζωτον ἀπ' αὐτῶν ἀπέδωκεν εἰς τοὺς οἰκήτορας⁵. Τῷ 55 π. Χ. ὁ Ρωμαῖος ἑπάρχος Γαβίνιος ἀνέκτισεν αὐτὴν καὶ κατόικισεν ἐπὶ πολὺν ἔρημον διατελέσασαν⁶. Ὁ Αὐγουστος παρεχώρησεν Ἡρώδῃ τῷ Μεγάλῳ, ὅστις ἐκκληροδότησεν αὐτήν διὰ διαθήκης (4 π.Χ.) τῇ ἀδελφῇ Σαλώμῃ μετὰ τῶν πόλεων Ἰαμνείας καὶ Φασαηλίδος⁷. Ἐπὶ τῆς ἰουδαϊκῆς κατὰ τῶν Ρωμαίων ἐξεγέρσεως ὁ Οὐεσπεσιανὸς ἐγκατέστησεν ἐν αὐτῇ φρουράν⁸.

Νόμισμά τι ᾽Αζώτου φέρει ἐπὶ μὲν τῆς μιᾶς ὀψεως τὴν κεφαλὴν κυβερνήτου καλουμένου Χιρώμ, ἐπὶ δὲ τῆς

1) Α'. Μακκαβ. ε'. 68.

2) Αὐτ. θ'.

3) Αὐτ. ι'. 77-81. ια'. 4.

4) Ἰωσ. Ἀρχ. ιγ'. 15, 4.

5) Αὐτ. ιδ'. 4, 4.

6) Αὐτ. ιδ'. 5, 3.

7) Αὐτ. ιζ'. 8, 1.

8) Ἰωσ. Πολ. Ἰουδ. δ'. 3, 2.

ἐτέρας ὁρᾶται ἢ θεὰ Ἀτάργατις ἢ Ἀσιάρτη ἐπὶ δύο σφιγγῶν πτερωτῶν κρατοῦσα ἄνθος ἐν τῇ δεξιᾷ. Ἡ ἐπ' αὐτοῦ δ' ἐπιγραφὴ εἶνε σημιτικὴ, ἀλλὰ διὰ χαρακτηριστῶν ἑλληνικῶν. IP ΛΣΔΩΔ ΑΣΙΝΑ, ἡ πόλις Ἀζωτος ἢ ἰσχυρά¹.

Τῷ 38 μ. Χ. Πνεῦμα Κυρίου, μετὰ τὸ βάπτισμα τοῦ εὐνούχου Κανδάκης τῆς βασιλίσσης Αἰθιοπῶν, ἤρπασε τὸν ἀπόστολον Φίλιππον καὶ μετήνεγκεν ἐν Ἀζώτῳ, ἔνθα διερχόμενος τὰς πόλεις εὐηγγελίζετο μέχρι Καισαρείας². Κατὰ τὸν τέταρτον αἰῶνα ἡ Ἀζωτος ἀπέβη ἔδρα ἐπισκόπου. Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου λέγει. «Ἀσδὼδ ἡ καὶ Ἀζωτος, ἐν ἣ κατελείφθησαν οἱ Ἐνακέιμ, ἡ νῦν ἐστὶ πολίχνη ἐπίσημος τῆς Παλαιστίνης· ἣν δὲ κλήρου φυλῆς Ἰούδα», ὁ δὲ παραφράζων ἱερὸς Ἰερώνυμος γράφει. «Asdod in sorte tribus Judæ, quæ nunc vocatur Azotus, in qua derelicti sunt gigantes, qui appellabantur Enacim. Et est usque hodie insigne oppidum Palæstinæ»³, ἡ Ἀσδὼδ κληρος φυλῆς Ἰούδα, ἣτις καλεῖται τὰ νῦν Ἀζωτος, ἐν ἣ κατελείφθησαν οἱ γίγαντες οἱ καλούμενοι Ἐνακέιμ. Εἶνε δὲ μέχρι σήμερον πολίχνη ἐπίσημος Παλαιστίνης.

Ἐκ τῶν ἐπισκόπων αὐτῆς ἀναφέρονται οἱ ἑξῆς. Ὁ **Σιλουανὸς** παρέστη ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ τῷ 325⁴. Ὁ αὐτὸς δὲ φαίνεται, ὅτι ἦν μεταξὺ ἐκείνων, οἵτινες ἐν τῇ ἐν Σαρδικῇ συνόδῳ (347) κατέδειξαν τὴν ἀθωότητα τοῦ Ἀθανασίου καὶ τῶν ἄλλων ἱεραρχῶν ἐκβληθέντων ἐκ τῶν θέσεων αὐτῶν ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν⁵. Κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ ἡ τὸ ἐπόμενον ἔτος μετὰ τῶν αὐτῶν Παλαιστινῶν ἐπισκόπων, προστεθέντος καὶ τοῦ Μακρίνου, υπέγραψεν ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ ὑπὲρ Ἀθανασίου κατὰ τὴν ἐν Ἱερουσα-

1) Zeitschrift von Numismatik, 1896, Τόμ. δ'. σελ. 266.

2) Ἠράξ. II. 40.

3) Εὐσεβίου περὶ τῶν τοπικῶν ὀνομάτων, ἔκδ. Klostermann, 1904, σελ. 20, 21.

4) Labbei, Sacrosancta concilia, Παρίσιος, 1671, Τόμ. 2, σελ. 51.

5) Αὐτόθι σελ. 679.

λήμ ἐπὶ Μαξίμου συγκροτηθεῖσαν συνόδον¹. Κατὰ τὴν ἐν Σελευκείᾳ τῆς Ἰσαυρίας σύνοδον, καὶ ἐντολὴν τοῦ βασιλέως Κωνσταντίου συνελθοῦσαν, ὑπέγραψεν ὁ «**Χαρίσιος** ἐπίσκοπος Ἀζώτου»². Ὁ **Ἡράκλειος** παρέστη ἐν τῇ ἐν Χαλκηδόνι συνόδῳ (449) καὶ ὁ **Δάσαρος** ὑπέγραψεν ἐν τῇ ἐν Ἱερουσαλήμ συνόδῳ (536), ἐπὶ Πέτρου Πατριάρχου, κατὰ Ἀνθίμου καὶ ἄλλων αἰρετικῶν³.

Κατὰ δὲ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὑπῆρχον δύο πόλεις φέρουσαι τὸ ὄνομα Ἀζωτος, ἡ **Ἀζωτος πάραλος** καὶ ἡ **Ἀζωτος Ἰσπινος**⁴, ἔχουσαι ἰδίᾳς ἐκκλησίας καὶ ἰδίᾳς ἐπισκοπὰς. Ἡ Ἀζωτος πάραλος ἔκειτο πάντως, ἔνθα εὕρηται τὰ νῦν ἡ Μίνετ Ἀσδούδ, τέσσαρα χιλιόμετρα πρὸς δυσμὰς τῆς Ἀζώτου.

Ἐπὶ τῶν σταυροφοριῶν ἦν ἄσημον χωρίον. Ὁ Ἰάκωβος Βιτριάκος (1226) γράφει τὰ ἑξῆς. «Inter Ascaloniam autem et Joppen est Azotum decem miliaribus ab Ascalona: quondam una ea quinque civitatibus philistæorum distans non longe a mari: nunc vero ad modici casalis redacta est parvitatem»⁵, μετὰξὺ Ἀσκάλωνος καὶ Ἰόππης εἶνε ἡ Ἀζωτος δέκα ἀπέχουσα μίλια τῆς Ἀσκάλωνος, μία ποτὲ τῶν πέντε τῶν Φιλισταίων πόλεων οὐ μακρὰν τῆς θαλάσσης. Τὰ νῦν δὲ κατέστη ἄσημον χωρίον.

Ὁ Βυρχάρδος (1283) λέγει. «De Accaron IV leucis contra austrum est Azotus, tercia de V ciuitatibus philistinorum. Et est nunc similiter paruum casale»⁶, ἔξ Ἀκκαρῶν λεύγας τέσσαρας πρὸς νότον εἶνε ἡ Ἀζωτος, τρίτη τῶν πέντε τῶν Φιλισταίων πόλεων· τὰ νῦν δὲ εἶνε ὁμοίως μικρὸν χωρίον.

1) Ἀντ. σελ. 727.

2) Migne P. G. Τόμ. 42, σελ. 153.

3) Τόμ. 5, ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 283.

4) Relandus, σελ. 666 καὶ 215.

5) Jacobi de Vitriaco, περ. 41, σελ. 1070, ἐν Gesta Dei per Francos Ἀννόβερον, 1061.

6) Burchardus de Monte Sion, σελ. 84, ἔκδ. Laurent, Λευψία, 1864.

Ὁ Εὐγένιος Ρογήρος (1631) λέγει. «La ville d' Azotus de la Tribu de Dan est située en vne grande et tres — fertile campagne, à deux lieuës d' Ascalon vers le Midy. Elle estoit vne des cinq Satrapies des Philistins, et du temps des Chrétiens vn Evesché, où l' on void encore les demolitions de l' Église et Maison Episcopale qui estoit bastie au mesme endroit où S. Philippe se trouva, lorsqu' il fut rauy après avoir baptisé l' Eunueque de la Reyne de Candace, y ayant de distance d' Azotus au lieu où il le baptisa treize lieuës¹⁾», ἡ πόλις Ἀζωτος τῆς φυλῆς Λάν κεῖται ἐν μεγάλῃ καὶ γονιμωτάτῃ πεδιάδι δύο λεύγας ἀπὸ τῆς Ἀσκάλωνος πρὸς νότον. Ἦν δὲ μία τῶν πέντε σατραπειῶν τῶν Φιλισταιῶν, ἐπὶ δὲ τῆς ἐποχῆς τῶν Χριστιανῶν ἐπισκοπή, ἐνθα ὀρῶνται ἔτι τὰ ἑρείπια τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς ἐπισκοπικῆς οἰκίας, τῆς οἰκοδομηθείσης ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ ὁ ἀπόστολος Φίλιππος εὐρέθη, ὅτε ἀνηρπάγη, ἀφ' οὗ ἐβάπτισε τὸν Εὐνοῦχον τῆς βασιλείσης Κανδάκης· μετὰ δὲ Ἀζώτου καὶ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἐβάπτισεν αὐτόν, ὑπάρχει ἀπόστασις δέκα τριῶν λευγῶν.

Τὸ χωρίον Ἀσδοῦδ ἔχει βορειοδυτικῶς λόφον ὑψηλότερον, ἐφ' οὗ ἦν τὸ πάλαι ἡ ἀκρόπολις τῆς Ἀζώτου. Περιέχει δὲ συκᾶς, ἐλαίας καὶ φοίνικας καὶ κάκτους. Πρὸς δυσμὰς ὑπάρχει εὐρὺ ἔλος. Πρὸς νότον δὲ τοῦ τζαμίου Σίδι Ἀμερ ὀρῶνται ἑρείπια μεγάλου πανδοχείου.

1) Eugène Roger, La Terre Sainte, Παρίσιον, 1664, σελ. 184.

ΑΝΑΤΑ (ΑΝΑΘΩΘ)

Βορειοανατολικῶς τῆς Ἱερουσαλήμ, εἰς ἀπόστα-
σιν τριῶν τετάρτων περίπου τῆς ὥρας, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς
εἰς Ἀῖν Φάρα ἀγούσης, εὔρηται ἐπὶ λόφου ὑψηλοῦ τὸ χω-
ρίον **Ἀνάτα**, μικρὸν καὶ ἄσημον, περιλαμβάνον τριακοσίους
πεντήκοντα περίπου κατοίκους. Οἰκίαι τινὲς τοῦ χωρίου τού-
του ἐκτίσθησαν νεωστί, ἕτεραι δὲ ἐκτίσθησαν ἐκ παλαιοῦ
ὕλικου ἑρειπίων. Λέξαμεναὶ δὲ πολλαί, ἰσόγεια λελα-
ξευμένα ἐπὶ τοῦ βράχου καὶ τινες κιόνων κορμοὶ δεικνύ-
ουσιν, ὅτι ὑπῆρχεν ἐνταῦθα τὸ πάλαι πόλις. Τῶν ἀρχαίων
ὀχυρωμάτων σώζονται ἔτι ἔχνη. Διάφοροι δὲ φυτεῖαι, συκοῖ
καὶ ἐλαῖαι καλύπτουσι τὸν λόφον τοῦτον. Ἡ ἐξ αὐτοῦ δὲ
θέα εἶνε λαμπρά. Φαίνεται ἅπασα ἡ ἀνατολικὴ κλιτὺς τῆς
ὀρεινῆς γῶρας τοῦ Βενιαμὴν μετὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἰορ-
δάνου καὶ τοῦ βορείου τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης μέρους. Τῷ
1874 ἀνεκαλύφθησαν ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ἑρείπια βυζαν-
τινῆς ἐκκλησίας, ἀφιερωμένης πιθανώτατα τῷ προφήτῃ Ἱε-
ρεμίᾳ, ἧς σώζεται ἔδαφος ἐκ μωσαϊκοῦ καὶ βάσεις κι-
όνων.

Ἡ Ἀνάτα εἶνε πάντως ἡ ἀρχαία **Ἀναθώθ**, ὥς τοῦ-
το δείκνυται καὶ ἐκ τοῦ ὀνόματος, καταστῆσα ὀνομαστή διὰ
τὴν ἐν αὐτῇ γέννησιν τοῦ προφήτου Ἱερεμίου¹⁾. Ἦ θέσις
τοῦ χωρίου τούτου ἀντιστοιχεῖ πλήρως πρὸς τὴν ἀρ-
χαίαν τοποθεσίαν τῆς Ἀναθώθ, ἣτις ἔκειτο, κατὰ Εὐσέβι-

1) Κερ. α'. Ἴδε καὶ Ἐπιφανίου ἐπισκόπου Κύπρου περὶ τῶν προφητῶν,
πῶς ἐκοιμήθησαν καὶ ποῦ κεῖνται. Migne P. G. τόμ. 43, σελ. 401.

ον, τρία μίλια μακρὰν Ἱεροσολύμων. «Ἀναθώθ, λέγει, πόλις κλήρου Βενιαμίν, ἱερεῦσιν ἀφωρισμένη περὶ τὴν Αἰλίαν ὡς ἀπὸ σημείων τριῶν ἐντεῦθεν Ἱερεμίας ὁ προφήτης». Ὁ δὲ ἱερὸς Ἱερώνυμος. «Anathoth ciuitas sortis Beniamin sacerdotibus separata in tertio ab Aelia miliario, de qua et Jeremias fuit profeta»¹, Ἀναθώθ πόλις κλήρου Βενιαμίν ἱερεῦσιν ἀφωρισμένη τρία μίλια ἀπὸ τῆς Αἰλίας, ἕξ ἧς ἦν ὁ προφήτης Ἱερεμίας.

Ὁ Ἱερώνυμος ἐν τῷ εἰς Ἱερεμίαν² ὑπομνηματισμῷ σὺν τῇ ἀποστάσει ὁρίζει καὶ τὴν διεύθυνσιν λέγων. «Fuit autem de genere sacerdotum, qui habitabant contra septentrionem Jerusalem in tertio miliario et viculo Anathoth», ἦν δὲ ἐκ τοῦ γένους τῶν ἱερέων, οἵτινες κατόικουν πρὸς βορρᾶν Ἱερουσαλὴμ τρία μίλια ἐν τῇ μικρᾷ κώμῃ Ἀναθώθ. Τὸ αὐτὸ δὲ σχεδὸν λέγει καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ κεφαλαίῳ. Ἐν δὲ τῷ τριακοστῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ³ λέγει. «A turre Anathoth, quae hodie appellatur Jeremiae, tribus a Jerusalem milibus separata», ἀπὸ τοῦ πύργου Ἀναθώθ, ὅστις τὰ νῦν καλεῖται τοῦ Ἱερεμίου, τρία ἀπέχοντος μίλια ἀπὸ Ἱεροσολύμων. Ὁ δὲ Ἰώσηπος⁴ ἀριθμεῖ εἴκοσι στάδια, ἦτοι 2¹/₂ μίλια, μεταξὺ Ἀναθώθ καὶ Ἱεροσολύμων λέγων. «Ἀόξαν δὲ αὐτῷ που εἰς τὴν πατρίδα παραγενέσθαι, λεγομένην Ἀναθώθ, σταδίους δὲ ἀπέχουσιν Ἱεροσολύμων εἴκοσι, συντυγῶν κατὰ τὴν ὁδὸν τῶν ἀρχόντων τις συλλαβὼν κατέσχε, συκοφαντῶν ὡς πρὸς τοὺς Βαβυλωνίους αὐτομολοῦντα». Ἐκ τῶν δύο ἀριθμῶν τοῦ Εὐσεβίου καὶ Ἰωσήπου, ἦτοι τριῶν μιλίων καὶ εἴκοσι σταδίων, ὁ πρῶτος εἶνε ἀκριβέστερος. Κατὰ δὲ τὸ Ταλμουδ⁵, ἡ Ἀναθώθ ἀγκοδομήθη ὑπὸ τοῦ γίγαντος Ἀχιμάν.

Ἡ Ἀναθώθ ἦν πόλις ἱερατικὴ καὶ ὡς τοιαύτη μνη-

1) Ἔκδ. Klostermann, σελ. 26, 27.

2) Migne P. L. τόμ. 21, σελ. 682.

3) Τόμ. 21, σελ. 586.

4) Ἀρχ. ι'. 7, 3.

5) A. Neubauer, La géographie du Talmud, Παρίσι, 1868, σελ. 154.

μονεύεται παρὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ¹, ἣν δὲ τῆς φυλῆς Βενιαμίν Μνημονεύεται δὲ καὶ ἐν τοῖς Παραλειπομένοις². Ὁ Ἀβιέζερ, εἰς τῶν τριάκοντα δυνατῶν τοῦ Δαβίδ, κατήγετο ἐξ Ἀναθώθ. Κατὰ τὸν ἔννατον δὲ μῆνα ἡγεῖτο τοῦ στρατοῦ τῆς σωματοφυλακῆς τοῦ βασιλέως³. Ἐξ Ἀναθώθ ἦν καὶ ὁ Ἰηοὺλ, εἰς τῶν ἀνδρείων τῶν ἀφοσιωθέντων εἰς τὸν Δαβίδ, ὅτε κατεδιώκετο ὑπὸ τοῦ Σαοὺλ, καὶ ἐργασθέντων ὑπὲρ τῆς ἀνακηρύξεως αὐτοῦ ὡς βασιλέως ἐν Χεβρωνί⁴. Ἐξ Ἀναθώθ ἦν καὶ ὁ Ἀβιάθαρ, ὅστις, ὅτε ὁ Σαοὺλ ἀπέκτεινεν ἐν Νομβᾶ τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἀβιμέλεχ καὶ τοὺς ἄλλους ἱερεῖς, ἐσώθη μόνος καὶ κατέφυγεν ἐν τῇ ἐρήμῳ παρὰ τῷ Δαβίδ⁵, παραλαβὼν μετ' ἑαυτοῦ τὸ Ἐφοῦδ. Ὁ Σαοὺλ ἀπένειμε τὸ Ἱερατικὸν ἀξίωμα τῷ Σαδώκ, ὁ δὲ Δαβίδ, ἀνελθὼν ἐπὶ τὸν θρόνον, ἔταξε παρ' αὐτῷ καὶ τὸν Ἀβιάθαρ⁶. Ὁ Ἀβιάθαρ προήδρευσε τῶν τελετῶν ἐπὶ τῇ καθόδῳ τῆς Κιβωτοῦ, ἔμεινε δὲ πιστὸς τῷ Δαβίδ κατὰ τὴν ἀποστασίαν τοῦ Ἀβεσαλώμ⁷ καὶ καθησύχασε τὰ πνεύματα μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῶν ταραχῶν⁸. Δυστυχῶς ὁμως περιεπλάκη εἰς τὴν συνωμοσίαν τοῦ Ἀδωνίου⁹, προδοὺς τὸν γηραιὸν βασιλέα κατὰ τὸ γῆρας αὐτοῦ. Ὁ Δαβίδ δὲν ἐτιμώρησεν αὐτόν, ἀλλὰ ὁ Σολομὼν περιώρισεν αὐτόν ἐν Ἀναθώθ πρὸς τιμωρίαν εἰπών. «Ἀπότρεχε σὺ εἰς Ἀναθώθ εἰς ἀγρόν σου, ὅτι ἀνὴρ θανάτου εἶ σὺ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, καὶ οὐ θανάτωσω σε, ὅτι ἤρξας τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης Κυρίου ἐνώπιον τοῦ πατρός μου, καὶ ὅτι ἐκακουχήθης ἐν πᾶσιν οἷς ἐκακουγήθη ὁ πατήρ μου»¹⁰.

1) Ἰησ. κα'. 18.

2) στ'. 60.

3) Β'. Βασιλ. κγ'. 27. Α'. Παραλ. κα'. 28 καὶ κζ'. 12.

4) Α'. Παραλ. ιβ'. 1, 3.

5) Α'. Βασιλ. κβ'.

6) Β'. Βασιλ. κ'. 25.

7) ιε'. 35. ιζ'. 15.

8) ιθ'. 11.

9) Γ'. Βασιλ. α'. 7.

10) Γ'. Βασιλ. β'. 26, 27.

Ὁ προφήτης Ἡσαΐας ὁμιλῶν περὶ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Σενναχηρίμ κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ μνημονεύει τῆς Ἀναθώθ¹. Ὁ δὲ προφήτης Ἱερεμίας μέμφεται τοὺς κατοίκους Ἀναθώθ, ὡς μὴ πιστεύοντας εἰς τὰς προφητείας αὐτοῦ, ἀπειλεῖ δ' αὐτοὺς διὰ τῆς ὀργῆς Κυρίου. «Διὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος ἐπὶ τοὺς ἄνδρας Ἀναθώθ τοὺς ζητοῦντας τὴν ψυχὴν μου, τοὺς λέγοντας, οὐ μὴ προφητεύσεις ἐπὶ τῷ ὀνόματι Κυρίου, εἰ δὲ μή, ἀποθάνῃ ἐν ταῖς χερσὶν ἡμῶν· ἰδοὺ ἐγὼ ἐπισκέψομαι ἐπ' αὐτούς· οἱ νεανίσκοι αὐτῶν ἐν μαχαίρᾳ ἀποθаноῦνται, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῶν τελευτήσουσιν ἐν λιμῷ, καὶ ἐγκατάλειμμα οὐκ ἔσται αὐτῶν, ὅτι ἐπάξω κακὰ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν Ἀναθώθ, ἐν ἰνιαιυῷ ἐπισκέψτως αὐτῶν»².

Ἐπὶ τῆς παρὰ τῶν Χαλδαίων πολιορκίας τῆς Ἱερουσαλήμ, ὁ Ἱερεμίας, ἵνα δείξῃ, ὅτι ἠλπίζεν ὅτι ἡμέραν τινὰ ὁ Θεὸς ἐν τῷ ἐλέει αὐτοῦ ἔμελλεν, ὅπως ἀποδώσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν εἰς τὸν λαὸν αὐτοῦ, συμφώνως πρὸς τὸν μωσαϊκὸν νόμον, ἠγόρασε τὸν ἀγρὸν τοῦ ἐξαδέλφου αὐτοῦ Ἀναμεήλ ἐν Ἀναθώθ. Γράψας δὲ τὸ συμβόλαιον τῆς πωλήσεως ἐσφράγισεν ἐπὶ παρουσίᾳ μαρτύρων καὶ παρέδωκε τῷ φίλῳ αὐτοῦ Βαρούχ, λέγων. «Οὕτως εἶπε Κύριος παντοκράτωρ. Λάβε τὸ βιβλίον τῆς κτήσεως τοῦτο, καὶ τὸ βιβλίον τὸ ἀνεγνωσμένον, καὶ θήσεις αὐτὸ εἰς ἀγγεῖον ὀστράκινον, ἵνα διαμείνῃ ἡμέρας πλείους· ὅτι οὕτως εἶπε Κύριος· ἔτι κτισθήσονται ἀγροί, καὶ οἰκίαι, καὶ ἀμπελῶνες ἐν τῇ γῇ ταύτῃ»³.

Ἡ Ἀναθώθ κατὰ τὴν ἀληθειάν, κατὰ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος ἀποδοδὸν, ὑπὸ ἑκατὸν πεντήκοντα ὀκτιὼ υἱῶν Ἀναθώθ⁴.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΦΩΚΥΛΙΔΗΣ

1) ἱ. 36.

2) ἱά.

3) Ἱερ. λθ'. 14, 15.

4) Ἑσδρ. Α'. ε'. 18.

ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΣΑΒΑ

ΥΠΟ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΤΟΥ ΕΚΥΘΟΠΟΙΤΟΥ*)

Συναϊτικὸς μεμβράνινος Κώδιξ ὑπ' ἀριθμ. 494, αἰῶνος Θ'.

Φύλ. 1^α—135^β.

Ν'. Τῇ ἐβδομηκοστῇ τρίτῃ τῆς τοῦ ἡγιασμένου Σάβα ἡλικίας χρόνῳ (1), ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἱεροσολύμων Ἰλίας, τινὰς τῶν ἡγουμένων βουλευθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀποστεῖλαι, μεταπεμφάμενος τὸν ἅγιον ἡμῶν πατέρα Σάβαν, ἐδυσώπει αὐτὸν ἀνελθεῖν μετ' αὐτῶν, καὶ πάσῃ δυνάμει ἀγωνίσασθαι, ἀτάραχον τὴν Μητέρα τῶν Ἐκκλησιῶν διαφυλαχθῆναι, τοῦ βασιλέως Ἀναστασίου σφοδρῶς ἀγανακτοῦντος, καὶ πᾶσαν τὴν κατὰ Παλαιστίνην ἐκκλησιαστικὴν κατὰστασιν ἀνατρέψαι καὶ συγχέειν πειρωμένου. Τίς δὲ ἡ αἰτία τῆς κατὰ τοῦ ἀρχιερέως μανίας καὶ ἀγανακτήσεως, ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς δι' ὀλίγων ἐρῶ. Τοῦ μακαρίου Ἰλία τῆς Ἱεροσολύμων Ἐκκλησίας κρατήσαντος, τῇ τρίτῃ ἔτει τῆς Ἀναστασίου βασιλείας (2), συνεκέχυτο ἡ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία, τριχῇ διαιρεθεῖσα. Τῶν μὲν κατὰ τὴν Ρώμην ἀρχιερέων διαφερομένων πρὸς τοὺς κατὰ τὸ Ἰουζάντιον (3), διὰ τὸ ἐν-

*) Ἰδ. «Νέα Σιών» Τόμ. ΙΔ. Τεύχος Γ—Δ σελ. 165.

1) Ἐν ἔτει 512.

2) Ἐν ἔτει 491.

2) Ἡ αἰτία τῆς μετὰ τὸν πρεσβυτέρου καὶ νέου Ρώμης ψυχρότητος προῆλθεν ὡς ἑξῆς. Καταφυγόντος τῇ 479 πιθανῶς εἰς Ρώμην Ἰωάννου τοῦ Ταλαίου, πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, ὁ πάπας Σιμπλικίος ἔγραψε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ζήνωνα καὶ τὸν Πατριάρχην Ἀκάκιον, ἐλέγχων αὐτούς, ὅτι κοινωνοῦσι πρὸς Πέτρον τὸν Μογγόν, αἱρετικὸν διάδοχον τοῦ Ἰωάννου. Ὁ Ἀκάκιος ἀπεκρίνατο πρὸς τὸν πάπα, ἐρῶδες ὡς θεωρῶν Πέτρον τὸν Μογγόν· ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ 483 πάπας Φίλιππος ὁ Γ' ὑπερκασιῶν τὸν Ταλαίου, γράφει πρὸς τὸν Ἀκάκιον, ἑξῶν ὅπως οὗτος μεταβῇ εἰς

τετάχθαι τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις τὴν προσηγορίαν Ἀκακίου, ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως γεγονότος, ὡς μὴ αὐτῷ τῇ ἀκριβεῖ ἀκολουθήσαντος, τῶν δὲ κατὰ τὸ Βυζάντιον διαφερομένων πρὸς τοὺς κατὰ Ἀλεξάνδρειαν, ὡς ἀναθεματίζοντας τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον καὶ τὴν τοῦ ὑπ' αὐτῆς καθαιρεθέντος Διοσκόρου κοινωνίαν προσιεμένους. Ὁ μὲν οὖν Ἠλίας τὸν τοῦ Βυζαντίου μόνον εἶχε κοινωνὸν Εὐφύμιον⁽¹⁾, τῶν δυτικῶν ὡς εἴρηται ἀποσχοινισάντων, καὶ τοῦ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν Παλλαδίου⁽²⁾ πρὸς χάριν τοῦ βασιλέως τὰ ἐν Χαλκηδόνι δογματισθέντα ἀναθεματίζοντας, καὶ τὴν κοινωνίαν Ἀλεξανδρέων προσιεμένου. Τότε τοίνυν Εὐφύμιον τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον τὰ ἐν Χαλκηδόνι δογματισθέντα συνοδικῶς κυρώσαντα, καθεῖλε τῆς ἐπισκοπῆς, συκοφαντίᾳ περιβάλλον· τῶν δὲ κατὰ Ἀλεξάνδρειαν καὶ Ἀντιόχειαν συναινεσάντων τῇ Εὐφημίου ἐκβολῇ, Ἠλίας οὖπω τὸν δεῦτερον ἐν τῇ ἐπισκοπῇ πληρώσας ἐνιαυτόν, συναινέσαι οὐκ ἤνεσχετο. Εὐρὼν μέντοι ὀρθόδοξον τὸν χειροτονηθέντα Μακεδόνιον⁽³⁾ ἐκ τῶν αὐτοῦ συνοδικῶν, τοῦτον κοινωνικὸν εἰσεδέξατο, καὶ τοῦτο ἐν προσμίσις οὐ μικρῶς τὸν βασιλέα ἐτάραξε· ἦν οὖν ὁμόνοια μεταξὺ Μακεδονίου καὶ Ἠλίου. Φλαβιανοῦ⁽⁴⁾ δὲ μετὰ τὴν τελευτὴν Παλλαδίου, τοῦ τῆς Ἀντιοχείας θρόνου κρατήσαντος, καὶ τούτοις ἐνωθέντος, οὐκ ἔγνευκεν ὁ κατὰ τῆς εὐσεβείας καὶ μόνης θρασύτατος βασιλεὺς τὴν τούτων συμφωνίαν· ἀλλ' ἐμάνη ὑπαρροῖσαι αὐτούς. Καὶ πρῶτον μὲν τὸν Μακεδόνιον συκοφαντίαις διαφόροις περιβαλὼν, καὶ τῆς ἐπισκοπῆς ἐξελάσας, καὶ Τιμόθεον⁽⁵⁾ εἰς ταύτην προαγαγών, Φλαβιανὸν καὶ Ἠλίαν ἀπῆλται συνθέσθαι, οἵτινες τοῖς μὲν Τιμοθέου συνήνεσαν συνοδικαῖς,

Ρώμην ἀπολογηθῆ πρὸς τὰς κατηγορίας τοῦ Ταλαίου. Κοιμήσας ὁμοῦ δ' Ἀκάκιος εἰς τὴν προσταγὴν τοῦ Φίλικου, ἐκηρύχθη ὑπ' αὐτοῦ ἀκοινωνήτος καὶ αἰρετικός· τοῦτον ἔνεκεν καὶ ὁ Ἀκάκιος ἐξῆλθεν ἐκ τῶν ἱερῶν διπτύχων τὸ ὄνομα τοῦ Φίλικου.

1) Ὁ πατριάρχης Εὐφύμιος χειροτονηθεὶς τῷ 490 ἐξωρίσθη τῷ 496 ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἀνυστατίου.

2) Ὁ Παλλάδιος προσέστη τοῦ θρόνου Ἀντιοχείας ἀπὸ τοῦ 497-505.

3) Ὁ Μακεδόνιος διετέλεσεν ὡς Πατριάρχης ἀπὸ τοῦ 496-511.

4) Ὁ Φλαβιανὸς διαδέχθη τὸν Παλλάδιον τῷ 505, ἐκυβέρνησε τὸν θρόνον ἐπὶ ὀκτὼ ἔτη.

5) Ὁ Τιμόθεος ἐπατριάρχευσεν ἀπὸ τοῦ 511-518.

οὐ μὴν δὲ καὶ τοῖς καθαιρετικοῖς Μακεδονίου. Τότε σφοδρῶς κατὰ τῶν ἀμφοτέρων κινηθέντος τοῦ βασιλέως, κλύδων μέγας ταῖς ἀμφοτέραις ἐπέκειτο ἐκκλησίαις. Τούτου γε ἔνεκεν ὁ μακάριος Ἡλίας, ὡς εἴρηται, ἀποστέλλει ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸν μακάριον Σάβαν καὶ ἐτέρους σὺν αὐτῷ ἡγουμένους, γράψας τῷ βασιλεῖ τοιάδε· Ἐπιλογὴ δούλων Θεοῦ ἀγαθῶν τε καὶ πιστῶν καὶ τῆς πάσης ἐρήμου ἀρχηγῶν πειρησάμενος, ἐν οἷς καὶ τὸν κῦριν Σάβαν τὸν πολιστὴν καὶ πολιοῦχον τῆς καθ' ἡμᾶς ἐρήμου καὶ ὅλης Παλαιστίνης φωστῆρα, ἀπέστειλα πρὸς δυσώπησιν τοῦ ὑμετέρου κράτους. Ὁ μὲν οὖν ἀρχιεπίσκοπος Ἡλίας τοιαῦτα γεγράφηκεν· ὁ δὲ πατὴρ ἡμῶν Σάβας τὴν τοῦ ἀρχιερέως πληρῶν ὑπακοὴν εἶξε, προθυμούμενος εἰ δυνηθείη βοηθῆσαι τῇ καθολικῇ ὀρθοδόξῃ πίστει, τὸ τηνικαῦτα κλυδωνιζομένη καὶ κινδυνεύουσα. Αὐτοῦ τοίνυν ἀπολυθέντος, καὶ τὴν ὁδὸν διανύοντος, ὁ βασιλεὺς Ἀναστάσεως ἀγχείτω μανίᾳ κατὰ Φλαβιανοῦ καὶ Ἡλία τῶν πατριαρχῶν κεχρημένος, κελεύει σύνοδον ἐν Σιδωνί⁽¹⁾ γενέσθαι τῶν τε ἀνατολικῶν καὶ τῶν Παλαιστινίων, ἐξάρχειν τῆς συνόδου κελεύσας Σωτήριχόν τε τὸν Καισαρείας Καππαδοκίας, καὶ Φιλόξενον τὸν Ἱερᾶς πόλεως⁽²⁾ ἐπισκόπους, τοὺς μάλιστα τὰ ἐν Χαλκηδόνι δογματισθέντα ἀναθεματίζοντας, καὶ Εὐτυχέος καὶ Διοσκόρου καὶ τῆς αὐτῶν ἐτεροδοξίας ἀντιλαμβάνομένους.

ΝΑ'. Τοῦ δὲ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Σάβα μετὰ τῶν συναποσταλέντων αὐτῷ πατέρων τὴν εἰσαλίδαν φθάσαντος, καὶ παρὰ τῷ βασιλεῖ μνηυσάντων αὐτῶν, ἐκελεύσθησαν πάντες εἰσελθεῖν ὁ δὲ δοξάζων ἀεὶ τοὺς δοξάζοντας αὐτὸν Θεὸς (Α'. Βασιλ. θ'. 30), βουλόμενος τὴν τῷ δούλῳ αὐτοῦ Σάβᾳ ἐπομένην χάριν φανερώσαι, ὥκονόμησέ τι τριεῦτον συμβῆναι. Πάντων γὰρ αὐτῶν εἰς τὸ παλάτιον εἰσερχομένων, καὶ τὸ λεγόμενον Σιλεντιαρίκιον⁽³⁾ φθοσάντων, εἰ ἐπὶ τῶν θυρῶν σιλεντιάριοι⁽⁴⁾,

1) Ἐν ἔτει 512.

2) Ἐν ἄλλ. *Ἱεραπόλεως*. Περὶ Σωτήριχου καὶ Φιλόξενου ἔρ. κεφ. νοσ'.

3) Σιλεντιαρίκιον ἦν ὁ τόπος, ἐν ᾧ οἱ σιλεντιάριοι ἵσταντο.

4) Σιλεντιάριοι ἦσαν ἐπιστάται σιγῆς ἀμφὶ τὸν βασιλεῖα.

πάντας ἔνδον εἰσδεξάμενοι, τοῦτον τὸν μέγαν φωστῆρα τῇ τοῦ φρονήματος μετριότητι ἔσχατον ἑαυτὸν κανονίσαντα ἀπωσάμενοι, ὥσπερ τινὰ προσαίτην, καὶ πάντων εὐτελέστατον φαινόμενον οὐκ εἰσεδέξαντο, κεντώνια ρυπαρὰ καὶ πολύρραφα φοροῦντα αὐτὸν θεασάμενοι. Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς Ἀναστάσιος εὐμενῶς τοὺς πατέρας δεξάμενος, τὸν ἐν τοῖς γράμμασιν ἐπαινούμενον ἅγιον ἐπεζήτει Σάββαν· οἱ δὲ πατέρες περιεθλέποντο ὥδε κάκεισε, πῶς ἀπέστη ἀπ' αὐτῶν μὴ γινώσκοντες. Τοῦ δὲ βασιλέως κελεύσαντος σπουδαίως ζητηθῆναι αὐτόν, καὶ θορύβου ὑπὸ τῶν κουβικουλαρίων¹⁾ γεγονότος, ἐξελθόντες οἱ σιλεντιάριοι, ἡῦρον αὐτὸν εἰς γωνίαν παρὰ μέρος ἱστάμενον εἰς τὸν οἶκον τὸν καλούμενον κονσιστόριον²⁾, ψαλμοὺς Δαβιτικοὺς καθ' ἑαυτὸν στιχολογοῦντα, καὶ ὀρπάσαντες αὐτὸν εἰσήγαγον. Αὐτοῦ δὲ ἔνδον τοῦ βήλου³⁾ γεγονότος, θεωρεῖ ὁ βασιλεὺς ἀγγελικὴν τινα μορφὴν προηγούμενην αὐτοῦ· καὶ ἀναστὰς, καὶ μετὰ τῆς πρεπούσης τιμῆς δεξάμενος αὐτόν, ἐκέλευσε πάντας καθίσαι· ἦν γὰρ φιλομόναχος, εἰ καὶ ὑπὸ τινων μιαρῶν παρεσκευάζετο τὴν ὀρθόδοξον πολέμησαι πίστιν. Εἰτά τινων κινήθენტων λόγων, τῶν ἄλλων ἡγούμενων ἕκαστος τοῦ ἰδίου ἐφρόντιζε μοναστηρίου· καὶ ὁ μὲν ἡγεῖτο τὸν βασιλέα τὰ κυκλοῦντα τὸ ἴδιον μοναστήριον χωρία, ὁ δὲ ἑτέραν τινὰ ἐσπούδαζε πορίσασθαι θείαν κέλευσιν. Ὁ μὲντοι βασιλεὺς ἕκαστον θεραπεύσας, λέγει πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις Σάββαν· Αὐτὸς, Καλόγηρε, μηδὲν βουλόμενος αἰτῆσαι, τίνας ἔνεκεν τοσοῦτον σκυλμὸν ὑπέμεινας; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Γέρων εἶπεν· Ἥλθον ἐνταῦθα, προηγούμενως μὲν προσκυνῆσαι τὰ ἔχνη τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας, ὥς ἔτι εἰμὶ ἐν τούτῳ τῷ σώματι, ἔπειτα δὲ δυσωπῆσαι ὑμᾶς ὑπὲρ τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ, καὶ τοῦ ἐσιωτάτου αὐτῆς ἀρχιεπισκόπου, ὥστε εἰρήνην βραβευθῆναι ταῖς καθ' ἡμᾶς ἁγίαις ἐκκλησίαις, ἀταράχου τῆς ἐν αὐταῖς ἱερατείας μενούσης· διὰ γὰρ τῆς τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν εἰρήνης,

1) Κουβικουλάριος (cubicularius), ὁ θαλαμηπόλος.

2) «Πρὸς τινι γωνίᾳ πρὸ τῆς εἰσόδου τῶν βασιλείων ἑστώς» (Μεταφραστὴς).

3) «Ἦνίκα τῶν οὐδῶν ἐμελλεν ἐπιβαίνειν, ὅπου προκαθήμενος ὁ βασιλεὺς ἦν» (Μεταφραστὴς).

ἐν ἡσυχίᾳ διάγοντες ἡμεῖς, ἐν ᾗ κατορθοῦσθαι πεφύκασιν αἱ ἀρεταί, νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν εἰκότως ὑπερευξόμεθα τῆς ὑμετέρας γαληνότητος, ὥς τοῖς εὐσεβέσιν ὑμῶν ἐπαναπαυόμενοι νόμοις. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκέλευσεν ἐνεχθῆναι χίλια νομίσματα, καὶ δίδωσιν αὐτῷ λέγων· Δέξαι τὰῦτα, Πάτερ, καὶ εὐχου ὑπὲρ ἡμῶν, ἡκουσα γὰρ ὅτι πολλῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀντέχη μοναστηρίων. Ὁ δὲ μέγας πατὴρ ἡμῶν Σάββας ἔφη· Βούλομαι ἐνταῦθα παραχειμάσαι, καὶ ἀξιοῦσθαι προσκυνεῖν τὴν ὑμετέραν εὐσέβειαν. Τότε ὁ βασιλεὺς τοὺς μὲν ἄλλους ἡγουμένους ἐπὶ Παλαιστίνην ἀπέλυσεν, αὐτὸν δὲ ἐκαῖσε παραχειμάσαι ἐκέλευσε, καὶ ἀκωλύτως εἰς τὰ βασιλεια εἰσιέναι, μηνύσεως χωρὶς.

NB'. Ἐμερῶν δὲ διαγενομένων, μεταπεμφάμενος αὐτὸν ὁ βασιλεὺς εἶπεν· Ὁ ὑμέτερος ἀρχιεπίσκοπος ὑπέρμαχον ἑαυτὸν κατέστησε τῆς τὰ Νεστορίου δόγματα κυρωσάσης ἐν Χαλκηδόνι συνόδου· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸν τῆς Ἀντιοχείας Φλαβιανόν, ἀνάστατον ποιησάμενος, ἑαυτῷ συγκατέσπασεν. Ὅθεν μελλόντων τῶν ἐν Χαλκηδόνι δογματισθέντων καθολικῶς ἀναθεματίζεσθαι ὑπὸ τῆς ἐν Σιδῶνι συναθροισθείσης συνόδου, αὐτὸς μόνος ἐκώλυσε, συμποιήσας μετὰ τοῦ Ἀντιοχείας Φλαβιανοῦ· καὶ ὥς ἐνόμισε, τὸ ἡμέτερον ἐπαῖξε κράτος, ἐν οἷς ἀπέστειλεν ἡμῖν αὐταῖς λέξεσιν οὕτως εἰπών· Πάσαν αἴρεσιν καινοπρεπὲς τι κατὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἐπεισάγουσαν ἀποβάλλομεν, οὐ προσέμενοι καὶ τὰ ἐν Χαλκηδόνι διὰ τὰ γενόμενα δι' αὐτὴν σκάνδαλα. Καὶ ὥς ἐνόμισε, τοῦτοις ἡμᾶς τοῖς λόγοις ἠπάτησε, θεσπίσας ἄπρακτον διαλυθῆναι τὴν σύνοδον ⁽¹⁾. Πλὴν οὐκ ἔλαθεν ἡμᾶς, οὔτε νῦν, οὔτε πρότερον, ἥνίκα τοῖς καθαιρετικοῖς Μακεδονίου καὶ Εὐφημίου τῶν Νεστοριανῶν συναινέσαι οὐκ ἠνέσχετο ⁽²⁾, ὅτι ὑπέρμαχος ἐστὶ τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, καὶ ὅλης τῆς Νεστορίου αἵρέσεως.

Ὅθεν τοῦτον ὥς λυμεῶνα θεσπίζομεν τῆς ἐπισκοπῆς ἐκβληθῆναι, καὶ ἄνθρωπον ὀρθόδοξον καὶ τοῦ ἀγίου ἐκείνου καὶ ἀποστολικοῦ θρόνου ἄξιον προχειρισθῆναι, ἵνα μὴ οἱ ἅγιοι ἐκεί-

1) Ὁρ. κεφ. νστ'.

2) Ὁρ. κεφ. ν'.

νοι καὶ σεβάσμιοι καὶ Θεοδόχοι τόποι τοῖς Νεστορίου δόγμασι καταμαίνωνται. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ βασιλεὺς· Ὁ δὲ ἅγιος πατὴρ ἡμῶν Σάβας ἀπεκρίθη, λέγων· Πληροφορεῖσθω ἡ ὑμετέρα γαληνότης, ὅτι περὶ ὁ τῆς ὑμετέρας ἀγίας τοῦ Θεοῦ πόλεως ἀρχιεπίσκοπος, ὑπὸ τῶν ἀρχαίων φωστήρων καὶ σημαιοφόρων Πατέρων⁽¹⁾ τῆς καθ' ἡμᾶς ἐρήμου τὰ τῆς εὐσεβείας δόγματα παιδευθεὶς, ἐξ ἑοσού ἀποβάλλεται τὴν τε Νεστορίου διαίρεσιν, καὶ τὴν Εὐτυχοῦς σύγχυσιν, καὶ τῆς ὁρθοδόξου ἐκκλησίας μέσῃν βδελύσσων ὁδόν, οὔτε δεξιὰ, οὔτε ἀριστερὰ (Δευτερ. ε'. 32), γραφικῶς εἰπεῖν, ἐκκλίνει ἀνέχεται. Τοῦτον γὰρ ἴσμεν τὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας Θεῖα ἐμπνέοντα δόγματα, καὶ τοὺς ἐναντιωθέντας, ἢ ὁπωσούν ἐναντιουμένους τοῖς ἐκείνου δόγμασι ἀναθεμιτίζοντα. Δυσωποῦμεν οὖν τὴν ὑμέτεραν εὐσέβειαν, ἀτάραχον διαφυλαχθῆναι τὴν ὑμέτεραν ἀγίαν πόλιν Ἱερουσαλήμ, ἐν ἣ τὸ μέγα τῆς εὐσεβείας ἐφανερῶθη μυστήριον (Α'. Τιμοθ. γ'. 16), ἀκινήτου μενούσης τῆς καθ' ἡμᾶς ἱεραρχίας. Καὶ ὁ βασιλεὺς κατανοήσας τὴν τοῦ πρεσβύτου ἀγιωσύνην καὶ ἀπλότητά καὶ πνευματικὴν σύνεσιν, εἶπεν· Ὅντως, Καλόγηρε, καλῶς εἴρηται τῇ Θεῇ Γραφῇ· «Ὁ πορευόμενος ἀπλῶς, πορεύεται πεποιθώς» (Παροιμ. ι'. 9), ἀλλ' εὖξαι ἡμῖν, καὶ ἀμερίμναι, ὅτι οὐδὲν κατὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ὑμῶν Θεοπίζομεν, διὰ τὴν σὴν ἀγιωσύνην, ἀλλὰ καὶ μετὰ πάσης Θεραπείας ἀπολῦσαι σε ἐντεθὲν σπουδάζομεν.

ΝΓ'. Οὕτως ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ βασιλέως ὁ πρεσβύτερος, εἰσῆλθε πρὸς τὴν Αὐγούσαν Ἀριάδην· καὶ εὐλογήσας αὐτήν, παρεκάλει ἀντιλαβεῖσθαι τῆς τοῦ ἐν ἁγίοις αὐτῆς πατρὸς Λέοντος τοῦ μεγάλου⁽²⁾ πίστεως. Καὶ λέγει αὐτῇ ἐκείνη· Καλῶς λέγεις, Καλόγηρε, ἐάν ἐστιν ὁ ἀκούων. Καὶ οὕτως ἐξελθὼν ἀπ' αὐτῆς, τοὺς πολιτικὸς φεύγων Θερούδους, ἐξέβη τῆς πόλεως, καὶ

1) Πρόκειται περὶ τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου, οὗτινος ὁ Ἡλίας διατέλεσε μαθητὴς (Ὁρ. Βίον ἁγ. Εὐθυμ. κεφ. λστ'). Ἰσως καὶ περὶ τοῦ Θεοκτίστου.

2) Λέων ὁ Α'. ἡ Μέγας βασιλεύσας ἀπὸ τοῦ 457--474 ἐορτάζεται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῇ 20 Ἰανουαρίου.

ἔμεινεν εἰς τὸ πράστειον Ρουφίνου τοῦ κατὰ Δημόστρατον. Ἦ δὲ πατρικία Ἰουλιάνα⁽¹⁾, ἡ Οὐαλεντιανοῦ⁽²⁾ βασιλέως ἑγγονος, καὶ Ἀναστασία τοῦ πατρικίου Πομπηίου ἐμόζυγος, ἡ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐν τῷ ὄρει τῶν Ἑλαιῶν τοῖς μοναχικοῖς κατορθώμασι διαλάμπουσα, ἐξήρχοντο πρὸς αὐτὸν πυκνότερον, ἐνθα κατέμεινε, προσκυνῶσαι αὐτῇ, καὶ τῆς θείας αὐτοῦ διδασκαλίας ἀπολαύουσαι· ἦσαν γὰρ πιστόταται λίαν, καὶ τῇ ὁρθοδοξίᾳ καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς διαπρέπουσαι.

ΝΔ'. Μεθ' ἡμέρας δὲ ὀλίγας πάλιν μεταπεμφθεῖς, εἰσῆλθε πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ λόγου κινήθέντος περὶ τῆς ἀγίας Πόλεως, παρεκάλει λέγων· Παῖσα ἡ τῶν Ρωμαίων πολιτεία τῇ ὑμετέρᾳ εὐχαριστεῖ γαληνότητι, ἐλευθερωθεῖσα ἤδη πρὸ δώδεκα χρόνων τῆς ἀδικωτάτης τοῦ χρυσαργύρου συντελείας⁽³⁾· καὶ νῦν δυσωποῦμεν ὑμᾶς κουφίσει τὴν ἐπιτεθεῖσαν περισσοπρακτίαν τῇ τε ἀγίᾳ Ἀναστάσει, καὶ τοῖς τῆς ἀγίας πόλεως κτήτορσιν ἐκ τῶν ἀπόρων καὶ δυσπράκτων προσώπων. Τίς δὲ ἡ αἰτία τῆς τοιαύτης περισσοπρακτίας ἐρῶ· Οἱ κατὰ καιρὸν πρακτεῦται⁽¹⁾ καὶ βίνδικες⁽²⁾ τῶν κατὰ Παλαιστίνην δημοσίων, ἑκατὸν χρυσίου λίτρας, ἐξ ἀπόρων καὶ δυσπράκτων ἀνυποθῆναι μὴ δυναμένους, εἰσπραττόμενοι, ἠναγκάσθησαν ἐπιρρίψαι τὴν τούτων εἴσπραξιν τοῖς κατὰ τὰ Ἱερουσόλυμα συντελεστοῖς κατὰ ἀναλογίαν τῆς ἐκάστου δυνάμεως. Τῶν οὖν ἑκατὸν τοῦ χρυσοῦ λίτρων, καθ' ὃν εἴρηται τρόπον διανεμηθεισῶν, ἡ τοιαύτη περισσοπρακτία ἐπεβλήθη τῇ τε ἀγίᾳ Ἀναστάσει καὶ τοῖς λοιποῖς σεβασμίσις τό-

1) Περὶ Ἰουλιάνης ὁρ. κεφ. ξθ'.

2) Οὐαλεντίνου (Μεταφραστής).

3) Περὶ τῆς φορολογίας τοῦ χρυσαργύρου τὰ ἐξῆς ἀπανθῶνται παρὰ τῷ Κε-δρηνῷ· «πᾶς πενόμενος καὶ προσαιτῶν καὶ πᾶσα πόρνη καὶ ἀπολελυμένη καὶ πᾶς δούλος καὶ ἀπελευθερὸς συνεισφορὰν ἐποιῶντο κοινὴν πρὸς τὸ δημόσιον ὑπὲρ οὗρου καὶ κοπρίας κτηνῶν τε καὶ κυνῶν τῶν ἐν ἀγροῖς καὶ πόλεσι διατριβόντων· καὶ ὁ μὲν ἄνθρωπος νόμισμα ἀργυροῦν συνεισέφερεν ὁμοίως καὶ ἡ γυνή, ἵππος δὲ καὶ ἡμίονος καὶ βοῦς τὸ αὐτὸ συνεισέφερον, ὄνος δὲ καὶ κύων φόλλεις ἔξ. Καὶ ἦν ὁδυρμὸς πολὺς ἐν τε χώρᾳ καὶ πόλει, τούτων εἰσπραττομένων ἀσυμπαθῶς» (Τόμ. α'. σ. 627 ἐκδ. Βόννης).

4) Πρακτεῦται, πράκτορες οἱ τοὺς δημοσίους φόρους συνάγοντες.

5) Βίνδικες (vindict), παρὰ Βυζαντινοῖς οἱ καρπισταί.

ποις καὶ τοῖς κτήτορσι ταύτην τοίνυν παρακαλοῦμεν κουφισθῆ-
ναι τὴν περισσοπρακτίαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς αἰδεσθεὶς τὴν τοῦ
προσβύτου ἀγιότητα, εἰξέ τῇ παρακλήσει· καὶ μεταπεμφόμενος
τὸν ἑπαρχὸν τῶν πραιτωρίων Ζωτικόν, ἐκέλευσε κουφισθῆναι
τὴν τοιαύτην περισσοπρακτίαν ἐκ τοῦ κατὰ Παλαιστίνην σκρη-
νίου⁽¹⁾, καὶ ταύτην τὴν συγχώρησιν τῇ ἀγίᾳ Πόλει φιλοτιμη-
θῆναι. Τούτων οὕτω δοξάντων, Μαρίνος⁽²⁾ τις ἀδικώτατος ὢν,
καὶ κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ τῶν τῆς πολιτείας πραγμάτων κρα-
τῶν, καὶ κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ ἄγων καὶ φέρων τὴν τοῦ βα-
σιλέως εὐρίπιστον γνώμην, γνοὺς τὰ τῷ βασιλεῖ περὶ τῆς συγ-
χωρήσεως δόξαντα, παραυτίκα εἰσελθὼν, οὐ συνεχώρησε τὴν πε-
ρὶ τῆς τοιαύτης συγχωρήσεως διάταξιν προελθεῖν, Νεστορικνοὺς
τοὺς κατὰ τὴν ἀγίαν Πόλιν ἀποκαλῶν καὶ Ἰουδαίους, καὶ τῶν
βασιλικῶν δορεῶν ἀναξίους. Τότε ὁ ἐν ἀγίοις Σάββας, πλησθεὶς
ὡς ἀληθῶς Πνεύματος ἁγίου, εἶπε πρὸς Μαρίνον· Παῦσαι δια-
σκεδάζων τὴν ἀγαθὴν τοῦ βασιλέως βουλήν· παῦσαι τοῦ κατὰ
τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν πολέμου· παῦσαι τῆς τσαού-
της φιλοχρηματίας καὶ πονηρίας, καὶ ἀσφάλισαι σεαυτόν. Εἰ
δὲ ἐμοῦ παρακούσῃς, οὐ μετὰ πολὺν χρόνον πανέχθιστα κακὰ
σεαυτῷ μὲν προξενήσῃς, τῷ δὲ κράτει αὐτοῦ οὐ μικρὸν ἐπάξεις
κίνδυνον καὶ πολιτεία πάσῃ· καὶ πάντων γυμνωθήσῃ ἐν καιροῦ
ροπῇ, ὁ δὲ οἶκός σου πυρίκαυστος γενήσεται. Ταῦτα ὁ ἅγιος
Γέρων ἐπὶ τοῦ βασιλέως πρὸς Μαρίνον εἰρηκῶς, μετὰ συνέσεως
καὶ ἀπλουσιότητος λέξεως, παρεκάλει ἐπὶ Παλαιστίνην ἀπολυ-
θῆναι. Καὶ λαθὼν ἀπὸ χειρῶν τοῦ βασιλέως ἄλλα γίλια νομί-
σματα, καὶ συνταξάμενος κατέπλευσεν ἐπὶ Παλαιστίνην περὶ
τὸν Μάϊον μῆνα τῆς ἑκτης⁽³⁾ Ἰνδικτιῶνος⁽⁴⁾. Καὶ οὕτως ἐκω-
λύθη ἡ ἐπὶ Ἀναστασίου ἐκ τῶν ἀνθρώπων περισσοπρακτία
συγχωρηθῆναι⁽⁵⁾, πλὴν ὅτι μέρος μὲν αὐτῆς ἐπὶ τοῦ εὐσεβῆος

1) Σκρηνίον (Scriinium), κισώπιον, τὸ ταμίειον.

2) «Μαρίνου τοῦ Σύρου τὴν κορυφαίαν διέποντος τῶν ἀρχῶν, ὃν οἱ πά-
λαι ὑπαρχον τῆς αὐλῆς ἐκάλουν» (Εὐαγγ. ἐκκλ. ἱστορ. γ'. 12).

3) Ἀντὶ ἑκτῆς Ἰνδικτιῶνος ἐν τῇ καμμένῃ τοῦ Κοτελερίου φέρεται· «πέμ-
πτῃς», ὅπερ καὶ ὀρθότερον.

4) Ἐν ἔτει 512.

5) Ἀναστολή τοῦ χρυσαργύρου, ἡ τοῦλάχιστον μέρος αὐτοῦ, ἐγένετο καὶ ὑπ'

βασιλεύσαντος Ἰουστίνου, ἀναφορᾶς γενομένης ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Σάβα καὶ τῶν λοιπῶν τῆς ἐρήμου ἡγουμένων τοῦ δὲ ὑπολοίπου αὐτῆς τελεία συγχώρησις γέγονεν ἐπὶ τῆς παρούσης Θεοφυλάκτου βασιλείας Ἰουστινιανεῦ, διὰ τῆς τοῦ πάπα Εὐσεβίου⁽¹⁾ μεσιτείας· καὶ τοῦτο μὲν ὕστερον. Ἦ δὲ πρὸς Μαρίνον ρηθεῖσα τοῦ Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν Σάβα προφητεία οὐ διήμαρτεν· ὀλίγων γὰρ μηνῶν διελθόντων, γέγονεν ἐν τῇ τοῦ δήμου στάσει ὁ οἶκος Μαρίνου πυρίκαυστος, καὶ τὰ προλεχθέντα πάντα ὑπὸ τοῦ ἁγίου πρεσβύτου ἐπληρώθη. Ταῦτά μοι διηγήσατο ἡ Ἀμμᾶς Ἀναστασία, ἥ ἐν τῇ ὄρει τῶν Ἐλαιῶν τὸ μοναχικὸν σεμνύνουσα σχῆμα, καὶ τοῖς θεοῖς χάρισμασι διαλάμπουσα, παρὰ Πημπήτου τοῦ ἑαυτῆς μὲν ἐμοζύγου, τοῦ δὲ βασιλέως ἀνεψιοῦ ἀκούσασα.

ΝΕ'. Ὁ τοίνυν πατὴρ ἡμῶν Σάβας, πολλὴν μὲν χρυσίου ποσότητα ἀπέστειλεν ἀπὸ Βυζαντίου εἰς Μουταλάσκην τὴν ἰδίαν κώμην, εἰς τὸ κτισθῆναι τὸν γονικὸν αὐτοῦ οἶκον ἐκκλησίαν τῶν ἁγίων Κρομά καὶ Δαμιανοῦ ὅπερ καὶ γέγονε. Μάριαν δὲ τυναρχιμανδρίτην τῶν περὶ Ἐλευθερούπολιν ἀποσχιτῶν μοναχῶν⁽²⁾, τῶν μετὰ Σεβήρου τινὲς ἐξάρχον τῶν Ἀκεφάλων ἀνελθόντα ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τῆς ἐρροδοξίου πίστεως, καὶ πολλὰς παρὰ τῇ βασιλεὶ παρρησίας μετασχόντα, καὶ πρὸς τὸν αὐτὸν Σεβήρον ὕστερον πικρῶς διενεχθέντα, κατενέγκας μεθ' ἑαυτοῦ ὁ πατὴρ ἡμῶν Σάβας εἰς Ἱεροσόλυμα, παρεκάλει ἀποστῆναι ἀπὸ τῆς τῶν Ἀκεφάλων ἐτεροδοξίας, καὶ τῇ καθολικῇ κοινωνῆσαι Ἐκκλησίᾳ· καὶ πολλαῖς τοιαύταις χρησάμενος προτροπαῖς, προσαγαγὼν αὐτὸν τῇ πατριάρχῃ Ἠλίᾳ, δεξασθαι τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον, καὶ κοινωνῆσαι τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ παρεσκεύασε, τὸν Εὐτυχῆ καὶ Διόσκορον ἀναθεματίσαντα, καὶ

αὐτοῦ τοῦ Ἀνασταίου. «Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει (195) Ἀναστάσιος ἀνέστειλε τὸν χρυσόφυλλον» (Θεοφάνης, τόμ. α', σ. 221, ἐκδ. Βόννης)

1) Περὶ τοῦ πάπα Εὐσεβίου ὁρ. κεφ. σ'. πγ'. πε'. ποτ'.

2) «Μοναχοὶ τινες αἰρετικοὶ διακόσιοι ἐλθόντες ἀπὸ ἀνατολῆς ἐν τῇ Βυζαντίῳ ἡμᾶ Σενήφῃ τῇ διωσσεβῇ κατὰ Μακεδονίου καὶ τῆς συνόδου ἐσπούδαζον. Τούτους Ἀναστάσιος ἐντίμως ἐδέξατο, ὡς ἐχθροὺς τῆς ἀληθείας καὶ ταράξαντας τὴν ἀνατολὴν καὶ ὧδε ταῦτα πρῶσποντας» (Θεοφάνης, τόμ. α', σ. 214)

πολλοὺς εἰς τοῦτο καθοδηγήσαντα διὰ τοῦ καθ' ἑαυτὸν ὑποδείγματος ὅπερ οὐ μικρῶς τὴν βασιλέα Ἀναστασίον κατὰ τοῦ Πατριάρχου Ἠλία διετάραξε. Διένειμε δὲ ὁ θεὸς πρεσβύτες τὸ κατενεχθὲν μετ' αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου χρυσίον τοῖς ὑπ' αὐτὸν μοναστηρίοις τῶν δὲ μετ' αὐτοῦ ὄντων ἐν τῇ Βυζαντίῳ μαθητῶν αὐτοῦ, σφόδρα λυπηθέντων διὰ τὴν τοῦ χρυσίου διανομίην, ἔλεγεν αὐτοῖς· Ἡμεῖς μὲν ἐκοπιάσαμεν σωματικῶς, οὗτοι δὲ ἐκοπίασαν πνευματικῶς ὅπερ ἡμῶν ταῖς εὐχαῖς ἀγωνιζόμενοι, καὶ διὰ τῶν εὐχῶν αὐτῶν διέσωσεν ἡμᾶς ὁ Θεός. Τοῦτο δέ, ὥς οἶμαι, πεποίηκε, τῇ τοῦ Δαβὶδ ἐπόμενος υποδείγματι, ὅστις ἱστοριεῖαν ἀπένειμε τοῖς τε ἐν πολέμῳ κοπιᾶσάσιν καὶ τοῖς τὸ στρατόπεδον διαφυλάσσασιν (Α'. Βασίλ. λ'. 24) (1). Ἀλλὰ γὰρ καλεῖ με ὁ κληρὸς, τοῖς ἱεραῖς τοῦ θεοῦ πρεσβύτου κατορθώματί τε καὶ ἀγωνισμαῖς τοῖς γενικοῖς ὑπὲρ τῆς πίστεως ἀγωνάσ-αυτοῦ καὶ τῶν σὺν αὐτῇ κατὰ τὴν ἔρημὸν ταύτην διαπρεφάντων ἐπισυνάψαι.

ΝΣΤ'. Φλαβιανὸς τῶν καὶ Ἠλία τῶν Πατριάρχων ἐν Σιδῶνι, ὡς εἴρηται(2), γεγονότων, καὶ γράμματα κελαικευτικαῖς τε καὶ οἰκονομικαῖς πρὸς τὸν βασιλέα χρησαμένων(3), καὶ τὴν ἐν Σιδῶνι κατὰ τῆς ὁρθῆς πίστεως συνήθροισμένην σύνοδον διαλυσάντων, καὶ εἰς τοὺς οἰκεῖους ὁρόνους ἐπαχθλόντων, ἀγανακτήσαντες οἱ περὶ Σωτήριον καὶ Φιλέξενον, εἰς ὁργὴν ὁμοῦ ἐκίνησαν τὸν βασιλέα, ὡς ἀπατηθέντα ὑπὸ τῆς τῶν Πατριάρχων πανουργίας καὶ προσποιήσεως καὶ λαθόντες ἦν ἡθε-

1) Ἐντεθὲν ἀρχεῖται τὸ νῦν. κατ. ἐν τῇ καίρῳ τοῦ Κοσταλέρου

2) Ὁρ. κατ. ν'.

3) Ἡ ἐν Σιδῶνι σύνοδος «συνέστη καὶ θάπτον διελύθη, τοῦ βασιλέως πῆμψαντος εἰς τοῦτο Εὐτροπίου τὸν τριβούνον, ὃς καὶ διαλύσας αὐτήν, Φλαβιανὸν τὸν Ἀντιοχείας καὶ Ἠλίαν τῶν Ἱεροσολύμων σὺν τοῖς ἐπισκόποις αὐτῶν τὰ πρὸς ἡδονὴν γράψαι τῇ βιβαλίῃ παρσχεύασε. Φλαβιανὸς δὲ τὰς τρεῖς μόνας συνόδους καὶ τὸ τὸ Ζήνωνος ἐκωτικὸν δέχεσθαι ἔγραψε τῆς ἐν Χαλκηδόνι μνήμην μὴ ποιησάμενος. Ἠλίας δὲ ὁ Ἱεροσολύμων καὶ τὴν ἐν Χαλκηδόνι ἔγραψεν ἀποβάλλεσθαι Σωτήριος δὲ ὁ Καισαρείας Καταδοκίας καὶ Ξεναῖας κατὰ Φλαβιανοῦ καὶ Ἠλία ἀνιήγαγον τῇ βιβαλίῃ, ὅτι διὰ τὸ μὴ θέλειν αὐτοὺς τραυῶς κατὰ τῆς Συνόδου τῆς ἐν Χαλκηδόνι ἀποφύνασθαι, συνήλθον ἀλλήλοις» (Θεοφάν. τέμ. α'. σ. 236).

λον ἐξουσίαν, καὶ χρυσίον ἱκανὸν τῷ Ἀντιοχείας δῆμῳ διαδώσαντες, πολυτρόπως τε θλίψαντες τὸν Φλαβιανόν, καὶ τρόπον τινὰ ἀποπνίξαντες, καταναγκάσαντές τε τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον ἀναθεματίσαι⁽¹⁾, οὕτω τε αὐτὸν τῆς ἐπισκοπῆς ἐξέώσαντες, ὑπερορία κατεδίκασαν. Καὶ γνοὺς τοῦτο ὁ βασιλεὺς, καὶ περιχαρὴς γεγονώς, Σεβήρῳ τὸν τῶν Ἀκεφάλων ἐξαρχὸν ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας ἀπέστειλεν· ὅστις Σεβήρῳ τῆς Πατριαρχείας δραξάμενος⁽²⁾, πολλὰ μὲν δεινὰ τοῖς μὴ κοινωνοῦσιν αὐτῷ ἐπεδείκνυτο. Ἀποστέλλει δὲ τὰ συνοδικὰ ἑαυτοῦ τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Ἰλλίᾳ, καὶ μὴ δεχθεῖς, κινεῖ εἰς ὀργὴν τὸν βασιλέα· καὶ πάλιν ἀποστέλλει τὰ αὐτὰ συνοδικὰ εἰς Ἱεροσόλυμα Ματῷ μὴνι τῆς ἑκτης Ἰνδικτιῶνος⁽³⁾ μετὰ τινων κληρικῶν καὶ δυνάμεως βασιλικῆς. Καὶ τοῦτο γνοὺς ὁ ἐν ἀγίοις πατὴρ ἡμῶν Σάβας, ἀναλθὼν ἐν τῇ ἀγίᾳ Πόλει, μετὰ τῶν ἄλλων τῆς ἐρήμου ἡγουμενῶν, τοὺς ἐλθόντας μετὰ τῶν Συνοδικῶν Σεβήρου, τῆς ἀγίας ἀπεδίωξαν Πόλεως. Τὸ δὲ πλῆθος τῶν μοναχῶν πάντεσιν ἐπισυνάξαντες ἔμπροσθεν τοῦ ἀγίου Κρανίου μετὰ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν, ἔκραζον λέγοντες· Ἀνάθemia Σεβήρῳ καὶ τοῖς κοινωνοῦσιν αὐτῷ παρόντων ἔτι καὶ ἀκουόντων τῶν Μαγιστριανῶν καὶ τῶν ἀρχόντων, τῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀποσταλέντων. Οὗτος γὰρ ὁ Σεβήρος, ἀλαζονεῖα δεινῇ κρατηθεὶς καὶ βασιλικῇ δυναστείᾳ ἐπερειδόμενος, τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον μυρίοις ἀνιθέμασι καθυπέβαλε, καὶ τὴν Εὐτυχοῦς ἐτεροδοξίαν κρατῦναι φιλονεικῶν, μίαν τοῦ δεσπότης Χριστοῦ μετὰ τὴν ἐκ Παρθένου σάρκωσιν ἐκήρυττε φύσιν φθαρτήν. Καὶ φιλοτάραχος ὢν, πολλὰς καινοτομίας ἀνεπλάσαστο κατὰ τῶν ὁρθῶν τῆς ἐκκλησίας δογματῶν τε καὶ θεσμῶν. Τὴν γὰρ ἀσεβεστάτην τε καὶ ληστρικωτάτην ἐν Ἐφέσῳ δευτέραν σύνοδον⁽⁴⁾ ἀποδέχεται, καὶ ὁμοίαν εἰ-

1) Ὁ Ἀναστάσιος δὲ ὀργισθεὶς ἐπέθετο μοναχοῖς τισι ψευδωνύμοις συνελθεῖν ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ κατὰ Φλαβιανοῦ στασιάσαι, αἰτοῦντας αὐτὸν ἀναθεματίσαι τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον καὶ Διόδωρον καὶ Θεόδωρον καὶ Ἰβαν καὶ Θεοδορητον, ὁ καὶ ἐποίησε μικροψυχίας Φλαβιανός, καὶ ἐπ' ἐκκλησίας αὐτοὺς ἀνεθεμάτισε σὺν τῇ συνόδῳ (ἐν' ἀν).

2) Τῇ 6 Νοεμβρίου 512.

3) Ἐν ἔτει 513.

4) Ἐν ἔτει 449.

ναι λέγει ταύτην τῇ πρότερον ἐν τῇ αὐτῇ Ἐφέσῳ συνελθούσῃ, καὶ Ἰσους ἐν διδασκάλοις ἀποφαίνεται Κύριλλον τε τὸν Θεοφόρον τῆς Ἀλεξανδρέων ἐπίσκοπον, καὶ Διόσκορον τὸν εἰς κοινωνίαν δεξάμενον Εὐτυχῇ τὸν αἰρετικὸν ὡς ἐμόφφρονα, καὶ τὸν ἁγιώτατον καὶ ὁρθοδοξότατον Φλαβιανὸν τὸν τῆς βασιλίδος πόλεως ἀρχιεπίσκοπον καθελόντα καὶ κατακτείναντα· καὶ οὕτω τῇ ἀσεβεῖα προκόπτων ὁ αὐτὸς Σεβῆρος, ἡγόνισεν εἰς βλασφημίαν Θεοῦ τὴν ἑαυτοῦ γλῶσσαν, καὶ διείλεν ἐν τοῖς ἑαυτοῦ λόγοις τὴν ἐν Τριάδι μίαν καὶ ἀδιάρητον θεότητα. Λέγων γὰρ καὶ διαβεβαιούμενος εἶναι τὴν ὑπόστασιν φύσιν, καὶ τὴν φύσιν ὑπόστασιν, καὶ μηδεμίαν διαφορὰν ἐν τούτοις γινώσκων τοῖς ἐνόμασι, τὴν ἁγίαν καὶ προσκυνητὴν καὶ ἐμοσύσιον Τριάδα τῶν θεῶν ὑποστάσεων, τριάδα φύσεων καὶ θεοτήτων καὶ θεῶν λέγειν τετόλμηκε· τὸν τοιοῦτον τῶν ψυχοφθέρων καὶ λυμεῶνα ὁ βασιλεὺς Ἀναστάσιος ἡνάγκαζε τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ἠλίαν κοινωνικὸν εἰσδέξασθαι. Τοῦ δὲ μηδὲως τοῦτο πράξαι καταδεξαμένου, ὑπερξέσας τῷ θυμῷ ὁ βασιλεὺς, ἀπέστειλεν Ὀλύμπιον τινα Καισαρέα, τὸ δουκάτον ἔχοντα τῆς Παλαιστίνης, συναποστείλας αὐτῷ τὴν ἀπὸ Σιδωνος γραφεῖσαν οἰκονομικὴν ἐπιστολὴν, καὶ ἐμολογοῦσαν μὴ προσίεσθαι τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον, πρὸς τὸ πᾶσι τρόποις τὸν Ἠλίαν τῆς ἐπισκοπῆς ἐξέωσαι. Ὅστις Ὀλύμπιος μετὰ δυνάμεως βασιλικῆς παραγενόμενος, καὶ πολλοῖς τρόποις καὶ μηχανήμασι χρησάμενος, καὶ τὴν εἰρημένην ἐπιστολὴν ἐμφανίσας, Ἠλίαν⁽¹⁾ μὲν τῆς ἐπισκοπῆς ἐξέωσε, καὶ εἰς Ἀῖλᾶν περιώρισεν, Ἰωάννην δὲ τὸν Μαρκιανοῦ υἱόν⁽²⁾, συνθέμενον τὸν τε Σεβῆρον κοινωνικὸν εἰσδέξασθαι, καὶ τὴν σύνοδον Χαλκηδόνος ἀναθεματίσαι, ἐπίσκοπον Ἱεροσολύμων ἐποίησε⁽³⁾, τῇ πρώτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός, ἐν ἀρχῇ τῆς δε-

1) Ἠλίας δὲ ὁ Ἱεροσολύμων ἀναγκαζόμενος ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἢ Σενήροφ κοινοῦνται, ἢ τῆς ἐπισκοπῆς ἐκβληθῆναι, τῶν μοναχῶν ὀχυροσάντων αὐτόν, τῆς ἐπισκοπῆς μᾶλλον ἡρετίσματο ἐκβληθῆναι, καὶ ἐχειροτονήθη Ἰωάννης ὁ ἀπὸ σταιροφυλάκων, συνθέμενος ποιεῖν ὅσα θέλουσι· χειροτονηθεὶς δὲ οὐδ' ἕτερον ἐποίησεν» (Θεοφάν. ἐνθ' ἄν.).

2) Περί Ἰωάννου ἐρ. κεφ. λζ'.

3) «Τῇ πρώτῃ—Ἰνδικτιώνος» ἐλλείπουσιν ἐκ τοῦ κειμένου τοῦ Κοτελαρίου.

κάτης Ἰνδικτιῶνος⁽¹⁾. Γινούς δὲ ὃ τε ἡγιασμένος Σάβας καὶ οἱ λοιποὶ τῆς ἐρήμου πατέρες, ταῦτα συνθέμενον τὸν Ἰωάννην, συναχθέντες διεμαρτύραντο αὐτὸν Σεβήρῳ εἰς κοινωνίαν μὴ δέξασθαι, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου προκινδυνεύειν, ἔχοντα πάντας συμμαχοῦντας· καὶ λοιπὸν ὁ Ἰωάννης ὅσα ὑπέσχετο τῷ Δουκὶ παρέβη, τοὺς Πατέρας ὑπορώμενος. Ἀναστάσιος δὲ ὁ βασιλεὺς γινούς τὸν Ἰωάννην τὰς συνθήκας ἡθροτηκότα, καὶ ἀπομανεῖς, τοῦ Ὀλυμπίου ἤδη ἐκποδῶν γεγονότος, ἀποστέλλει Ἀναστάσιον⁽²⁾ τὸν Παμφίλου, τὸ δευκάτον Παλαιστίνης ἔχοντα, ἐπὶ τῷ παρασκευάσει τὸν Ἰωάννην Σεβήρῳ δέξασθαι, καὶ τὴν σύνοδον Χαλκηδόνος ἀναθεματίσαι, ἣ τῆς ἐπισκοπῆς αὐτὸν ἐξεῶσαι. Ὅστις ἐλθὼν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα αἰφνιδιάξει τὸν ἀρχιεπίσκοπον καὶ βάλλει αὐτὸν εἰς τὴν δημοσίαν φυλακὴν· πάντες δὲ οἱ τῆς ἀγίας πόλεως οἰκήτορες [ἐπεχάρησαν], διὰ τὸ γενέσθαι αὐτὸν ἐπίβαλον καὶ προδότην τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἠλίου. Ζαχαρίας δέ τις τὴν τῶν Καίσαρέων ἀρχὴν διέπων, λαοκραίως εἰς τὴν φυλακὴν εἰσελθὼν, συμβουλεύει τῷ Ἰωάννῃ, λέγων· Εἰ θέλεις καλῶς πράξει, καὶ τῆς ἐπισκοπῆς μὴ στερηθῇ, μηδεὶς σε πείσῃ Σεβήρῳ δέξασθαι εἰς κοινωνίαν· ἀλλὰ δέξον συντίθεσθαι τῷ Δουκὶ καὶ λέγειν, ὅτι καὶ ἐνταῦθα ὧν ποιεῖν τὰ προτεινόμενα οὐκ ἀναβάλλομαι· ἀλλ' ἵνα μὴ λέγωσί τινες κατὰ βίαν ἢ ἀνάγκη τοῦτο πεπραχέναι με, ἀπολυθὼ ἐντεῦθεν καὶ μετὰ δύο ἡμέρας, Κυριακῆς οὔτης, πράξω προθύμως τὰ παρ' ὑμῶν κελευόμενα· καὶ τοῖς τοιούτοις λόγοις πιστωθεὶς ὁ Δούξ, ἀποκαθίστησιν αὐτὸν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ὁ οὖν ἀρχιεπίσκοπος ἀπολυθεὶς, διὰ τῆς νυκτὸς ἅπαν τὸ μοναχικὸν εἰς τὴν ἀγίαν μετεπέμφατο Πόλιν, τοὺτους πάντοθεν ἐπισυνάξας· ὡς δέ τινες ἀριθμήσαντες τὸ πλῆθος, ἀπήγγειλαν, ὅτι εἶχε τὸ ἄθροισμα δέκα χιλιάδας μοναχῶν. Καὶ ἐπειδὴ πᾶσα ἡ ἐκκλησία τὸν τοιοῦτον

1) Ἐν ἔσε: 517.

2) Ὁ Ἀναστάσιος δὲ ἐπιθυμῶν γενέσθαι δοῦξ Παλαιστίνης, ὑπέσχετο τῷ βασιλεῖ, εἰ μὴ πείσῃ Ἰωάννην τὸν μετὰ Ἠλίαν ἐπίσκοπον Ἱεροσολύμων κοινωνῆσαι Σεβήρῳ, δίδειν τριακοσίας λίτρας χρυσοῦ. Λαβὼν δὲ τὴν ἀρχὴν ἦλθεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ Ἰωάννην μὴ πείθόμενον εἰς ἡγουρῶν ἐνέβαλεν· (Θεοφάν. ἐνθ' α').

οὐκ ἐχώρει λαόν, ἔδοξε συνελθεῖν ἅπαντας κατὰ τὴν Κυριακὴν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου(1), ἱκανὸν ὄντα εἰς ὑποδοχὴν πλήθους· ἅμα δὲ καὶ ὑπαντῆσαι βουλόμενοι Ὑπατίῳ(2) τῷ ἀνεψιῷ τοῦ βασιλέως, τότε ἐκ τῆς Βιταλιανοῦ ἀπολυθέντι αἰχμαλωσίας, καὶ εἰς Ἱεροσόλυμα εὐχῆς ἔνεκεν ἐλθόντι. Συνελθόντες οὖν ἅπαντες οἱ τε μοναχοὶ καὶ οἱ πολῖται ἐν τῷ μνήμηνευθέντι ἁγίῳ οἴκῳ, συνήχθησαν ἐκεῖσε, συνήλθε δὲ καὶ Ἀναστάσιος ὁ Δουξ καὶ Ζαχαρίας ὁ ὑπατικός· πάραγενομένου δὲ τοῦ Ὑπατίου, καὶ μετὰ τοῦ πλήθους εἰς τὸν τοῦ πρωτομάρτυρος εἰσελθόντος οἶκον, προσδεκῶντος τοῦ Δουκὸς τὸ θέλημα τοῦ βασιλέως γενήσεσθαι, ἀνέρχεται ἐπ' ἁμβωνὸς ὁ ἀρχιεπίσκοπος, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ Θεοδόσιον καὶ Σάβαν, τοὺς τῶν μοναχῶν κορυφαίους καὶ ἡγεμόνας, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ πολλὰς ὥρας ἔκραζε λέγων· Τοὺς αἵρετικούς ἀναθεμάτησον, καὶ τὴν σύνοδον βεβαίωσον. Ἀμελητὶ οὖν οἱ τρεῖς ἐκ συμφώνου ἀναθεματίζουσι Νεστόριον, καὶ Εὐτυχέα καὶ Σεβήρον, καὶ Σωτήριχον τὸν Καισαρείας Καππαδοκίας, καὶ πάντα τὸν μὴ δεχόμενον τὴν σύνοδον Χαλκηδόνος. Καὶ τῶν τριῶν κηρυζάντων ταῦτα, καὶ κατελθόντων, ὑποστρέψας ὁ Ἀββᾶς Θεοδόσιος, ἀφίησι φωνὴν τοιαύτην τῷ λαῷ, λέγων· Εἴ τις οὐ δέχεται τὰς τέσσαρας Συνόδους, ὥς τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια, ἦτω ἀνάθεμα(3). Τοῦτων οὕτω γε-

1) Ἡ αὐτοκρατορεῖσα Εὐδοκία καίσαρα εὐρύχωρον Βασιλικὴν εἰς τιμὴν τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου, ἔξω τῆς πόλεως, ἐποίησε τὰ ἐγκαίνια αὐτῆς τῇ 15 Ἰουνίου 460, ἐνθα καὶ ἐτάφη βραδύτερον. (Βίος ἁγ. Εὐθυμίου σελ. 62). Περὶ τῆς Βασιλικῆς ταύτης ἠμολοῦσιν ὁ Θεοδόσιος καὶ Ἀντωνῖνος ὁ μάρτυς, ἐπισκεφθέντες τοὺς ἁγίους τόπους, ὁ μὲν περὶ τὸ 130, ὁ δὲ τῷ 170 (ὁλοκαυτωσὶ σελ. 100, 133). Καταστραφείσα ἐπὶ τῆς εἰσβολῆς τῶν Περσῶν (614), ἀνεκαινίσθη, πάλιν, ἀλλὰ ταχέως ὑπέστη τὴν αὐτὴν τύχην πλοητῶς τῷ 636, καὶ ὡς φαίνεται δὲν ἀνεκτίσθη πλέον, διότι οὔτε ὁ Ἀρμόλφος, οὔτε ὁ Βεδδας, οὔτε ὁ Βυλλιτάλλος ἀναφέρουσι τι περὶ αὐτῆς.

2) Ὁ Ὑπάτιος, υἱὸς ὢν τῆς ἐξαδέλφης τοῦ βασιλέως Ἀναστασίου καὶ Σεκουνδιανῶ πατρικίου, ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Ἀναστασίου κατὰ τοῦ ἀποστάτου Βιταλιανοῦ ζωνγρηθεῖς ὅμως παρ' αὐτοῦ ἐφυλακίσθη. Ἀλλ' ὁ πατὴρ αὐτοῦ «εἰς τοὺς πόδας Βιταλιανοῦ προσπεσὼν πολλοῖς δάκρυσιν, Ὑπάτιον τὸν ἴδιον υἱὸν ἐκ τῶν ἐν Μοισίᾳ δεσμῶν ζώντα ἀπέλαβεν» (Θεοφ. ἐνθ. ἀν. σ. 217).

3) «Εἴ τις οὐ δέχεται ὥς τὰ τέσσαρα ἅγια Εὐαγγέλια τὰς ἁγίας τέσσαρας Συνόδους, ἔστω ἀνάθεμα» (Βίος ἁγ. Θεόδω. ὑπὸ Θεοδώρου Πατρῶν, κεφ. 36).

νομένων, ὁ μὲν Δουξ τὸ πλῆθος τῶν Μοναχῶν φοβηθεὶς ἔφυγεν εἰς Καισάρειαν· ὁ δὲ Ὑπάτιος ὄρκοις ἔπεισε τοὺς Πατέρας, ὅτι ἦλθον ἐνταῦθα, μὴ κοινωνήσας Σεβήρῳ, ἀλλ' ἐσπούδασα τῆς ὑμῶν ἀξιοθῆναι κοινωνίας. Καὶ προσφέρει ἀνὰ χρυσοῦ λίτρας ἑκατὸν τῇ τε ἁγίᾳ Ἀναστασίᾳ, καὶ τῷ ἁγίῳ Κρανίῳ, καὶ τῷ τιμίῳ Σταυρῷ, καὶ δίδωσι Θεοδοσίῳ καὶ Σάβᾳ χρυσοῦ λίτρας ἑκατὸν, εἰς τὸ διανεῖμαι τοῖς κατὰ τὴν χώραν μοναχοῖς.

ΝΖ'. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀναστάσιος γενεὴς τὰ ἐν Ἱεροσολύμοις γεγονότα, παρεσκευάζετο δυνάμει τὸν τε ἀρχιεπίσκοπον Ἰωάννην καὶ Θεοδοσίον καὶ Σάβαν, τοὺς τῷ ἀρχιεπισκόπῳ εἰς τὸν ἄμβωνα συναναβάντας, ὑπερορίαις καταδικάζαι. Καὶ τούτου ἐν Ἱεροσολύμοις γνωσθέντος, οἱ τῶν μοναχῶν ταξίάρχαι καὶ τῆς εὐσεβείας ἀγωνισταὶ καὶ τῆς ὁρθοδοξίας στρατηγοὶ καὶ πρέμαχοι, Θεοδόσιόν τε καὶ Σάβαν, συναθροίσαντες ἅπαν τὸ μοναχικὸν τῆς ἐρήμου, καὶ μιᾶς γνώμης γεγονότες, δέησιν, ἦτοι διαμαρτυρίαν γράψαντες, τῷ βασιλεῖ ἀποστέλλουσιν, οὕτω περιέχουσιν· Βασιλεῖ Θεοφιλεστάτῳ καὶ εὐσεβεστάτῳ, ἐκ Θεοῦ Αὐγουστῳ καὶ αὐτοκράτορι Φλαβίῳ Ἀναστασίῳ τῷ φιλοχρίστῳ, δέησις καὶ ἱκεσία παρὰ Θεοδοσίου καὶ Σάβαν τῶν ἀρχιμανδριτῶν καὶ λοιπῶν ἡγουμένων καὶ μοναχῶν ἀπάντων, τῶν τὴν ἁγίαν Πόλιν καὶ πᾶσαν τὴν περὶ αὐτὴν ἔρημον καὶ τὸν Ἰορδάνην κατοικούντων. Ὁ παμδασιλεὺς τῶν ἀπάντων Θεὸς καὶ Δεσπότης Ἰησοῦς Χριστός, ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ υἱός, τὰ σκῆπτρα τῆς ἐπὶ πάντων μετ' αὐτὸν βασιλείας τῷ Θεοφίλῳ ὑμῶν κατεπίστευσεν κράτει, τὸ μέγα τῆς εἰρήνης ἀγαθὸν διὰ τῆς ὑμῶν εὐσεβείας, πάσαις μὲν ταῖς ἁγιωτάταις αὐτοῦ ἐκκλησίαις, ἐξαίρετως δὲ τῇ Μητρὶ τῶν Ἐκκλησιῶν βραβεῦσαι βουλόμενος, ἐν ἣ τὸ μέγα τῆς εὐσεβείας ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας φανερωθὲν καὶ τελειωθὲν μυστήριον (Α'. Τιμοθ. γ'. 16), ἀρχόμενον ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ, διὰ τοῦ Θεοῦ καὶ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος εἰς πάντα τὰ πέρατα τῆς γῆς τὸ φῶς τῆς ἀληθείας ἀνέτειλε· τοῦτου τοῦ νικοποιοῦ καὶ τιμίου Σταυροῦ [τὸ] ὑπερφυῖν μυστήριον καὶ τῆς ζωοποιοῦ αὐτοῦ Ἀναστάσεως, ἔτι μὲν πάντων τῶν ἁγίων καὶ προσκυνουμένων Ὁρίων, τὴν ἀληθινὴν καὶ ἀφαντασίαν

ἐμολογίαν καὶ πίστιν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς διὰ τῶν μακαρίων καὶ ἁγίων Ἀποστόλων παραλαβόντες, ἅπαντες οἱ τῆς ἁγίας γῆς ταύτης οἰκήτορες ἄτρωτοι καὶ ἀπαρεγγεیرهτοι ἐν Χριστῷ διεφυλάξαμεν, καὶ εἰσαεὶ ἐν χάριτι διαφυλάττομεν, «μὴ πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων» (Φιλιπ. α'. 28), κατὰ τὰς ἀποστολικὰς πραινέσεις, μήτε μὴν «περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας, ἐν τῇ κυθείᾳ τῶν ἀνθρώπων ἐν πανουργίᾳ» (Ἐφεσ. δ'. 14) τῶν ψυχροθύροισι καὶ ἀπατηλοῖσι σοφίσμασιν ἐξαπατώντων τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων, καὶ τὸ καθαρὸν καὶ ἄδολον τῆς ὁρθῆς πίστεως νάμικα τῇ ἑαυτῶν κακοδοσίᾳ συνταραττόντων. Ἐν ταύτῃ τῇ ἁγίᾳ καὶ ἁμωμήτῳ πιστεῖ τῆς φιλοχρίστου ὑμῶν βασιλείας. Θεοῦ χάριτι τεχθείσης καὶ τραφείσης, καὶ πάσης τῆς ὑφ' ἡλείου σχεδὸν θεόθεν τὸ κράτος, καθὼς πιστεύομεν, δεξαμένης, θαυμάζομεν πῶς ἐπὶ τῶν θεοφιλῶν καίρων τῆς ὑμετέρας βασιλείας, τάραχος τοσοῦτος καὶ κλύνας κατὰ τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ Ἱερουσαλήμ ἐπεχύθη εἰς τοσαύτην ὑπερβολὴν ἐκταθείς, ὥς καὶ τὴν Μητέρα πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν Σιῶν, καὶ τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἀνάστασιν, τὸ καταφύγιον καὶ φυγαδευτήριον πάντων τῶν ἀδικουμένων ἐκ παντὸς τοῦ κόσμου καὶ σωτηρίας ἐπιδοσμένων, δημοσίαν ἀγορὰν καὶ κοινὸν τόπον γενέσθαι τῆς εἰς τύπον καὶ τόπον Θεοῦ προκαθυμένης ἱερωσύνης καὶ τῶν περὶ αὐτὴν τελούντων λειτουργῶν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν τὸν μονήρη βίον ἀναδεδεγμένων ἐπ' ὄψεσιν ἐθνικῶν, Ἰουδαίων τε καὶ Σχμαρειτῶν, ἐξ αὐτῆς τῆς ἁγίας Σιῶν καὶ τῆς προσκυνητῆς Ἀναστάσεως φανερῶσαι, μετὰ βίας ἐξωθυμένων, καὶ εἰς βεβήλους καὶ ἀκαθάρτους τόπους διὰ μέσης τῆς πόλεως κατασυρομένων, καὶ τινα πρὸς βλάβην τῆς πίστεως ποιεῖν ἀναγκαζομένων ὥς ἐντεῦθεν λοιπὸν καὶ τοὺς εὐχῆς χάριν παραγενόμενους τε, ἀντὶ ὠφελείας τε καὶ οἰκοδομῆς, σκανδάλου πληρωμένους, εἰς τὰς οἰκείας ἐπανιέναι πατρίδας.

Αὐγυστῖνος, μοναχὸς

Ἱερδανίτης.

ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ
ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 1913—1914
ΑΠΑΓΓΕΛΘΕΙΣΑ ΕΝ ΤΩ ΓΥΜΝΑΣΙΩ ΤΟΥ Π. ΤΑΦΟΥ
ΤΗ: 22 ΙΟΥΝΙΟΥ
ΥΠΟ ΤΟΥ ΣΧΟΛΑΡΧΟΥ ΑΡΧΙΜ. ΙΑΚΩΒΟΥ ΑΡΧΑΓΖΙΚΑΚΗ

Μακαριώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα!

Σεβασμιώτατοι Ἱερόρχαι!

καὶ λοιπὸν φιλόμουνσον καὶ ἐρίτιμον ἀκροατήριον!

Χάριτι καὶ εὐδοκίᾳ τοῦ Πατρὸς πάσης σοφίας καὶ γνώσεως καὶ παντὸς ἀγαθοῦ χορηγοῦ καὶ ταῖς σεπταῖς εὐχαῖς καὶ εὐλογίαις τῆς Ὑμετέρας Προσκυνητῆς μοι Μακαριότητος αἰσίως καὶ λυσιτελῶς διανύσαντες καὶ τὸ ἀποληγόν ἤδη σχολικὸν τοῦτο ἔτος, δέκατον ἀπὸ τῆς ἑμῆς διευθύσεως τοῦ ἱεροῦ τούτου τῶν Μουσῶν ἐνδiciaitῆματος τῆς Μητρὸς τῶν Ἐκκλησιῶν, Σιωνίτιδος Ἐκκλησίας, καὶ ταύτην τὴν ποθητὴν πᾶσι διδάσκουσί τε καὶ διδασκομένοις ὑγιῶς καὶ ἀπροσκόπτως καταγθάσαντες ἡμέραν, κατὰ δικαίαν ὀφειλὴν παριστάμεθα ἐνώπιον τοιαύτης σεπτῆς καὶ φιλομούσου ὀμηγύρεως, ὅπως, τῷ ἀνέκαθεν καλῶς τε καὶ μάλα σκοπίμως καθιερωμένῳ ἱερῷ ἔθει ἐπόμενοι, ἐκθέσωμεν δημοσίᾳ τὰ κατὰ τὸ διαρρεῖσαν σχολικὸν ἔτος ἐν τῇ Σχολῇ ταύτῃ πεπραγμένα καὶ καταδείξωμεν ὅποιαν πορείαν αὕτη διήνυσεν, κατὰ πόσον ἐδικαίωσε τὰς προσδοκίας τῶν εἰς αὐτὴν ἐμπιστευθέντων τὰ ἴδια τέκνα γονέων καὶ κηδεμόνων

κατά τε τὴν διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν αὐτῶν ἀνάπτυξιν καὶ διαπαιδαγώγησιν, καὶ τί ἐλλεῖπον μέχρι τοῦδε ὀφείλει ν' ἀναπληρώσῃ εἰς τὸ μέλλον. Διὰ τῆς τοιαύτης δὲ δημοσίας ἐκθέσεως τοῦ ἐτησίου τῆς Σχολῆς βίου οὐ μόνον γνωστὰ καθίστανται τὰ ἐν αὐτῇ γενόμενα ταῖς σεβασταῖς αὐτῆς ἀρχαῖς, δικαιουμέναις ὅπως ἀπαιτῶσιν ἀκριβῆ τοῦτων γνῶσιν, ὥς καὶ τοῖς προστάταις καὶ κηδεμόσι τῶν ἐν αὐτῇ φοιτῶντων νέων, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς μετὰ πολλοῦ τοῦ ζήλου καὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος παρακολουθοῦσι τὰ τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκπαιδεύσεως. Εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἐπιβαλλομένου μοι τούτου καθήκοντος σπεύδων, ἐπικαλοῦμαι τὴν ὑμετέραν εὐμενῇ ἀκρόασιν.

Ἡ ἡμετέρα Σχολὴ ἐξαιτησαμένη ἐν μέσῳ πολλῶν φιλοιοῦσων ἀκροατῶν, διὰ τοῦ προκαθημένου τῆς πανηγυρικῆς ταύτης τῶν γραμμῶν τελετῆς Μακαριωτάτου ἡμῶν Πατρὸς καὶ Πατριάρχου, τὴν ἐξ ὕψους ἀρωγὴν καὶ βοήθειαν ἐπὶ τοῖς διδάσκουσι καὶ διδασκομένοις, ἤνοιξε τερψιθύμως τὰς πύλας αὐτῆς τῇ 11ῃ τοῦ παρελθόντος Σεπτεμβρίου καὶ ἤρξατο τῶν πνευματικῶν αὐτῆς ἐργασιῶν, ὀδηγουμένη πάντοτε καὶ κυβερνωμένη ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν Διατάξεων αὐτῆς, τῶν καθοριζουσῶν τὰ καθήκοντα ἐνὸς ἐκάστου τῶν ἐν αὐτῇ ἐργαζομένων καὶ ἐπιτηρουμένων ἐκάστοτε ὑπὸ τῆς Σεβαστῆς Ἐφορείας καὶ τῆς Εκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπείας. Τοῦ Σχολάρχου δὲ προσφωνήσαντος τὰ δέοντα πρὸς τοὺς διδάσκοντας καὶ διδασκομένους, καὶ τοῦ Μακαριωτάτου ἡμῶν Πατρὸς εὐξαμένου εἶτα καὶ προτρεψαμένου, ὅπως πάντες ἐνζήλως τε καὶ νομίμως ἀγωνισθῶσιν ἀνενδότης πηροῦντες καὶ μηδέποτε νυστάζοντες, τὰ μὲν ὀπίσω ἐπιλανθανόμενοι, τοῖς δ' ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενοι πρὸς ἀπόκτησιν τῶν δικαίων καὶ νομίμων βραβείων καὶ στεφάνων, ὁ ἐλλόγιμος ἀρχαῖος καὶ δόκιμος Καθηγητὴς τῆς Φιλολογίας κ. Κωνσταντῖνος Ἰλιάδης ἀνέπτυξε μετὰ πολλῆς τῆς εὐγλωττίας καὶ καλλιπείας «Περὶ τῆς παιδαγωγικῆς δυνάμεως τῶν ὁμηρικῶν ποιημάτων», εἰσαρσιτίσας τοὺς πάντας.

Ἐνεργήσαντες δὲ κατὰ τὸ λήγον σχολικὸν ἔτος ἐν τῷ Μητροπόλει τῆς Σχολῆς ἐν ὅλῳ 465 μαθηταί, ἐξ ὧν οἱ μὲν 345 ἐξωτερικοί, οἱ δὲ 120 ἐσωτερικοί, συντηρούμενοι οἱ τελευταῖοι οὗτοι δαπάναις τοῦ Ἱεροῦ ἡμῶν Κοινοῦ. Ὡς μὲν δὲ κατὰ πόλεις ὡς ἐξῆς: 12 ἐξ Ἱεροσολύμων, 5 ἐξ Ἰόππης, 6 ἐκ Κάρρακ, 5 ἐκ Ναζαρέτ, 4 ἐκ Πειζάλλας, 8 ἐκ Σάλλης, 2 ἐκ Βηθλεέμ, 4 ἐκ Γάζης, 2 ἐξ Ἀπούτ, 1 ἐξ Ἀνζαρά, 3 ἐξ Ἀκρης, 1 ἐξ Ἀζλουῦν, 2 ἐκ Δζινίν, 1 ἐξ Ἐρμαμίν, 1 ἐκ Κάϊφας, 5 ἐκ Ζίφνης, 3 ἐκ Λύδδης, 3 ἐκ Μαδηβᾶς, 1 ἐκ Μαῖν, 1 ἐκ Μουκέλλε, 2 ἐκ Νεαπόλεως, 1 ἐκ Ραφιδίων, 3 ἐκ Πεισσοχούρ, 2 ἐκ Πιρζέτ, 2 ἐκ Ρέμλης, 2 ἐκ Ραμιάλλας, 1 ἐκ Σάτανα, 3 ἐκ Τάϊπε, 2 ἐκ Τιβεριάδος, 2 ἐκ Χούσουν, 1 ἐκ Κρήνης, 3 ἐκ Χίου, 2 ἐκ Τραπεζούντος, 7 ἐκ Προΐσης, 1 ἐκ Πόρτ-Σαϊδ, 1 ἐκ Πελοποννήσου, 1 ἐξ Ἀδριανουπόλεως, 1 ἐξ Ἀλεξανδρέττας, 2 ἐκ Δαμασκοῦ, 1 ἐκ Κρήτης, 3 ἐκ Κύπρου, 1 ἐξ Ἐφέσου, 1 ἐκ Μιτυλήνης καὶ 1 ἐκ Κωνπόλεως. Οὗτοι μετὰ τῶν ἐξωτερικῶν αὐστηρῶς καὶ ἐπιμελῶς ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων Καθηγητῶν καὶ Διδασκάλων ἐξετασθέντες, διενεμήθησαν ἐν ταῖς τάξεσι τοῦ Γυμνασίου, τοῦ Σχολαρχείου καὶ τοῦ Δημοτικοῦ ὡς ἐξῆς: 120 ἐν τῇ Α΄ τοῦ Δημοτικοῦ, 100 ἐν τῇ Β΄, 70 ἐν τῇ Γ΄, 64 ἐν τῇ Δ΄, 50 ἐν τῇ Α΄ τοῦ Σχολαρχείου, 43 ἐν τῇ Β΄, 26 ἐν τῇ Γ΄, 13 ἐν τῇ Α΄ τοῦ Γυμνασίου, 11 ἐν τῇ Β΄, καὶ 7 ἐν τῇ Δ΄. Τρίτης τάξεως μὴ καταρτισθείσης, ἅτε τῶν μαθητῶν τῆς Β΄ τάξεως, ἐγκρίσει τοῦ Καθηγητικοῦ Συλλόγου καὶ τῆς Σεβαστῆς Ἐφορίας, μεινάντων στασίμων δι' ἀμέλειαν καὶ ὀκνηρίαν. Ἐκ τῶν 462 ἐγγραφέντων τούτων μαθητῶν ἀπεχώρησαν τῆς Σχολῆς, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ σχολικοῦ ἔτους, ἕνεκα διαφορῶν λόγων, ἑπτὰ ἐν ὅλῳ μαθηταί. Τοῖς δὲ ὑπολειφθεῖσιν ἐδιδάχθησαν τακτικῶς τε καὶ ἀνελλιπῶς ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων Καθηγητῶν καὶ Διδασκάλων πάντα τὰ ἐν τῷ ἐγκεκριμένῳ τῆς Σχολῆς Προγράμματι ἀναγεγραμμένα μαθήματα, ἐν ταῖς τάξεσι μὲν τοῦ Γυμνασίου

μέχρι τῆς 5 Μαΐου, ἐν δὲ ταῖς τοῦ Σχολαρχείου καὶ τοῦ Δημοτικοῦ μέχρι τῆς 12ης τοῦ ὑπερμεσοῦντος μηνός.

Ἡ ἡμετέρα Σχολὴ κύριον αὐτῆς σκοπὸν ἔχουσα τὸν ὅσον ἔνεστι τελειότερον καταρτισμὸν τῶν ἐν αὐτῇ φοιτῶντων καὶ τὴν σχετικὴν ταῖς παρούσαις περιστάσεσι πνευματικὴν αὐτῶν ἀνάπτυξιν, λαβοῦσα δὲ ὑπ' ὄψιν τὴν πρὸ μὴνῶν ὑπὸ τοῦ μετὰ ζήλου πολλοῦ καὶ μεγάλῃς προθυμίας ἐργαζομένου περὶ τῆς βελτιώσεως τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκπαιδεύσεως Προέδρου τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς Πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Δοσιθέου, καταδεικνύοντος πρὸς τοῖς ἄλλοις, τοῖς ἀφορῶσι τὴν λυσιτελεστέραν καὶ σκοπιμωτέραν ἀνάπτυξιν τῶν οἰκοτρόφων, καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς καταρτίσεως δοκίμων Διδασκάλων διὰ τὰς Ἐπαρχίας τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων διὰ τῆς Σχολαρχίας, ἐγκρίσει καὶ ἀποφάσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου πρὸς ταῖς ὑπαρχούσαις τάξεσιν ἀπετέλεσε καὶ δύο τάξεις καθαρῶς τοῦ **Διδασκαλείου** ἐκ τῶν οἰκοτρόφων μαθητῶν. Ἐκ τῶν τάξεων τούτων τὴν μὲν πρώτην ἀπετέλεσαν 16 μαθηταί, τὴν δὲ δευτέραν, τὴν καὶ ἀνωτέραν, ἐπτά, οἵτινες ἐδιδάχθησαν πλὴν τῶν ἀνωτέρων Ἀραβικῶν μαθημάτων καὶ τὰ ἀπολύτως ἀναγκαιοῦντα μαθήματα διὰ τὸν μέλλοντα νὰ ἐξασκήσῃ τὸ Διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα, ἦτοι: Στοιχεῖα Παιδαγωγικῆς καὶ Διδακτικῆς, Στοιχεῖα Παιδαγωγικῆς Ψυχολογίας, Εἰδικὴν Διδακτικὴν, Ὑποδειγματικὴν Διδασκαλίαν μετὰ διδασκαλικῶν ἀσκήσεων, τὰς Διαφορὰς τῶν ἐτεροδόξων Ἐκκλησιῶν ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἡμετέραν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ τὸ μᾶθημα τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς. Οὕτω δὲ καλῶς καταρτισθέντες ἐν πᾶσιν ἐπτά ἐκ τῶν οἰκοτρόφων μαθητῶν τῆς ἡμετέρας Σχολῆς μετὰ τὴν αὐστηρὰν καὶ ἀκριβῆ αὐτῶν ἐξέτασιν εἰς πάντα τὰ μαθήματα, ἐφωδιασμένοι μετὰ τῶν οἰκείων ἀπολυτηρίων παραδίδονται ἀπὸ τῆς σήμερον τῇ Σεβαστῇ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ, ὅπως χρησιμοποίησιν αὐτοὺς ὡς αὕτη γινώσκει καὶ ὅπου δεῖ. Φρονοῦμεν δὲ ὅτι, ἐὰν εἰς τοὺς ἐναπολειφθέντας τῆς Β'. τάξεως μαθητὰς τοῦ συστηθέντος **Διδασκαλείου**

διδαχθῶσι πρὸς τοῖς εἰρημένοις μαθήμασι κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος καὶ τινὰ μαθήματα ἀπολύτως ἀναγκαῖα ἐν τῇ πρακτικῇ βίῃ τῶν σημερινῶν περιστάσεων, οὐ μόνον δαψιλῇ θὰ παρέξη τοῦτο τὴν ὠφέλειαν τῇ φοιτῶσῃ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Σχολῇ νεολαίᾳ, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς νέους ἀρτίως μεμορφωμένους θὰ παραδίδῃ τῇ κοινωνίᾳ καὶ ἔτος, λυσিতেλέστερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον δυναμένους νὰ μετέρχωνται τὸ τοῦ Διδασκάλου ἐπάγγελμα ἐν ταῖς Ἑπαρχίαις τῆς Παλαιστίνης. Ἐπειδὴ δὲ τοιαύτην σπουδαιότητα καὶ σημασίαν ἔχουσιν οἱ οἰκότροφοι τῆς ἡμετέρας Σχολῆς ὥς ἐκ τῆς ὑψηλῆς αὐτῶν ἀποστολῆς, μεγίστη δέον νὰ καταβάλληται φροντὶς περὶ τῆς προσλήψεως καὶ τῆς ἐκλογῆς αὐτῶν ὥς τοιούτων. Δυστυχῶς τοῦτο δὲν ἐγένετο κατὰ τὸ παρελθὸν σχολικὸν ἔτος ἕνεκα διαφόρων λόγων, διὸ καὶ προσελήφθησαν εἰς τὴν Σχολὴν οὐ μόνον πλείονες τοῦ ὁρισμένου ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν διὰ τὸν ὑπάρχοντα γῶρον ἐν τῇ Σχολῇ, ἀλλὰ καὶ πάντῃ ἀκατάρτιστοι ἐν τε τῇ Ἀραβικῇ καὶ τῇ Ἑλληνικῇ. Διατρέχοντος ὁμῶς τοῦ σχολικοῦ ἔτους, τοῦ αἰτίου καὶ ἐπιζημίου αὐτοῖς τε καὶ τῇ τροφῇ αὐτῶν Σχολῇ καλῶς κατανοηθέντος, ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς μετὰ προηγουμένην σύσκεψιν καὶ συνεννόησιν τῆς Σχολαρχίας καὶ τῶν οἰκείων Διδασκάλων, ἔγνω ὅτι, κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος ἡ Σχολὴ δὲν θὰ προσλάβῃ νέους μαθητάς. Ὡσαύτως δὲ τοὺς ἀποδειχθέντας οἰκοτρόφους, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ σχολικοῦ ἔτους, ὡς στερουμένους δεξιότητος νοδὸς καὶ ἐπιμελείας, ἅμα δὲ καὶ σωματικῆς ὑγείας, ἵνα μὴ ἀσκόπως κατέχωσι τὸν τύπον καὶ ματαίως ἡ Σχολὴ ὑποβάλληται εἰς δαπάνας, κατὰ τὸν μῆνα 7)βριον δὲν θὰ παραδεχθῇ. Τίνες δὲ εἰσιν οὗτοι, ἥδη ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπεία γινώσκει, καὶ ἐπομένως περιττὸν ὅλως θεωροῦμεν, ὅπως μνημονεύσωμεν ἐνταῦθα τῶν ὀνομάτων αὐτῶν.

Τὸ Πρόγραμμα τῶν μαθημάτων τῆς ἡμετέρας Σχολῆς, καθ' ὃ δορίζεται, καὶ διαρρυθμίζεται ἡ τῶν μαθητῶν αὐτῆς ἐτησία διανοητικὴ ἀνάπτυξις καὶ μόρφωσις, ἡ καὶ τὸ γραμμα-

τολογικὸν αὐτῆς ἀποτελοῦσα μέρος, συνταχθὲν πρὸ τριετίας οὐχὶ εἰκῇ καὶ ὥς ἔτυχεν, ὁλλὰ σκοπίμως καὶ ἐν ἐπιγνώσει τοῦ μεγάλου καὶ ὑψηλοῦ προορισμοῦ τῆς Σχολῆς, καὶ μετὰ μακρὰς συσκέψεις τῶν ἀρμοδίων Καθηγητῶν καὶ ὥριμον μελέτην οὐ μόνον τῆς προγενεστέρας καὶ τῆς νῦν διανοητικῆς ἐργασίας αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τῶν προγραμμάτων τῶν καθ' ἡμᾶς τελειοτέρων Γυμνασίων, οὐδεμίαν οὐσιώδη μεταβολὴν ὑπέστη. Προτάσει μόνον τοῦ Καθηγητοῦ τῶν Μαθηματικῶν κ. Ν. Λώδη προσετέθη τὸ μάθημα τῆς Χημείας ἐν τῇ Δ'. τάξει τοῦ Γυμνασίου καὶ ἠυξήθησαν αἱ ὥραι τῶν Μαθηματικῶν ἐν τῇ αὐτῇ τάξει· τῇ ὑποδείξει δὲ τοῦ Ἱερολ. Διακόνου Φωτίου προσετέθη τὸ μάθημα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας καὶ ἐν τῇ Β'. τάξει, μόνον ἐν τῇ Γ'. πρότερον διδασκόμενον· καὶ τῇ προτάσει τῶν Διδασκάλων Ἰπραχὴμ Σαϊμᾶς καὶ Χαλῆλ Πέδας αἱ ὥραι τῆς Ἀγγλικῆς τε καὶ τῆς Ἀραβικῆς ἠυξήθησαν κατὰ τρεῖς καθ' ἑβδομάδα. Ἡ ἐνιαύσιος δὲ πείρα καὶ ἐφαρμογὴ τῶν τοιούτων προσθηκῶν, καταδειχθεισῶν ἀπαραιτήτων, κατέδειξε τρανῶς οὐ μόνον τὴν ὀφθούτητα, ἀλλὰ καὶ τὸ λυσιτελὲς αὐτῶν. Τινὲς ὅμως μὴ γινώσκοντες καλῶς τὸν ἀρχικὸν τῆς ἡμετέρας Σχολῆς σκοπὸν, καὶ πρὶν ἢ ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἐξετάσωσι τὴν πνευματικὴν αὐτῆς ἐργασίαν, ἐπειδὴ δῆθεν σκέπτονται περὶ τῆς βελτιώσεως τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκπαιδεύσεως, ἀπεφάνθησαν, ὅτι δέον καθ' ὁλοκληρίαν νὰ μεταβληθῇ τὸ ἤδη ὑπάρχον Πρόγραμμα τῆς Σχολῆς, ὥς μὴ ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὰς καιρικὰς περιστάσεις καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἡμετέρας κοινωνίας. Εἰς τοὺς οὕτω σκεπτομένους καὶ ἀβασανίστως κρίνοντας περὶ τῆς ἡμετέρας Σχολῆς, ἃς μοι ἐπιτραπῇ νὰ προσθέσω δύο μόνον λέξεις.

Εἶνε γνωστὸν τοῖς πᾶσιν, ὅτι ἡ πρόοδος ἐκάστης Σχολῆς προέρχεται κυρίως οὐχὶ ἐκ ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς μεταβολῆς τοῦ Προγράμματος αὐτῆς, ἀλλ' ἐκ τοῦ τρόπου τῆς διδασκαλίας τῶν διδασκόντων ἐν αὐτῇ καὶ ἐκ τῆς αὐστηρᾶς καὶ ἀμερολήπτου ἐφαρμογῆς τῶν διατάξεων τῶν συν-

τελουσῶν εἰς τὴν ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ, ὃν αὕτη ἐπιδιώκει. Ὅσον πλούσιον καὶ τέλειον ἐν τοῖς μαθήμασι καὶ ἂν ἦ τὸ Πρόγραμμα μιᾶς Σχολῆς, οὐδεμίαν δύναται νὰ ἐπιφέρει πρόοδον, ἐὰν τὸ διδάσκον προσωπικὸν αὐτῆς δὲν ἔχῃ τὴν ἀπαιτουμένην συναίσθησιν τῶν ὑψηλῶν αὐτοῦ καθηκόντων, τὴν προσήκουσαν εἰδικότητα καὶ γνῶσιν τῶν διδασκομένων μαθημάτων, τὸ εὐμέθοδον τῆς διδασκαλίας καὶ τὴν τακτικὴν φοίτησιν ἐν ταῖς παραδόσεσιν. Ἡ πληθὺς τῶν μαθημάτων καὶ τῶν ὥρῶν τῆς διδασκαλίας οὐδεμίαν ἔχουσι σημασίαν ἄνευ ἱκανῶν καὶ εὐμεθόδων Διδασκάλων. Οὗτοι εἶνε ἡ ψυχὴ τῆς Σχολῆς, καθὼς οἱ νόμοι ἡ βάσις τῆς πολιτείας. Ἐκ τῆς ἱκανότητος τούτων, τοῦ ἡθικοῦ καταρτισμοῦ, τοῦ ζήλου καὶ τῆς ἐπιμελείας ἔξαρτᾶται ἡ πρόοδος καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῆς Σχολῆς καὶ τῆς καθόλου κοινωνίας. Οἱ ἐπιθυμοῦντες τοίνυν ὅπως ἴδωσι τὴν ἡμετέραν Σχολὴν ἀκμάζουσαν καὶ παρέχουσαν τῇ κοινωνίᾳ καρποὺς ἀντοξίους τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς καὶ τῶν ποικίλων ἀναγκῶν, τοῦτο ὀφείλουσι νὰ ζητῶσι παρὰ τῶν ἀναλαμβάνοντων τὴν διαπαιδαγώγησιν τῶν ἀθρόων τέκνων.

Συνφδὰ δὲ τῷ ἐγκεκριμένῳ καὶ μετερρυθμισμένῳ γενικῷ τῆς Σχολῆς Προγράμματι, ἐδιδάχθησαν κατὰ τὸ ἐννεάμηνον τοῦτο χρονικὸν διάστημα ἐν τε ταῖς τάξεσι τοῦ Γυμνασίου καὶ ταῖς τοῦ Σχολαρχείου καὶ τοῦ Δημοτικοῦ τὰ ἑξῆς μαθήματα: Ὑπὸ τοῦ **Σχολάρχου**, Ἐπίτομος Χριστιανικὴ Ἡθικὴ ἐν τῇ Δ'. τάξει τοῦ Γυμνασίου, Χριστιανικὴ Κατήχησις κατ' ἑκτασιν ἐν τῇ Β', Στοιχεῖα Κατηχήσεως ἐν τῇ Γ'. τοῦ Σχολαρχείου, Στοιχεῖα Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας ἐν τῇ Β'. καὶ Μαθηματικὰ ἐν τῇ Α'. καὶ Β'. τάξει. Ὑπὸ τοῦ ἑλλογ. κ. **Κωνσταντίνου Ἡλιάδου**, Ἑλληνικά ἐν τῇ Δ'. καὶ Β'. τάξει τοῦ Γυμνασίου, Λατινικά ἐν τῇ Δ'. καὶ Ἑλληνικὴ Γραμματολογία ἐν τῇ αὐτῇ τάξει. Ὑπὸ τοῦ ἑλλογ. κ. **Νικολάου Λώδη**, Μαθηματικὰ ἐν τῇ Δ'. Β'. καὶ Α'. τάξει τοῦ Γυμνασίου καὶ ἐν τῇ Γ'. τοῦ Σχολαρχείου, καὶ Φυσικὰ ἐν ταῖς αὐταῖς τάξεσιν. Ὑπὸ τοῦ ἑλλογ. κ. **Ἰωάν-**

νου Μαδιᾶ, Ἑλληνικά ἐν τῇ Α. τάξει καὶ Λατινικά ἐν τῇ Α. καὶ Β. τάξει. Ὑπὸ τοῦ Ἱερολ. Διοκόνου κ. *Φωτίου*, Ἑκκλησιαστικὴ Ἱστορία ἐν τῇ Β. τάξει, Λογικὴ ἐν τῇ Δ., Ἱερὰ Ἱστορία τῆς Η. καὶ Κ. Διαθήκης ἐν τῇ Α. καὶ Γαλλικά ἐν τῇ Α'. καὶ Β. Ὑπὸ τοῦ ἐλλογ. κ. *Γεωργίου Νικο-λαΐδου*, Ἑρμην. τῶν Εὐαγγελικῶν περικοπῶν ἐν τῇ Δ. τάξει, Πολιτικὴ Ἱστορία ἐν τῇ Δ. Β. καὶ Α., Γαλλικά ἐν τῇ Α. καὶ Ἱερὰ Ἱστορία ἐν τῇ Α. τοῦ Σχολαρχείου. Ὑπὸ τοῦ ἐλλογ. κ. *Ἀντωνίου Παντελίδου*, Ἑλληνικά ἐν τῇ Γ. καὶ Β. τάξει τοῦ Σχολαρχείου. Ὑπὸ τοῦ ἐλλογ. κ. *Γεωργίου Βραχυπέδου*, Φυσικὴ Ἱστορία ἐν τῇ Γ. Β. καὶ Α. τοῦ Σχολαρχείου, Πατριδογραφία ἐν τῇ Δ., Γεωγραφία ἐν τῇ Β. καὶ Α. τάξει. Πολιτικὴ Ἱστορία ἐν τῇ Γ. καὶ Β. καὶ Γεωγραφία τῆς Παλαιστίνης ἐν τῇ Α. τοῦ Γυμνασίου. Ὑπὸ τοῦ ἐλλογ. κ. *Ἰωάννου Ρεμπούρ*, Γαλλικά ἐν ταῖς τάξεσι τοῦ Σχολαρχείου καὶ Δημοτικοῦ. Ὑπὸ τοῦ ἐλλογ. κ. *Ἀγαπητοῦ Ἀρφαρᾶ*, Γεωγραφία ἐν τῇ Γ. τοῦ Σχολαρχείου, Παιδαγωγικὴ καὶ Στοιχεῖα Ψυχολογίας ἐν τῇ Α. τάξει τοῦ Διδασκαλείου. Ἑλληνικά, Μαθηματικά, Ἱερὰ καὶ Πραγματογνωσία ἐν τῇ Β. τοῦ Δημοτικοῦ. Ὑπὸ τοῦ ἐλλογ. κ. *Τρύφωνος Νίνου*, Ἑλληνικά ἐν τῇ Δ. καὶ Α. Ἱερὰ Ἱστορία ἐν τῇ Γ. καὶ Μαθηματικά ἐν τῇ Γ. καὶ Α. τάξει τοῦ Δημοτικοῦ. Ὑπὸ τοῦ ἐλλογ. κ. *Γεωργίου Ἰωάννου*, Ἑλληνικά ἐν τῇ Γ. τάξει τοῦ Δημοτικοῦ καὶ Ἀραβικά ἐν τῇ Δ. καὶ Ε. τάξει. Ὑπὸ τοῦ ἐλλογ. κ. *Ταχυφῆκ Φάραχ*, Ἀραβικά ἐν τῇ Β. καὶ Γ. τάξει. Ὑπὸ τοῦ ἐλλογ. κ. *Χαλῆλ Πέδας*, Ρωσσιὰ ἐν τῇ Α. Β. καὶ Δ. τάξει τοῦ Γυμνασίου καὶ Ἀραβικά ἐν τῇ Β. τοῦ Διδασκαλείου. Ὑπὸ τοῦ ἐλλογ. κ. *Κωνσταντίνου Ἀλυσίε*, Ἀραβικά ἐν τῇ Α. καὶ τῇ Β. τάξει τοῦ Δημοτικοῦ. Ὑπὸ τοῦ ἐλλογ. κ. *Ναζίπ Καββάρ*, Ἀραβικά ἐν τῇ ΣΤ. Ζ. καὶ Η. τάξει καὶ ἐν τῇ Α. τοῦ Διδασκαλείου. Ὑπὸ τοῦ ἐλλογ. κ. *Ἰπραχὴμ Σαρμᾶς*, Ἀγγλικά ἐν τῇ Α. Β. Γ. καὶ Δ. τάξει καὶ Γυμναστικὴ ἐν ταῖς αὐταῖς τάξεσι. Ὑπὸ τοῦ ἐλλογ. κ. *Ἐμμανουὴλ Βαμ-*

βουδάκη, Ἑλληνικά ἐν τῇ Α' τάξει τοῦ Σχολαρχείου, Πολιτικῇ Ἱστορίᾳ ἐν τῇ αὐτῇ τάξει καὶ ἐν τῇ Δ'. τοῦ Δημοτικού, Ἱερὰ Ἱστορία ἐν τῇ αὐτῇ τάξει, καὶ Μουσικά εἰς ἀπάσας τὰς τάξεις. Ὑπὸ τοῦ ἔλλογ. κ. **Νικολάου Καραϊτλίδου**, Ἰχθυογραφία καὶ Καλλιγραφία ἐν τῇ Α. Β. Γ. Δ. καὶ Ε. τάξει καὶ ὑπὸ τῶν ἔλλογ. κ. **Δαοῦτ' Ἐφένδη** καὶ **Φάεξ Ἐφένδη**, Τουρκικὰ ἐν μὲν ταῖς τάξεσι τοῦ Γυμνασίου ὑπὸ τοῦ πρώτου, ἐν δὲ ταῖς τάξεσι τοῦ Σχολαρχείου ὑπὸ τοῦ δευτέρου. Προέβημεν δὲ εἰς τὴν λεπτομερῆ ταύτην ἀπαριθμήσιν τῶν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Σχολῇ διδασχθέντων μαθημάτων κατὰ τὸ λήξαν σχολικὸν ἔτος, διότι διὰ ταύτης καὶ μόνης δύνανται οἱ ἐνδιαφερόμενοι νὰ λάβωσι γνῶσιν τῆς ἐν τῇ Σχολῇ τελουμένης ἐτησίᾳς πνευματικῆς ἐργασίας ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος προσωπικοῦ. Ἀπαντα δὲ τὰ μαθήματα ταῦτα ἐδιδάχθησάν ἐν ἀπάσαις ταῖς τάξεσιν ἀνελλιπῶς τε καὶ μετὰ πολλῆς ἀκριβείας τε καὶ ἐπιμελείας ὑπὸ τῶν οἰκείων Καθηγητῶν καὶ Διδασκάλων, ἐφ' ᾧ καὶ δημοσίᾳ ἤδη χρέος ἱερὸν ἐκπληροῦσα ἡ Σχολαρχία ἐκφράζει αὐτοῖς τὴν πολλὴν τῆς Σχολῆς εὐγνωμοσύνην. Πιστῶς καὶ ἐπιμελῶς ἐξετέλεσαν τὸ καθήκον αὐτῶν καὶ οἱ Παιδονόμοι τῆς Σχολῆς, πάντοτε εὐρισκόμενοι μετὰ τῶν μαθητῶν καὶ ἐπαγρυπνοῦντες νυκτός τε καὶ ἡμέρας ἐπ' αὐτῶν κατὰ τε τὴν μελέτην, τὸν ὕπνον, τοὺς περιπάτους καὶ τὰ διαλείμματα, καὶ ἐπιτηροῦντες τὴν τάξιν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Σχολῆς, ἐφ' ᾧ καὶ ἡ Σχολαρχία ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας αὐτῆς.

Ἀπαντες οἱ μαθηταὶ τῶν Σχολαρχειακῶν καὶ Γυμνασιακῶν τάξεων τῆς ἡμετέρας Σχολῆς, κατὰ τὸν ἐπικρατοῦντα νόμον, τρέχοντος τοῦ σχολικοῦ ἔτους καθυπεβλήθησαν δις εἰς γραπτὰς ἐξετάσεις, ἥτοι κατὰ τὸν μῆνα Ἰανουάριον καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ὑπερμεσοῦντος μηνὸς Ἰουνίου. Καὶ διὰ μὲν τὰς ἐξετάσεις τοῦ πρώτου ἑξαμήνου, γενομένης εἰς τρεῖς δόσεις κατὰ τὸν μῆνα Ἰανουάριον, τῇ 9, 17 καὶ 24ῃ, ὡς ἐξετάσιμος ὕλη ἐχρησίμευσεν ἡ κατὰ τὸ μεταξὺ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν μαθημάτων,

ἦτοι ἀπὸ τῆς 11ης Σεπτεμβρίου μηνός, δεδιδαγμένη ὕλη ἐξ ὧν τῶν μαθημάτων, εἰς δὲ τὰς τελευταίας τὰς ἐπιλεγόμενας καὶ ἐτησίας, τὴν ἱξετάσιμον ὕλην ἀποτελεῖ ἢ κατὰ τὸ λήξαν σχολικὸν ἔτος δεδιδαγμένη σειρὰ ἐξ ὧν τῶν μαθημάτων παρέχεται δὲ χρονικὸν διάστημα τοῖς μὲν μαθηταῖς τοῦ Γυμνασίου πρὸς προπαρασκευὴν μηνιαῖον, τοῖς δὲ τῶν τάξεων τοῦ Σχολαρχείου δεκαπενθήμερον. Αἱ τελευταῖαι θερυαὶ ἱξετάσις ἀρξάμεναι τῇ 27ῃ Μαΐου ἐγένοντο τακτικῶς τε καὶ αὐστηρῶς ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῆς τε Σεβαστῆς Ἐφορείας, τοῦ Προέδρου τῆς Ἐκπαιδεύσεως, τοῦ Σχολάρχου καὶ τῶν οἰκείων Καθηγητῶν, καὶ ἔληξαν τῇ 18ῃ τοῦ ὑπερμεσουῆτος μηνός. Ἡ τάξις τῶν ἀποφοίτων τοῦ λήγοντος σχολικοῦ ἔτους ἐκ τῆς ἡμετέρας Σχολῆς ἀρτιμοῦσα ἐπὶ μαθητὰς, ἐγκρίσει καὶ ἀποφάσει τοῦ Καθηγητικοῦ συλλόγου, κατέπαυσε τὰ μαθήματα αὐτῆς τῇ 5ῃ τοῦ μηνός Μαΐου. Ὑπεβλήθησαν δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτῆς εἰς γραπτάς τε καὶ προφορικὰς ἱξετάσεις, κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἰσχύοντος Κανονισμοῦ. Καὶ οἱ μὲν γραπταὶ ἀρξάμεναι τῇ 6ῃ Ἰουνίου ἔληξαν τῇ 14ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνός· οἱ δὲ προφορικαὶ αὐτῶν ἱξετάσεις, γινόμεναι εἰς ἅπαντα τὰ μαθήματα τοῦ τελευταίου ἔτους, ἦτοι Χριστιανικὴν Ἱδιζήν, Ἑλληνικά, Μαθηματικά, Φυσικὰ, Κοσμογραφίαν, Λογικὴν, Λατινικά, Ἱστορίαν, Γαλλικὰ, Τουρκικὰ καὶ Ἀραβικά, ἔληξαν χθὲς 21ην τοῦ μηνός. Ἡ ἀκριβὴς δὲ καὶ προσεκτικὴ ἱξέτασις τῶν τετραδίων ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων Καθηγητῶν καὶ οἱ ἐν τοῖς καθημερινοῖς ἐλέγχοις σημειούμενοι βαθμοὶ τῆς προόδου τῶν μαθητῶν ἀπέδειξαν, ὅτι καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο οἱ πλεῖστοι τῶν ἡμετέρων μαθητῶν ἐπεδόθησαν προθύμως καὶ ἐπιμελῶς εἰς τὸν καλὸν τῆς παιδείας ἀγῶνα. Οἱ πλεῖστοι φιλοτίμως καὶ φιλοπόνως εἰργάσθησαν ἐν τε τοῖς μαθήμασι καὶ τῇ ἐν τῇ Σχολῇ διαγωγῇ αὐτῶν, ἐπιδείξαντες ἰδίᾳ ἀγόγγυστον ὑπακοήν, ἡσυχίαν καὶ εὐπείθειαν εἰς τὰς διατάξεις τῆς Σχολῆς καὶ πρὸς τὸν τοιοῦτον οὐ μόνον ἐν ταῖς παραδόσεσιν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ Ναῷ τοῦ Κυρίου μετ' εὐλαβείας καὶ προ-

σοχῆς ἱστάμενοι καὶ ἀκροώμενοι τῶν τελουμένων καὶ ἀναγινωσκομένων, ἅμα δὲ καὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Σχολάρχου γενομένης κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν καὶ ἑορτὴν ἐρμηνείας τῶν εὐαγγελικῶν περιχοπῶν. Πλὴν ἀλλὰ καθὼς ἐν πάσῃ οἰκίᾳ δὲν ὑπάρχουσι μόνον χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ἀγγεῖα, ἀλλὰ καὶ ὀστράκινα καὶ γάλκινα, ὡσαύτως καθὼς καὶ τὸ ὠραιότερον καὶ μᾶλλον εὖοσμον τῶν ῥόδων οὐδέποτε εἶνε ἀπηλλαγμένον καὶ ἀκανθῶν, οὕτω καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Σχολῇ, μεθ' ὅλην τὴν ἐπελθοῦσαν ἡθικὴν βελτίωσιν διὰ τῆς σιγῆς ἐπισκέψεως τῆς τοῦ Σφρασιῆς Ἐφορείας καὶ τοῦ Προέδρου τῆς Ἐκπαιδεύσεως, μεθ' ὅλην τὴν ἐπαγρύπνησιν καὶ ἐπιδεικνυομένην τῆς Σχολαρχίας αὐστηρότητα, ὑπῆρξαν ὅμως καὶ ἄκανθαί τινες, ὧν τὴν προσβολὴν καὶ τὸν ὄλεθρον οὐχ ἅπαξ κατὰ τὴν διαρκείαν τοῦ ἔτους συνηθιάνθημεν. Ὑπῆρξαν καὶ μαθηταί, ἀλλ' εὐτυχῶς εὐάριθμοι, οἵτινες διεκρίθησαν ἐπὶ ἀμελείᾳ, ὀκνηρίᾳ καὶ μεγίστῃ ἀδιαφορίᾳ πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν καθήκοντων αὐτῶν, γενόμενοι οὕτω πολλακίς παραίτιοι πολλῆς ταραχῆς καὶ ἀταξίας, καὶ πολλοὺς ἐκ τῶν ἀγαπητῶν μοι συναδέλφων παραπικράναντες. Τούτων οὕτως ἔχόντων καὶ ἡ Σχολαρχία φοβουμένη μὴ τὸ κακὸν σὺν τῷ χρόνῳ εἶη χειρότερον γένηται, καὶ ἡ θεραπεία τούτου καταστῇ ὕστερον ἀδύνατος, καὶ τὴν ἐκκοπὴν τούτου θεωρήσασα ἀναγκαιοτάτην, ἀπεφάσισε, τῇ κοινῇ τοῦ Προέδρου τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπείας καὶ τοῦ Καθηγητικοῦ συλλόγου ἀποφάσει, τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν ζιζανίων τούτων, ὅπως ὁ ἐναπομείνας σῖτος μᾶλλον καρποφορήσῃ κατὰ τὸ προσεχές ἔτος. Ἐν οἷς ζῶμεν χαλεποῖς χρόνοις καὶ εἰς ἃς μεγίστας ὑποβάλλεται ἡ γεγραμὰ ἡμῶν Ἀδελφότης δαπάνας διὰ τὴν διαπαιδαγώγησιν καὶ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐν Παλαιστίνῃ Ὁρθοδόξου λαοῦ, οὐδὲ ὀβολὸς πρέπει νὰ δαπανᾷται ἀσκοπῶς καὶ ἀνωφελῶς, οὐδὲ νὰ ὑποθάλπηται ἡ εἰς ἀθυρίαν καὶ ἡ νωθρότης καὶ νὰ ὑποστηρίζωνται διὰ τοῦτον ἢ ἐκείνους τὸν λόγον οἱ δυσκίνητοι, οἱ φυγόπονοι, τραχεῖς τε καὶ δυσήνιοι μαθηταί. Ἡ ἡμετέρα Σχολὴ θέλει, ὥς ἐκ τοῦ ὑψηλοῦ προ-

ορισμοῦ αὐτῆς, πάντας ἀνεξαιρέτως τοὺς τροφίμους αὐτῆς φιλοτίμους, φιλοπόνους, εὐπειθεῖς, χρηστοὺς καὶ εὐγνώμονας πρὸς τε αὐτὴν καὶ τὴν συντηροῦσαν αὐτὴν Ἱερὰν Ἀγιοταφρικὴν Ἀδελφότητα, ἣτις εἴλετο ποτὲ σήμερον χρῆζει τοιούτων νέων, μελλόντων αὐτῆς μελῶν, ἐμφορουμένων ὕγιων ἀρχῶν καὶ σταθερῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων.

Τοσαῦτα Μ. Π. καὶ Δ. καὶ λοιπὴ φιλόμουσος ὁμήγουρις περὶ τῆς γραμματολογικῆς στατιστικῆς καταστάσεως τῆς ἡμετέρας Σχολῆς κατὰ τὸ λήξαν σχολικὸν ἔτος. Ἰδὼν ὅς μοι ἐπιτραπῇ νὰ εἰπω ὀλίγα τινα καὶ περὶ τῆς διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς αὐτῆς προόδου, τῆς ἀποτελούσης τὸν κυριώτερον σκοπὸν τῆς διδασκαλίας αὐτῆς. Καὶ ἀληθῶς οὐδεὶς δύναται νὰ πιστεύσῃ εἰλικρινῶς εἰς τὴν προόδον οἴουδῆποτε ἐκπαιδευτικοῦ καθιδρύματος μὴ ἐνδιαφερόμενος συνάμα καὶ περὶ τῆς ἠθικῆς ἀναπτύξεως τῆς ἐν αὐτῷ φοιτώσης νεολαίας. Ὅταν τὸ ἦθος τοῦ μαθητοῦ διαστραφῇ, τότε οὐ μόνον οὐδεμίαν ἀξίαν ἔχει πᾶσα ἡ περὶ τὰ γράμματα αὐτοῦ ἐπίδοσις, ἀλλὰ καὶ βλάβη πολλῆς πρόξενος αὕτη ἀποβαίνει καὶ εἰς τὴν σχολήν, ἐφ' ὅσον ἐν αὐτῇ οὗτος φοιτᾷ, καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν εἰτα εἰσερχόμενος μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν.

Μόνη ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις, ἄνευ τῆς ἠθικῆς μορφώσεως καὶ τῆς ψυχῆς, οὐδεμίαν παρέρχει ὠφέλειαν καὶ οὐδὲ δύναται νὰ καταστήσῃ τὸν ἄνθρωπον ἀνάρετον· καὶ διὰ τοῦτο πᾶσα σχολὴ ὀφείλει νὰ παρέχῃ, κατὰ τὸ ἐνόν, τοῖς τροφίμοις αὐτῆς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ νοῦς καὶ τὴν διάπλασιν τοῦ ἥθους. Ἐπὶ τοιούτου στερεοῦ καὶ ἀσαλεύτου θεμελίου ἐποικοδομοῦσα καὶ ἡ ἡμετέρα Σχολὴ τὴν διανοητικὴν τῶν τέκνων αὐτῆς μόρφωσιν καὶ ἀνάπτυξιν, πολλοῖς καὶ ποικίλοις ἐχρήσατο μέσοις καὶ κατὰ τὸ λήξαν σχολικὸν ἔτος πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ὕψηλοῦ αὐτῆς σκοποῦ. Δύναται δὲ μετὰ θάρρους νὰ ἐξαγγείλῃ ὅτι ἡ διανοητικὴ τῶν μαθητῶν αὐτῆς πρόοδος δὲν διέψευσε καθόλου τὰς προσδοκίας αὐτῆς· μεγάλως ὁμως λυπεῖται ὅτι καὶ ἐν τῷ ἔτει τούτῳ, μεθ' ὅλην τὴν ἀνστηρότητα τῆς Σχολασχίας καὶ τῶν Καθηγητῶν, μεθ'

ὅλην τὴν τακτικὴν ἐπιτήρησιν καὶ τὸ ἐπιδεικνύμενον μέγα ἐνδιαφέρον τῆς τε Σεβαστῆς Ἐργορείας καὶ τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τὴν πρόοδον τῆς Σχολῆς, δὲν ἔλειξε τὸ μέγα τῆς προόδου τῶν μαθητῶν κώλυμα, αἱ συχναὶ αὐτῶν ἀπουσίαι καὶ ἰδίᾳ ἐν ταῖς κατατέrais τόξεσι. Περὶ τῆς μεγάλης ἐκ τῶν ἀπουσιῶν βλάβης εἰς τε τὴν διανοητικὴν καὶ τὴν ἡθικὴν τῶν μαθητῶν πρόοδον ἱκανὰ ἄλλοτε ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου ἐλέγχθησαν καὶ θερμαὶ πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ κηδεμόνας τῶν μαθητῶν ἀπηυθύνθησαν παρακλήσεις, ὅπως μὴ ἀδιαφορῶσι τοσοῦτο περὶ τῆς τακτικῆς εἰς τὴν Σχολὴν τῶν υἱῶν καὶ κηδεμονευομένων αὐτῶν φοιτήσεως· ἀλλὰ δυστυχῶς αἱ παρακλήσεις ἡμῶν αὐταὶ οὐδαμῶς ἐλήφθησαν ὑπ' ὧσιν, διὸ καὶ σήμερον καθῆκον αὐτῆς θεωρεῖ ἡ Σχολαρχία νὰ ἐπαναλάβῃ ταύτας καὶ νὰ διαβεβαιώσῃ τοὺς γονεῖς καὶ κηδεμόνας, ὅτι οὐδεὶς ἕτερος τρόπος τοῦ κακοῦ τούτου τῶν ἀπουσιῶν τῶν μαθητῶν τῆς θεωρίας ὑπάρχει, πλὴν τῆς κατὰ καιροὺς ἐμφανίσεως αὐτῶν ἐν τῇ Σχολῇ, δι' ἧς καὶ μόνης δύνανται νὰ λαμβάνωσι τὰς δεούσας ἀσφαλεῖς περὶ τῆς φοιτήσεως τῶν υἱῶν καὶ κηδεμονευομένων αὐτῶν πληροφορίας καὶ νὰ παρακολουθῶσι τὴν διδασκαλίαν ἐνὸς μαθήματος, γενόμενοι αὐτόπται καὶ αὐτήκοοι μάρτυρες τῆς προόδου ἢ μὴ τῶν τέκνων αὐτῶν.

Μόνον ὅταν, διὰ παντελῆ ἀποτυχίαν ἐν ταῖς ἐξετάσεσι, συμβῇ νὰ κριθῶσιν οὗτοι ἀνάξιοι προβιβασμοῦ ὑπὸ τῆς Σχολαρχίας καὶ τοῦ συλλόγου τῶν Καθηγητῶν, τότε μόνον ἄξιαν τοῦ κόπου κρίνοντες τὴν ἐπίσκεψιν τῆς Σχολῆς, ἀλλὰ καὶ τοῦτο, ἵνα ἐλέγξωσι καὶ μεμψιδῶσι τὴν Σχολὴν ὥς, κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀντίληψιν, ἀδικήσασαν τοὺς υἱοὺς αὐτῶν, οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ δις καὶ τρις ἐπισκέπτονται αὐτὴν καὶ διὰ πολλῶν παρακλήσεων ἀμέσων τε καὶ ἐμμέσων ἀπαιτοῦσι τὸν προβιβασμὸν τῶν τέκνων των, μηδόλως λαμβάνοντες ὑπ' ὧσιν ὅτι διὰ τοῦ μέσου τούτου τὰ μάλιστα βλάπτουσι τὴν πρόοδον αὐτῶν. Τινὲς δὲ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἀκηδίας διατελοῦσιν, ὥστε οὐδὲ τοὺς κατὰ τὸ τέλος ἐκάστου

ἐξαμήνου ὑπὸ τῆς Σχολῆς ἐκδιδομένους ἐλέγχους τῆς προόδου καὶ διαγωγῆς τῶν τέκνων αὐτῶν φροντίζουσι νὰ ζητήσωσι παρὰ τῶν υἱῶν καὶ κηδεμονευομένων αὐτῶν, πολλάκις μὴ ἐπιδεικνυόντων αὐτοὺς εἴτε διὰ τοὺς κακοὺς βαθμοὺς ἐν αὐτοῖς, εἴτε διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀπουσιῶν, καὶ λάβωσι γνῶσιν περὶ τῆς διανοητικῆς καὶ ἡθικῆς αὐτῶν καταστάσεως. Πολλὰ παράπονα παρὰ πολλῶν γονέων καὶ κηδεμόνων ἡκούσαμεν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος διὰ τὴν ληφθεῖσαν περὶ τῶν μαθητῶν τῆς Β' τάξεως τοῦ Γυμνασίου ἀπόφασιν· οὐδόλως ὅμως ταῦτα λαβόντες ὑπ' ὄψιν, ἔχοντες δὲ καὶ τὴν ἀντίληψιν τῆς Σεβαστιῆς Ἐφορίας καὶ τῆς Εκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς ὡς ἀρωγόν, κατὰ γράμμα ἐφηρμόσαμεν τὰ ἀποφασισθέντα πρὸς ἓνα καὶ μόνον σκοπὸν ἀποβλέποντες, τὴν πρόοδον τῆς Σχολῆς. Καὶ ἡ ἡθικὴ ἀνάπτυξις τῶν μαθητῶν τῆς Σχολῆς κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος γενικῶς ἐξεταζομένη παρίσταται ἀποχρώντως εὐάρεστος· πολλῶν δὲ μεῖζων καὶ δαψιλεστέρα ἦθελεν εἶναι, ἐὰν καὶ αὕτη δὲν εἶχε τὰ προσκόμματα αὐτῆς. Ὁ μόνος τῆς ἡθικῆς μορφώσεως τῶν τροφίμων μιᾶς Σχολῆς παράγων δὲν εἶναι μόνον αὕτη, ἀλλ' ἔχει ἀνάγκην καὶ ἑτέρου, τοῦ οἴκου, ἄνευ τῆς συνδρομῆς τοῦ ὁποίου, ἡ Σχολὴ μόνη δὲν δύναται νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ αὐτῆς. Ἐν τῷ οἴκῳ τίθενται αἱ πρῶται βάσεις τῆς καλῆς τοῦ παιδὸς ἀγωγῆς, ἡ δὲ Σχολὴ στερεοποιεῖ τὰς βάσεις ταύτας καὶ ἐποικοδομεῖ ἐπ' αὐτῶν· ἡ πρώτη καλὴ μόρφωσις καὶ ἡθικὴ ἀνάπτυξις τῶν νέων δέον νὰ γίνηται ἐν τῇ οἰκογενείᾳ ὑπ' αὐτῶν τῶν γονέων, ταύτην δὲ συμπληροῖ ἀκολούθως ἡ Σχολὴ. Ὅταν ὅμως οἱ γονεῖς παραμελῶσι τὸ καθήκον αὐτῶν, ὅταν ἀντὶ νὰ μορφώσωσι τὰ τέκνα αὐτῶν, δηλητηριάζουσι τὴν ἀθῆσαν αὐτῶν ψυχὴν διὰ λόγων, βιβλίων καὶ παραδειγμαμάτων κακῶν, τότε οὐ μόνον ἐλάχιστα δύναται νὰ κατορθώσῃ ἡ Σχολὴ, ἀλλὰ καὶ ἐὰν ὑπερανθρώπους προσπάθειας καταβάλλωσιν οἱ ἀτιχεῖς διδάσκαλοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σπεύρουσι κατὰ πετρῶν, ὃ δὲ νέος μένει τοιοῦτος, οἷος ἦτο ἐν τῇ οἰκογενείᾳ. Πρώτιστοι ἄρα τοῦ παιδὸς διδάσκαλοι εἰ-

ναι καὶ πρέπει νὰ ὤσιν οἱ γονεῖς, ἐὰν θέλωσι νὰ ἴδωσι τὰ τέκνα αὐτῶν ἐπωφελοῦμενα τῆς ἐν τῇ Σχολῇ γιγνομένης διδασκαλίας καὶ ν' ἀνταποκριθῶσιν εἰς τὰς προσδοκίας οὐ μόνον τῶν γονέων καὶ κηδεμόνων αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς Εκκλησίας καὶ τοῦ Γένους.

Πλεῖστα ὅσα παραδείγματα ἔχομεν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἱστορίᾳ, καθ' ἣ γεραίρονται καὶ τιμῶνται τὰ ὀνόματα ἐκείνων τῶν τέκνων αὐτῆς, ἅτινα διεμορφώθησαν καὶ διεπλάσθησαν τῇ συμπράξει τῶν δύο τούτων παραγόντων Σχολῆς καὶ οἴκου. Τὸ πνεῦμα αὐτῶν κατέδειξε τὸν ἀναπόφευκτον σύνδεσμον τῆς Σχολῆς καὶ τοῦ οἴκου πρὸς εὐχερῇ ἐκπλήρωσιν τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς.

Καὶ ὑπὸ ὑγιεινὴν ἔποψιν ἐξεταζομένη ἡ κατὰστασις τῆς ἡμετέρας Σχολῆς, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ἀπεριφράστως, ὅτι τῇ τοῦ Κυρίου χάριτι διήλθομεν τὸ λῆξαν σχολικὸν ἔτος ἐν πλήρει ὑγείᾳ· κατελαμβάνοντο ἔστιν ὅτε τινὲς τῶν μαθητῶν τῆς Σχολῆς ὑπὸ ἐλαφρῶν τινων ἐπιδημικῶν ἀσθενειῶν, ἀλλ' ἢ πρόθυμος ἐπίσκεψις τῶν ἀξιοτίμων ἱατρῶν τοῦ Μοναστηριακοῦ Νοσοκομείου καὶ ἡ ἀμεσος χορῆσις καταλλήλων φαρμάκων ἀπήλλαττεν αὐτοὺς πάσης κατατροχούσης αὐτοὺς ἀσθενείας, διὰ τοῦτο ἰδίας εὐφρήμιου καὶ μνείας ἀξιοῦνται ἐνταῦθα οἱ ἀξιότιμοι κ. Ἱατροὶ καὶ εὐχαριστίαι αὐτοῖς ἐκφράζονται δημοσίᾳ ὑπὸ τῆς Σχολαρχίας. Προκειμένου δὲ περὶ τῆς διαίτης τῆς ἡμετέρας Σχολῆς, λέγομεν ὅτι αὕτη ὑπῆρξεν ἐπαρκὴς καὶ καθαρὰ ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰανουαρίου μηνός, ὅποτε ὁ Μακαριώτατος μετὰ τῆς σεβαστῆς Ἐφορείας καὶ τοῦ Προέδρου τῆς Ἐκπαιδεύσεως, λαβόντες ὑπ' ὄψιν τὰς ἐπανειλημμένας τῆς Σχολαρχίας παραστάσεις διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς διαίτης τῶν μαθητῶν, καλῶς εἰδότες ὅτι οἱ 12 ὥρας τὸ ἡμερονύκτιον πνευματικῶς ἐργαζόμενοι καὶ κοπιῶντες, δεόν ἀναλόγως νὰ τρέφονται πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν καθ' ἑκάστην καταναλισκομένων δυνάμεων, οὐ μόνον διέταξαν τὴν κατὰ τε τὸ ποιὸν καὶ τὸ ποσὸν βελτίωσιν τῆς τροφῆς τῶν τροφίμων, ἀλλὰ καὶ ἐπιστάτην ἐπὶ τούτῳ

διώρισαν, ὥστε ἡ τροφή αὐτῶν οὐδαμῶς ὑπολείπεται σήμερον τῆς ἐν τοιαύταις ἐσωτερικαῖς Σχολαῖς συνήθους διαίτης.

Τοιοῦτος ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ὁ βίος τῆς ἡμετέρας Σχολῆς ἐπὶ ἔποψιν στατιστικὴν, γραμματολογικὴν, διανοητικὴν, ἠθικὴν, ὑγιεινὴν καὶ οἰκονομικὴν κατάστασιν κατὰ τὸ λῆξαν σχολικὸν ἔτος.

Ἦδη εἰς τὸ τέλος τῆς λογοδοσίας μου ταύτης σπεύδων, καθήκόν μου ἱερὸν καὶ ἀπαραίτητον θεωρῶ, ὅπως κατὰ τὴν πανηγυρικὴν ταύτην ἡμέραν δημοσίᾳ ἐκφράσω τὴν βαθυτάτην μου εὐγνωμοσύνην τῷ προκαθημένῳ καὶ ἐπευλογοῦντι τὴν τελετὴν ταύτην Μακαριωτάτῳ ἡμῶν Πατρὶ καὶ Πατριάρχῃ Κυρίῳ Κυρίῳ Λαμianῷ ἐπὶ τῇ ὑπ' Αὐτοῦ ἐπιδειχθείσῃ ἐνδελγεί μερίμνῃ καὶ φροντίδι ὑπὲρ τῆς ἐντελοῦς συμπληρώσεως πάσης οἷας δῆποτε παρ' ἡμῖν ἐλλείψεως, καὶ ἐπὶ τῷ ἀληθεῖ καὶ πατρικῷ ἐνδιαφέροντι, ὑφ' οὗ ἐμφορούμενος ἠυδόκησεν ὅπως αὐτοπροσώπως τιμήσῃ τὴν πανηγυρικὴν ταύτην ἡμέραν τῶν γραμμάτων καὶ εὐλογήσῃ πάντας ἡμᾶς. Ἡ Σχολὴ ἐκφράζει ἐπίσης δι' ἐμοῦ τὰς πολλὰς αὐτῆς εὐχαριστίας τῇ Σεβαστῇ Ἐφορίᾳ σὺν τῷ Προέδρῳ τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἡτις μετὰ παραδειγματικῆς ἀληθῶς προθυμίας καὶ ζήλου οὐκ ἐπαύσατο μεριμνῶσα καὶ φροντίζουσα περὶ παντὸς δυναμένου συντελέσαι εἰς τὴν τακτικὴν τῆς Σχολῆς λειτουργίαν καὶ πρόοδον αὐτῆς. Τὰς αὐτὰς εὐχαριστίας ἐκφράζει καὶ πᾶσι τοῖς Ἀρχιερεῦσι καὶ πάσῃ τῇ Ἱερᾷ Ἀγιοταφικῇ Ἀδελφότητι, ἡτις, ἐν τῇ πρὸς τὰ γράμματα ἀγάπῃ καὶ τῷ πολλῷ ζήλῳ περὶ τῆς μορφώσεως τῆς νεολαίας ἐν Παλαιστίνῃ, οὐ παύεται ἀόκνως ἐργαζομένη διὰ τὴν πρόοδον καὶ τὴν βελτίωσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως. Τέλος τὰς εὐχαριστίας ἡμῶν ἐκφράζομεν καὶ πᾶσι τοῖς φιλομούσοις Κυρίοις καὶ Κυρίαις, τοῖς εὐαρεστηθεῖσι παραστῆναι καὶ ἐκτιμῆσαι ἐκ τοῦ συνεγγυς τὴν γενομένην ἐν τῇ Σχολῇ ταύτῃ καρποφόρον πνευματικὴν ἐργασίαν.

Σὺ δέ, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἡ πηγὴ τῶν ἀγαθῶν καὶ ὁ χορηγὸς πάσης σοφίας καὶ γνώσεως, ἐν τῇ πολλῇ σου ἀγαθότητι καὶ τῷ ἀπείρῳ σου ἐλέει, διαφύλαττε ὑγιᾶ τὸν Μακαριώτατον ἡμῶν Πατέρα καὶ Πατριάρχην Κ. Κ. Λαμμανδὸν καὶ ἐνίσχυσον αὐτὸν ἐν τῷ ἀγῶνι τῆς δεξιᾶς καὶ εὐκλεοῦς πηδαλιουχίας τοῦ σκάφους τῆς Σιωνίτιδος Ἐκκλησίας, περίσκεπε καὶ περιφρούρει τὴν γεραρὰν τῶν Ἀγιοταφитῶν χορείαν, ὅπως, ὑπὸ τὴν ἄγρυπνον μέριμναν αὐτῆς καὶ τὴν πατρικὴν προστασίαν, ἡ ἱερὰ αὕτη τῶν γραμμάτων ἐστία ἐξακολουθῇ ἀειφεγγὲς τὸ φῶς τῆς ἱερᾶς παιδείας παρέχουσα τῇ χριστιανικῇ νεολαίᾳ πρὸς δόξαν τῆς Μητρὸς τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Γένους.

Γένοιτο!

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ ΣΧΟΛΑΡΧΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΠΟΦΟΙΤΟΥΣ

Φίλτατα τεκνία!

Λοιπὸν ἐπέστη καὶ δι' ὑμᾶς ἡ πρὸ πολλοῦ προσδοκωμένη στιγμή, πρὸς ἣν μετὰ πόθου ἡτενίζετε ἀφ' ἧς ἡμέρας εἰς τὸν ἱερὸν περίβολον τοῦ σεμνοῦ τούτου ἐνδαιτηματος τῶν Μουσῶν εἰσήλθετε. Καὶ ἰδοὺ μετὰ πολυετῆς πόνου καὶ μόχθου καὶ ἀγρυπνίας καὶ στερήσεις παντοειδεῖς παραγίγνεσθε, τῇ τοῦ Κυρίου χάριτι, εἰς τὸ ποθητὸν τέρμα τῶν γυμνασιακῶν ὑμῶν σπουδῶν καὶ τῆς ἠθικῆς ὑμῶν ἀναπύξεως, καὶ ἐν μέσῳ τῆς κοιῆς χαρᾶς καὶ τῶν ἐγκαρδίων εὐχῶν ἀνακηρύττεσθε νικηταὶ τῶν πνευματικῶν ἀγώνων, ὁξιοίμενοι οὕτω τοῦ στεφάνου τῆς φεροπονίας καὶ χρηστοφείας ὑμῶν παρὰ τῆς σεπτῆς χειρὸς τοῦ Μακαριωτάτου ἡμῶν Πατρὸς, τοῦ καὶ ἀνωτάτου προστάτου τῆς γαλουχησάσης ὑμᾶς πνευματικῆς ταύτης τροφoῦ Σχολῆς. Χαίρει βεβαίως καὶ σκιρτᾷ ἐλὶ τούτῳ ἡ νεαρὰ καρδία ὑμῶν, ἀλλὰ συγχαίρει καὶ συναγάζεται οὐχ ἥτιον μεθ' ὑμῶν καὶ ἡ ἡμετέρα πατρικὴ καρδία, διότι κατὰ τὴν ὥραν ταύτην οὐ μόνον βλέπομεν, ὅτι οἱ κόποι καὶ οἱ μόχθοι, οὓς κάτεβάλομεν κατὰ τὴν μαθητικὴν ὑμῶν σταδιοδρομίαν διὰ τὴν μόρφωσιν τοῦ νοῦ καὶ τὴν διάπλασιν τῆς καρδίας ὑμῶν, πλουσιοπαρόχως ἀντημείφθησαν, ἀλλὰ καὶ ὅτι νέοι, θαλεροὶ καὶ εὐέλπιδες ἀγωνισάμενοι τὸν καλὸν τῶν γραμμάτων ἀγῶνα, παραδίδονται ἤδη ὡς στρατιῶται τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ Γένει ὅπως ἐν καιρῷ ἀγωνισθῶσιν.

Διὰ τοῦτο ἡμεῖς οἱ ἀσφαλῶς χειραγωγήσαντες ὑμᾶς καὶ ἤδη ἐν μέσῳ τοιαύτης εὐσήμεου πανηγύρεως ἀνακηρύττοντες τὴν ἡθικὴν καὶ διανοητικὴν ὑμῶν ἀνάπτυξιν καὶ μόρφωσιν, καθιῆκον ἱερὸν ἔχομεν, ὅπως, πρὶν ἢ ἀπολύσωμεν ὑμᾶς ἐκ τοῦ ἱεροῦ τούτου περιβόλου τῆς Σχολῆς, καὶ τὸ ὕστατον ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου ὡς πνευματικοὶ πατέρες ἀσπασθῶμεν καὶ ἀποχαιρετήσωμεν, ἐφοδιάσωμεν διὰ τῶν τελευταίων τούτων ὑποθηκῶν καὶ παραιήσεων, αἵτινες μέχρι τοῦδε ἐνεπνέοντο καὶ ἐδιδάσκοντο εἰς ὑμᾶς, καὶ τὰς ὁποίας ὡς σύντροφον ἀχώριστον καθ' ὅλον ὑμῶν τὸν βίον ὀφείλετε νὰ ἔχητε διὰ τὴν δόξαν καὶ τὴν εὐημερίαν ὑμῶν.

Φίλοι μαθηταί, εἰσερχόμενοι ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης εἰς τὸ μέγα καὶ πολυκύμαντον καὶ πληρὴς ἐπικινδύνων ὑφάλλων τοῦ βίου πέλαγος, ὅπου ποικίλοι πανταχόθεν πνέοντες ἄνεμοι σφοδροὶ καὶ βίαιοι, κατὰ κυμάτων ὠθοῦσιν καὶ κατακλύζουσι καὶ εἰς ὑφάλους φέρουσι τὰς δίκην ἀνερματίστων πλοίων καὶ ἄνευ στερεοῦ πηδαλίου καὶ ἀκριβοῦς πυξίδος φερομένας ψυχὰς καὶ διανοίας, οὐδεμίαν οὐδαμοῦ βεβαίως βλέπετε δυσκολίαν καὶ τὰ πάντα τέρπουσι καὶ εὐαρεστοῦσιν ὑμᾶς ὡς ὄνειρον τεμπλὸν τῆς φαντασίας, διότι καὶ τὸ πνεῦμα καὶ ἡ καρδιά καὶ ἡ ψυχὴ ὑμῶν εἰσιν ἤδη πλήρη ἀγαθότητος, εὐγενείας καὶ ὑψηλῶν ἰδεῶν καὶ ἐμπνεύσεων, μὴ λαβόντα εἰσέτι οὐδεμίαν μετὰ τῆς πείρας οὐδαμοῦ συνάντησιν, τῆς πείρας, λέγω, τῆς σκληρᾶς ταύτης τοῦ βίου κυριάρχου, ἣτις καταστρέφει πάντοτε πᾶν ὄνειρον καὶ φέρει πολλάκις εἰς ἀπόγνωσιν· διότι τὰ πάντα ἤδη συγκρίνετε καὶ μετρεῖτε, καθὼς λέγει ὁ ἀρχαῖος φιλόσοφος, μὲ τὸ μέτρον τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς εὐγενείας τῆς ψυχῆς ὑμῶν, πιστεύοντες μόνον εἰς τὸ καλὸν καὶ ἀδιαφοροῦντες ὅλως πρὸς τὸ κακόν· διότι, λέγω, δὲν ἐδοκιμάσατε οὐδὲ ἐχρησιμεύσατε εἰσέτι παίγνιον τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων τοῦ βίου τούτου ἀποτυχιῶν. Ναί, φίλοι μαθηταί, ἡ νεότης, ἣτις φαιδρύνει τὰ πρόσωπα ὑμῶν, οὐδὲν ἕτερον αἰσθάνεται τὴν στιγμὴν ταύτην τοῦ πνευματικοῦ ὑμῶν θριάμβου, ἢ τὴν δίκην

μόνον πάσης ἐπιθυμίας καὶ ἐπιτυχίας, μήπω κορεσθείσης μετὰ τῆς ταχύτητος καὶ ὁρμῆς ἐκείνης, ἣν ἔχει πάντοτε καὶ τὸ ὕδωρ, ὅπερ ἀναπηδᾷ κατὰ πρώτην φορὸν ἀπὸ ἀρτισιανοῦ φρέατος. Ἀλλὰ γνωρίζετε ἄρα γε ὁποῖα τις πρέπει νὰ ἦναι πάντοτε ἡ μόνη ἐπιθυμία τῆς ψυχῆς ὑμῶν καὶ ὁποῖα εἶνε ἡ ἀληθὴς εὐτυχία; Ἡ μόνη ἐπιθυμία ἣτις πρέπει νὰ βασιλεύῃ ἐν ὑμῖν, ὀφείλει νὰ ἦναι αὐτῇ, πῶς νὰ ἀρέσγητε τῷ Θεῷ, καὶ νὰ εὐαρεστήτε τοῖς ἀνθρώποις· ἀληθὴς δὲ εὐτυχία οὐδαμοῦ ἀλλαγῶς εὐρίσκεται ἢ ἐν τῇ ἀρετῇ καὶ τῇ πιστῇ καὶ ἀδιαλείπτῳ ἐκπληρώσει τοῦ καθήκοντος ὑμῶν. Ὡς μόνον γνώμονα καὶ κανόνα τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ἀναστροφῆς ὑμῶν καὶ ἐν ταῖς μετὰ τῶν ἀνθρώπων σχέσεσιν ὀφείλετε νὰ ἔχητε διηνεκῶς τὸ ἱερὸν τῷτο λόγιον τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἐὰν θέλητε νὰ εὐδοκιμήσητε ἐν αὐτῷ καὶ εἰς σωτήριον προσορμισθῇτε λιμένα· «Ἀποστυγοῦντες τὸ πονηρὸν, κολλώμενοι τῷ ἀγαθῷ· τῇ φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί, τῷ πνεύματι ζέοντες, τῷ Κυρίῳ δουλεύοντες, τῇ ἐλπίδι χαίροντες, τῇ ὑλίσφει ὑπομένοντες, τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες, ταῖς χρείαις τῶν ἀγίων κοινωνοῦντες, τὴν φιλοξενίαν διώκοντες. Εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας ὑμᾶς· εὐλογεῖτε καὶ μὴ καταρᾶσθε· χαίρειν μετὰ χαιρούντων, καὶ κλαίνειν μετὰ κλαιόντων. Τὸ αὐτὸ εἰς ἀλλήλους φρονοῦντες· μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συνεπαγόμενοι· μηδενὶ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδίδοντες, προνοοῦμενοι καλὰ ἐνώπιον πάντων ἀνθρώπων· εἰ δυνατόν, τὸ ἐξ ὑμῶν μετὰ πάντων τῶν ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες» (Ρωμ. ιβ'. 9—13).

Ἡ ὁδός, ἡ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ὑμῖν διανοιγομένη, σχολιά ἐστι καὶ ἀκανθώδης, πολλαὶ δὲ εἰσιν αἱ ἐπαπειλοῦσαι τὴν πορείαν ὑμῶν θύελλαι καὶ καταγίδες, ἀλλὰ τὸ ὄμμα τοῦ παντεπόπτου Θεοῦ θέλει μένει ἄγρυπνον ἐφ' ὑμᾶς, ἂν προσέχητε ἑαυτοῖς ἐν οἵαδήποτε θύσει καὶ ἂν εὐρεθῇτε διὰ τῆς ἱκανότητος ὑμῶν τῶν περιστάσεων καὶ τῶν μέσων, ἂν ἄγνοοι παθῶν, ἀπηλλαγμένοι ἐγωῦσμοῦ καὶ φιλοδοξίας,

ἀκάματοι ἐν τῇ ἐκτελέσει τοῦ ἀγαθοῦ μετὰ θάρρους καὶ πεποιθήσεως ἀγωνισθῆτε ἔν τε τῷ ἰδιωτικῷ καὶ κοινωνικῷ ὑμῶν βίῳ, θέλετε ἀναδειχθῆ ἔργαται τῆς ἠθικῆς διαπλάσεως τῶν περὶ ὑμᾶς. Μὴ ἀφήσητε τὴν καρδίαν ὑμῶν ἀχαλίνωτον ἐν τῇ μανίᾳ τῶν παθῶν, ἀλλ' ὑπὸ τῆς συναισθήσεως τοῦ προορισμοῦ ὑμῶν ἐμπνεόμενοι, ζητήσατε τὴν εἰρήνην τῆς ψυχῆς καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἐν τῇ τελείᾳ εἰς τὸ ἔργον ὑμῶν ἀφοσιώσει. Ἐπιδιώκετε πάντοτε καὶ πανταχοῦ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην ἀφόβως καὶ ἄνευ τινὸς ὀπισθοβουλίας ἐπιμέμπου. Ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ὡς λύχνον ἄσβεστον τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, τὸν νόμον τῆς ἀληθείας, ὅστις φωτίζει τὸν ἄνθρωπον διατελοῦντα ἐν τῷ σκότει τῆς κοσμικῆς ἀπάτης καὶ ὁδηγεῖ αὐτὸν εἰς τὴν ἑδὸν τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἀρετῆς, διὰ τούτου καὶ μόνου θὰ δυνηθῆτε νὰ καταβάλῃτε τὰς τῶν αἰσθήσεων ὀρέξεις καὶ πάθη καὶ θὰ διαφυλαχθῆτε ἀπὸ τῶν ποικίλων ἀποπλανήσεων τοῦ κόσμου τούτου. Ἐστὲ σταθεροὶ καὶ ἐδραῖοι ἐν τῇ τηρήσει τῆς ἀρετῆς ἐν μέσῳ ποικιλομόρφων σκανδάλων καὶ μὴ πλανηθῆτε ἐκ τῆς ματαίας τοῦ κόσμου δόξης, μηδὲ ἀπαυδῆσητε ἐν τῷ ἔργῳ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς θλίψεως, ἀλλὰ χωρεῖτε ἀδεῶς ἐπὶ τὰ πρόσω. «Βλέπετε οὖν, λέγει ὁ Ἀπόστ. Παῦλος, πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε μὴ ὡς ἄσοφοι, ἀλλ' ὡς σοφοὶ ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσι». Ναί, θὰ ἴδῃτε ὅτι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐκ παραλλήλου βαδίζουσι καὶ ἀρετὴ καὶ κακία καὶ χαρὰ καὶ λύπη καὶ εὐτυχία καὶ δυστυχία καὶ τιμὴ καὶ ἀδοξία καὶ πάντα ἐν γένει τὰ καλὰ μετὰ τῶν ἀντιθέτων αὐτοῖς κακῶν».

Ἄλλ' ὑμεῖς ἔχοντες ἐν τῇ νέᾳ ὑμῶν ταύτῃ σταδιοδρομίᾳ ἀχώριστον σύντροφον καὶ ἀσφαλῆ ὁδηγὸν καὶ μόνον σύμβουλον τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, χωρεῖτε γενναίως καὶ ἀφόβως ἐπὶ τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς καὶ πράσσετε διὰ παντὸς τὸ ἀγαθόν, εἰδότες ὅτι ἀνήκετε πλέον οὐχὶ μόνον εἰς ἑαυτούς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν οἰκογένειαν ὑμῶν, εἰς τὴν κοινωνίαν, εἰς τὴν Πατρίδα καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Πιστεύετε εἰς τὸν

Θεὸν καὶ ἐλπίζετε μόνον εἰς αὐτὸν· ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον. Μὴ λησμονεῖτε τοὺς εὐεργέτας καὶ κηδεμόνας, τοὺς διδασκάλους καὶ προστάτας ὑμῶν. Μέννησθε ὅπου καὶ ἂν εὐρεθῇτε τῆς πνευματικῆς ὑμῶν ταύτης μητρὸς καὶ κουροτρόφου Σχολῆς, τῶν ἐν αὐτῇ διδαχθέντων μαθημάτων καὶ δεῖξατε ἐν ἔργοις, ὅτι ἐμάθετε νὰ ἦσθε εὐγνώμονες πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Σιών, ἣτις τοσοῦτον ὑμᾶς ἐτίμησεν, ἠγάπησεν καὶ εὐοργέτησεν. Μὴ ἐπιλάβεσθε ἰσοβίως καὶ τῆς ἱερᾶς ἡμῶν Ἀγιοταφίτικῆς Ἀδελφότητος, ἣτις ἐν περιστάσεσι χαλεπαῖς καὶ πάσχουσα καὶ κακουχουμένη καὶ παντοίαις στερήσεσι δεινῶς κατατρυνχομένη, οὐκ ἐπαύσατο γενναίως καὶ φιλοτίμως δαπανῶσα ὑπὲρ τῆς ἀναπτύξεως καὶ μορφώσεως ὑμῶν. Ἔχετε πάντοτε καὶ ἐν παντὶ ἐστραμμένα τὰ ὄμματα ὑμῶν ὡς πρὸς πολικὸν ἀστέρα, ἐπὶ τὰ ὄρη Σιών, ὅθεν ἦξει ὑμῖν ἡ βοήθεια παρὰ Κυρίου.

Τεκνία, ἐγγράψατε καὶ τηρήσατε ἐν τῷ βάθει τῶν καρδιῶν ὑμῶν ἀνεξαλείπτους τὰς τελευταίας μου ταύτας ὑποθήκας καὶ παραινέσεις. Λογίζεσθε διὰ παντὸς ὅσα ἐστὶν ἀληθὴ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἀγνά, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὐφημα, εἴτις ἀρετὴ καὶ εἴτις ἔπαινος. Χαίρετε, τέκνα ἐν Κυρίῳ, καὶ πάλιν ἐρῶ χαίρετε· ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἴη μεθ' ὑμῶν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ὑμῶν. Ἀμήν.

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΣ ΤΩΝ ΤΕΛΕΙΟΦΟΙΤΩΝ

Μακαριώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα.

*Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι, Σεβαστὲ Σχολάρχα,
Ἐρίτιμοι Καθηγηταί, καὶ λοιπὴ φιλόμουσος δμήγυρις*

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ι. Χριστοῦ, ὁ καταξιώσας καὶ ἡμᾶς ἐν τῷ ἀπείρῳ αὐτοῦ ἔλεει, αἰσίως διανύσαντας τὸ πολύμοχθον τῆς ὀκταετοῦς ἡμῶν μαθητείας στάδιον, καταντῆσαι εἰς τὴν ποθητὴν ταύτην ἡμέραν, καθ' ἣν ἡ γεγραμμένη μήτηρ ἡμῶν Σχολή δαψιλῶς ἐκθρέψασα ἡμᾶς τῷ γάλακτι τῆς παιδείας καὶ τῆς εὐσεβείας καὶ ἐφοδιάσασα διὰ τῶν τελευταίων αὐτῆς μητρικῶν ὑποθηκῶν καὶ καταστέψασα ἤδη τῷ δικαίῳ τῆς φερεπονίας ἡμῶν στεφάνῳ, ἀποστέλλει ἡμᾶς νέους ἐργάτας πρὸς καλλιέργειαν τοῦ ἀμπελῶνος τῆς τε κοινωνίας καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Δικαίως χαίρει ἐπὶ τούτῳ ἡ μήτηρ ἡμῶν Σχολή, βλέπουσα ὅτι αἱ πολλαὶ αὐτῆς δαπάναι διὰ τὴν μόρφωσιν ἡμῶν καὶ τὸν τέλειον καταρτισμὸν δὲν ἀπώλλοντο.

Ἡ στιγμή αὕτη ἐστὶν ἡμῖν πρόξενος χαρᾶς ἅμα καὶ λύπης, χαρᾶς μὲν, καθ' ὅσον πληροῦνται οἱ ἔνθερμοι ἡμῶν πόθοι καὶ πραγματοποιοῦνται τὰ γλυκὰ ὄνειρα ἡμῶν δρεπομένων ἀφιδόνους τοὺς καρποὺς τῶν πολλῶν ἡμῶν κόπων, λύπης δέ, καθ' ὅσον ἀποσπώμεθα τῶν γαληνιαίων κόλπων τῆς πνευματικῆς ἡμῶν ταύτης τροφῆς καὶ οὐκέτι μέλλομεν ἐκ τοῦ πλησίον ἰδεῖν τὸ πρόσωπον αὐτῆς, ἀφ' ἧς, ὡς ἀπὸ φωτογόνου πηγῆς, τὸ πρῶτον ζωηφόρον νοερὸν φῶς ἡρυσάμεθα καὶ ἐπίομεν. Ἀπαλλασσόμεθα μὲν τοῦ δυσχε-

ροῦς καὶ φαινομενικῶς χαλεποῦ μαθητικοῦ βίου, πράγματι δὲ ἰδίστου, ἀλλ' εἰσερχόμεθα εἰς τὸ πολυτάραχον καὶ πολυκύμαντον τοῦ βίου πέλαγος, ὅπερ πολλοὺς ἐπιφέρει τοὺς σάλους, ὑλικούς τε καὶ ἡθικούς, καὶ ἀναριθμήτους ποτίζει πικρίας καὶ πολλὰς ἐπιφέρει τὰς θλίψεις καὶ ἐναντιότηας τοῖς βουλομένοις πιστῶς ἐκπληροῦν τὸ ἑαυτῶν καθῆκον. Ὡς ἀδυνατῶ τὴν στιγμὴν ταύτην, ὅπως δεόντως ἐκφράσω τὴν ὑπερβάλλουσαν ταύτην βαρυθυμίαν, τὴν ἔξωγραφημένην ἐπὶ τῶν σκυθρωπαζόντων προσώπων ἐμοῦ τε καὶ τῶν προσφιλῶν μοι συναδέλφων. Ἡ ἀσθενὴς μου γλῶσσα, ἀνεπιτήδεις οὖσα περὶ ἐκφράσεως τοιούτων πόθων καὶ εὐλόγου συγκινήσεως, παραλείπει ἄλλα καὶ σπεύδει κατὰ καθῆκον ἱερόν, πρὶν ἀπομακρυνθῶμεν τοῦ περιποδήτου τούτου σεμνώματος, εἰς τὴν ἐκφρασιν ἐπιβεβλημένου καθήκοντος ἐλαχίστου φόρου μεγίστης εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς σεβαστοὺς ἡμῶν εὐεργέτας καὶ προστάτας, διεκμηνέουσα αὐτοῖς διὰ βραχέων τὰ εὐνώμονα ἡμῶν συναισθήματα ὑπὲρ ὧν ἀπηλαύσαμεν ἀπείρων εὐεργεσιῶν, πνευματικῶν τε καὶ ὑλικῶν. Καὶ δὴ πρῶτον δημοσίᾳ ὑπισχνούμεθα, ὅτι οὐδέποτε παυσόμεθα εὐγνωμονοῦντες ἀπείρως τῷ εὐκλεῶς τοῦς οἴοκας τῆς Σιωνίτιδος Ἐκκλησίας ἰθύνοντι Μακαρ. Πατρὶ ἡμῶν καὶ Πατριάρχῃ Κ. Κ. Διμανῷ καὶ τῇ μετ' Αὐτοῦ γεραῇ Ἀγιοταφικῇ Ἀδελφότητι, τῇ ἀγρύπνῳ ταύτῃ φρουρῇ καὶ ὑπερμάχῳ, οὐ μόνον τῶν Πανσέπτων Προσκυνημάτων τῆς ἱερᾶς ταύτης καὶ τιμαλφεστάτης τῶν προγόνων ἡμῶν παρακαταθήκης, ἀλλὰ καὶ τῆς καλλιεργείας παντὸς πνευματικοῦ βίου ἐν Παλαιστίνῃ.

Πρὸς Σέ, Σεβαστέ ἡμῖν Σχολάρχα, τί νὰ εἰπωμεν τὴν ὥραν ταύτην καὶ πῶς προσηκόντως νὰ ἀπονεύωμεν καὶ ἀποδώσωμεν δημοσίᾳ τὸν δίκαιον ἔπαινον διὰ τὴν νυχθημερόν ὑπὲρ ἡμῶν φιλεργίαν καὶ προσπάθειαν, ἵνα ἐμβάλῃς ἡμῖν τὰ σπέρματα τῆς ἡθικῆς; Σὺ, ὅστις οὐδὲ ἐπὶ στιγμὴν ἔπαυσας ἐπαγρυπνῶν ὑπὲρ ἡμῶν, συμβουλευὼν καὶ καθοδηγῶν ἡμᾶς ἐν παντὶ ὡς φιλόστοργος πατήρ;

Ἄλλὰ καὶ πρὸς ὑμᾶς, σεβαστοὶ Καθηγηταί, πῶς δυνήσομαι ἐγὼ ὁ ἐλάχιστος ἐν τοῖς συναδέλφοις μου διὰ τῆς ἀσθενοῦς μου γλώσσης καὶ ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ ἐπαξίως καὶ ἐπακριβῶς νὰ ἐκφράσω τὰ κατακλύζοντα τὴν πάλλουσιν ἡμῶν καρδίαν εὐγνώμονα συναισθήματα, πρὸς ὑμᾶς, λέγω, οὔτινες οὐδὲν ἄλλο ἢ τὴν διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν ἡμῶν μόρφωσιν ἐπεδιώξατε, νοουθετοῦντες καὶ διδάσκοντες μετὰ πάσης προθυμίας πᾶν ζηλωτὸν καὶ γενναῖον, ἀναζωπυροῦντες οὕτω τὸν ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν σπινθῆρα τῆς πρὸς τὰ πατρῷα μιμήσεως καὶ ροπῆς;

Τί λοιπὸν ἀνταποδώσωμεν ὑμῖν ἀντὶ πάντων τούτων, ὧν ἀνταπέδοτε ἡμῖν; οὐδὲν πλέον οὐδὲν μείζον, εἰ μὴ τὴν μόνην εἰλικρινῇ καὶ ἄδολον ὑπόσχεσιν, ὅτι θὰ ἐγχαράξωμεν ἐν ταῖς πλαξὶ τῶν καρδιῶν ἡμῶν χρυσοῖς καὶ ἀνεξιτηλοῖς γραμίμασι τὴν μνήμην ὑμῶν, θὰ ἔχωμεν ἀνεξάλειπτα μέχροι τέλους τοῦ βίου ἡμῶν τὰ σεβαστά Σας ὀνόματα ἐν τῇ μνήμῃ ἡμῶν καὶ μετὰ τούτων τὰς σοφὰς διδασκαλίας, δι' ὧν ἐμορφώσατε τὸν νοῦν ἡμῶν καὶ τὴν καρδίαν.

Πρὸς ὑμᾶς ἤδη, ὦ φίλοι συμμαθηταί, τὸν λόγον στρέφω, λέγω ὅτι λαμπρὰ καὶ χαρμόσυνος ἀνέτειλεν ἡ ἡμέρα αὕτη, διότι ἐν τῇ Σχολῇ ταύτῃ παιδαγωγηθέντες καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς ἐν αὐτῇ διδασκαλίας γινόμενοι, μέλλομεν νὰ ἀπέλθωμεν ἔχοντες ἐφόδια τὰ θεῖα τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως διδάγματα καὶ τὰ τῶν ἐνδόξων ἡμῶν προγόνων σοφὰ παραγγέλματα. Naί, χαρᾶς πρόξενος ἡ ἡμέρα αὕτη, ἀλλὰ καὶ λύπης, διότι ἀποχωριζόμεθα ἀλλήλων, οὓς οἶα ἀδελφοὺς ἠγαπήσαμεν, μεθ' ὧν τὰς τερπνοτέρας τοῦ βίου ἡμῶν ἡμέρας διήλθομεν.

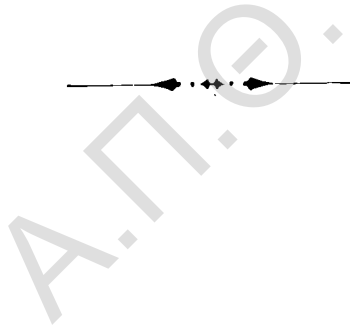
Μικρόν, ἀγαπητοί, καὶ στερούμεθα τοῦ ἱεροῦ τούτου καθιδρύματος, ἐν ᾧ ἐν γαλήνῃ καὶ ἀμερίμνως διηρχόμεθα τὸν χρόνον τῆς νεανικῆς ἡμῶν ἡλικίας, καὶ εἰσερχόμεθα πλέον εἰς τὸ ἀκανθῶδες στάδιον τοῦ κοινωνικοῦ ἡμῶν βίου.

Χαῖρε καὶ σὺ γεραρὸν καὶ περιώνυμον τῶν Μουσῶν φροντιστήριον, ὅπερ ἐποίησας ἡμᾶς κοινωνοὺς τοῦ ἀκένω-

του πλούτου τῆς οὐτοτε τεθνηξούσης προγονικῆς Μούσης καὶ τῶν τιμαλφῶν αὐτῆς κειμηλίων.

Χαίρετε καὶ ὑμεῖς ὑπολειπόμενοι συμμαθηταί, καὶ πειρᾶσθε παντὶ σθένει, ὅπως διὰ τῆς φιλοπονίας ἀναδείξητε τὴν ἔνδοξον ὑμῶν καταγωγὴν, ἀναδεικνύμενοι ἄξιοι ἀξίων προγόνων.

Σὺ δέ, Μακαριώτατε Δέσποτα, ἔπαρον τὴν παναγίαν Σου δεξιάν καὶ δεήθητι τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων, ὅπως φωτίσῃ ἡμᾶς τοὺς ἐντεῦθεν ἀπερχομένους, καὶ γνωρίσῃ ἡμῖν τὴν ὁδὸν ἐν ἣ πορευσόμεθα. Γένοιτο!

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

“Ὅλη καρδίᾳ εὐχαριστοῦμεν τῷ Θεῷ, ὅτι ὁμαλήν ἔδωκε καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο καὶ ἀπρόσκοπτον τὴν λειτουργίαν τοῦ εὐαγοῦς τούτου ἐκπαιδευτηρίου τῆς Ἀγιωτάτης τῶν Ἐκκλησιῶν Μητρὸς καὶ αἰσίαν ἐπεβράβευσε τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ τὴν συντέλεσιν.” Ἐδειξε γὰρ ἐπαρκῶς ἡ δοκιμασία, εἰς ἣν τὰς ἡμέρας ταύτας ὑπεβλήθητε, αἱ γραπτὰι δηλονότι καὶ προφορικαὶ ὑμῶν ἐξετάσεις ὅσος τε κατεβλήθη ὁ πόνος, ὅσος τε κατηγιαλώθη ὁ ζήλος παρὰ διδασκόντων τε καὶ διδασκομένων, ὅσον τε καλὴ καὶ πλουσία ὑπῆρξεν ἡ καρποφορία. Χαίροντες ἐκ ψυχῆς ἐπὶ τούτῳ, τὸν δίκαιον μὲν ἀπονέμομεν ἔπαινον καὶ εὐχαριστίας πατρικὰς ἐκφράζομεν τῷ τε Ὀσιολογιωτάτῳ Σχολάρχῃ καὶ τοῖς λοιποῖς ἐλλογίμοις καθηγηταῖς καὶ διδασκάλοις, προθύμως τε πονήσασι καὶ φιλοτίμως κοπιάσασι, πλουσίας δ' ὑμῖν, τέκνα πεφιλημένα, τὰς πατρικὰς Ἡμῶν εὐχὰς καὶ εὐλογίας ἐπαυγλεύειν, διὰ τῆς ἐπιμελείας ὑμῶν, τῆς φιλομαθείας καὶ τοῦ ζήλου οὐ ματαίως ἀποφήνασι τῶν διδασκάλων ὑμῶν τὰ μερίμνας καὶ τοὺς πόνους, ἀλλὰ τὸνναντίον πολλὴν ἐν πᾶσι τοῖς μαθήμασι διατρανώσασι τὴν ἐπίδοσιν.

Ἰδίᾳ δὲ τὸν λόγον πρὸς ὑμᾶς, τέκνα ἡγαπημένα, στρέφοντες, τοὺς αἰσίως τὰς σπουδὰς συμπληρώσαντας καὶ τοῦ βραβεῖου τῶν πόνων ἄρτι καταξιωθέντας, συγχαίρομεν μὲν ὑμῖν, ὅτι τὸν ἀγῶνα καλῶς ὑπομείναντες, νικηταὶ ἀνεκηρύχθητε καὶ τοῦ στεφάνου ἐτύχετε τῆς νίκης, ἐν εὐλογίαις δὲ προπέμποντες ὑμᾶς ἀπολυομένους τῆς σχολῆς σήμερον ἐν ὥραις αἰσίαις καὶ ὑπ' αἰσίσις οἰωνοῖς, πατρικῶς ἅμα προτρεπόμεθα μνημο-

νεύειν ἀεὶ τῶν διδαγμάτων καὶ παραινέσεων καὶ ὑποθηκῶν
τῶν διδασκάλων ὑμῶν, συνεπιῇ δὲ πάντοτε πρὸς αὐτὰ τὸν βίον
ἀποδεικνύναι καὶ τὴν πολιτείαν.

Ἐπευλογοῦντες τὴν λῆξιν τῶν σχολικῶν ἐργασιῶν καὶ
εὐχόμενοι, ἵνα, ἐρρωμένοι τό τε σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα, διδά-
σκοντές τε καὶ διδασκόμενοι, ἐπαέλθῃτε αὐθις εἰς τὸ προ-
θύμως καὶ ἐνζήλως τὸν καλὸν καὶ τίμιον ἀγῶνα ἐξακολουθεῖ-
σαι, δαψιλῇ ἐπικαλούμεθ' ἐπὶ πάντας καὶ ἐπὶ τὸ σεμνὸν τοῦ-
το τῶν γραμμῶν καθίδρυμα τὴν ἐνλογίαν τοῦ Οὐρανίου
Πατρὸς τῶν φώτων. Ἡ χάρις Αὐτοῦ, ἡ πανσθενὴς καὶ ἀκένω-
τος, εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν.

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Περὶ Ἰωάννου τοῦ Σαβαΐτου

Ἰωάννης ὁ ἐπικληθεὶς Σαβαΐτης, ὡς διαμείνας ἐπ' ἄρκετόν ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Σάβα, κατὰ τὰς πληροφορίας Ἰωάννου τοῦ σχολαστικοῦ καὶ συγγραφέως τῆς Κλίμακος, φίλου καὶ συγχρόνου αὐτοῦ, κατήγετο ἐξ Ἀσίας. Ἀποταξάμενος τῷ κόσμῳ εἰσῆλθεν ἐν τινι μοναστηρίῳ τῆς πατρίδος αὐτοῦ, ἔνθα καὶ ὑπετάγη γέροντί τινι πρῶτον τιμώμενος ὅμως διὰ τὸν ἐνάρετον αὐτοῦ βίον ὑπὸ τοῦ γέροντος καὶ ἀσχάλλων ἐπὶ τούτῳ ὁ Ἰωάννης, παρεκάλεσεν ἵνα ἀπολύσῃ αὐτόν. ὅστις ἐφοδιάσας τοῦτον δι' ἐπιστολῆς, ἀπέστειλεν εἰς ἓνα τῶν κατὰ τὸν Πόντον μοναστηρίων, ἔνθα διέμεινεν ἐπὶ 13 ἔτη. Ἀναχωρήσας ἐκεῖθεν καὶ ἔλθὼν ἐν Παλαιστίνῃ, κατώκησεν ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Σάβα, ἔνθα, ὡς φαίνεται, παρέμεινεν ἐπ' ἄρκετόν. Βραδύτερον ἀπῆλθεν εἰς τὸ Σίναιον ὄρος, ἐκεῖ δὲ ἐγνωρίσθη μετὰ Ἰωάννου τῆς Κλίμακος καὶ Ἰωάννου τοῦ τῆς Ραῦθοῦ ἡγοιμένου, προτροπῇ τοῦ ὁποῦοι συνεγράφη ἡ κλίμαξ, καὶ κατώκησεν ἐν τινι τόπῳ καλουμένῳ Μαλωχῇ μετὰ Δημητρίου τοῦ βασιλικοῦ ἀρχιάτρου, καὶ ἐν τῷ Ἀρσελάῳ μετὰ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου τοῦ Ρωμαίου. Συνεπεία δὲ κατακρίσεως, ἦν ἐξήνεγκε κατὰ τινος ἀδελφοῦ, ἁμαρτίσας περιήρχετο τὰς ἐρήμους ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη, ἄγνωστον τοῦ Σιναίου ἢ τῆς Παλαιστίνης, ἵκετεύων τὸν Θεὸν ὑπὲρ ἀφέσεως τοῦ ἁμαρτήματος αὐτοῦ. Ἐπιστρέψας εἰς Παλαιστίνην καὶ τὰς διατριβὰς ποιούμενος ἐν τῇ Λαύρᾳ τῆς Ἑπταστόμου, ἀπεκαλύφθη αὐτῷ ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς ἀλώσεως τῶν Ἱεροσολύμων ὑπὸ τῶν Περσῶν (614), ὅτι μέλλει ἀναιρεῖσθαι ὑπὸ τῶν βαρβάρων, ὕπερ καὶ προεῖπε τῷ μαθητῇ αὐτοῦ.

Τὰ κατωτέρω παρατιθέμενα ἑπτὰ διηγήματα μαρτυροῦσι περὶ τῆς ἀρετῆς τοῦ ἀνδρός, περὶ οὗ τοσοῦτον εὐφήμως ὀμιλεῖ Ἰωάννης ὁ τῆς Κλίμακος. Διὰ τῶν διηγημάτων τούτων ἀποκαλύπτεται Ἰωάννης

ὁ Σαβαΐτης, εἷς ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων Σαβαΐτῶν, οὐτινος οὐδὲ κἄν μνεῖαν ποιεῖται ὁ Συναξαριστής, ἀλλ' οὔδὲ Θεόδωρος ὁ Στουδίτης, ὁ ποιητὴς τοῦ κανόνος πάντων τῶν ἐορταζομένων Ὅσιων ἐν τῷ Σαββάτῳ τῆς Τυρινῆς. Πρὸς τούτοις ἀπαντῶνται καὶ εἰδήσεις τινὲς περὶ τοῦ πρὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν Περσῶν Παλαιστινείου μοναχικοῦ βίου, διατελοῦντος τότε κατὰ τὰς τελευταίας αὐτοῦ λάμψεις.

Ἐκ τῶν διηγημάτων τούτων τὸ μὲν Α'. Β'. Γ'. ἐλήφθησαν ἐκ χειρογράφου ΙΑ'. αἰῶνος, τὸ δὲ Δ'. Ε'. ΣΤ'. ἐκ ΙΖ'. αἰῶνος, ἀμφοτέρων ἐκ τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Ἱεροῦ ἡμῶν Κοινοῦ, καὶ τὸ Ζ'. ἐκ Σιναϊτικοῦ μεμβρ. ΙΑ'. αἰῶνος.

Α'.

Ἱεροσολυμιτικὸς κῶδ. ὑπ' ἀρ. 21 αἰῶνος ΙΑ'.
φύλ. 38a—40a Πατριαρχικῆς συλλογῆς.

Ἰωάννης μοι ὁ πάνν, ὁ Σαβαΐτης, ἀξιόκουστα διηγίσαστο πράγματα· ὅτι δὲ ἀπαθὴς ὁ ἀνὴρ, καὶ παντὸς ψεύδους καὶ λόγου καὶ ἔργου πονηροῦ ὑπερναβεβηκώς, ἐκ τῆς αὐτοῦ πείρας ἐπίστασαι, Ὅσιε. Οὗτός μοι διηγίσαστο, ὅτι περ ἐν τῇ Μονῇ μοι, τῇ εἰς Ἀσίαν—ἐκεῖθεν ὥρμητο ὁ δίκαιος—ἐκέκμητό τις γέρων πάνν ἀμελὴς καὶ ἀκόλαστος,—λέγω γὰρ μὴ κρίνων, ἵνα φανῶ ἀληθεύων. Οὗτος, οὐκ οἶδα πόθεν, ἐκτίσαστο μαθητὴν νεώτερον, ὀνόματι Ἀκάκιον, ἀπλοῦν τινα τῇ γνώμῃ, φρόνιμον δὲ τῷ λογισμῷ. Ὅς τοσαῦτα παρὰ τοῦ αὐτοῦ γέροντος ὑπέμεινε τὰ τοῖς πολλοῖς ἴσως καὶ ἅπιστα εἶναι δοκοῦντα· οὐ μόνον γὰρ ὑβρεσι καὶ ἀτιμίαις αὐτόν, ἀλλὰ καὶ πληγαῖς αὐτόν ἐβασάνιζεν. Ἦν δὲ αὐτοῦ ἡ ὑπομονὴ οὐκ ἄλογος. Ὅρῶν οὖν ἐγὼ καθ' ἡμέραν ὡς ὠνητὸν ἔσχατον ταλαιπωροῦντα, ὡς ὑπὴντιον αὐτῷ, ἔλεγον πρὸς αὐτόν· Τί ἐνι, ἀδελφε· Ἀκάκιε, πῶς ἡ σήμερον; Καὶ ὡς ἐπὶ Κυρίου, ποτὲ μὲν τὸν ὀφθαλμόν, ποτὲ δὲ τὸν τράχηλον, πάλιν δὲ τὴν κεφαλὴν μοι πεπληγμένην ὑπεδείκνυε. Γινώσκων οὖν ἐγὼ ὅτι ἐργάτης ἐστίν, ἔλεγον πρὸς αὐτόν· Καλῶς, καλῶς, ὑπόμεινον καὶ ὠφελεῖ σε. Ποιήσας οὖν πρὸς τὸν γέροντα ἐκείνον τὸν ἀνηλεῆ ἐννέα χρόνους, ἐπορεύθη πρὸς Κύριον. Ταφέντος οὖν ἐν τῷ κοιμητηρίῳ τῶν πατέρων, μετὰ πέντε ἡμέρας ἀπῆλθε πρὸς τινα Γέροντα μέγαν τῶν αὐτόθι ὁ τοῦ Ἀκακίου ἐπιστάτης, καὶ λέγει αὐτῷ· Πάτερ, ὁ ἀδελφὸς Ἀκάκιος ἀπέθανεν. Ὡς δὲ ἤκουσεν ὁ Γέρων, λέγει τῷ εἰπόντι· Πίστευσον, γέρων, οὐ πείθομαι. Ὁ δὲ φησιν· Ἐρχου καὶ ἴδε. Ἀνέστη ὁ Γέρων τάχιστα καὶ καταλαμβάνει τὸ κοιμητήριον σὺν τῷ ἐπιστάτῃ τοῦ μακαρίου πύκτου [καὶ] βοᾷ ὡς ζῶντι πρὸς τὸν ἀλη-

θῶς ἐν κοιμήσει ζῶντα, καὶ λέγει· Ἀδελφὲ Ἀκάκιε, ἀπέθανες; Ὁ δὲ εὐγνώμων ὑπήκοος, καὶ μετὰ θάνατον ὑπακοὴν ἐδείκνυε, καὶ ῥησιπρὸς τὸν μέγαν· Πῶς, Πάτερ, ἄνθρωπον ὑπακοῆς ἐργάτην ἀποθανεῖν εἶναι δυνατόν; Τότε ὁ γέρων, ὁ πρὶν αὐτοῦ ἐπιστάτης, ἔμφοβος γενόμενος, ἐπὶ πρόσωπον σὺν δάκρυσιν ἔπεσε. Καὶ αἰτησάμενος τὸν τῆς Λαύρας ἡγούμενον πλησίον τοῦ μνήματος κελλίον, ἐκεῖ σωφρόνως λοιπὸν ἔζησε, λέγων αἰετὶ τοῖς πατράσιν, ὅτι φρόνον πεποίηκα. Ἐμοὶ δοκεῖ, Πάτερ Ἰωάννη, τὸν μέγαν τοῦτον Ἰωάννην εἶναι τὸν τῷ νεκρῷ λαλήσαντα, καὶ ἕτερον γάρ μοι ἡ μακαρία αὐτοῦ ψυχὴ ὡς περὶ ἄλλου τινὸς διηγήσατο· ἦν δὲ αὐτός, ὡς ὕστερον ἐκριβῶς ἠδυνήθην μαθεῖν.

Β΄.

Ἐμαθίτευσε γάρ, φησί, τις ἕτερος ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ, ἐν τῇ Ἀσίᾳ, τινὲ μοναχῷ πρῶτον πάνυ καὶ ἐπεικεῖ καὶ ἡσύχῳ. Καὶ ὁρῶν ἑαυτὸν ὑπὸ τοῦ γέροντος ὡς τιμώμενον καὶ [μὴ] περιφρονούμενον, σκέπτεται καλῶς, ὅπερ πολλοῖς σφαλερόν, καὶ δυσωπεῖ τὸν γέροντα, — εἶχε γὰρ καὶ ἕτερον συμμιαθητὴν, καὶ οὐ πάνυ ἦν τὸ γινόμενον φιλιβερόν. — Ἐξέρχεται ἐξ αὐτοῦ καὶ καθιστᾷ ἑαυτὸν δι' ἐπιστολῆς τοῦ ἐπιστάτου ἐν κοινοβίῳ ἐπὶ τὸν Πόντον. Καὶ τῇ πρώτῃ νυκτί, ἐν ᾗ εἰς τὸ κοινόβιον εἰσῆλθεν, ὁρᾷ κατὰ τοὺς ὕπνους ἑαυτὸν ὑπὸ τινων λογοθετούμενον· καὶ μετὰ τὴν πλήρωσιν λοιπὸν τοῦ φροβερωτάτου ἐκείνου λογοθεσίου, λοιπαζόμενον ἑαυτὸν καὶ χρεωστοῦντα χύσιου λίτρας ἑκατόν. Διϋπνισθεὶς οὖν ἔκρινε τὸ ὁραθὲν, καὶ λέγει αὐτῷ· Ταπεινὲ Ἀντίοχε, — τοῦτο γάρ ἦν ὄνομα αὐτοῦ, — ὄντως πολλὰ λοιπαζόμεθα τοῦ χρέους ἡμῶν. Ὡς οὖν ἔμεινα ἐν τῷ κοινοβίῳ, φησί, χρόνους τρεῖς ἐν ἀδιακρίτῳ ὑπακοῇ, ὑπὸ παντὸς ὡς ξένος εὐτελιζόμενος καὶ θλιβόμενος, — οὐ γὰρ ἦν ἐκεῖσε ἄλλος ξένος μοναχός, — θεωρῶ πάλιν κατὰ τοὺς ὕπνους τινὰ δώσαντα ἀποδείξιν δέκα λιτρῶν τοῦ χρέους μου. Διϋπνισθεὶς οὖν, ἔγνων τὸ ὄραμα, καὶ λέγω· Ἀκμήν δέκα καὶ πότε ἄρα ἀποπληρῶσαι μέλλω; τότε λέγω ἑαυτῷ· Ταπεινὲ Ἀντίοχε, περὶ σσοτέρου κόπου καὶ ἀτιμίας χρεῖα. Ἐκτοτε λοιπὸν ἠρξάμην ὑποκρίνεσθαι τὸν ἔξηγούμενον, μὴ μέντοι ἀργῶν τῆς διακονίας τὸ σύνολον· ὕθην ὁρῶντές με ἐν τῇ τοιαύτῃ τάξει καὶ προθυμίᾳ οἱ ἀνελετήμοντες πατέρες, πάντα τὰ τῆς μονῆς μοι βαρέα ἔργα ἐπέτασσον. Ἐπιμείνας οὖν ἐν τῇ τοιαύτῃ διαγωγῇ ἐπὶ δέκα τρία ἔτη, εἶδον τοὺς πρόφην ἐλθόντας καὶ τελείαν ἀμεριμνίαν γραψάντας τοῦ χρέους. Καθότι οὖν οἱ τῆς μονῆς ἐν τινὶ με ἐθλίβον τοῦ ἑμοῦ χρέους, ὑπομιμνησκόμενος ὑπέφε-

ρον γενναίως. Ταῦτά μοι ὁ πάνσοφος Ἰωάννης, Πάτερ Ἰωάννη, ὡς ἐκ προσώπου διήθεν ἄλλου διηγίστατο, διὸ καὶ Ἀντίοχον ἑαυτὸν μετωνόμασεν· οὗτος δὲ [ἦν ὡς ἀληθῶς] ὁ τὸ χειρόγραφον δι' ὑπακοῆς διαρρήξας γενναίως.

Γ'.

Οἷος δὲ γέγονε διακριτικὸς ἐκ τῆς ἄκρας αὐτοῦ ὑπακοῆς ἀκούσωμεν. Τούτῳ, ὡς ἦν ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Σάβα, προσήλθον τρεῖς νεώτεροι μοναχοὶ μαθητεῦσαι βουλόμενοι αὐτῷ· εὖς φιλοξενήσας ὑπεδέξατο πάραντα ἄσμένως, τὸν τῆς ὁδοπορίας κόπον ἀναψύξαι βουλόμενος. Μετὰ οὖν τρίτην ἡμέραν λέγει αὐτοῖς ὁ Γέρων· Φύσει ἀδελφοί, ἄνθρωπος πόρνος εἰμί, καὶ οὐ δύναμαι δέξασθαι τινα ἐξ ὑμῶν. Ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἐσκανδαλίσθησαν, ἐγίνωσκον γὰρ τὴν ἐργασίαν τοῦ Γέροντος. Ὡς οὖν πολλὰ πάνυ παρακαλέσαντες τὸν Γέροντα, πείσαι αὐτὸν ὅλως οὐκ ἔσχυσαν, τότε ρίπτουσιν ἑαυτοὺς εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, δυσωποῦντες κἄν κανονισθῆναι παρ' αὐτοῦ, τὸ πῶς καὶ ποῦ καθίσει ἀφείλουσιν. Εἷξας οὖν ὁ Γέρων καὶ γνοὺς, ὅτι μετὰ ταπεινώσεως καὶ ὑπακοῆς δέχονται, λέγει τῷ ἐνὶ Βούλεταί σοι ὁ Κύριος, τέκνον, ἐν ἡσυχαστικῷ τόλῳ μετὰ πατρὸς ἐν ὑποταγῇ καθεσθῆναι. Λέγει καὶ τῷ δευτέρῳ· Ἀπελθὼν, πώλησόν σου τὰ θελήματα καὶ δὸς Θεῷ, καὶ ἄφρον τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ καρτέρει ἐν συνοδίᾳ καὶ κοινοβίῳ ἀδελφῶν, καὶ πάντως ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς. Εἶτα καὶ τῷ τρίτῳ λέγει· Ἀναλαβοῦ σὺν τῇ πνοῇ σου εὐχαρίστως τὸν λόγον τὸν φάσκοντα· «Ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται» (Ματθ. ι'. 23)· καὶ ἀπελθὼν, εἰ δυνατόν, μὴ ἑάσῃς ἐν ἀνθρώπων φύσει ἐπιπληκτικώτερον ἢ ἀποτομώτερον τοῦ σου ἐν Κυρίῳ γυμναστοῦ, καὶ καρτερήσας, πῖνε καὶ ἡμέραν ὥσει γάλα καὶ μέλι μυκτηρισμὸν καὶ χλευασμὸν. Ὁ δὲ ἀδελφός φησι πρὸς τὸν μέγαν Ἰωάννην· Κἄν ἐν ἀμελείᾳ, Πάτερ, ὁ τοιοῦτος παρέρχεται, τί; ὁ δὲ Γέρων· κἄν πορνεύοντα αὐτὸν θεάσῃ, μὴ ἀποστῇς, ἀλλὰ λέγε καθ' ἑαυτόν· «Ἐταῖρε, ἐφ' ᾧ πάρεῖς;» (Ματθ. κατ'. 30). Τότε ὕψει ἐκ σοῦ ἀφανίζομένην φυσίωσιν καὶ μαραινομένην πύρωσιν.

Δ'.

Ἱεροσολυμιτικὸς κῶδ. ὑπ' ἀρ. 113 αἰῶνος ΙΖ'. φύλ. 246β
—247α Πατριαρχ. συλλογῆς.

Ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ τοῦ Μαλωχῆ¹⁾ ἔμεινεν ὁ θεῖος Ἰωάννης ὁ

1) Ὁ Μαλωχῆς «ἐστὶ χεῖμαρρος δύσβατος σχεδὸν καὶ ἄβατος... ἀπέχει

Σαβαΐτης, μετὰ τοῦ μεγάλου Δημητρίου τοῦ βασιλικοῦ ἀρχιάτρου. Ἐν μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν θεωροῦσιν ἐν τῇ ἄμμφ τοῦ χειμάρρου σύρμα μεγάλου δράκοντος. Καὶ λέγει ὁ Ἀββᾶς Δημήτριος τῷ μεγάλῳ Ἰωάννῃ· Ἀββᾶ, ἀπέλθωμεν τῶν ἐντεῦθεν, μήπως ἀδικηθῶμεν ὑπὸ τοῦ θηρώος. Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Ἀββᾶς Ἰωάννης· Μᾶλλον προσευξώμεθα. Καὶ σταθέντων εἰς προσειχήν, ὑπάρχοντος τοῦ θηρώος ὡς ἀπὸ ἑὸς σταδίου αὐτῶν, ἰδοὺ θεωροῦσιν αὐτὸν ὑπὸ θείας κελεύσεως μετεωρισθέντα ἕως τῶν νεφελῶν, καὶ οὕτως εἰς γῆν ριζηδὸν καταπεσόντα καὶ εἰς πολλὰ μέλη διασκορπισθέντα.

Ε΄.

Διηγῆσατο ὁ Ἀββᾶς Ἰωάννης ὁ Ρωμαῖος, ὁ μαθητὴς τοῦ προλεχθέντος θαυμασίου Ἰωάννου τοῦ Σαβαΐτου, οἱ καθημένων ἡμῶν εἰς τὰ Ἀρσελάου¹, ἰδοὺ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν χοιρογόρυλλος² τελεία ἦνεγκε τὸ τέκνον αὐτῆς μικρὸν ὄν, βαστάζουσα αὐτὸ ἐπὶ τοῦ σιόματος αὐτῆς, καὶ τέθεικεν αὐτὸ τυφλὸν ὄν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Γέροντος. Ἰδὼν οὖν ὁ Ὅσιος αὐτὸ τυφλόν, ἔπτυσε χαμαί, καὶ ποιήσαντος αὐτοῦ πηλὸν καὶ χρίσαντος τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, εὐθέως ἀνέβλεψε. Καὶ προσεγγίσασα ἡ μήτηρ κατεφίλησε τὰ ἴχνη τοῦ Γέροντος· καὶ λαβοῦσα τὸ τέκνον περιπατοῦν, ἀπῆι σκιρτῶσα. Τῇ οὖν ἐπαύριον, ἰδοὺ φέρει πρὸς τὸν Γέροντα ἡ μήτηρ μίαν κράμβην τελείαν ἐπὶ τὸ σιόματος, κόπῳ πολλῷ εἰροῦσα³ αὐτήν. Καὶ ὑπομειδιάσας ὁ Ὅσιος λέγει πρὸς αὐτήν· Πόθεν ἦνεγκας ταύτην; πάντως ἐκ τῶν κηλίων τῶν Πατέρων ἔκλεψας αὐτήν. Καὶ ὥσπερ καταισχυνθὲν τὸ ζῶον, ἔλαβε τὴν κράμβην καὶ ἀπήγαγεν εἰς τὸ κηπεῖον, ἔξ οὗ ἀφείλετο αὐτήν.

ΣΤ΄.

Ὁ αὐτὸς θαυμασιὸς Ἰωάννης ὁ Σαβαΐτης διηγῆσατο· Καθεζόμενῳ γάρ μου ἐν ἀκροτάτῃ ἐρήμῳ, παρέβαλλέ μοί τις ἀδελφὸς ἐκ τοῦ μοναστηρίου, ἐπισκέψεως χάριν. Διηρώτησα οὖν αὐτόν, τὸ πῶς ἔχουσιν οἱ Πατέρες. Καὶ λέγει μοι· Καλῶς, δι' εὐχῶν ὑμῶν. Ἠρώτησα οὖν αὐτὸν περὶ τίνος ἀδελφοῦ, κακὴν φήμην ἔχοντος. Καὶ εἶπέ μοι αὐτός· Πίστευσον, Πάτερ, οὕτω ἀπηλλάγη τῆς φήμης ἐκείνης. Τοῦτο

γὰρ τοῦ ἁγίου ὁρους (Σινᾶ) παγχάλεπα μίλια τεσσαράκοντα· (Ἐν τῇ αὐτῇ χειρογράφῳ).

1) «Τὰ Ἀρσελάου τόπος ἐστὶ χειμάρρος δυσχερὴς διακείμενος» (Αὐτόθι).

2) Χοιρογόρυλλος=ὁ ἀκανθόχοιρος, κατὰ τὸν Σουΐζαν.

3) Ἐν ἄλλ. σύρουσα.

οἷν ἀκούσας ἐγὼ εἶπον· Οὐρ. Καὶ σὺν τῷ εἰπεῖν με τὸ οὐρ, καταφέρουμαι ὡς ἐν ἐκστάσει ἵπνου καὶ θεωρῶ ἑμαυτὸν ἔμπροσθεν τοῦ ἁγίου Κρανίου ἱστάμενον, καὶ τὸν Κύριον ἐν μέσῳ τῶν δύο ληστῶν κρεμáμενον. Ὁρμησα οὖν τοῦ πλησιάσαι καὶ προσκυνῆσαι αὐτῷ· καὶ ὡς τοῦτο ἐθεάσατο, ἐπέτρεψε μεγάλη τῇ φωνῇ τοῖς παρεστώσιν αὐτῷ ἁγίοις ἀγγέλοις, λέγων· Βάλλετε αὐτὸν ἔξω, ὅτι ἀντίχριστός μοί ἐστι· πρὶν ἢ γὰρ ἐγὼ κρίνω, αὐτὸς κατέκρινε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Διωκομένου οὖν μοι, ὡς ἡλθὼν ἐξελθεῖν τῆς θύρας, ἐκρατήθην τὸ παλλίον μοι, ἀσφαλισθείσης αὐτῆς· καὶ ἔασας αὐτὸ ἐκέισε, εὐθὺς διϋπνίσθην, καὶ λέγω τῷ παραβάλλοντί μοι. Πονηρὰ ἡ ἡμέρα ἑμοί. Καὶ λέγει μοι καὶ αὐτός· Τίνος ἔνεκεν, Πάτερ; καὶ τότε διηγησάμην αὐτῷ τὰ ὁραθέντα μοι. Καὶ εἶπον· Πίστευσον τὸ παλλίον μοι, ἡ σκέπη τοῦ Θεοῦ ἡ ἐπ' ἑμοί ἐστι, καὶ ἑστερήθην αὐτῆς. Καὶ ἐκ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὡς ἐλὶ τοῦ Κυρίου τῆς δόξης, ἑπτὰ χρόνους ἐποίησα πελαζόμενος ἐν ταῖς ἐρήμοις, μήτε ἄρτου γενόμενος, μήτε ὑπὸ στέγην ἐρχόμενος, μήτε ἀνθρώπῳ συντυγχάνων, ἕως οὗ ἐθεασάμην τὸν Κύριον ἐπιτρέψαντα δοθῆναί μοι τὸ παλλίον μου.

Ζ΄.

Συναῖ ι'ος μεμβρ. κῶδ. ὑπ' ἀρ. 448 αἰῶν. ΙΑ' φύλ. 335α

Ἐν τῇ Λαύρᾳ τῆς ἑπταστόμου, ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε τῆς Λαύρας τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Σάβα, ἣν τις ἀναχωρητὴς ὀνόματι Ἰωάννης, σὺν τῷ ἰδίῳ μαθητῇ καθιζόμενος. Ὁ δὲ μαθητὴς θεωρῶν τὴν ταραχὴν καὶ τὴν θλίψιν, τὴν γινομένην καθ' ἡμέραν ὑπὸ τῶν Περσῶν τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Πόλεως, ὡς ἔμελλε γίνεσθαι, παρεκάλει τὸν αὐτοῦ Πατέρα, λέγων· Ἐπειδὴ πέπεισμαι, Πάτερ, ὅτι ὅσα ὁ Θεὸς μέλλει ποιεῖν οὐ μὴ ἀποκρύψῃ ἀπὸ σοῦ, δέομαί σου, εἰπέ μοι, εἰ παραληφθῆναι μέλλει ἡ Πόλις. Ὁ δὲ Γέρον· λέγει αὐτῷ· Πόθεν ἐγὼ ἐπίσταμαι περὶ τούτου, ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς ὑπάρχων; ὁ δὲ μαθητὴς ἐπέμενε παρακαλῶν [καὶ] μαθεῖν θέλων. Τότε δακρύσας ὁ Γέρον, λέγει· Ἐπειδὴ θεωρῶ σε ἐμπόνως, ὦ τέκνον, μαθεῖν θέλοντα περὶ τούτου, ἐγὼ σοι ξρῶ, ὅσα ὁ Θεὸς ἔδιδε μοι. Πρὸ τῶν πέντε ἡμερῶν τούτων ἡμῖν ἀδολεοχῶν περὶ τούτου, καὶ θεωρῶ ἑμαυτὸν ἄσπαγέοντα ἔμπροσθεν τοῦ ἁγίου Κρανίου· καὶ πᾶς ὁ λαὸς σὺν ἔλῳ τῷ κλήρῳ ἔκραζον, τό, Κύριε ἐλέησον. Ἀτενίσας δέ, θεωρῶ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν προσηλωμένον τῷ Σταυρῷ καὶ τὴν Παναγίαν Θεοτόκον, τὴν Δέσποιναν τοῦ κόσμου, δυσωποῦσαν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ. Ὁ δὲ ἀπεστρέφετο τὸν λαόν, λέγων· Οὐ μὴ ὑπακούσω αὐτῶν, ἐβεβήλωσαν γάρ· τὸ θησιασιήριόν μοι. Μετὰ δὲ τὸ κράζει, τό, Κύριε ἐλέησον,

οὖν δάξουσιν καὶ στεναγμοῖς, ἀπήλθομεν ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, κραζόντες κακέϊσε τό, Κύριε ἐλέησον. Ἐπανεισῆλθον δὲ καὶ γὰρ μετὰ τοῦ ἱερατείου, ἡγουν τοῦ κλήρου, ἐν τῷ ἱερῷ [ναῷ]· ἐμοῦ δὲ ἀπελθόντος προσκυνῆσαι ἐν τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ εὕρηνται τὰ τίμια ξύλα τοῦ ζωοποιοῦ Σταιρουῦ, ὁρῶ βόρβορον ἐξερχόμενον εἰς τὸν ναόν. Ἦσαν δὲ ἐκεῖ δύο γέροντες ἱεροπρεπεῖς παριστάμενοι, καὶ λέγω αὐτοῖς· Οὐ φοβεῖσθε τὸν Θεόν, ὅτι οὐδὲ εὐξασθαι δυνάμεθ' ἐκ τοῦ βορβόρου; Πόθεν ἢ δυσωδία ἐνταῦθα κεῖται; οἱ δὲ λέγουσιν· ἐκ τῶν ἀνομιῶν τῶν κληρικῶν τοῦ τόπου τούτου. Ἐγὼ δὲ εἶπον πρὸς αὐτούς· Καὶ οὐ δύνασθε αὐτὸν καθαρίσαι ὅπως συγχωρηθῶμεν εὐξασθαι; οἱ δὲ λέγουσιν· πιστεῖτε ἀδελφέ, οὐ μὴ καθαρισθῶσι τὰ ὧδε, εἰ μὴ διὰ πυρός· καὶ ἕως τούτου ἡ ὀπτασία. Ταῦτα οὖν εἰπὼν ὁ Γέρον, δακρύσας λέγει τῷ μαθητῇ αὐτοῦ· Καὶ τοῦτό σοι λέγω, τέκνον, ὅτι ἐξηλθὲν ἀπόφασιν ἵνα ἐγὼ ἀποκεφαλισθῶ, καὶ πολλὰ παρεκάλεσα τὸν Θεόν, ἵνα συγχωρηθῇ μοι, καὶ ἀπεκάλυψέ μοι, ὅτι πάντως γενέσθαι ἔχει καὶ αὐτὸς μόνος ἐπίσταται, ὅτι οὐδέποτε ἐξέχεα αἷμα ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ταῦτα αὐτῶν λαλούντων, ἰδοὺ οἱ βόρβαροι ἦλθον ἐπ' αὐτόν· καὶ ὁ μὲν μαθητὴς δειλιάσας ἔφυγε, τὸν δὲ Γέροντα κρατήσαντες ἀνείλον καὶ δρομαῖοι ἀνεχώρησαν· ὁ δὲ μαθητὴς ἐλθὼν καὶ ἰδὼν τὸν Γέροντα αὐτοῦ τεθνεῶτα, ἐδάκρυσε πικρῶς, καὶ λαβὼν ἐκίδησεν αὐτὸν μετὰ τῶν Πατέρων¹.

*Εἰς ἀνέκδοτος ἁσματικὸς κανὼν καὶ Μεγαλυνάριά τινα
εἰς τὸν Ὅσιον πατέρα ἡμῶν Σάβαν.*

Ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 69 Σαβαΐτικῷ χειρογράφῳ τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Ἱεροῦ ἡμῶν Κοινοῦ διεσώθη πληρεστέρα ἁσματικὴ ἀκολουθία εἰς τὸν ὅσιον πατέρα ἡμῶν Σάβαν, τῆς ἀπαντωμένης ἐν τῷ μηνίῳ τοῦ Δεκεμβρίου. Τὸ ἐν λόγῳ χειρόγραφον, πρὸς τὸν ἀπαντῶμενον κανόνα τοῦ πλ. δ', περιέχει καὶ ἕτερον εἰς ἡχον α'. πρὸς τό· **Χριστὸς γεννᾶται**, πλειότερα Ἰδιόμελα ἐν τῇ Λιτῇ καὶ Δοξαστικὸν τῶν Ἀΐνων εἰς ἡχ. πλ. α'. πρὸς τό· **Σαλπίσσωμεν ἐν σάλπιγγι ἁσμάτων**.

Ἐν δὲ τῷ ὑπ' ἀρ. 277, ἐπίσης Σαβαΐτικῷ χειρογράφῳ, διεσώθησαν Μεγαλυνάριά τινα εἰς τὸν ἅγιον Σάβαν, ἅτινα ἐψάλλοντο κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀσπασμοῦ τῶν εἰκόνων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὑπὸ τῶν προσκυνητῶν. Τούτων περατωθέντων, ἠκολούθει δέησις τοῦ ἱερέ-

1) Ὁρ. «Νέα Σιών τόμ. Θ'. σ. 88.

ως, τέλος εἴλετο ὁ πολυχρονισμὸς τοῦ Πατριάρχου, καὶ εἶτα ὁ τῶν προσκυνητῶν.

Τὸν κατωτέρω Κανόνα, μετὰ τῶν Ἱδιομέλων, τοῦ Δοξαστικοῦ, τῶν Ἀΐων καὶ τῶν Μεγαλυνσείων δημοσιεύοιεν ἐνταῦθα, ὡς τυγχάνοντα ἀνέκδοτα.

*Ἱεροσολυμιτικὸς κῶδ. ὑπ' ἀρ. 69 ΙΣΤ'. αἰῶνος
Σαβαΐτικῆς συλλογῆς.*

Ἦχος α'. Ὡδὴ α'. ὁ Εἰρμός. Χριστὸς γεννᾶται.

Ἐκ θείας δόξης φρονιούμενος, καὶ θρόνῳ τοῦ Θεοῦ παριστάμενος, καὶ θεῖον φῶτος πληρούμενος, πόθῳ τὴν φωτοφόρον μὴμην τὴν σὴν, τοὺς ἐπιτελοῦντας, ἀμαιρώσεως παθῶν λύτρωσαι, "Οσιε.

Τὰ ἄνω θέλων εὐράμενος, Θεοῦ τῆς καλλοιῆς ἐφιέμενος, τοῦ βίου τερπνὰ κατέλιπες, πᾶσάν τε προσπάθειαν καὶ ἡδοιήν, καὶ διὰ πτωχείας, ἀτελεύτητον χαρὴν ἔλαβες, "Οσιε.

Ἐνθέῳ ζήλῳ πυρούμενος, τὸ πῦρ τὸ αἰδοιητὸν κατεφρόνησας, ὡς λῆγνος τὸ φῶς ἀγιάζοντα, ὥφθης τοῖς εὐσεβέσι περιφανής, Σάβα θεοφόρε, τοὺς πιστῶς σου τὴν σεπτὴν μὴμην γεραίροντας.

Θεοτοκίον.

Θεοῦ σοφία πανάμωμε, τὸν οἶκον ἐαυτῆς ὠκοδόμησεν, ἐν σῇ γαστρὶ σκηνώσασα, τῇ κεχαριτωμένῃ καὶ ὑπὲρ νοῦν, τοῦτο ἐνωθεῖσα, καθ' ὑπόστασιν ἀγνή, ὥφθη ὡς ἄνθρωπος.

Ὡδὴ γ'. Ὁ Εἰρμός. Τῷ πρὸ τῶν αἰώνων.

Νέκρωσιν τοῦ ζῶντος, ἀνιχνεύων Δεσπότην πατὴρ θανασιέ, καὶ ἐνεκρώθης, καὶ τὰ μέλη, τοῦ κακούργου συντρίβεις, ἐχθροῦν φθάσας εἰς ἀπάθειαν καὶ αὐλόν τε καὶ θεῖαν ζωὴν, Σάβα καρτερόνηχε.

Ὑμνεῖ τὸν Σωτῆρα, μίκαρ Σάβα, ὑπὲρ τῶν σῶν φοιτητῶν, παρισταμένων σου τῇ θήκῃ, τῇ τῶν θείων λειψάνων, καὶ πλήρου τὰς αἰτίσεις ὡς μιμητής, τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ, χάριτι δεικνύμενος.

Ἐχων τῶν θαυμάτων, τὴν πηγὴν ἀενάως βλυστάνουσαν, καὶ τοὺς πιστῶς προσκαλομένους, τὴν θερμὴν σου πρεσβείαν, ἀεὶ παμμάκαρ, καὶ πλήρωσον τῷ ἐπὶ πάντων βοῶντας Θεῷ, ἄγιος εἰ Κύριε.

Θεοτοκίον.

Μόνην γυναιξί σε τὴν ὡραίαν τῷ κάλλει εὐράμενος, σωματοφόρος ἐκ γαστρός σου, προσελήλυθε Ἰόρη, Χριστὸς θείαις, φαιδρότησι καταφαιδρύνας τὸ γένος ἡμῶν, ὅθεν σε γεραίρομεν.

Ὡδὴ δ'. Ὁ Εἰρμός. Ράβδος ἐκ τῆς ρίξης Ἰεσσαί.

Νόμους δι' ἁγγέλων φωταγείς, σοὺς φοιτητὰς μακάριε, καὶ σω-

τηρία τούτων γεγένησαι, καὶ πάντων τε τῶν εἰς σὲ προσφευγόντων πάντοτε, καὶ ἐκλιπαρούντων τῷ Δεσπότῃ, καὶ μέλποντας ἐμιελῶς, δόξα τῇ δυνάμει σου Κύριε.

Ὡρῃ σου ὁ βίος ὡς ἄστιρ, ἐκλάμπων εἰς τὰ πέρατα, τῆς οἰκουμένης Σάββα μακάριε, καὶ πάντας ἐκ ζοφερῶν, τοῦ ἐχθροῦ ἐρώτισε, καὶ ἐκ τῶν αὐτοῦ βρόχων ἐκσπάσας, τοὺς μέλποντας εὐσεβῶς, δόξα τῇ δυνάμει σου Κύριε.

Ὅλος ἀνεφάνης φαινός, ἐρήμοις καὶ τοῖς ὄρεσι, καὶ τὴν ἀήτητον ἔχων δύναμιν, ἐξ ὕψους τὴν τοῦ Σταιροῦ, δυσμενεῖς ἐνίκησας, καὶ κατετροπώσω τὰς δυνάμεις, τὰς ἐναντίας σαφῶς, Πάτερ καὶ πιστοὺς κατερώτισας.

Θεοτοκίον.

Γνώμη πεπτωκότα τὸν Ἀδὰμ. ἀνέστησας Πανάμωμε, τὴν ἐνυπόστατον τεκοῦσα ζώην, ἐκ μήτρας παρθενικῆς, ἀγνισθείσης Πνεύματι, καὶ πρὸς ἀληθὴ καὶ θειοτέραν, ἀκήραιόν τε τριτὴν, τοῦτον ἐπανήγαγες Δέσποινα.

Ὡδὴ ε'. Ὁ Εἰρμός. **Θεὸς ὢν εἰρήνης.**

Ἡράσθης ἐρήμους, ἀβάτους σοφρέ, καὶ ἐν ταύταις οὐκῆσαι ἡγάπησας, καὶ πάντων προτεΐμικας, τερπνῶν τῶν ἐπὶ γῆς. Διό σε ὁ Δεσπότης, παρμάκαρ τῶν θανάτων, ἀληθῶς ἐδόξασε, καὶ ἐκτελεῖν ταῦτο πεποίηκε.

Ρημάτων ὁ φθόγγος, τῶν σῶν διδασκῶν, καὶ τῶν ἔργων ἡ χάρις ἡ ἐνθεος, πᾶσαν ἐπέδραμε τὴν γῆν, ὡς τάχος ἀστραπῆς ὁσίως γὰρ βιώσας, ἐδίδαξας ἀνθρώπους, ἐκρεῦειν τῶν τοῦ κόσμου, φροντίδων τε καὶ ἀπολαύσεων.

Τοῦ πρώτου καὶ πάντων, αἰτίου φωτός, ταῖς ἀύλοις λαμπάσι πυρούμενος, τὸν κόσμον κατερρόνησας, Σάββα πατὴρ ἡμῶν, φωστὴρ τῶν μοναζόντων, ἐγένου καὶ διδάσκων αὐτοῖς τὴν σωτηρίαν, Ὅσιων μάκαρ ἐγκαλλώπισμα.

Θεοτοκίον

Ὡς πάλαι τὴν Εὐαν, μητέρα τὴν σὴν, διαπλάσας ἐκ σοῦ διαπέπλασται, ἐκείνης τὸ κατὰκριμα, καὶ τὴν παρακοὴν θεραπεύσας, καὶ λύων ὡς οἰκτίρμων, καὶ Δεσπότης τῶν ὅλων, Θεογεννητορ Μητροπάροθενε.

Ὡδὴ στ'. Ὁ Εἰρμός. **Σπλάγχων Ἰωνᾶν.**

Αἴγλη τοῦ Σταιροῦ, σαφῶς λαμπρυνόμενος, ἐνίκας ἐχθρῶν τὰ μηχανήματα, καὶ διέκοψας, τὴν ἰσχὺν τὴν αὐτῶν, Ὅσιώτατε, καὶ χαίρων ἀνεδύσω σου τὸν στέφανον, παρμακάριστε Σάββα, συγχορεύων ἀγγέλων στρατείμασιν.

Λόγμα τοῦ Θεοῦ, ἐράνης πανόλβιε, βασιτάζων αὐτοῦ τὸ θεῖον

ὄνομα, καὶ κατέβαλες τῶν δσιμόνων τὰ θράση, θεόληπτε, μὴ προού-
μενος τὴν τούτων ἀγριότητα, οὐ γὰρ τοῦ Σωτῆρος τὴν ἰσχὺν ἐνεδέδυσαι.

Τάξεις νοεραί, σοῦ κατεπλήγισαν τὴν ὑπομονήν, ὅπως τὸν ἄ-
σαρκον, μετὰ σώματος, ἐτροπώσω τὸν δράκοντα Ὅσιε, καὶ κατέβαλες
τὰ τούτου πανουργήματα, θρόνῳ παριστάμενος τοῦ Δεσπότου, πάντων
ἡμῶν μέμνησο.

Θεοτοκίον.

Ἔσθῃ μέχρι σοῦ, Παρθένε ὁ θάνατος, ζῶν γὰρ ἡμῖν ἐκνοφώ-
ρησας, τὸν δωρούμενον καθαρῶς εἰς αὐτὸν τοῖς πιστεύουσιν, τὴν ἀθά-
νατον καὶ θεῖαν ἀγαλλίασιν. Τοῦτον Παναγία αἶτησαι, λυτρωθῆναι
κινδύνων τοὺς δούλους σου.

Ῥδὴ ζ'. Ὁ Εἰρμός. **Οἱ παῖδες εὐσεβεία.**

Φωνὴ ἑορταζόντων, καθαρῶς ἔνθα, καὶ ἦχος ἀκούεται, εὐφραι-
νομένων ἢ χαρά, ἢ ψυχὴ σου κατεσκήνωσε, θυμηδίας ἐμπιπλῶσα τοὺς
κραυγάζοντας· εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ τῶν Πατέρων ἡμῶν.

Ἀμέμπτῳ πολιτείᾳ, ἀληθῶς κεκοσμημένος ἔνδοξε, φύλαξ τῶν
θεῶν προσταγμάτων, καὶ παρθενίας ἐχημάτισας, φωστήρ τε μονα-
ζόντων πάντων κέκλησαι, ἁγιασθεὶς τῇ σεπτῇ προσηγορίᾳ.

Ἀγίως σου τὸν βίον, διανύσας ἐν Χριστῷ πανόλβιε, ἐν ταῖς
λαμπρότησι νυνὶ τῶν ἁγίων κατεσκήνωσας, ἁγιάζων τοὺς πιστῶς τὴν
παναγίαν σου ἐπιτελοῦντας αἰεὶ, καὶ θεῖαν μνήμην σου. **Θεοτοκίον.**

Μὴ γλῆξας σου τὴν μήτραν, οὐ σαλεύσας παρθενίας σήμεντρα,
ὁ σαρκωθείς λόγος ἐκ σοῦ, προελήλυθε παρέχων ἡμῖν, ἀφθαρσίαν
καὶ ζωὴν, Κόρη τοῖς μέλπουσιν· εὐλογητὸς εἰ ὁ Θεὸς ὁ τῶν Πατέ-
ρων ἡμῶν.

Ῥδὴ η'. **Θαύματος ὑπερφυοῦς.**

Ρήγνυται σου πρὸ ποδῶν ὁ ματαιόφρων, συμπατούμενος Σάββα
θεόφρον· πειρασμῶν ἐκπέμψας καὶ σωρείαν τῶν λογισμῶν, οὐκ ἐσά-
λευσε τῆς πίστεως τὸ εὖτονον. Διὸ γηθοσύνης ἀνεκραύγας· εὐλογεί-
τω ἢ κτίσις πᾶσα τὸν Κύριον, καὶ ὑπερυψούτω εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Γῆθεν οὐ πρὸς οὐρανὸν στεφανηφόρος, παμμακάριστε Σάββα
ἀνέπτυς, τὴν ἀπάτην ἅπασαν διεκφυγών, καὶ πάσας τὰς ἐνέδρας καὶ
τὰ θήρατρα. Διὸ καὶ κραυγάζεις ἵν' γηθόμενος· εὐλογεῖτω ἢ κτίσις
πᾶσα τὸν Κύριον, καὶ ὑπερυψούτω εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Στάσεως ἀγγελικῆς ἡζιωμένος, μέμνησο τῶν σῶν φοιτητῶν μύ-
καρ, οὐρανῶν τὰ τάγματα, μυηθεὶς γὰρ ὑπερφυῶς, τὴν λαμπρότητα
τούτων ἐνεδύσω σόφει. Μεθ' ὧν ἀναμέλεις εὐφραυνόμενος· Εὐλογεῖτω
ἢ κτίσις πᾶσα τὸν Κύριον καὶ ὑπερυψούτω εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Θεοτοκίον.

Στάμινον σε τὸ μάννα κεκτημένην δίχα, τῆς θεότητος ἔγνωμεν
Κόρη, κιβωτὸν καὶ τράπεζαν, ληνίαν καὶ θρόνον Θεοῦ, παλάτιον καὶ
γέφυραν, μετάγοι-σαν πρὸς θείαν ζωὴν τοὺς ἀναμιέλποντας· εὐλογεῖτω
ἡ κτίσις πᾶσα τὸν Κύριον, καὶ ὑπερυψούτω εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ῥδὴ θ'. Ὁ Εἰρημός. Μυστήριον ξένον.

Ἰσότιμος πάντων, ἀγγέλων γεγένησαι, προφητῶν μαρτύρων τε,
μάρκα καὶ τῶν σοφῶν Ἀποστόλων συνόμιλος ὄντως. Διὸ σὺν αὐτοῖς
σὲ μακαρίζομεν, ἀεὶ τὴν σεπτὴν καὶ ἱερὰν μηνίμην σου σέβοντες.

Σθενούμενος τῇ δυναστείᾳ τοῦ Πνεύματος, ἀρεταῖς κεκόσμησαι,
μάρκα καὶ χαρισμάτων τῶν θείων, παρεστὼς τῷ θρόνῳ, λαμπρῶς τοῦ
Θεοῦ Πατέρων μέγιστε, φωστήρ· ὑπὲρ τῆς σῆς ποιμένης πρέσβευε.

Ἡ μηνίμη σου πρὸς εὐφροσύνην τὰ πέρυτα, συγκαλεῖ πρὸς αἴ-
νεσιν, Σάββα τοῦ σὲ δοξάσαντος Λόγοι, ᾧ καὶ παρίστασαι μάρκα· διὸ
τοὺς σὺς φοιτητὰς ἀεὶ, ἐπιχειρῶν τοῦ πονηροῦ ἀνθρώτους φύλαττε.

Θεοτοκίον

Συνέλαβες δίχα, σποράς Παναμώμητε, τὸν ἀπερινόητον, τίκεις
δὲ ὑπὲρ φύσιν καὶ λόγον, τὸν λόγῳ πάντα σαφῶς ὑποστήσαντα βου-
λήματι, αὐτὸν ὡς Θεὸν ἐκδυσώπει, τοῦ σωθῆναι γένος τὸ ἀνθρώπινον.

(Πλὴν τοῦ Λοξαστικοῦ τῶν Λῆνων **Ὅσιε Πάτερ**, ὑπάρχει καὶ τὸ
ἐπόμενον).

Ἦχος πλ'. α'.

Σαλπίσσωμεν ἐν σάλπιγγι ἁσμάτων, σκιρτήσωμεν χαρμόσυνα καὶ
χορεύσωμεν ἀγαλλόμενοι, ἐν τῇ εὐσήμε καὶ θείᾳ μηνίμῃ τοῦ θεοφό-
ρου Πατρός. Μοναστῶν τὰ συστήματα συναθροίσθητε, καὶ τὸν τῆς ἱερί-
μου οἰκήτορα φανέντα, ἱερεῖς ἐν ἁσμασι καὶ θείαις ᾠδαῖς, σὺν χοροῖς
δοσίων ἐπαξίως μακαρίσατε. Ποιμένες καὶ διδάσκαλοι, τὸν ἄριστον ποι-
μένα τῆς θείας ταύτης Λαύρας, τὴν αἰσίαν ᾠδὴν ᾄσατε. Τὸν ἐκ βρέ-
φους δόντα ἑαυτὸν τῷ Θεῷ· τῆς θεωρίας τὸν στύλον καὶ τῆς μετα-
νοίας τὸν ποδηγέτην· τῶν νέων τὸν σωφρονιστὴν καὶ τοῦ γήρως τὴν
παραμυθίαν· τῶν εὐδρομούντων τὸν θείον ἀλείπτην, τῶν ραθύμων
τὴν ψυχαγωγίαν, καὶ πάντων τῶν ὁρθοδόξων τὸ ἐγκαλλώπισμα, Σάβαν
τὸν θεηγόρον ἐγκωμιάζοντα, οὕτως ἱπώμεν· Πανεύφημε Πατὴρ ἡμῶν,
πρόσθηθι, ἕξεοῦ ἡμᾶς ἀπὸ παντοίας ἀνάγκης, πολλὴν γὰρ πρὸς Κύ-
ριον παρησσίαν κέκτησαι.

**Καὶ νῦν Θεοτοκίον ὁμοιον.
Μακαρίζομέν σε, Θεοτόκε Παρθένε.**

(Ἀντὶ τοῦ Θεοτοκίου τούτου, ἐν τῇ ἐπομένῃ σελίδι ἀπαντᾶται τὸ ἐξῆς Ἰδιόμελον).

Ἦχος β΄. Σήμερον ὁ Χριστός

Σήμερον ὁ τοῦ Χριστοῦ ἀσκητὴς ἐνδόξως μαρτυρεῖται. Σήμερον τῶν πόνων παυσάμενος καὶ λήξας τῶν καμάτων, ἀνατρέχει πρὸς οὐρανόν, ἐπόπιτρος τῶν βραβείων ἀμειβὴν ἀπολήψασθαι. Ἀγγέλων τὰ πλήρη ἀνύμνησαν κατιδόντες αὐτὸν στεφανούμενον. Ἡμεῖς δὲ ἀκαταπαύστως βοῶμεν· Δόξα ἐν ὑψιστοῖς Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνῃ ἐν ἀνθρώποις [εὐδοκίᾳ].

Εἰς τὴν Λιτήν.

(Μετὰ τό: «*Τῷ ἔκτῳ μηνί*», ἔπονται τὰ ἐξῆς Ἰδιόμελα, ἀπὸ δὲ ἀπαντῶνται ἐν τῷ μηνίῳ).

Ἦχος α΄.

Τὸν ἀνέσπερον φωσιῆρα τῆς οἰκουμένης, Σάβαν ἐμνήσωμεν οἱ φιλόχριστοι· ὥς γὰρ ἥλιος ἐξέλαμψεν ἐν τῇ ἐρήμῳ τῇ ἀβάτῳ τε, καὶ ὥς ἄλλην Θεοῦ πόλιν ἀπειργάσατο, τὰ λογικὰ πληθύνας ποίμνια· καὶ γὰρ κόσμῳ σταυρώσας ἑαυτόν, καὶ σαρκικὰς ἡδονὰς ἀπαρνησάμενος, στύλος τῆς ἐγκρατείας καὶ τῆς παρθενίας ἐγένετο. Διὸ τὰ ἄνω ἐπιποθῶν, πρὸς ὃν ἐπόθει ἀναλύσας ἐπαξίως, μακαρίζεται εἰς αὐτοῦ Χριστὲ ὁ Θεός, τὴν τε τὴν ποίμνην φύλαττε ἀπὸ παντοίων κινδύνων, ὥς εὐσπλαγχνός καὶ φιλόανθρωπος.

Ὅμοιον.

Τῆς ἱερᾶς ἐπιβίης τῶν ἀρετῶν Ὅσιε Σάβα κλίμακος· ἀσκητικοῖς γὰρ πόνοις σάρκα ρυθμίσας, Παμμακάριστε, καὶ φιλοκλήμιον διασχὼν προσπαθείας, εὐσταλῶς ὑπερβέβηκας τῶν παιδῶν τὴν ψυχάλωτον θάλασσαν· ἐρημικὸς πολιοῖχος δὲ πεφηνώς, καὶ φυτοκόμος Πάτερ, τοῦ νοητοῦ κοσμοκράτορος, ἐξεφαύλισας τὸ φρύαγμα. Διὸ πρὸς ἀνέσπερόν φῶς μεταβάς, νικητικῷ διαδίηματι θεόφρον τετίμησαι, τῆς μακαρίας ἐμπορούμενος ἐλλάμψεως· ἥς καὶ ἡμᾶς τυχεῖν ἐκδυσώπησον τὸν σῶ· τῆρα καὶ Κύριον, παρεστῶτας αἰοίδιμε, τῇ σεβασμῇ σου λάρνακι, τὴν εἰρήνην τε τῷ κόσμῳ δωρηθῆναι, καὶ τὸ μέγα ἔλεος ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν.

(Ἐπονται τὰ ἐν τῷ μηνίῳ: «*Ἀσκητικὸν γυμνάσιον*», «*Τὴν ἐπὶ γῆς ἄγγελον*», «*Ὅσιε Πάτερ ἐκ βρέφους*», εἴτα τὰ ἐξῆς.

Ἦχος β΄.

Περικυκλοῦντες τὴν λάρνακα τῶν σῶν λειψάνων, οἱ σοὶ φοιτη·

ταί, ὦ Θεοφόρε Πάτερ, ἀρωγὴν τὴν σὴν αἰτούμεθα, ἵνα ἰσχύσωμεν ὡς δυνατόν ὑμῖν ἡσῆσαι τοὺς ἀγωνίας σου. Ἰερήμιου γέγονας οἰκιστής, καὶ Θεοῦ νέαν πόλιν ταύτην πεποίηκας. Ἀνθρώπος πέλων γὰρ θνητός, τῷ Θεῷ ἐν οὐρανοῖς προσωμίλησας· ἐντυγχάνων ἀμέσως, παρηρησία ἀμέμπτῳ, ὑπὲρ τῶν τέκνων σου πρεσβείαν διαπαντός ποιούμενος, τῶν τελούντων ἐκ πόθου τὴν ἐνδοξον μνήμην σου, τῆς αἰωνίου ἐκείνης ἀξιοθῆναι τριτῆς, Σάβα πανένδοξε.

Ἦχος γ'.

Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, σὺ τὴν ἐκούσιον νέκρωσιν ἀγαπήσας θεόσοφρε, τὴν δόξαν τοῦ ματαίου κόσμου ἐμίσησας, καὶ τὸν σταυρὸν ἀναλαβὼν, αὐτοῦ ἐκολλήθης ὑπάλμικῶς ὀπίσω· ἐγκρατεία μαράνας τὰς ἡδονάς, ἐν ἐρήμῳ ἠυλίσθης ἀνύδρῳ καὶ ἀβίῳ τε, ὑπομείνας πολλὰς ἐξ ἐχθρῶν μάστιγας, πάσας δὲ σταυροῦ τῇ δυνάμει κατεπάτησας. Ἀλλὰ πρέσβευε Σάβι παγκόσμιε, παρηρησίαν πολλήν, ὡς ἔχων τῷ Δεσπότη σου.

Ἦχος δ'.

Ἐν τῇ εὐωδестάτῃ σου θήκη, Θεοῦ θεράπων Σάβα μακάριε, ἀξίως ἀγάλλονται τῶν μοναζόντων τὰ σιντήματα, μᾶλλον δὲ τῶν σῶν φροιτητῶν, ἡ θεόκλητος ὁμήγυρις ὠραῖζεται ὡς γὰρ θείας χάριτος πιστευθεὶς τὰ ἰάλαντα, καὶ ἐν αὐτοῖς ἐπεργασάμενος, πολυπλασιάζεις τοὺς σωζομένους καὶ μετὰ θάνατον, μύστα Χριστοῦ, συνάγων καὶ εἰς τὴν χαρὰν εἰσάγων τοῦ Κυρίου σου· ὃν ἱκέτευε σωθῆναι καὶ ἡμῶς τοὺς ἀννημοῦντάς σε.

Ἦχος πλ. α'.

Ὅσιε Πάτερ, ἐκκλησίας ἐγένου δόξα, καὶ μοναζόντων τὸ καύχημα, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ἀμέμπτως ἐπορεύθης εἰς φῶς ἀτελεύτητον, καὶ διὰ τοῦτο χροῖς ἀγίων συναναπαύει μακάριε, ἐντρυνφὼν ταῖς ἀκηράτοις μοναῖς, ἐν αἷς τὰ ἔπαθλα τῶν σῶν καμάτων ἀποτεταμίσυται. Διὸ τῇ τῶν ἀγαθῶν πηγῇ, καὶ τῇ ζωαρχικῇ Τριάδι φαιδρῶς ἵπν παριστάμενος, ἐν παρηρησίᾳ, Σάβα παμμάκαρ ἱκέτευε, διατηρεῖσθαι τὴν ποίμνην σου ταύτην ἀλώβητον ἐξ αἱρέσεων πασῶν καὶ μαιφόνου χειρός· ὅπως ἀκύμαντον τὸν τοῦ βίου δίαυλον διατελοῦντες, ἐν εἰρήνῃ φθάσωμεν τῷ εὐδίῳ λιμένι Χριστῷ, εἰς μονὴν ἐν οὐρανοῖς μεῖζονα ταύτης σὺν σοι κατοικοῦντες, αἰδώς συνδοξαζόμεν αὐτόν, ὡς Σωτῆρα τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Ἦχος πλ. δ'.

Πρὸς ὃν ἐπόθησας Χριστόν, μεταβὺς Πατὴρ ἡμῶν, καὶ παρ' αὐτοῦ τὰς ἀμοιβὰς τῶν καμμάτων, καὶ τῶν πόνων σου τῶν πολλῶν ἐπαξίως

ἀναλαβών, τοῖς ἀγγέλοις συνηριθμῆσαι, καὶ πᾶσιν Ὅσίοις καὶ Μάρτυσι μέμνησο τῆς ποιήνης σου ταύτης, Σύβα ἡγιασμένε, ἣτις κατέχει σου τὸ λείψανον ὡς ἄλλη νέα κιβωτός· εὐχαρίστως δὲ κραυγάζει σου φύλαττε ταύτην εἰς αἰὶ καὶ σῶσον τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Δόξα. Τῶν ὑπὲρ νοῦν ἀγαθῶν. **Καὶ νῦν.** Ἰδοὺ καιρὸς ἥγγικε τῆς σωτηρίας ἡμῶν.

(Ἰερον Ἰδιόμελον ψαλλόμενον εἰς τὴν Λιτὴν, ἀπαντῶμενον ἐντέλει τοῦ χειρογράφου).

Ἦχος β΄

Ἐρημικῆς πέρινης στερώσεως καθαιρέτης, παμμάκαρ Σάβα· θείῳ ζήλῳ πυρωθεὶς γὰρ καὶ βίου λαμπρότητι, καὶ ριζοτομήσας, ἅπασαν τὴν ἀκαρπίαν ἐφλεξας Πάτερ. Ὅθεν ἐρημοπολίτης εἰκότως ἐχρημάτισας· θεοπρεπέσι γὰρ κατακοσμήσας αὐτὴν ἄνθεσιν, ἀξιόθεον τῷ Σωτῆρι προσήγαγες δῶρον. Πρέσβευε οὖν ὑπὲρ τῶν σῶν προσφύγων τῶν ἐν πίστει παρισταμένων τῇ σφρασίᾳ σου λάρνακι, λύσιν πταισιμάτων, καὶ σωτηρίαν αἰτούμενος ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν.

Μεγαλυνάρια πρὸς τὸν ὅσιον καὶ θεοφόρον πατέρα ἡμῶν Σάβαν

Ποιηθέντα παρὰ Νεοφύτου ἱερομονάχου, καὶ ὧν ἡ ἀκροστιχὶς
«Σάβαν αἰνῶ»

Σύ μοι δίδου χάριν θεῖαν σοφίαν, Πάτερ θεοφόρε, κατ' ἀξίαν ἀνευφημεῖν σὲ τὸν τῆς ἐρήμου ἀναφανέντα ὄλβον, καὶ καύχημα Ὅσιων, Σάβα πανένδοξε.

Αἰὼν σοι προσάγομεν οἱ πιστοί, δοῦλοί σου παμμάκαρ, οἱ πλουτοῦντές σε βοηθόν, καὶ θερμὸν προστάτην, ἐν τοῖς πειρατηρίοις, ὕπερ καὶ νῦν προσδέχον, Σάβα τρισόλβιε.

Βλάβη· ἐκ παντοίας τοῦ πονηροῦ, φρούρει τὴν σὴν ποιήνην, τὴν πλουτοῦσαν τὴν σὴν σορόν, ὄλβον τε καὶ δόξαν, θεῖαν τρισιμάκιον Πάτερ, καὶ σῶζε ἐν εἰρήνῃ, Σάβα μακάριε.

Βυθοῦ ἁμαρτίας καὶ τῶν κακῶν, λύτρωσαι θεόφρον, τοὺς πιστοὺς σου προσκυνητάς, τοὺς προσερχομένους τῷ τάφῳ σου ἐν πίστει, καὶ περιπτυσσομένους ἐκ πόθου ἁγίε.

Αἵ γλῆς τῆς φωσφόρου, ἥς ἐν Χριστῷ, Πάτερ νῦν μετέχεις ταῖς εὐχαῖς σου ταῖς πρὸς αὐτόν, ποιήσον μετόχους τοὺς τῇ σεπτῇ σοφίᾳ σου πιστῶς περιπολοῦντας, Σάβα ἀοίδιμε.

Ναοὺς θεῖους Πάτερ τοῦ Παντοκροῦ Πνεύματος γενέσθαι,

καταξίωσον σαῖς εὐχαῖς τοὺς τὴν ἱερὰν σου νῦν κατοικοῦντας ποιμνην, ἣν τοῖς πολλοῖς σου πόνοις ἐκτίσω ἄγιε.

Ἀπὸ τῶν παγίδων τοῦ πονηροῦ, ἀπὸ πάσης βλάβης ψυχικῆς καὶ σωματικῆς ταῖς σαῖς ἰκεσίαις σοὺς δούλους σῶζε Πάτερ, τοὺς πόθῳ σε ὑμνοῦντας, Σάβα θεόληπτε.

Ἰθυονον τρισμάχαρ πρὸς τὰς ὁδοὺς, τὰς τῆς σωτηρίας τοὺς πιστοὺς σὸν προσκυνητάς, τοὺς τῇ σεβασμίᾳ σοῦ σου προσφοιτῶντας, καὶ ταύτην προσκυνοῦντας, Σάβα θεϊότατε.

Νέμοις θεῖαν χάριν ταῖς σαῖς εὐχαῖς Πάτερ θεοφόρε, τοῖς πιστοῖς σου προσκυνηταῖς τοῖς σοι προσελθοῦσι καὶ τῷ σεπτῷ ναῷ σου, πιστῶς παρισταμένοις, Σάβα θεσπέσιε.

Θεοτοκίον.

ὦ Θεοχαρίτωτε Μαριάμ, μήτηρ εὐσπλαγχνίας τοὺς πιστοὺς σου προσκυνητάς, ἐκ παντοίων ρῦσαι κακῶν τοῦ πολεμίου, καὶ σῶζε ἐν ὑγείᾳ πάναγνε Δέσποινα.

(Ταῦτα ψάλλονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὅταν ἔρχονται οἱ προσκυνηταὶ καὶ ἀσπάζονται τὰς ἁγίας εἰκόνας. Εἶτα ὁ ἱερεὺς λέγει. **Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου δεόμεθά σου ἐπάκουσον καὶ ἐλέησον.** Καὶ τὰ λοιπὰ ὡς συνήθως. **Ὅτι ἐλεήμων.** Εἶτα ψάλλομεν τὸν πολυχρονισμόν τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν προσκυνητῶν).

Πολυχρόνιον ποιῆσαι Χύριος ὁ Θεὸς τὸν Μακαριώτατον ἡμῶν αὐθέντην καὶ δεσπότην, Πατέρα ἡμῶν καὶ Πατριάρχην τῆς ἁγίας Πόλεως Ἱερουσαλὴμ καὶ πάσης Παλαιστίνης Συρίας, Ἀραβίας, πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Κανὰ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἁγίας Σιών, Κύριον Κ. (Δ[εῖνα]), Κύριε φύλαττε αὐτὸν εἰς πολλὰ ἔτη.

Ἔτι δὲ διὰ τῶν παναγίων καὶ θεοπειθῶν αὐτοῦ εἰχῶν καὶ δειξέων, σῶσαι, στηριῖσαι καὶ διαφυλάττειν, Κύριος ὁ Θεὸς τοὺς τιμωτάτους καὶ εὐλαβεστάτους ἄρχοντας καὶ προσκυνητάς τοῦ Παναγίου καὶ ζωοδόχου Τάφου. Κύριε φύλαττε αὐτοὺς εἰς ἔτη πολλὰ.

Εἶτα τό: **Δι' εὐχῶν.**

ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΣ ΜΟΝΑΧΟΣ

Ιεροδανιήτης

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

Καθηγητοῦ Ἰ. Σοκολώφ, Ἡ σύγχρονος-Ἑπαρχιακὴ διοίκησις ἐν τῷ δικαίῳ καὶ τῇ πράξει τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως. Πετρούπολις, 1914 σελ. 657 (ρωσ.).

Τοιοῦτον ἔχει τίτλον τὸ νέον περισπούδαστον ἔργον τοῦ διαπρεποῦς Καθηγητοῦ τῆς Ἀκαδημίας τῆς Πετροπόλεως κ. Ἰ. Σοκολώφ, ἐν ᾧ λεπτομερῶς οὗτος περιγράφει καὶ χαρακτηρίζει τὴν σύγχρονον Ἑπαρχιακὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, παρέχων εἰς τὸ δημόσιον πιστὴν, οὕτως εἰπεῖν, εἰκόνα αὐτῆς. Ὁ κ. Σοκολώφ εἴπερ τις καὶ ἄλλος ἐγκύψας εἰς τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, συμπληροῖ διὰ τοῦ νέου τούτου ἔργου τὸ πρὸ πολλοῦ ἤδη ἐκδοθὲν πολύτιμον αὐτοῦ ἔργον: «Ἱστορίαν τοῦ ΙΘ'. αἰῶνος τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως». Ὁ σοφὸς καθηγητὴς ἐν τῇ συντάξει τοῦ ποιήματος αὐτοῦ δὲν ἠρκέσθη μόνον εἰς τὴν μελέτην τῶν περὶ συλλεγέντων νομοθετικῶν μνημείων, ἀλλ' ἐπεσκέφθη ἐπανειλημμένως τὴν Κωνσταντινούπολιν, παρηκολούθησε καὶ ἐμελέτησεν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν σύγχρονον Ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν. Ἐντεῦθεν καὶ τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ ἀποκτᾷ μείζονα σημασίαν καὶ καθίσταται χρησιμώτατον εἰς τοὺς ἐν Ρωσσίᾳ ἐκκλησιαστικοὺς κύκλους διὰ τὸ μέγα ἐνδιαφέρον, ὃπερ παρουσιάζει κατὰ τὰς παρούσας περιστάσεις, ὁπότε ἔνεκα τῆς μεταρρυθμιστικῆς κινήσεως πλεῖστα ὅσα ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα ἀνακινοῦνται ἐν Ρωσσίᾳ, ὧν ἡ λύσις ἀπαιτεῖ τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν τοῦ ἰσχύοντος Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου ἐν τῷ κλίματι τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως. Βραχεῖα ἀνάλυσις τοῦ περιεχομένου τοῦ ὀγκώδους τούτου ἔργου καταδεικνύει τὴν σπουδαιότητα αὐτοῦ. Ὁ συγγραφεὺς διαιρεῖ αὐτὸ εἰς τέσσαρα μέρη. Ἐν τῷ πρώτῳ μέρει (σελ. 3—289) ἑξετάζει ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ τὸ ζήτημα περὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τῇ βάσει τῶν «Γενικῶν Κανονισμῶν», ἐν οἷς καθορίζονται τὰ ἀναγκαῖα προσόντα τῶν εἰς ἀρχιερατείαν ἐκλε-

ξίμων. Τῆς ἐκλογῆς προηγείται ἡ ἐγγράφῃ ἐν τῷ ἐπισήμῳ Πατριαρχικῷ Κώδικι τῶν ἐκλεξιμῶν, γενομένη ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς Συνόδου, προτάσει τοῦ Πατριάρχου ἢ τινος τῶν μελῶν κατ' αἵτησιν τῶν μητροπολιτῶν, ὑφ' οὓς διατελοῦσιν οἱ προτεινόμενοι εἴτε πρωτοσύγκελλοι εἴτε ἀρχιδιάκονοι. Ἐκτίθησιν ἀκολούθως τὴν πρώτην, δευτέραν, τρίτην καὶ τελευταίαν πράξιν τῆς ἐκλογῆς τῶν Ἀρχιερέων. Ἐν τῇ ἐκλογῇ ταύτῃ τῶν ἀρχιερέων οὐ μόνον ὁ Πατριάρχης, ἀλλὰ καὶ ἕκαστος μέλος τῆς Συνόδου ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ προβάλλῃ τὸν ὑποψήριον αὐτοῦ, ὅστις δύναται νὰ γίνῃ δεκτὸς ὑπὸ τῆς Συνόδου μετὰ προηγούμενην ἐκτίμησιν τῶν προσόντων αὐτοῦ. Ἐν τῇ ὑποδείξει τῶν ὑποψηφίων εἰς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν μητρόπολιν ὀρίζονται «πάντοτε καὶ ἀναλλοιώτως τρεῖς», ἐξ ὧν τὰ μέλη τῆς Συνόδου ἐκλέγουσιν ἓνα ἐξ αὐτῶν ἐν τῷ ναῷ, κατὰ τὴν ἀρχαίαν πράξιν τῆς Ἐκκλησίας. Οὐδὲν τῶν μελῶν τῆς ἱερᾶς Συνόδου δικαιούται νὰ ἀρνηθῇ ψηφρον κατὰ τὴν ἐν τῷ ναῷ ἐκλογὴν ἑνὸς τῶν τριῶν ὑποψηφίων. Ὁ Πατριάρχης οὐδούλως λαμβάνει μέρος εἰς τὴν ψηφοφορίαν ταύτην, ἀλλὰ παρέχει πλήρη ἐμπιστοσύνην καὶ ἐξουσίαν τοῖς ὑποκειμένοις αὐτῷ Μητροπολίταις ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῆς σπουδαίας ταύτης ἐκλογικῆς πράξεως. Τότε δὲ μόνον λαμβάνει μέρος ἐν περιπτώσει ἰσοψηφίας, ἣν λύει ἡ ψηφὸς αὐτοῦ.

Ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ τρόπου τῆς ἐκλογῆς τῶν ἀρχιερέων καταφαίνεται, ὅτι, κατὰ τὸν κανονισμόν, ὁ λαὸς δὲν συμμετέχει ἐπισήμως ἐν τῇ ἐκλογῇ, καίτοι οὐχὶ σπανίως διὰ τῶν δημογερόντων αὐτοῦ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Πατριάρχην καὶ τὴν Σύνοδον, ὑποδεικνύων τοῦτον ἢ ἐκείνον τὸν ὑποψήριον μόνον πρὸ τῆς ἐκλογῆς. Ἐννοεῖται δέ, ὅτι ἡ αἵτησις τοῦ λαοῦ λαμβάνεται ὑπ' ὄψει, ὅταν αὕτη τυγχάνει δικαία καὶ βάσιμος καὶ συμπίπτει πρὸς τὰς βλέψεις τοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς Συνόδου. Ἐὰν δὲ ὁ λαὸς ἐν ταῖς ἀξιώσεσιν αὐτοῦ ἐντρογῇ ἀνθαιρέτως ὑπὲρ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ ὑποψηφίου, τότε τὸ Πατριαρχεῖον ἀπορρίπτει τὴν αἵτησιν καὶ πληροῦ τὴν κενωθεῖσαν θέσιν, συννοῶν ταῖς ἀπαιτήσεις τοῦ ἰσχύοντος Κανονισμοῦ. Ἡ τάξις τῆς ἐκλογῆς τῶν Μητροπολιτῶν ἐφαρμόζεται καὶ κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν ἐπισκόπων εἴτε ἀνεξαρχιτῶν εἴτε τιτουλαρίων. Ὁ Πατριάρχης μετὰ τῆς Συνόδου ἐξαγγέλλει εἰς τὸν λαὸν τῆς ἐπαρχίας τὴν ἐκλογὴν καὶ χειροτονίαν τοῦ νέου Μητροπολίτου, ὅστις εὐθὺς ἀλέργεται εἰς τὴν νέαν αὐτοῦ ἐπαρχίαν, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τὸ Σουλτανικὸν Βεράτιον καὶ τὸ «Ἀποδημητήριον Γράμμα» ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς Συνόδου. Ἡ μετάθεσις τῶν Μητροπολιτῶν, καίτοι κατ' ἀρχὴν ἀπαγορεύεται, δέον νὰ βασίζεται ἐπὶ δεδικαιολογημένης αἰτίας. Τὰ αἰ-

τια τῆς μεταθέσεώς εἰσι πολλὰ καὶ διάφορα, ἔξ ὧν καὶ τὸ «ἐνεκα λό-
λων τοπικῶν». Ἡ μετάθεσις γίνεται πάντοτε «διὰ τῆς νενομισμένης
πράξεως» ὑπὸ τῆς Συνόδου, ἣτις ἐγκρίνει τὴν ἀποκατάστασιν καὶ τί-
θησι τὸν Μητροπολίτην εἰς προσωπικὴν διαθεσιμότητα.

Ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει ὁ συγγραφεὺς ἐξετάζει τὰ δικαιώματα
καὶ τὰ καθήκοντα τῶν ἀρχιερέων τῆς Ἐκκλ. Κωνσταντινουπόλεως (σελ.
290—357), ἀπορρέοντα «ἐκ τῆς Πατριαρχικῆς λεγομένης Πράξεως»,
ἐκδιδόμενης ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς Συνόδου διὰ τὸν νέον Μη-
τροπολίτην, ἐν ᾗ καθορίζονται τὰ καθήκοντα αὐτοῦ πρὸς τὸ ποίμνιον
καὶ τὰν ἀνάπαινον ὡς καὶ ἐν τῷ «Ἀποδημητηρίῳ Γράμματι», δι' οὗ οὐ-
τος ἐροδιαάζεται ἀπευχόμενος εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ. Ἐν δὲ τῷ
Σουλτανικῷ Βερατίῳ, ἐπὶ τῷ διορισμῷ τοῦ Μητροπολίτου εἰς τὴν
νέαν ἐπαρχίαν, ἀναγράφονται λεπτομερῶς τὰ δίκαια καὶ προνόμια αὐ-
τοῦ. Ἐκτίθησιν ὁ συγγραφεὺς ἀκολουθῶς, πῶς τὰ προνόμια ταῦτα
ἀπὸ πολλῶν αἰώνων ὑφιστάμενα, παρεβιάσθησαν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως,
ιδίως τὰ τῶν διάθηκων καὶ τῆς Ἐκπαιδεύσεως ἐπὶ Ἰωακείμ τοῦ Γ'.
Ἢ παραβίασις τῶν προνομίων προὔκλινε τὸν γνωστὸν ἐκεῖνον ἀ-
γῶνα μεταξὺ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Πατριαρχείου. καταλήξαντα
εἰς τὸ κλείσιμον τῶν Ἐκκλησιῶν ἐπὶ Διονυσίου τοῦ Ε'. τὸν 8/βριον
τοῦ 1890, διαρκέσαν μέχρι τῆς 25 Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ὅτε
μετὰ τὴν ἐπικύρωσιν τῶν προνομίων τούτων αἱ Ἐκκλησίαι αὐτῆς ἡ-
νοίχθησαν, ὡς δείκνυται ἐκ δύο ἐπισήμων ἐγγράφων, τοῦ Μ. Βεζύρου
Κιαμήλ Πασᾶ ἀπὸ 22 Ἰανουαρίου 1891, καὶ τῆς Πατριαρχικῆς καὶ
Συνοδικῆς ἐγκυκλίου ἀπὸ 31 Ἰανουαρίου περὶ τῆς λύσεως τοῦ προ-
νομιακοῦ ζητήματος πρὸς πάντας τοὺς Μητροπολίτας τοῦ Οἰκουμενι-
κοῦ Θρόνου. Τὰ ἐγγράφα ταῦτα, ἅτινα ὁ σ. παρατίθησιν ἐν μετα-
φράσει, ἔχουσι, λέγει, μεγίστην σπουδαιότητα διὰ τὸν χαρακτηρισμὸν
τῶν δικαίων καὶ προνομίων τῶν Μητροπολιτῶν τῆς Ἐκκλησίας Κων-
σταντινουπόλεως ἐν σχέσει πρὸς τὸν λαὸν καὶ τὴν Κυβέρνησιν, καὶ
ἰσχύουσι μέχρι τῆς σήμερον». Ὅσακις δὲ ἐκ μέρους τῆς Τουρκικῆς
Κυβερνήσεως προβάλλονται ἀπαιτήσεις εἰς τοὺς χριστιανούς, ἀντετοῦσαι
τὴν προνομιακὴν αὐτῶν θέσιν, τὸ Πατριαρχεῖον στηρίζει τὴν ὑπερά-
σπισιν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἀνωτέρω ἐγκυκλίου, ἰδίᾳ ὅσον ἀφορᾷ τὰ ζητή-
ματα τῶν διαθηκῶν καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως.

Τὸ τρίτον μέρος τοῦ ποιήματος αὐτῶν (σελ. 358—583) ὁ σ. ἀ-
φιεροῖ εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ διέποντος διοικητικοῦ καὶ δικαστικοῦ συ-
στήματος τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως. «Πνευματι-
κὸς ἀρχηγός, λέγει, ἐκάστης ἐπαρχίας τυγχάνει ὁ Μητροπολίτης αὐτῆς,
λαμβάνων πᾶσαν πληρεξουσιότητα τῆς ἱεραρχικῆς αὐτοῦ ἐξουσίας πα-

ρὰ τῆς Μ. Ἐκκλησίας, παρὰ δὲ τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως τὰ πολιτικοῦ χαρακτῆρος προνόμια. Δυνάμει τῆς ἐξουσίας ταύτης ὁ μητροπολίτης καθίσταται κηρύττης τῆς ἐπαρχίας, ὑποτασσομένης αὐτῷ διοικητικῶς καὶ δικαστικῶς. Ἐπειδὴ δὲ δὲν δύναται νὰ κηρυγᾷ αὐτὴν μόνος, παρίσταται ἀνάγκη διαφόρων σωματείων, «σωματείων πνευματικῶν ἢ ἐκκλησιαστικῶν (ἢ κοινοτικῶν)», σκοπὸν ἔχοντων, ἵνα συντρέχωσι τῷ Μητροπολίτῃ ἐν τῇ ἐκκληρώσει τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ. Τὰ σωματεῖα ταῦτα ἑξαρτῶνται ἀπὸ τοῦ Μητροπολίτου, ὅστις τυγχάνει ὁ νόμιμος αὐτῶν πρόεδρος. Τοιαῦτα βοηθητικὰ σωματεῖα εἰσι: Α΄) Ἡ «Ἐπαρχικὴ Συνέλευσις», ἣν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἀντικατέστησεν ἡ «Κοινοτικὴ Ἀντιπροσωπεία», συνισταμένη ἀποκλειστικῶς ἐξ ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ τῆς πόλεως ἐκείνης, ἐν ἣ ἔδρευει ὁ Μητροπολίτης. Αὕτη ἔχει διπλᾶ καθήκοντα, τὰ τῆς ἐκλογῆς τῶν μελῶν διὰ τὰ ἄλλα διαρκῆ σωματεῖα τῆς ἐπαρχίας, ἥτοι τὴν Δημογεροντίαν καὶ τὸ Μικτὸν Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον καὶ τὰς διαφόρους Ἐπιτροπὰς, καὶ τὰ τῆς ἐξελέξεως τῆς δράσεως αὐτῶν. Β΄) Ἡ Δημογεροντία, ἣτις τυγχάνει ἐν τῶν ἀρχαιοτάτων κοινοτικῶν σωματείων ἐν τῇ Ὁρθοδόξῃ Ἀνατολῇ, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν μᾶλλον εὐπολήπτων κατοίκων τῆς πόλεως, ἐκλεγομένων ὑπὸ τῆς Ἐπαρχιακῆς Συνελεύσεως. Αὕτη ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μητροπολίτου σιζητεῖ καὶ ἀποφασίζει περὶ τῶν ὑποθέσεων τῶν ἀφορωσῶν τὰς σχολὰς καὶ τὰ φιλανθρωπικὰ καθιδρύματα ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ, φροντίζει περὶ τῆς συντηρήσεως αὐτῶν καὶ συνεργάζεται ἐν ταῖς διοικητικαῖς υποθέσεσιν. Ἐκτὸς τούτου ἡ Δημογεροντία φέρει καὶ πολιτικὸν χαρακτῆρα, ἐμφανιζομένη ἐνώπιον τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως «ὡς νόμιμος ἀντιπρόσωπος» ὅλης τῆς Ἐπαρχίας. Γ΄) Τὸ Μικτὸν Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον καὶ Δ΄) Τὸ Πνευματικὸν Δικαστήριον. Εἰς τὰ ἐπαρχιακὰ σωματεῖα συγκαταλέγεται καὶ ἡ Ἐφορία τῶν σχολῶν, ἣτις συντάσσει καὶ ἐξετάζει τὰ διὰ τὰς σχολὰς προγράμματα, παρακολουθεῖ τὴν ἀκριβῆ αὐτῶν ἐφαρμογὴν, διορίζει καὶ παύει τοὺς διδασκάλους, φροντίζει περὶ τῆς συντηρήσεως τῶν σχολῶν, καὶ υποβάλλει τὸν Προϋπολογισμὸν αὐτῶν εἰς τὴν Ἀντιπροσωπείαν ἢ τὴν Δημογεροντίαν.

Πρὸς πλήρη διαφώτισιν τοῦ ἐσωτερικοῦ ὀργανισμοῦ τῆς ἐπαρχιακῆς διοικήσεως, δημοσιεύει μετὰ ταῦτα ἐν μεταφράσει τοῦ γενικοῦ κανονισμοῦ ἐπαρχιῶν τινων τῆς Ἐκκλησίας Κων/πόλεως, ὡς τὸν τῆς Ἐπαρχίας Χαλκηδόνος, τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς Ἐπαρχίας Σηλυβρίας. Οἱ κανονισμοὶ οὗτοι ἀρκούντως διαφωτίζουν ἡμᾶς περὶ τῶν ὑπαρχόντων ἐνταῦθα ἐπαρχιακῶν διοικητικῶν καὶ δικαστικῶν ἰδρυμάτων, τοῦ ἀπαρτισμοῦ αὐτῶν, τοῦ ἐσωτερικοῦ ὀργανισμοῦ, τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς κατευθύνσεως τῆς δράσεως αὐτῶν.

Ἐν τέλει (σελ. 586—557) ἐξετάζει τὰ περὶ τῆς συντηρήσεως τοῦ ἀνωτέρου κλήρου—τοῦ Πατριάρχου, τῶν Μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων. Ἐκαστος μητροπολίτης ἐκ τῆς ἐπιχορηγήσεως αὐτοῦ, καταβαλλομένης ὑπὸ τοῦ ποιμανίου αὐτοῦ, ἣν καθορίζουσιν οἱ « Γενικοὶ Κανονισμοὶ », ὑποχρεοῦται τὰ συνεισφέρει ἀνάλογον πρὸς τὴν ἐπιχορήγησιν ταύτην ποσὸν πρὸς συντήρησιν τοῦ Πατριαρχείου. Τοιοῦτον τυγχάνει ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὸ περιεχόμενον τοῦ λαμπροῦ καὶ λίαν ἐνδιαφέροντος ἔργου τοῦ Κ. Σοκολώφ.

A. K.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἐκπαιδευτικὰ Παλαιστίνης.

Περιῆλθεν εἰς τὰς χεῖράς μου ἐπ' ἐσχάτων φυλλάδιον περιέχον ἐμβριθὴ μελέτην ἀναιρορικῶς πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν, τὴν ὑπὸ τῶν Εὐρωπαϊκῶν διδομένην ἐν Παλαιστίνῃ. Ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν μοῦ προὔξενσαν αἱ προόδοι τῶν Γαλλικῶν Σχολῶν, αἵτινες ἀναντιρρήτως κατέχουσι τὴν πρώτην θέσιν ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν. Τὰ λαμπρὰ ἀποτελέσματα τῶν σχολῶν τούτων προέρχοντο καὶ ἐκ τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα διατίθενται, καὶ ἐκ τῆς ἀξίας τοῦ προσωπικοῦ, ἀλλὰ κυρίως καὶ ἐκ τῶν ἐκπαιδευτικῶν συστημάτων, τὰ ὁποῖα ἐφαρμόζονται καὶ τὰ ὁποῖα εἶνε σύμφωνα πρὸς τὸ περιβάλλον καὶ τὸν σκοπόν, τὸν ὁποῖον ἐπιδιώκουσιν.

Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ φυλλαδίου τούτου μὲ ἔκαμε νὰ σκεφθῶ καὶ περὶ τῆς ἡμετέρας ἐν Παλαιστίνῃ ἐκπαιδεύσεως καὶ μὲ παρώρμησε νὰ γράψω τὴν μικρὰν αὐτὴν μελέτην, ἥτις δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς μικρὸν βοήθημα εἰς τοὺς αἰσχολουμένους εἰς τὰ ἐκπαιδευτικὰ τῆς Παλαιστίνης ζητήματα, οὕτως ὥστε νὰ δινηθῶσι νὰ φθάσωσι καὶ οὕτοι εἰς ὠρισιμένα ἀποτελέσματα ὅσον ἀφορᾷ τὸ σύστημα καὶ τὸ εἶδος τῶν σχολείων, τὰ ὁποῖα, ἂν ἑνὸς μηνὸς δέον νὰ ἦνε σύμφωνα πρὸς τὴν ἀποστολὴν τῆς Ἀγιοταφικῆς Ἀδελφότητος ἐν Παλαιστίνῃ, ἂν ἑτέρου δὲ νὰ ἱκανοποιῶσι κατὰ τὸ δυνατόν καὶ τὰς ἐκπαιδευτικὰς ἀνάγκας τῶν ὀρθοδόξων ἐντοπίων.

Ὡς γνωστὸν εἰς ὅλας τὰς πεπολιτισμένας χώρας ἡ ἐκπαίδευσις εἶνε τριῶν βαθμῶν: Ἡ δημοτικὴ, ἡ μέση, καὶ ἡ ἀνωτέρα. Ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις παρέχεται δωρεὰν καὶ ἀποβλέπει τὴν ὁλότητα τῆς Κοινωνίας, εἰς τὴν ὁποίαν εἶνε ὑποχρεωμένη νὰ παρουσιάξῃ μέλη ἐξημερωμένα καὶ πεπολιτισμένα, κατέχοντα τὰ ἀπαραίτητα πνευματικὰ καὶ ἡθικὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ πραγματικοῦ βίου οἰασδήποτε φύσεως καὶ ἂν ἦνε οὗτος. Ἡ μέση ἐκπαίδευσις ἂν ἑνὸς μὲν προπαρασκευάζει τοὺς ἐφιεμένους ἀνωτέρων σπου-

δῶν μαθητὰς, ἅρ' ἑτέρου δὲ μορφώνει ὠρισμένην τάξιν πολιτῶν, μελλόντων νὰ ἐξισκῇσωσιν ὠρισμένα ἐπαγγέλματα. Εἰς τὴν μέσσην ἐκπαίδευσιν ἀνάγονται, τὰ κλασσικὰ, πραγματικὰ (ιέραι), τεχνικὰ, καὶ παιδαγωγικὰ Γυμνάσια, αἱ ἐμπορικαί, βιομηχανικαί, ἐπαγγελματικαὶ καὶ ἱερατικαὶ Σχολαί.

Ἡ ἀνωτέρα ἐκπαίδευσις ἀντιπροσωπευομένη διὰ τῶν ἀνωτέρων τεχνικῶν (πολυτεχνεῖα) καὶ ἐπαγγελματικῶν Σχολῶν, τῶν Πανεπιστημίων καὶ Ἀκαδημιῶν, σκοπὸν ἔχει, ἅρ' ἐνὸς μὲν τὴν ἀνάπτυξιν τῶν διαιρόρων ἐπιστημῶν, καὶ ἅρ' ἑτέρου τὴν μόρφωσιν ὠρισμένης τάξεως πολιτῶν ἐχόντων προορισμὸν νὰ διευθύνωσι τὸ τοῦ πνευματικοῦ, κοινωνικοῦ καὶ πολιτικοῦ βίου ἐκάστου λαοῦ.

Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὴν ἀνωτέραν μόρφωσιν, τὴν ἴδρουσιν δηλαδὴ Πανεπιστημίων καὶ Ἀκαδημιῶν, ἡ Ἀγιοταφικὴ Ἀδελφότης δὲν δύναται νὰ σκεψθῇ, διότι καὶ ὁ κύκλος τῆς δράσεώς της εἶνε στενός, καὶ τὰ μέσα δὲν ὑπάρχουν, καὶ τὸ περιβάλλον ἀπὸ Ἑλληνικῆς ἀπόψεως ἦνε ἀκατάλληλον. Ὁ διακεκομμένος ἄλλως τε καὶ πολυκύμαντος βίος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Σταυροῦ, ἀπαδεικνύει τὸ ἄσκοπον καὶ ἀνεφάρμοστον τοιούτων ἐγχειρημάτων. Μένει λοιπὸν ἡ μέση καὶ ἡ κατωτέρα ἐκπαίδευσις.

Ὡς εἶνε γνωστόν, ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις ἐν Ἑλλάδι ἕως τώρα ἦτο τετραετής, ἡ δὲ μέση ἑτταετής, ἀπαρτιζομένη ἀπὸ τρεῖς τάξεις τοῦ λεγομένου Ἑλληνικοῦ Σχολείου ἢ Σχολαρχείου καὶ τέσσαρας τοῦ Γυμνασίου. Ἡ ἐκπαιδευτικὴ αὕτη διαίρεσις εἶνε ὀλεθρία, ὅπως ἀπεδείξαμεν εἰς ἄλλα μας δημοσιεύματα καὶ οὐδόλως ἀνταποκρίνεται εἰς τὸν σκοπὸν, τὸν ὁποῖον ἡ καθ' ὅλου ἐκπαίδευσις ἐπιδιώκει. Κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο οὔτε ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις εἶνε αὐτοτελής, οὔτε καὶ ἡ μέση, ἀλλ' ἡ μία προταρσκειάζει διὰ τὴν ἄλλην, τὸ Δημοτικὸν δηλαδὴ Σχολεῖον διὰ τὸ Σχολαρχεῖον, τὸ Σχολαρχεῖον διὰ τὸ Γυμνάσιον καὶ τὸ Γυμνάσιον διὰ τὸ Πανεπιστήμιον. Τὰ ἐννέα λοιπὸν δέκατα τῶν μαθητῶν, τὰ ὅποια δὲν ἔχουσι τὸ εὐτύχημα ἢ μᾶλλον τὸ δυστύχημα νὰ φοιτήσιν εἰς τὰς ἀνωτέρας Σχολάς, δὲν ἔχουσι καμμίαν ὠρισμένην καὶ αὐτοτελῆ μόρφωσιν, καὶ κατὰ συνέπειαν εἶνε ἀνίκανοι διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς πραγματικότητος ἐν τῷ βίῳ. Πρὸ πάντων ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις παρ' ἡμῖν εἶνε λίαν ἀτελής, διὰ τοῦτο καὶ ἡ κοινωνία μας εἶνε εἰς πολὺ κατωτέραν βαθμίδα ἀναπτύξεως ἀπὸ τὰς ἄλλας Εὐρωπαϊκὰς. Τετραετὴς φοίτησις κατ' οὐδένα τρόπον ἀρκεῖ εἰς τὸ νὰ μορφώσῃ πολίτας, κατέχοντας ἔστω καὶ στοιχειωδῶς τὰ ἀπαιτούμενα ἐκεῖνα πρᾶγματα διὰ τὸν πρακτικὸν βίον. Ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις πρέπει νὰ ἦνε αὐτοτελής, καθ' ὅσον ἀποβλέπει εἰς τὴν ὁλότητα τῆς Κοινωνίας καὶ

οὐχὶ εἰς ὥρισμένην τάξιν αὐτῆς. Διὰ τὰ γίνῃ δὲ αὐτοτελῆς, δὲν ἀρκοῦσι τέσσαρα, ἀλλὰ καὶ ἕξ καὶ ἑπτὰ ἔτη. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὰ Σχολαρχεῖα οὐδένα ἀπολύτως προορισμὸν ἐκπληροῦσι καὶ ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος λόγῳ τῆς βραχυτήτος τοῦ βίου του δὲν δύναται νὰ ἀφιερῶσιν παρὰ πᾶν ἀπὸ δώδεκα ἔτη διὰ τὴν δημοτικὴν καὶ τὴν μέσην ἐκπαιδεύουσιν, ἢ καλλιτέρα διαίρεσις θὰ ἦτο, ἢ μὲν δημοτικὴ ἐκπαιδεύσεις νὰ αὐξήσῃ εἰς ἑξαετὴ κύκλον, ἢ δὲ μέση ἐπίσης νὰ μείνῃ ἑξαετής, ἕκαστος δὲ κύκλος νὰ ἦν αὐτοτελής καὶ νὰ ἀποβλέπῃ εἰς ὥρισμένον σκοπόν. Θὰ ἦτο μακρὸν νὰ εἰσέλθω εἰς τὰ καθέκαστα ἐκάστου τῶν δύο τούτων κύκλων, ἀλλ' οἱ ἐνδιαφερόμενοι καὶ ἀσχολούμενοι περὶ τὰ τοιαῦτα ἐννοοῦσι βεβαίως περὶ τίνος πρόκειται. Τοῦ συστήματος τούτου ἐγενόμην ἄλλοτε ὑπερασπιστὴς ἐν Κρήτῃ, ὅπου καὶ ἐφαρμόζεται λυσιτελέστατα ἀπὸ πενταετίας. Τὸ τοιοῦτον θὰ εἰσαχθῇ λίαν προσεχῶς καὶ ἐν Ἑλλάδι. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ὑποχρεωτικὴ ἑξαετής φοίτησις εἰς τὰ δημοτικὰ Σχολεῖα θὰ ἦτο δύσκολον νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐν Παλαιστίνῃ, καὶ ἐπειδὴ καὶ τὸ προσωπικὸν ἐλλεῖπει καὶ αἱ δαπάναι θὰ ἦν ὑπέρτεραι, διὰ τοῦτο διὰ τὴν Παλαιστίνην θὰ προέτεινον τὸ ἑξῆς. Ἡ δημοτικὴ ἐκπαιδεύσεις νὰ διαιρεθῇ εἰς κατώτεραν καὶ ἀνωτέραν. Ἡ κατώτερα τετραετής, ἢ δὲ ἀνωτέρα ἑξαετής. Θὰ ἔχωμεν δηλαδὴ κατώτερα δημοτικὰ σχολεῖα μὲ τέσσαρας τάξεις, καὶ ἀνώτερα δημοτικὰ μὲ ἕξ τάξεις.

Κατώτερα δημοτικὰ σχολεῖα θὰ ἰδρυθῶσιν εἰς πάντα ἀνεξαιρέτως τὰ χωρία, ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχωσιν εἴκοσι τοῦλάχιστον μαθηταί, καὶ ἀνώτερα δημοτικὰ εἰς τὰ μεγάλα χωρία καὶ κωμοπόλεις, ὅπου ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν θὰ ὑπερβαίῃ τοὺς πενήκοντα. Ὁ ἀπόφοιτος τοῦ κατωτέρου δημοτικοῦ σχολείου θὰ εἰσέρχεται ἀνεξέτάσως ἐπὶ τῇ βίῃ μόνου δηλωτικοῦ εἰς τὴν πέμπτην τοῦ ἀνωτέρου δημοτικοῦ, καὶ ὁ ἀπόφοιτος τούτου θὰ εἰσέρχεται μετὰ ἐξετάσεις εἰς τὰ σχολεῖα τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως. Ἐπειδὴ δὲ οἱ πλείστοι τῶν μαθητῶν δὲν θὰ φοιτήσωσιν εἰς τὰ σχολεῖα τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, ἀλλὰ θὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν πρακτικὸν βίον, καλὸν θὰ ἦτο νὰ προστεθῇ καὶ μία ἐβδόμη **συμπληρωματικὴ τάξις**, ὅπου θὰ γίνεται μία ἀνακεφαλαίωσις τῶν προηγουμένων καὶ θὰ διδάσκωνται καὶ μερικὰ συμπληρωματικά, οὕτως εἰπεῖν μαθήματα, ἀναγκαῖα διὰ τὸν πρακτικὸν βίον, ὥς ἐπὶ παραδείγματι, Στοιχεῖα ὑγιεινῆς, Στοιχεῖα ἡθικῆς ἢ καλλιτέρον Ἑθικῆς, Στοιχεῖα οἰκονομικῆς, καὶ ἄλλα παραπλήσια σχέσιν ἔχοντα μὲ τὸ περιβάλλον καὶ τὰ ἐπαγγέλματα τοῦ τόπου.

Εἶνε περιττὸν νὰ εἰπῶμεν ὅτι οὔτε εἰς τὰ κατώτερα δημοτικὰ Σχολεῖα, οὔτε εἰς τὰ ἀνώτερα δὲν ἔχουσι θέσιν οὔτε αἱ ἀρχαῖαι κλασικαὶ γλῶσσαι, οὔτε αἱ ξέναι. Ἡ μητρικὴ μόνον γλῶσσα ἀπ' ἀρχῆς

μέχρι τέλους. Ἐξαιρετικῶς διὰ τὴν Παλαιστίνην ἵσως θὰ ἦτο ἐπιβαλλομένη ἡ διδασκαλία τῆς νέας Ἑλληνικῆς εἰς τὰς δύο τελευταίας τάξεις τοῦ ἀνωτέρου δημοτικοῦ Σχολείου.

Ἀλλὰ διὰ τὴν διδασκαλίαν καὶ τῶν κατωτέρων καὶ τῶν ἀνωτέρων δημοτικῶν Σχολείων ἀπαιτοῦνται διδάσκαλοι μὲ ἐιδικὴν μόρφωσιν, ἢ ὅπως λέγομεν διδασκαλισταί, καὶ οἱ τοιοῦτοι ποῦ θὰ εὑρεθῶσιν ἐν Παλαιστίνῃ; Τοῦτο μᾶς κάνει νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸ ζήτημα τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως.

Εἰς ὅσον γνωρίζομεν, ὁ ἀριθμὸς τῶν ὀρθοδόξων τῶν ὑπαγομένων ὑπὸ τὸ κλίμα τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων δὲν ὑπερβαίνει τὰς 40.000 κατοίκων. Μία λοιπὸν Σχολὴ τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως διὰ τὰς ἀνωτέρας πνευματικὰς ἀνάγκας τοῦ πληθυσμοῦ τούτου εἶνε ἀρκετή. Ἐξ ἄλλου δέ, ἐπειδὴ πάντα τὰ μέλη τῆς Ἀγιοταφίτικῆς Ἀδελφότητος πρέπει νὰ ἔχωσι μέσῃν τινὰ ἐκπαιδεύσιν, θὰ ἐπροτείνωμεν γὰρ ἰδρυθῇ ἐν Ἱερουσαλὴμ μία σχολὴ τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, ἣτις δύναται νὰ ἔχη τὸ ὄνομα Γυμνάσιον ἢ Σεμινάριον, καὶ ἡ ὁποία νὰ διαιρῇται εἰς τρία τμήματα. Τὸ κλασσικόν, τὸ Ἱερατικόν καὶ τὸ Παιδαγωγικόν. Εἰς τὸ κλασσικόν τμήμα θὰ φοιτῶσιν οἱ ἐφιέμενοι Πανεπιστημιακῶν σπουδῶν, εἰς τὸ Ἱερατικόν θὰ φοιτῶσιν οἱ μέλλοντες νὰ γείνωσιν ἀδελφοὶ Ἀγιοταφῖται καὶ ἐκ τῶν ἐντοπίων οἱ μέλλοντες γὰρ γείνωσιν ἐφημέριοι τῶν χωρίων τῶν, εἰς δὲ τὸ παιδαγωγικόν οἱ μέλλοντες ἐκ τῶν ἐντοπίων καὶ μὴ νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς δημοδιδάσκαλοι εἰς τὰ δημοτικά καὶ τῆς Παλαιστίνης Σχολεῖα. Μὲ ἄλλους λόγους προτείνωμεν τὴν ἰδρυσιν ἐνὸς γυμνασίου (τὸ ὁποῖον ἄλλως τε καὶ τώρα ὑφίσταται), μίαν Ἱερατικὴν Σχολὴν καὶ ἐνὸς Διδασκαλείου. Καὶ τὰ τρία αὐτὰ συνδυαζόμενα δι' οἰκονομικοὺς καὶ ἄλλους λόγους, θὰ ἀποτελέσωσι **τὴν Σιωνίτιδα Σχολήν**, ἀπὸ τὴν ὁποίαν θὰ ἐξέρχονται ἐγγράμματοι ἀδελφοὶ Ἀγιοταφῖται οἱ ἱερεῖς καὶ δημοδιδάσκαλοι τῶν ἐντοπίων. Ὁ κύκλος καὶ τῶν τριῶν τούτων τμημάτων θὰ ἦναι τοῦλάχιστον ἑξαετῆς, ἐκ τοῦ ὅπου αἱ μὲν δύο πρῶται τάξεις θὰ ἦναι κοιναὶ δι' ὅλα τὰ τμήματα, ἡ δὲ εἰδίκευσις τῶν μαθημάτων θὰ ἀρχίζῃ ἀπὸ τοῦ τρίτου καὶ ἑφεξῆς. Εἰς τὸ Σεμινάριον τοῦτο θὰ γίνωνται δεκτοὶ μετὰ αὐστηρὰν ἐξέτασιν οἱ ἀπόφοιτοι τῶν ἀνωτέρων δημοτικῶν Σχολείων καὶ ἐπὶ κεφαλῇς τούτου ὡς Διευθυντῆς θὰ εἶναι διακεκριμένος καὶ ἀνωτέρας ἀκαδημαϊκῆς φροφώσεως ἱερτυμένος Ἀγιοταφίτης. Τοιοῦτόν τι ἱδρυμα νομίζομεν ὅτι θὰ ἐξυπηρετεῖ ἀρκούντως τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας καὶ τῆς Ἀγιοταφίτικῆς Ἀδελφότητος, τῆς ὁποίας τὰ μέλη πρέπει νὰ ἦνε ὅλα ἐγγράμματα, καὶ τῶν ὀρθοδόξων ἐντοπίων, τῶν ὁποίων ἡ παιδείσις ἀνάγκη νὰ συμβαδίζῃ πρὸς ἰκείνην, ἣν ὁποίαν δίδουσιν

εἰς τοὺς συμπατριώτας των καθολικοὺς καὶ προτεστάντας αἱ εὐρωπαϊκαὶ ἢ προπαγανδικαὶ σχολαί. Κρίνω περιττὸν νὰ εἰσέλθω εἰς τὰ καθέκαστα τῶν προγραμμάτων τοῦ ιδρύματος τούτου, καθ' ὅσον τὰ πράγματα εἶνε γνωστὰ εἰς τοὺς εἰδικούς. Εἰς τὸ κλῆσικὸν τμήμα ἡ μόρφωσις θὰ ἦγε οἷα καὶ εἰς τὰ ἄλλα Γυμνάσια, εἰς τρόπον ὥστε οἱ ἀπόφοιτοι νὰ γίνωνται δεκτοὶ εἰς τὰ Πανεπιστήμια. Εἰς τὸ ἱερατικὸν τμήμα θὰ δίδεται ἐπίσης τοιαύτη ἐγκυκλοπαιδικὴ καὶ θεολογικὴ μόρφωσις, οὕτως ὥστε ὁ ἀπόφοιτος νὰ ἦγε εἰς θέσιν νὰ κηρύττῃ καὶ νὰ γίνεται δεκτὸς εἰς τὰς Θεολογικὰς Ἀκαδημίας. Τὸ δὲ παιδαγωγικὸν τμήμα θὰ ἔχῃ ἀποκλειστικὸν σκοπὸν τὴν μόρφωσιν δημοδιδασκάλων διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν ἐντοπίων. Εἶνε περιττὸν ἐπίσης νὰ εἵπωμεν, ὅτι πολλὰ μαθήματα, ὅπως αἱ ἀρχαῖαι γλῶσσαι καὶ αἱ νώττεραι, τὰ ἱστορικὰ καὶ τὰ φιλοσοφικά, θὰ εἶνε κοινὰ καὶ θὰ διδάσκωνται ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Καθηγητοῦ. Διὰ νὰ μὴ ἑλλείπωσι δὲ καὶ ἀπὸ τὴν Ἀγιοταφ. Ἀδελφότητα μέλη κεκτημένα ἀνωτέραν θεολογικὴν καὶ ἀκαδημαϊκὴν μόρφωσιν, καλὸν θὰ ἦτο δύο ἐκ τῶν ἀριστευόντων κατ' ἔτος εἰς τὸ ἱερατικὸν τμήμα νὰ ἀποστέλλωνται δαπάναις τοῦ Ἱεροῦ Κοινοῦ εἰς ἀνωτέρας θεολογικὰς Σχολάς.

Ἴδου τί ἐνομίσαμεν καλὸν νὰ γράψωμεν ἀναφορικῶς πρὸς τὰ ἐκπαιδευτικὰ Παλαιστίνης. Ὁ διακαὴς μας πόθος εἶνε νὰ βλέπωμεν τὴν Ἀγιοταφικὴν Ἀδελφότητα θάλλουσαν καὶ ἀκμαζούσαν πνευματικῶς, ἠθικῶς καὶ ὕλικῶς, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἦναι εἰς θέσιν νὰ συνεχίσῃ τὸ ἐκπολιτιστικὸν αὐτῆς ἔργον ἐν Παλαιστίνῃ, ἔργον σύμφωνον πρὸς τὴν καθ' ὅλου ἀποστολὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους ἐν τῷ κόσμῳ.

Γενεύη 15 Ἰουνίου 1914

Ε. ΛΟΥΚΑΡΑΣ

Ἑκκλησιαστικὴ ἀνορθωτικὴ Ἐπιτροπὴ ἐν Ἑλλάδι.

Συνφθὰ τῷ ὑπὸ τῆς Βουλῆς ψηφισθέντι νόμῳ ρη'. τῆς 28 Μαρτίου 1914, συνεστήθη πρὸς ἐξυγίανσιν τῶν κακῶς ἔχόντων ἐν τῇ Ἑκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος ἡ νομοπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπεία ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Πανιερ. Μητροπολίτου Ἀθηνῶν καὶ Προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἑκκλησίας Ἑλλάδος κ. Θεοκλήτου, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Θεσσαλονίκης κ. Γενναδίου καὶ Δράμας κ. Ἀγαθαγγέλου, τῶν Σεβασμιωτάτων Ἀρχιερέων Μεσσηνίας κ. Μελετίου, Λακεδαιμόνος κ. Γερμανοῦ καὶ Πέτρης κ. Τίτου,

καὶ ἐκ τῶν κ. κ. Γ. Δέρβον, Κ. Ράλλη, Ι. Σημαντήρα, Δ. Πετρακάκου, Μ. Γαλανοῦ, Ι. Ἰωαννίδου καὶ Ἀμ. Ἀλιβιζάτου. Ἡ ἐπιτροπεία αὕτη θὰ συνεδριάζῃ ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν.

Μεταξὺ δὲ τῶν ἐπὶ σοφία καὶ συνέσει διακεκριμένων μελῶν τῆς Ἐπιτροπείας ταύτης συγκαταλέγεται καὶ ὁ διαπρεπέστατος κ. **Ἀμίλκας Ἀλιβιζάτος**. Ἡ Νέα Σιών, ἣς τυγχάνει συνεργάτης, εὐφροσύνως χαίρει τὸν διορισμὸν αὐτοῦ καὶ ἐκφράζει αὐτῷ θερμὰ ἐπὶ τοιαύτῳ συγχαρητήρια, βεβαία οὖσα ὅτι διὰ τῶν πολλῶν αὐτοῦ γνώσεων τὰ μάλιστα συντελέσει εἰς τὸ δυσχερὲς ἀνορθωτικὸν ἔργον τῆς ἐν λόγῳ Ἐπιτροπείας.

† **Γεώργιος Λαμπάκης**. Ὁ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Ἑλλάδος ὑφηγητὴς τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογίας καὶ ἰδιαίτερος τῆς Λ. Μ. Βασιλομήτορος Ὀλγας διαπρεπέστατος μύστης τῶν Μουσῶν **Γεώργιος Λαμπάκης** ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον ἐν Ἀθήναις, ἐνθὰ καὶ ἐτάφη, κηδευνθεὶς μετὰ τιμῶν, ἐνδεικτικῶν τῆς μεγάλης ὑπολήψεως καὶ τιμῆς, ὧν ἀπήλανε παρὰ τε τῇ Ὑψηλῇ Βασιλικῇ Αὐλῇ καὶ τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ.

Ὁ ἀοίδιμος, ἀτρυτὸς πόνους καταβαλὼν, ἐπέτυχε τὴν ἵδρυσιν ἐν Ἀθήναις Μουσείου τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογίας, οὗτινος μέχρι τελευτῆς αὐτοῦ ἐξημένησε διευθυντὴς, πλὴν δὲ τούτου σωεῖαν θεολογικῶν καὶ βιβλικῶν συγγραμμάτων μετὰ ἰδιαζούσης ἐπιμελείας καὶ περινοίας συνέγραψε. Ὑπῆρξεν δὲ καὶ ἐκ τῶν τετιμημένων πρώτων συνεργατῶν τῆς Νέας Σιών, ἣς τὰς σελίδας ἐτίμησε διὰ σοφῶν τοῦ εἵδους αὐτοῦ μελετῶν. Ἡ δὲ Α. Θ. Μακαριότης ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Κύριος Λαμψιάς ἐκτιμῶν τὰς πολλὰς τοῦ ἀνδρὸς χριστιανικὰς ἀρετὰς καὶ τὸ μέγα αὐτοῦ πρὸς τὸν Πανάγιον Τάφον ἐνδιαφέρον, ἀπένευμεν αὐτῷ τὸν Σταυρὸν τοῦ Π. Τάφου τῷ 1899ῳ Σεπτεμβρίου 14.

Ἡ Νέα Σιών ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἀειμνήστου **Γεωργίου Λαμπάκη** σπένδουσα δάκρυ μετὰ τῶν τεθλιμμένων συγγενῶν καὶ φίλων αὐτοῦ συμμερίζεται τῆς θλίψεως αὐτῶν.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Αἱ ἑορταὶ τῆς Ἀναλήψεως ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν Ἑλαιῶν (15 Μαΐου), ἡ τῆς Πεντηκοστῆς ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἀναστάσεως καὶ ἐν Σιών, καὶ ἡ τοῦ ἐν Οὐρανῷ φανέντος σημείου τοῦ Σταυροῦ (7 Μαΐου) διεξήχθησαν μετὰ πάσης Ἐκκλησιαστικῆς εὐπρεπείας καὶ ἐπισημότητος.

Αὐτοκρατορικαὶ ἑορταί.—Ἐπὶ τῇ στέψει τοῦ Μεγαλειοτάτου Αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ρωσιῶν (14 Μαΐου) ἐτελέσθη πανηγυρική λειτουργία μετὰ δοξολογίας καὶ ἀπεστάλησαν ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου συγχαρητικά τηλεγραφήματα, εἰς ἃ ὁ Μεγαλειότατος ἠδύοκhsεν αὐτοπροσώπως, ἵν' ἀπαντήσῃ ὡδέ πως ἐκ Λιβανείας:

«Très touchés de votre aimable attention l' Imperatrice et Moi remercions de tout cœur votre Sainteté pour les felicitations et bons vœux que vous formez pour notre famille.

Nicolas»

Ὅμοίως δ' ἐπὶ τοῖς γενεθλίοις τοῦ Αὐτοκράτορος (6 Μαΐου), καθὼς καὶ τοῖς τῆς Αὐτοκρατείας Ἀλεξάνδρας Θεοδωρόβνας (25 Μαΐου) ἐγένοντο αἱ νενομισμέναι τιμητικαὶ λειτουργίαι καὶ ἀντηλλάγησαν συγχαρητικά καὶ εὐχαριστήρια τηλεγραφήματα.

Παρασημοφορία Μακαριωτάτου.— Ὁ Μεγαλειότατος Αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ρωσιῶν ἠδύοκhsεν, ἵν' ἀπονεύῃ τῷ Σεπτῷ ἡμῶν Πατρὶ καὶ Πατριάρχῃ τὸ μέγα καὶ τιμητικώτατον διάσημον τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Τάγματος τοῦ ἁγίου, εὐσεβοῦς Μεγάλου Δουκὸς Ἀλεξάνδρου τοῦ Νιέβσκη.

Ἀναχώρησις Ρωμανικῆς Ἐπιτροπῆς.—Ἡ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις φιλοξενηθεῖσα Ρωμανικὴ Ἐπιτροπὴ λαβύσασα τὴν εὐλογίαν τῆς Σιωνίτιδος Ἐκκλησίας διὰ τὸν ὃν ἀφίκετο σκοπόν, ἀνεχώρησε τῇ 5 Μαΐου ἡμέρᾳ Δευτέρᾳ προπεμφθεῖσα μέχρις Ἰόππης ὑπὸ τοῦ Ἀρχιμ. Λοσιθέου.

Βασιλική έορτή.—Ἡ έορτή τῶν ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης (21 Μαΐου), ἐφ' ἣ πανήγυριν ἐνδοξον ἄγει τὸ Κεντρικὸν ἡμῶν Μοναστήριον διὰ τὴν ἐν αὐτῷ ἱστορικὴν Ἐκκλησίαν τῶν ἁγίων Θεοστέπων Βασιλέων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης διεξήχθη οὐχὶ κατὰ τὴν κρατοῦσαν τυπικὴν διάταξιν, ἀλλὰ κατὰ νέαν, ὑπαγορευθεῖσαν ὑπὸ τῆς ὀνομαστικῆς έορτῆς τοῦ Μ. Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Κωνσταντίνου. Καὶ ὁ μὲν Ἐσπερινὸς ἐτελέσθη ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγ. Κωνσταντίνου κατὰ τὰ εἰωθότα, χοροστατήσαντος τοῦ Μακαριωτάτου καὶ διανεμηθείσης ἐν τέλει τῆς ἐξ ἄρτου καὶ οἴνου εὐλογίας, ἡ δὲ λειτουργία τὴν πρωΐαν ἐτελέσθη ἐν μὲν τῷ ἁγίῳ Κωνσταντίνῳ ὑπὸ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Βασιλείου, ἐν δὲ τῷ Ναῷ τῆς Ἀναστάσεως ὑπὸ τῆς Α. Θ. Μακαριότητος μετὰ δύο Ἀρχιερέων καὶ τοῦ λοιποῦ κλήρου. Μετὰ τὴν λειτουργίαν ἐν μέσῳ πολλῶν ᾠσιολόγων τε καὶ ἰδιωτῶν ἐψάλη Βασιλικὴ δοξολογία πρὸ τοῦ Ἁγίου Κοινοβουλίου ὑπὲρ τοῦ ἐορτάζοντος, καὶ εἶτα, κατὰ τὴν κρατοῦσαν τάξιν τῶν παρρησιῶν, ὁ Μακαριώτατος, προπορευόμενος τοῦ κλήρου, ἀνῆλθε διὰ τῆς διόδου τῆς Ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Ἰακώβου εἰς τὸν Ναὸν τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, ὅπου προσκυνήσας καὶ περιβληθεὶς τὸν μανδύαν ἐξεκίνησε συνοδευόμενος καὶ ὑπ' ἄλλου ἱερατείου ἐνδεδυμένου τὰς ἱερὰς αὐτοῦ ἀμφιέσεις. Οὕτως ἡ πανηγυρικὴ πομπὴ ἐν ψαλμῳδίᾳ ἀρξαμένη ἀπὸ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου διῆλθε διὰ τῆς Κεντρικῆς Πύλης τοῦ Μοναστηρίου, ἐν ἣ διενέμετο ἡ εὐλογία τοῦ ἄρτου, καὶ ἐκεῖθεν ἀνῆλθεν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα, ὅπου καὶ αὐτῇς ἀνεπέμφθησαν αἱ τῇ περιστάσει ἀρμόζουσαι ἱκετήριοι εὐχαὶ τῷ Βασιλεῖ Θεῷ καὶ Σωτῆρι ἡμῶν.

Διορισμοὶ ἡγουμένων.— Πατριαρχικῇ καὶ Συνδικῇ ἀποφάσει, εἰς ἀντικατάστασιν τῶν ἡγουμένων, ὧν ἔληξεν ἡ προθεσμία, διωρίσθησαν ὁ Ἀρχιμ. Βασίλειος Λεμονίδης ἐν Ἰόππῃ ἀντὶ τοῦ Ἀρχιμ. Βασιλείου Καντοπούλου, ὁ Διάκονος Θεοδώρητος ἐν Ρέμλῃ ἀντὶ τοῦ Ἱερομ. Εὐθυμίου, ὁ Ἱερομ. Νήφων ἐν Πετζάλλᾳ ἀντὶ τοῦ Ἱερομ. Χρυσάνθου, ὁ δευτερεύων διάκονος Πορφύριος ἐν τῇ μονῇ τοῦ Πρεδρόμου ἀντὶ τοῦ ἀρχιμ. Νικοδήμου, ὁ Ἱερομ. Ἀθανάσιος ἐν τῇ τοῦ ἁγίου Χαλαράμπου ἀντὶ τοῦ ἀρχιμ. Νεοφύτου, ὁ Ἱερομόν. Δανιὴλ ἐν τῇ τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος ἀντὶ τοῦ Ἱερομ. Εὐμενίου, ὁ Ἱερομ. Δαμιανὸς ἐν τῇ τοῦ ἁγίου Νικολάου ἀντὶ τοῦ Ἱερομ. Σαμουήλ, ὁ Ἱερομ. Μελχισεδέκ ἐν τῇ τῶν ἁγίων Θεοδώρων ἀντὶ τοῦ Ἱερομ. Ἀμβροσίου, ὁ Ἱερομ. Εἰρήναρχος ἐν τῇ τοῦ ἁγίου Ὀνουφρίου ἀντὶ τοῦ Ἱερομ. Μητροφάνους, καὶ ὁ Ἀρχιμ. Συνέσιος ἐν τῇ τῆς Βηθανίας ἀντὶ τοῦ Ἱερομ. Δαμιανοῦ (Μαΐου κη'. 1914).

Διορισμὸς Ἐμὲν-Χάτζη.—Εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Ἱερομ. Εἰ-

ρηνάρχου ὡς Εὐμὴν Χάζη διωρίσθη ὁ Ἀρχιμ. Μαθίας (κθ'. Μαΐου).

Χειροτονίαί.— Ὁ δευτερεύων ἐν τοῖς Πατριαρχείοις διάκονος Προφύριος προὔχειρίσθη εἰς Πρεσβύτερον τῇ 30 Μαΐου ὑπὸ τοῦ Κυριακουπόλεως Βασιλείου ἐν τῷ Κουβουκλίῳ καὶ τῇ 8 Ἰουνίου προήχθη εἰς τὸ ὁφφίκιον τοῦ Ἀρχιμανδρίτου διὰ τὰς καλὰς αὐτοῦ ὑπηρεσίας. Ὁ διάκονος Νικάνωρ ἡγούμενος ἐν Νεαπόλει προὔχειρίσθη εἰς Πρεσβύτερον τῇ 31 Μαΐου ὑπὸ τοῦ Λύδδης Νικοδήμου ὁμοίως ἐν τῷ Κουβουκλίῳ, καθὼς καὶ ὁ διάκονος Θεοδώρητος τῇ 21 Ἰουνίου ὑπὸ τοῦ Κυριακουπόλεως Βασιλείου, ὁ δὲ ἐκ τῶν δοκίμων Μιχαὴλ Λεώβαρις ἐξάρη μοναχὸς τῇ 25 Ἰουνίου ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου καὶ τῇ 29 ἐχειροτονήθη διάκονος ὑπὸ τοῦ Ἰορδάνου Μελετίου ἐν τῷ Κουβουκλίῳ. Αὐθιμερὲν ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Ἀβραάμ, ἐν ἣ τελεῖται Ἀρχιερατικὴ λειτουργία ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Πανευφήμων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, ἐχειροτονήθη εἰς διάκονον ὁ μοναχὸς Καλλίνικος ὑπὸ τοῦ Κυριακουπόλεως.

Διορισμὸς Δευτερεύοντος.— Ἐπ' ἀντικαταστάσει δὲ τοῦ προαχθέντος Δευτερεύοντος διωρίσθη εἰς τὴν θέσιν ταύτην ὁ διάκονος Παῦλος.

Ἐκλογὴ Μητροπολίτου Πτολεμαῖδος.— Τῇ 11 Ἰουνίου Πατριαρχικῇ καὶ Συνοδικῇ ἀποφάσει ἐγένετο ἡ ἐκλογὴ Μητροπολίτου Πτολεμαῖδος. Προβληθέντων ὑπὸ τῆς ἁγίας Συνόδου τριῶν ὑποψηφίων, τοῦ ἀρχιμ. Κελαδίωνος Καλλίστου καὶ τοῦ Μ. Ἀρχidiaκόνου Κλεόπα. Οἱ ἐνδημοῦντες Ἀρχιερεῖς διὰ κανονικῆς τελετῆς καὶ ψηφοφορίας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου ἀνέδειξαν τὸν Ἀρχιμανδρίτην Κελαδίωνα Ἐπίτροπον ἐν Κων/πόλει ὡς ἄξιον καὶ νεκτημένον τὰ προσόντα, ἵν' ἀναδεχθῇ τὴν ποιμαντικὴν ράβδον τῆς χηρευούσης Μητροπόλεως Πτολεμαῖδος διὰ τοῦ θανάτου τοῦ τελευταίου αὐτῆς Ποιμενάρχου Νικάνδρου (11 Μαΐου 1907—26 Μαρτίου 1913). Ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ ταύτῃ ἐσχάτῃ μεγάλως ἡ ἁγία καὶ ἱερὰ Σύνοδος καὶ ὁμοφώνως ἐνέκρινεν ἀποσταλῆναι διὰ τοῦ Μακαριωτάτου τότε τὸ τηλεγράφημα.

«Ἐψηφισμένῳ Μητροπολίτῃ Πτολεμαῖδος Κελαδίωνι

11 Ἰουνίου 1914

Ἱερὰ Σύνοδος ἐξελέξατο σήμερον ὁμοθυμῶς Ὑμετέραν ἀγαπητὴν Ὁσιολογίτητα Μητροπολίτην Πτολεμαῖδος. Εὐθὺς δ' ἀμέσως ἐτελέσθη νόμιμος ψηφοφορία ὑπὸ ἐνδημοῦντων Ἱερωτῶν Ἀρχιερέων ἐν σελτῷ Ναῶ ἁγίου Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης. Ἐγκαρδίως αὐτῇ συγγαίροντες ἐπ' ἐπαξίᾳ προαγωγῇ, πλουσίαν αὐτῇ τὴν ἐξ ὑψους

ἐνίσχυσιν εὐχόμεθα εἰς εὐδόκιμον, λυσιτελῆ, θεάρεστον διακινβέρνησιν καταπιστευομένης αὐτῇ Ἀγιωτάτης Μητροπόλεως.

Πατριάρχης Λαμianός».

Διορισμός Ἐπιτρόπου ἐν Βασιλενούσῃ.— Τοῦ τέως ἐν Βασιλενούσῃ Ἐπιτρόπου Ἀρχιμανδρίτου **Κελαδίωνος** προαχθέντος εἰς Μητροπολίτην Πτολεμαίδος, διωρίσθη εἰς ἀντικατάστασιν αὐτοῦ ὡς Ἐπίτροπος ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ Ἀρχιμ. **Βασίλειος Καντόπουλος** τέως Ἰγούμενος Ἰόπης καὶ ἀδελφὸς τοῦ ἐψηφισμένου Μητροπολίτου Πτολεμαίδος. Τὸν Ἀρχιμανδρίτην Βασίλειον ἡ ἁγία Σύνοδος εὗρεν ἄξιον διὰ τὴν ὑψηλὴν ταύτην διακονίαν καὶ ὡς δυνάμενον ἐξυπηρετῆσαι τὰ συμφέροντα τοῦ Ἱεροῦ ἡμῶν Μοναστηρίου προθύμως καὶ καρποφόρως.

Ἀφίξεις Μητροπολίτου Ναζαρέτ.— Ἐπιστρέφων ἐκ ταξιδίου, ὅπερ ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ναζαρέτ κ. **Θεοφάνης** χάριν τῆς πασχούσης αὐτοῦ ὑγείας ἀνέλαβεν, ἀφίκετο εἰς Ἱεροσόλυμα τῇ 17 Ἰουνίου προῦπαντηθεὶς ἐν τῷ σιδηροδρομικῷ σταθμῷ κατ' ἐντολὴν τοῦ Μακαριωτάτου ὑπὸ τοῦ Κυριακουπόλεως **Βασιλείου** καὶ τοῦ Γερωντος Ἀρχιεραρχιεπισκόπου Διακόνου **Ἰππολύτου**.

Ἐξετάσεις Σχολῶν.— Αἱ μὲν γραπταὶ ἐξετάσεις τοῦ Γυμνασίου διεξήχθησαν ἀπὸ τῆς 5—12 Ἰουνίου, αἱ δὲ προφορικαὶ ἀπὸ τῆς 17 καὶ ἔληξαν τῇ 21 τοῦ αὐτοῦ. Τῇ δὲ 22, ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ἐγένετο λειτουργία ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Δημητρίου, λειτουργήσαντος τοῦ Ἀρχιμ. **Τιμοθέου**, καὶ χοροστατούσης τῆς Α. Θ. Μακαριότητος. Μετὰ τὸ πέρας τῆς λειτουργίας ἐν μέσῳ ἱκανῶν μελῶν τῆς ἱερᾶς ἡμῶν Ἀδελφότητος καὶ πολλῶν ἄλλων φιλομούσων, ἐν τῇ εἰρεΐᾳ αἰδούσῃ τοῦ Γυμνασίου ἐγένετο ἡ τελετὴ τῆς ἐπιδόσεως τῶν ἀπολυτηρίων τοῖς τελειοφοίτοις, τοῦ Σχολάρχου Ἀρχιμ. **Ἰακώβου** λογουδοτήσαντος τὰ τῇ περιστάσει ἐπικαίρα, καὶ τοῦ Μακαριωτάτου ἡμῶν Πατρὸς ἐπευλογήσαντος καὶ ἐπισφραγήσαντος τὴν λῆξιν τοῦ Σχολικοῦ ἔτους διὰ καταλήλου προσλαλιᾶς. Καὶ ἐκ μὲν τοῦ Γυμνασίου ἀπεφοίτησαν οἱ ἑξῆς:

Κωνσταντῖνος Καλαποδάκης ἐκ Σύμης, Νικόλαος Παπανικολάου ἐκ Σάμου, Ἐμμανουὴλ Μιλιαράκης ἐκ Κρήτης, Νικόλαος Στυλιανοῦ ἐκ Κύπρου, Βασίλειος Παπαδόπουλος ἐκ Προύσης, Ἀνδρέας Σάββα ἐξ Ἀτταλείας, Βασίλειος Βασιλειάδης ἐξ Ἰκονίου.

Ἐκ δὲ τοῦ Διδασκαλείου οἱ ἑξῆς:

Ἰωάννης Μανσοῦρ ἐκ Πετζάλλας, Ἰωάννης Φάραχ ἐκ Γάζης, Παῦλος Παπᾶ Ἀβραάμ ἐκ Πιρζέτ, Σρλομὼν Ἀγαπητοῦ ἐκ Χούσων.

Αἱ δὲ ἐξετάσεις τοῦ Κεντρικοῦ Παρθεναγωγείου ἤρξαντο τῇ 23

Ἰουνίου καὶ τῇ 26 ἐγένετο ἡ ἐπίδοσις τῶν ἀπολυτηρίων ταῖς τελειοφοίτοις.

Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη.—Ἐπιμελεία τοῦ Βιβλιοφύλακος κ. Τιμοθέου Π. Θέμελη ἐγένοντο αἱ ἀκόλουθοι προσφοραὶ ὑπὲρ ἀγορᾶς βιβλίων νεωτέρων διὰ τὴν Κεντρικὴν ἡμῶν Βιβλιοθήκην.

	φρ.		φρ.
Ἱερὸν Κοινὸν	260	ἐκ μεταφορᾶς	839
Ἰορδάνου Μελέτιος	40	Ἱερομ. Εἰρηναρχος	10
Αὐδῆς Νικόδημος	40	» Μάρκος Κεντητὸς	40
Θαβωρίου Σωφρόνιος	40	» Σεβυστιανὸς	10
Κυριακουπόλεως Βασίλειος	10	Κλήμης Ζενὸς ὑποβιβλ.	200
	390		1099
Σκευοφύλαξ Εὐθύμιος	40	Διάκονος Ἰσιδωρος	10
Ἀρχιεραμματαὺς Ἰππόλυτος	40	» Βησσαρίων	10
Ἀρχιμ. Ἰωσήφ	20	» Ἀθηναγόρας	10
» Κάλλιστος	40	» Κωνστάντιος	10
	530		1139
» Ἰάκωβος	20	» Νάρκισσος	15
» Παντελεήμων	39	» Παλλάδιος	10
» Γεράσιμος ὁ Κρῆς	10	» Καλλίνικος	10
» Γρηγόριος Πιπίδης	10	Μ. Ἰλαρίων Ἀλεξανδριδῆς	10
	609	» Ἀνδρέας	10
» Μακάριος Γεθσημανῆς	20		1194
» Μεθόδιος	20	Κωνσταντῖνος Μανριδῆς	8, 50
» Λοσίθεος	20	Ἀχιλλεὺς Μουταφίδης	5
» Προκόπιος	10	Χρῆστος Μαχαιριώτης	5
	679	Κ. Ἡλιάδης Καθηγητῆς	10
» Βασίλειος Λεμονίδης	20		1222, 50
» Ἀβράμιος	20	Τιμόθεος Π. Θέμελης	99
» Εἰρηναῖος	20	φρ.	1321, 50
» Πάμφιλος	40		
	779		
Ἀρχιμ. Ἀγάπιος	20		
Μ. Ἀρχιδιάκονος Κλεόπας	20		
Ἱερομ. Ἀθανάσιος	10		
» Ἐλευθέριος	10		
	839		

